

Katona András – Kiszelly Zoltán

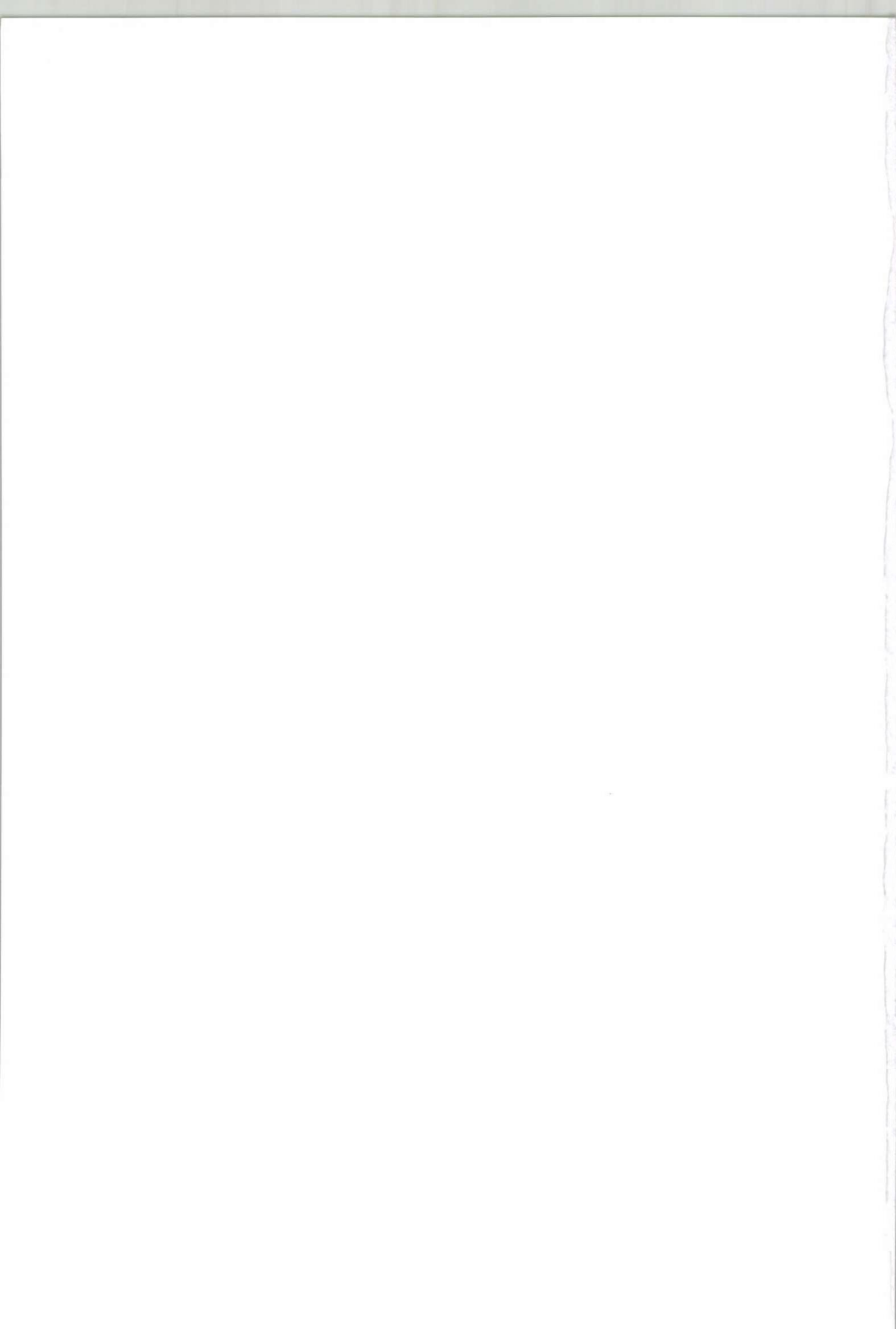
Salamon Konrád – Simon János – Zachar Péter Krisztián

TÜNTETÉSEK KÖNYVE

Negyedszázad 56 tüntetése Magyarországon (1988–2013)

ANTOLÓGIA KIADÓ
LAKITELEK, 2014

TÜNTETÉSEK KÖNYVE

NEGYEDSZÁZAD 56 TÜNTETÉSE MAGYARORSZÁGON
(1988–2013)

A RETÖRKI Könyvek eddig megjelent kötete:

Simon János (szerk.):

Puccs vagy összeomlás? (8 interjú a Kádár-korszakról
volt MSZMP PB-tagokkal)

M. Kiss Sándor (szerk.):

Rendszerváltás 1989 (15 tanulmány)

**Katona András – Kiszelly Zoltán – Salamon Konrád –
Simon János – Zachar Péter Krisztián**

TÜNTETÉSEK KÖNYVE

Negyedszázad 56 tüntetése Magyarországon
(1988–2013)

Szerkesztette:

Katona András és Salamon Konrád

ANTOLÓGIA Kiadó

Lakitelek, 2014

RETÖRKI Könyvek 3.

Sorozatszerkesztő: **Bíró Zoltán**

*A könyv a Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és
Archívum szakmai támogatásával készült*

A kötetet szerkesztette:

Katona András és Salamon Konrád

Lektorálta: **Izsák Lajos**

A borító fényképét készítette:

Hegedüs Róbert (*Magyar Hírlap*)

Sorozatterv: **Illés Zoltán**

Korrektor: **Agócs Sándor**

© Katona András, Kiszelly Zoltán, Salamon Konrád,
Simon János, Zachar Péter Krisztián, 2014

ISBN: 978 615 5428 03 6

ISSN: 2064–4531

KIADÓ: ANTOLÓGIA Kiadó és Nyomda Kft.

Tel.: 76/549-045, e-mail: antologia@lakitelek.hu

NYOMDAI ELŐKÉSZÍTÉS: Háttér Stúdió Kft., Kecskemét

Tel.: 76/506-345, e-mail: hatters@ezaz.hu

Tartalom

Előszó (S. K. – K. A.)	12
Amit a tüntetésekről tudni kell – múltban és jelenben	13
Történelmi, társadalmi előzmények (S. K.)	15
A zsákutcs magyar fejlődés következményei	15
A köztársasági hagyomány körüli félreértések	22
„A tömegek lázadása”: a tüntetések szerepe a tömegdemokráciákban (S. K.)	30
A gyülekezési jogról múltban és jelenben (K. A.)	37
Kis magyar tüntetéstörténet (1848–1988) (K. A.)	44
Tüntetésről tüntetésre: az események és hátterük	55
I. Diktatúrából demokrácia: a rendszerváltoztatás évei (1988–1994) (S. K.)	57
„Demokráciát és szabadságjogokat!” – A Kádár-rendszer addigi történetének legnagyobb tömegmegmozdulása (1988. március 15.) (K. A.)	58
„Magyar június”: Megemlékezések Nagy Imréről – kivégzésének 30. évfordulóján (1988. június 16.) (K. A.)	61
„El a kezekkel az erdélyi falvaktól!” – Tüntetés a Hősök terén a romániai falurombolás ellen (1988. június 27.) (K. A.)	64
„Dunasaurusz” – Tüntetés a bős–nagymarosi vízlépcsőrendszer építése ellen (1988. szeptember 12.) (K. A.)	67
„Vissza a lenini úton!” – Az ellenzék megmutatta az erejét (1989. március 15.) (K. A.)	70
„Rendszerváltoztató újratemetés” – Nagy Imre és vértanú társainak végtisztessége (1989. június 16.) (K. A.)	73
Egy rendszer temetése – Kádár János búcsúztatása a Kerepesi temetőben (1989. július 14.) (K. A.)	76
Európa egyesítésének kezdete: „népvándorlás” nyugati határunkon – Pánerópai piknik (1989. augusztus 19.) (K. A.)	79

„A mai naptól ... országunk államformája és neve: Magyar Köztársaság” – A harmadik köztársaság kikiáltása a Kossuth téren (1989. október 23.) (K. A.)	82
A demokrácia első nagy próbatétele – A taxisblokádnak (1990. október 26–28.) (K. A.)	85
„A harag napja” – kisgazdapárti tüntetés a „saját” kormány ellen (1992. április 25.) (K. A.)	89
„Demokrácia és antifaszizmus” – Civil kurázi vagy politikai játszma? A Demokratikus Charta tüntetése (1992. szeptember 24.) (K. A.)	92
Egy el nem mondott beszéd – Göncz Árpád kifütyülése az 1956-os forradalom és szabadságharc ünnepén (1992. október 23.) (K. A.)	96
Egy másik rendszer temetése – avagy újjáélesztése? – Horthy Miklós hamvainak elhelyezése Kenderesen (1993. szeptember 4.) (K. A.)	99
A „nyugodt erő” eltávozott – Antall József miniszterelnök temetése (1993. december 18.) (K. A.)	103

II. A politikai váltógazdaság kezdetei (1994–2002) (S. K.)

A stabilizációs csomag és következményei – Diáktüntetések a tandíj ellen (1995. március 22. és a „hosszú, forró ősz”) (K. A.)	108
<i>A március 22-i tüntetés</i>	108
<i>A szeptember 25-i hosszú demonstráció</i>	109
Színre lépnek a szélsőséges nemzetiek – MIÉP-tüntetés Csurka István vezetésével (1995. október 22.) (K. A.)	111
Tüntetnek a nemzet napszámosságai – Pedagógusok a Bokros-csomag ellen (1995. november 15.) (K. A.)	114
Torgyán József „féregirtó” beszéde – A kisgazdapárt „kormánybúcsúztató” nagygyűlése (1996. március 14.) (K. A.)	119
Halál az irodában – Vasutassztrájk (1999. január 4–8.) (K. A.)	122
Egy régi békemenet – Tüntetés a jugoszláviai NATO-bombázások ellen (1999. május 9.) (K. A.)	125
„Cselédjog helyett családjogot!” – Tüntetés a Munka Törvénykönyve módosítása ellen (2001. március 24.) (K. A.)	128
„Mindenki hozzon magával még egy embert!” – Soha nem látott nagyságú választási gyűlés a Kossuth téren (2002. április 13.) (K. A.)	131
„... a haza nem lehet ellenzékben” – A polgári körök első találkozója a Margitszigeten (2002. június 16.) (K. A.)	134

„Újraszámolást!” – Az Erzsébet híd blokádja – és ami utána történt (2002. július 4.) (K. A.).....	137
III. A szociálliberális kormányzás időszaka (2002–2010) (S. K.)	141
„Kiirtanám az összes keresztényt!” – Tüntetés a Tilos Rádió előtt (2004. január 11.) (K. A.)	143
A vidék fellázad – MAGOSZ-demonstrációk hónapja (2005. február 21. – március 13.) (K. A.).....	146
A forró ősz kezdete – Az őszi beszéd következményei: az MTV székházának ostroma (2006. szeptember 17-18.) (K. A.)	151
A tüntetés állandósul – Gyurcsány-ellenes megmozdulások az MTV ostroma után (2006. szeptember 19–22.) (K. A.).....	158
Pártrendezvény helyett civil nagygyűlés – A Gyurcsány-ellenes tüntetések első hetének lezárása (2006. szeptember 23.) (K. A.).....	163
Egy méltatlan félévszázados ünnep. Kemény összecsapások a forradalom 50. évfordulóján (2006. október 23.) (K. A.).....	168
Kordonbontás – A Fidesz képviselői lebontják a Kossuth téren felállított fémkerítést (2007. február 2.) (K. A.).....	175
Zavargások március idusán – Újabb kemény összeütközések a tüntetők és a rendőrök között (2007. március 15.) (K. A.).....	180
A gárda és ellenzői – A Magyar Gárda avatása, különböző felhangokkal (2007. augusztus 25.) (K. A.).....	185
Békés nagygyűléstől a Molotov-koktélokig – Egy újabb „ünneptelen ünnep” (2008. március 15.) (K. A.)	190
A Hollán utcai ügy. Szélsőséges és antifasiszta tüntetés nemzetközi felhangokkal (2008. április 7-11.) (K. A.).....	194
Melegfelvonulások és ellenzőik évről évre (2007. július 7. és 2008. július 5.) (K. A.).....	197
Kórházrombolás? Kórházvédelem? Várvédők helyett kórházvédők Egerben (2008. március 25. – 2009. augusztus 1.) (K. A.)	201
Romák, chartások és szélsőjobbosok. Három tüntetés Budapesten (2008. szeptember 20.) (K. A.).....	208
<i>Romák tüntetése az Olimpiai parkban.....</i>	<i>208</i>
<i>A Demokratikus Charta tüntetése</i>	<i>209</i>
<i>A szélsőjobbosok békés nagygyűlése és harcos tüntetése</i>	<i>211</i>

Civil összefogás a demokráciáért (2009) (S. J.)	215
<i>Bemutakozó tüntetés virágvasárnapon:</i>	
<i>A CÖF tüntetése a választások kiírásáért (2009. ápr. 5.)</i>	215
<i>„Döntsön a Nép!” Az Alkotmány utcai harcos tüntetés (2009. április 14.)</i>	218
<i>Utolsó figyelmeztetés – vonulósos tüntetés az EP választások után (2009. június 14.)</i>	221
A szlovákiai nyelvtörvény elleni tiltakozás (2009. szeptember 1.) (S. J.)	224
IV. A kétharmad és ellenzéke (2010–2013) (S. K.)	227
Gárdák vonulása (2010. július 4.) (K. Z.)	228
Feszültség Gyöngyöspátán (2011. április 26.) (K. Z.)	232
Bohócforradalom (2011. június 16.) (K. Z.)	236
D-Day Budapesten (2011. szeptember 29. – október 1.) (K. Z.)	240
Ellenzéki tüntetések (2011. október 23.) (K. Z.)	243
<i>„Millás” tüntetés a sajtószabadságért</i>	243
<i>Jobbikos tüntetés: „Kimentek a tankok, bejöttek a bankok!”</i>	244
<i>„A kétharmad csak téled fél!” A legkisebb ellenzéki párt tiltakozó akciója hullámokat ver – a világsajtóban is (2011. december 23.) (K. Z.)</i>	
Tüntetés az Alaptörvény ellen az Operánál (2012. január 2.) (K. Z.)	252
Békemenet Magyarországért. Megatüntetés a kormány védelmében (2012. január 21.) (K. Z.)	255
Tüntetések a kormány ellen és mellett (2012. március 10. és 15.) (K. Z.)	258
<i>„Együtt egy új köztársaságért!”</i>	258
<i>Egy újabb „megosztó” nemzeti ünnep</i>	260
Hídfoglalások és tüntetések Budapesten (2012. március 30-31.) (K. Z.)	264
<i>A harmadik Békemenet és a programadó</i>	
MILLA-tüntetés (2012. október 23.) (Z. P. K.)	268
<i>A harmadik Békemenet</i>	268
<i>Programadó MILLA-tüntetés</i>	272
Tüntetés a náciizmus ellen (2012. december 2.) (Z. P. K.)	277
<i>„Hoffmann Rózsa, gyere ki aóra!” Diáktüntetések hónapról hónapra (2012. december – 2013. március) (Z. P. K.)</i>	
	281

Szobordöntés ellenzéki módra (2013. szeptember 29.) (Z. P. K.)	292
Az ötödik Békemenet és a szociálliberális ellenzék nagygyűlése (2013. október 23.) (Z. P. K.)	296
V. Nézzünk a színpad mögé! Elemzések (K. Z.)	303
Betiltott tüntetések	304
A tüntetések költsége	308
A május elsejék átalakulása	311
„Fapados” tüntetések – flash mob	315
Tornádó közeleg – Az időjárás hatása a tüntetésekre	319
Ha eljön az este, a város lángba borul!? – Erőszak a tüntetéseken	322
Tüntetések és ellentüntetések	326
Mellékletek (K. A.)	331
Tüntetések kislexikonja	332
Felhasznált nyomtatott és elektronikus irodalom	356
Általános munkák	356
Részletmunkák	358
Ábrajegyzék	362
Képjegyzék	363
Szövegdobozok	364
Adatlapok	366
Képek	369
Névmutató	373

„holtvágányra dőcögött végül
a kopott vörös villamos

...

s így állunk ismét mint az ujjunk
sok hite-volt-nincs nincstelen
a magunk kárán kell tanulnunk
ismét itt állunk mint az ujjunk
sok hite-volt-nincs nincstelen

s tülekedünk egymásnak esve
ha jön a volt-már villamos
sárgára avagy zöldre festve
tülekedünk egymásnak esve
ha jön a volt-már villamos

félre ne értsd a dalom testvér
nem sirató csak szomorú
nem szeretném ha lépre mennél
félre ne értsd *ismét*/lem testvér
nem sirató csak szomorú...”

(Részletek Kányádi Sándor:
Kuplé a vörös villamosról című verséből)

Előszó

Ez a könyv történészek és politológusok együttműködéseként született, és hazánk történetének utolsó negyedszázadára tekint vissza. Benne az 1988 és 2013 közötti időszak legfontosabb ítélt 56 tüntetéséről és munkabeszüntetéséről olvashatnak az érdeklődők. Az események krónikájának összeállítása során felhasználtuk a nyomtatott és sugárzott sajtóban megjelent híradásokat és értékeléseket, valamint az interneten található közléseket és a témával foglalkozó, nyomtatásban megjelent tanulmányokat, összefoglalókat.

Legfontosabb feladatunknak a tények pontos leírását tartottuk. „*Sine ira et studio*”, azaz „*harag és elfogultság nélkül*” igyekeztünk bemutatni e zivataros negyedszázad legjelentősebb tüntetéseit, megvilágítani politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális hátterüket. Ne feledjék azonban az esetleges hajdani résztvevők, hogy a „megélt” és „megírt” történelem nem mindig fedi egymást. Az események olvasásakor azzal is szembesülni kell, hogy legújabb kori történelmünk e legdemokratikusabb időszakában a társadalmat feszítő ellentéteket gyakran nem sikerült megfelelően kezelni, így ezek állandó megléte és ki-kirobbanása az eredményes kormányzást is veszélyezteti. A helyenként igen túlfűtött hangú tüntetések bemutatása elé *Einstein* gondolata kívánczik, amely – tőle korántsem meglepő módon – a lényegyet ragadja meg: „*Az én politikai eszményem a demokratikus eszmény. Személyében mindenkit tisztelni kell, de bálványozni nem kell senkit.*”

A bevezető fejezetben olyan fontos történelmi előzményekre, valamint politológiai és jogi kérdésekre hívtuk fel a figyelmet, amelyek ismerete hozzájárul a tárgyalt tüntetések okainak jobb megértéséhez. A négy fő fejezet többnyire kormányváltások éveivel kezdődik, illetve zárul. Ezekben egy rövid, az adott fejezetre vonatkozó bevezetést követően tárgyaljuk a tüntetéseket. Minden demonstrációhoz adatlapot is közlünk, amelyben a megmozdulással kapcsolatos legfontosabb tényeket gyűjtöttük össze. Az utolsó fejezet a tüntetésekkel kapcsolatos általános politológiai elemzéseket tartalmaz. A mellékletekben mutatókat (ábrák, képek, szövegdobozok és adatlapok jegyzéke), valamint a nem tárgyalt demonstrációkat a és sztrájkokat is felsoroló tüntetések kislexikonját találja az olvasó. A kötet végén névmutató segíti a könnyebb tájékozódást. Az egyes fejezetek szerzőségét a tartalomjegyzékben az írók címek utáni monogramjai jelölik.

A szerkesztők

**Amit a tüntetésekről
tudni kell – múltban és jelenben**

Történelmi, társadalmi előzmények

Az 1980-as évek második felében egyre érzékelhetőbbé vált, hogy nő a magyar népnek az elaggott kommunista rendszerrel szembeni elégedetlensége. Több ellenzéki csoport is alakult, s tevékenységük mind szervezettebbé vált. Illegális kiadványok megjelentetése, tüntetésnek minősülő összejövetel-ek szervezése jelezte a változás iránti egyre erőteljesebb igényt. Az 1988-ban kezdődő nagy tüntetések mindenekelőtt a kommunista diktatúra, illetve az azt Magyarországra kényszerítő Szovjetunió ellen irányultak.

A tüntetések azonban a kommunista rendszer 1989-es magyarországi bukása után is folytatódtak. Az ugyan természetes, hogy egyes érdekcsoportok, politikai irányzatok a demokratikus rendszerekben is tüntetésekkel fejezik ki ellenvéleményüket, elégedetlenségüket, de annak a szenvedélyes gyűlöletnek, ami az 1989 utáni magyarországi politikai ellentéteket, tüntetéseket jellemezte, mélyebb okai vannak. A kommunista diktatúra megdöntéséért együtt küzdő demokratikus erők közti engesztelhetetlen szembenállást, és az ennek hatására kirobbant tüntetéseket csak úgy érthetjük meg, ha röviden áttekintjük azokat az évszázados történelmi ellentéteket, amelyek a magyar társadalom egyre mélyülő megosztottságához vezettek.

A zsákutcas magyar fejlődés következményei

Németh László 1943-ban elmondott szárszói beszédének kezdő mondata szerint: „*Aki a magyarság újkori történetét megírja, arra kell felelnie, hogy sülyyedt »bennszületté« ez a nagy középkori nemzet tulajdon országában*”.¹ Ennek okait a Bibó István által leírt zsákutcas fejlődésünkben látjuk, amelynek három fontos mozzanatával: a kényszerű kiegyezéssel, az ellenforradalommal és az ezekkel együtt járó emigrációval foglalkozunk.

Az 1541 után három részre szakított, és erejében, népességében megfogyatkozott magyarság 1699-et, a török kiűzését követően hiába várta Bocskai István, Pázmány Péter, Bethlen Gábor és Zrínyi Miklós eszméinek megvalósulását. A függetlennek álmódott Magyarország a Habsburg állam része maradt, így sorsát a birodalmi érdek határozta meg. I. Lipót és udvara foly-

¹ Németh László előadása. In: Szárszó 1943. (PINTÉR ISTVÁN főszerkesztő) Budapest, 1983. 214.

tatta a minden magyar önállósodási törekvést keményen elfojtó politikáját, ezért nem szűntek meg a Bécs elleni szervezkedések és felkelések, amelyek a *Rákóczi-szabadságharcban* érték el csúcspontjukat. Az 1711-ben megkötött szatmári béke – amely Magyarország számára a korábbiakhoz képest sokkal jobb helyzetet teremtett – egy kényszerű, de – a későbbiekkel ellentétben – bosszúállás nélküli „kiegyezés” volt, tehát senkinek sem kellett az országból elmenekülnie. Rákóczi és környezete azonban a szabadságharc újramezklésének reményében a száműzetést választotta, és ez zsákutcának bizonyult.

Az ekkor létrejött első újkori magyar emigráció kapcsán – a későbbiekre is rátekintve – megállapítható, hogy minden emigráció – akár önkéntes, akár kényszerű – zsákutcat jelent, mert ennek következtében az ország függetlensége és korszerűsítése iránt elkötelezett legműveltebb, legtehetségesebb személyiségek egy része nem vehet rész a hazai szellemi, politikai életben. Így a *Rákóczi-emigráció* nélkül ment végbe – a birodalmi érdekeknek megfelelően – Magyarország XVIII. századi újjáépítése. *III. Károly, Mária Terézia és II. József* korszaka Magyarország jelentős fejlődése, korszerűsítése és gyarapodása ellenére is részint zsákutcas helyzet volt, mert az időszerű reformok bevezetése során nem vették kellőképp figyelembe a magyarországi sajátosságokat. Ez különösen II. Józsefre jellemző, ezért a magyar társadalom mind nagyobb része viselte egyre nehezebben a Habsburg fennhatóságot. Ez a hol lappangó, hol nyílt belső feszültség az 1789-es francia forradalom hatására egyre nyíltabb ellenállássá vált. A változások iránti igényt mutatja, hogy az 1790-ben *II. Lipót* által összehívott magyar országgyűlés – a felvilágosult rendi mozgalom kezdeményezésére – kilenc bizottságot állított fel azzal a feladattal, hogy dolgozzák ki a szükséges reformjavaslatokat. Munkájukkal 1793 elejére készültek el, de ekkorra már a francia forradalomtól megrettent *I. Ferenc* ült a trónon, aki a korlátoltak makacsságával utasított el minden reformot. A változások elszánt hívei a magyar jakobinus mozgalomba szerveződtek. *Hajnóczy József*nek és kiváló társainak azonban a kalandor *Martinovics Ignác* lett a vezetője, akinek a besúgása, majd részletes vallomása alapján a mozgalom minden résztvevőjét le tudták tartóztatni. 1795 tavaszán kivégezték a szervezkedés hét vezetőjét, huszonkilenc résztvevőjét pedig – köztük *Batsányi Jánost, Kazinczy Ferencet* – bebörtönözték.

Az ekkor kezdődő Ferenc-kort Németh László joggal tartotta az egyik legnagyobb „zökkenőnek”. A császár és környezete ugyanis a történeteket úgy értékelte, hogy a felvilágosodás eleve a jakobinus diktatúra örjngéséhez vezetett, tehát a feudális rendszert változtatlanul fenn kell tartani, s a felforgató

eszmék terjedését meg kell akadályozni. Ebből következően a Magyarországon 1792-ben megjelent 18 újságból 1805-re csak 4, alaposan megcenzúrázott maradt, köztük egyetlen magyar nyelvű. Az 1790-es évek első felének magyar reformmozgalmát tehát a szigorú megtorlás után egy három évtizedes mozdulatlanság követte, ami az első „ellenforradalmi” korszaknak tekinthető. Ennek következtében a magyarság legjobb erői ismét kiszorultak a közéletből és a közügyek intézéséből.

Az 1820-as évek közepétől azonban a rendszer előregedésének jelei mutatkoztak. Ezt jelezte *Széchenyi István* 1825-ben tett felajánlása a magyar nyelv érdekében létrehozandó Tudós Társaság megalapítására. S az 1820-as évek végére megjelent egy új, a rendi-nemzeti követeléseken túllépő, polgári reformokat is követelő nemzedék, mely *Széchenyi* 1830-ban megjelent *Hitelét* követően a reformkor nagyszerű művének megalkotója lett. E kegyelmi állapot azonban, melynek során a magyarság legkitűnőbb szellemei a magyar közélet és a közügyek irányítói lehettek, s a szükséges reformokat mindenkor a hazai sajátosságokhoz illesztve valósították meg, mindössze 18 évig tartott. A bécsi udvar 1848 nyarától az addig megadott engedmények visszavonására törekedett, s mindez a szabadságharcba, majd annak leverésébe torkollott.

Bár az 1849-es Habsburg ellenforradalom kemény megtorlást alkalmazott, nem semmisítette meg a reformkorban hozott törvényeket, csak megnyirbálta azokat. A jobbágyszabadítás is érvényben maradt, de a felszabadított jobbágyság kb. egyharmadnyival kevesebb földet kaptak, mint amennyit a *Batthyány-kormány* tervezett paraszti tulajdonba adni. Az *1867-es kiegyezés* pedig egy kölcsönös engedményeken alapuló megbékéléssel létrehozta azt a rendszert, amely biztosította a magyar ipar és kereskedelem látványos fejlődését. A parasztság polgárosodása viszont – föld hiányában – csak részben valósulhatott meg. S a földhiány következtében jött létre a XIX. és XX. század fordulóján pusztító kényszerű gazdasági emigráció, amelynek során mintegy félmillió fiatal magyar munkavállaló hagyta el a Kárpát-medencét, s ez végzetesen meggyengítette a magyarság demográfiai helyzetét.

A *Kossuth-emigráció* és a hazai ellenzék nemcsak az önkényuralommal, de a kiegyezéssel is szemben állt. Így a nemzet legjobbjainak egy része ismét kiszorult az ország életéből, miközben az emigránsok külföldön igyekeznek mindent elkövetni az őket elűző hatalom megbuktatása érdekében. S ekkor kellett először szembenézni azzal, hogy az idegen hatalom hazai berendezkedése elleni fellépés akaratlanul, de a hazának is árthat. Az ellenálló magyarok például azt kívánták, hogy a Habsburg hatalom 1859-ben,

az itáliai harctereken minél súlyosabb vereségeket szenvedjen, ami azt is jelentette, hogy a birodalom hadseregébe besorozott magyar katonák ezrei vesztették életüket.

A kényszerű kiegyezés azután vált tragikussá, hogy a magyar politika irányítói a XIX. század végén képtelenek voltak a rendszer megújítására. Sőt néha inkább előnytelen irányba módosították, mint például az 1868-as nemzetiségi törvény esetében. Ennek oka – Bibó István szavaival –, hogy a „*felfelé követelődző, lefelé rangtartó*” korabeli magyar politikai értelmiség, „*amely nem hasonlított sem egy nyugat-európai értelemben vett burzsoáziához, még kevésbé valamilyen társadalmi reform szempontjából jelentős értelmiségi réteghez... immár nem a polgári fejlődés és társadalmi mozgás közegeként, hanem... zárt és mozdulatlan testként ékelődött a feudális országvezetés és a felemelkedni akaró kispolgári, proletár és paraszti tömegek közé.*”² A kialakult helyzet változatlan fenntartására való törekvés pedig oda vezetett, hogy a magyar politika képtelen volt az idejekorán meghozott reformokkal – például a választójog kibővítésével – elejét venni a társadalmi-politikai ellentétek kiélesedésének, amelyek már az országgyűlés működését is önpusztító cirkusszá változtatták. A konzervatív kormányzat tehát nem tudott reformkonzervatívvá válni, s e maradisága a XX. század első évtizedeinek politikai konzervativizmusára is jellemző maradt.

Az elmondottakból következően és azzal párhuzamosan alakult ki Magyarországon az az ellentmondásos helyzet, hogy a politizáló társadalom jelentős része, közte állami hivatalnokok – ’48-asnak tartva magukat – csak az ellenzékieskedést tekintették hazafias magatartásnak, miközben természetesnek vették, hogy a ’67-es alapon álló kormányok – komolyabb reformok nélkül is – érnek el bizonyos eredményeket, és a történelmi Magyarország területét is megőrzik. Ez a terméketlen hazafiság kétirányú torzulást is eredményezett. Egyrészt teret adott a mindenkori nagyhangú, felelőtlenül bíráló, de népszerűséget jelentő ellenzékiiségnek, elutasítva a cselekvő, érdemi reformokat kidolgozó kormányzati felelősségvállalás nehéz feladatát. Másrészt kialakította azt az állapotot is, hogy a legtehetségesebb, mélyen gondolkodó magyarok – Németh László kifejezésével élve „*mélymagyarok*” – háttérbe szorultak a felületes alkalmazkodókkal, a „*hígmagyarokkal*” szemben. Ekkor vált a magyarság „*bennszületett jellege*” nyilvánvalóvá, hiszen – Németh

² BIBÓ ISTVÁN: Eltorzult magyar alkat, zsákutcás magyar történelem. In: Válogatott tanulmányok, II. Budapest, 1986. 592.

szavaival – „gazdaságilag kizsákmányolják; idegen civilizációk selejtje ellen nincs védelme; erkölcsében és testében nyomorodóban van.”³

Az első világháborús vereség után a magyarság – a többi vesztes országhoz hasonlóan – egy újabb forradalommal próbált talpra állni, de 1918 nemzeti demokratikus kísérlete a kommunisták és szélsőbaloldali szocialisták felelőtlen aknamunkája következtében az 1919-es vörösterrorhoz torkolt, aminek oka részint a szűkkeblű választójog volt. Ausztriában és Németországban ugyanis, ahol a szélesebb körű választójog lehetővé tette a szociáldemokraták parlamenti képviseletét, az ottani kommunisták hatalomátvételi kísérletekor a szociáldemokraták a parlamenti munkájuk során megismert polgári pártok mellé állva akadályozták meg a bolsevista hatalomátvételt. Nálunk viszont a parlamentbe be nem engedett szociáldemokraták többsége a kommunisták mellé állt, s ez tette lehetővé a proletárdiktatúra hatalomra jutását, amit pár hónap múlva elsöpört az ellenforradalom és a fehérterror. E polgárháborús helyzet idején a győztes hatalmak elkészítették Magyarországot súlyosan megcsonkító békediktátumukat, amit a konszolidálódó ellenforradalmi rendszer kénytelen volt aláírni.

Mivel „az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlásával valóban bekövetkezett... a történeti Magyarország szétdarabolása”, ezért – Bibót idézve – fel lehetett „állítani azt a tételt, hogy Magyarország feldarabolásáért a két forradalom a felelős... A konstrukció a félelem logikája szerint oly teljes és zárt volt, hogy nyugodtan fittyet hányhatott a tényeknek.”⁴ Ebből következően az 1919 végétől kialakuló, szűklátókörű ellenforradalmi rendszer – veszedelmesnek tartva minden reformot – célul tűzte ki az őszirózsás forradalom és az első magyar köztársaság előtti állapotok visszaállítását. Ezért nemcsak a tanácsköztársaság rendelkezéseit semmisítette meg, de az első köztársaság 1918 novembere és 1919 márciusa között hozott néptörvényeit is, az alaposan kidolgozott földtörvénnyel együtt, amely az ötszáz katasztrális holdon felüli, kártalanítással kisajátított birtokokon 10-15 hold körüli, szövetkezetekbe szerveződő családi gazdaságokat akart létrehozni.

A Horthy-féle ellenforradalom tehát nemcsak az 1919-es tragédiát okozó szélsőbaloldali erőkkel szemben lépett fel kemény eszközökkel, de sokakat emigrációba kényszerített a nemzeti, polgári demokrata pártok, továbbá a szociáldemokratáknak a kommunistákkal szemben álló politikusai közül is.

³ NÉMETH LÁSZLÓ: i. m. 214.

⁴ BIBÓ ISTVÁN: i. m. 598.

Az érintettek joggal tartották méltánytalannak, hogy nekik azért kell száműzetésbe menniük, mert parlamentáris demokráciát akartak, tehát a korábbi emigrációkhoz hasonlóan minden alkalmat kihasználtak az őket elűző hatalom elleni támadásra.

Azonban volt egy jelentős különbség, amit az egymással küzdő politikai erőknek figyelembe kellett volna venniük. A korábbi emigrációkat a Magyarországon uralkodó idegen hatalom kényszerítette hazájuk elhagyására, s ők elsősorban ez ellen az idegen hatalom ellen szervezkedtek, remélve az ország függetlenségének helyreállítását. 1919 után viszont a független Magyarország jobboldali erői kényszerítették emigrációba baloldali honfitársaikat, akik ezt követően akarva-akaratlanul is a függetlenné vált, és kegyetlenül megcsonkított haza ellen léptek fel. Így a sérelmeikből fakadó cselekedeteik együtt jártak Magyarország lejáratásával. Ekkor kellett volna minden politikai irányzatnak szembe néznie azzal, hogy az új helyzetben az emigráció nemzeti tragédia, és elsősorban a hatalomnak kell arra törekedni, hogy ezt a kártékony helyzetet megszüntesse. Azonban az erőteljes 1919-es ellenforradalmi fellépés lehetetlenné tette, hogy a későbbiekben a forradalom *demokratikus* erői és az ellenforradalmi hatalom „kiegyezzenek” egymással.

Németh László szárszói beszédében a következők miatt bírálta a Horthy-rendszert: *„Amíg körülöttünk új nemzeti államok virágoztak föl, mi a régi Habsburg Monarchia romjait őriztük... Szent István-i gondolat címén tulajdonképpen Mária Terézia birodalmáért vállaltuk a szomszéd népekkel az összeférhetetlenséget. S ez az anakronizmus jellemezte államunkat befelé is. A parasztságot egy rövid kigazda fölbuzdulás után kirakták a politikából, a munkásság forradalmi »bűnei« miatt karcserben ült, a jól átfésült értelmiséget szigorú ellenőrzéssel idomították szolgává.”*⁵

E bírálat nem azt jelentette, hogy Németh – és a népi írók – igazságosnak tartották volna a trianoni határokat, és nem lettek volna tisztában a szomszéd országok magyarüldöző és magyargyűlölő politikájával, hanem arra figyelmeztettek, hogy az ország és az elszakított területeken élő magyarság együttes érdeke – sérelmeink hangoztatása mellett – az ellenséggé vált szomszédainkkal való párbeszédre, szótértésre törekvés. Ellenkező esetben a térségre és mindezekelőtt a magyarságra újabb katasztrófa vár, mint ahogy az be is következett.

1956-ban Németh a Szárszón elmondottakra hivatkozva a következőket írta: *„A Horthy-korszak nemzeti szempontból”* nem volt *„olyan meddő és*

⁵ NÉMETH LÁSZLÓ: i. m. 216.

gyatra...mint a rendszer, amely nevét adta. (...) Egy kisképességű, anakronizmust jelentő réteg kormányozta az országot. Ennek a rétegnek azonban volt egy előnye, más későbbi szintén kisstílű és szintén anakronizmust jelentő rétegekkel szemben, hogy nem volt túlságosan népes, s ... nem avatkozott be túlságosan mélyen az életbe, sőt bizonyos büntudat is fejlődött ki benne, s a magyar társadalom fejlődését, ha nem is segítette elő, de akadályozni is csak kis mértékben tudta.” Így vált „a magyar a rend ellenére, amelybe beleszorították, emelkedő” nemzetté.⁶ S e folyamat során jelentős művészeti, közművelődési és gazdasági eredmények születtek, s a magyar társadalom az 1930-as évek végén készen állt egy újabb reformkorszakra.

A második világháború borzalmai után a magyarság egy békés úton megvalósított népi és demokratikus forradalmi átalakulással próbált ismét talpra állni, de ezt a kommunisták szovjet segédlettel megakadályozták, és egy újabb diktatúrát kényszerítettek az országra. A nemzeti és demokratikus erőket elnémították, bebörtönözték, illetve külföldre üldözték. A szellemi és gazdasági életet gyökeresen felforgatták, s kiagyalt „reformjaikkal” az országot működésképtelenné tették. Az 1956-os forradalom ugyan elsöpörte ezt a kegyetlenségét csak ostobaságával felülmúló rendszert, de a szovjet segítséggel hatalomra juttatott *Kádár-féle* véres ellenforradalom ismét visszaállította a kommunista diktatúrát, amely a korábbi ellenforradalmaknál is sokkal embertelenebb szellemi és politikai béklyóba zárta az országot. Ennek következtében nemcsak újabb emigráció csonkította a nemzetet, de általánossá vált a belső emigráció is, majd a változtathatatlanba való beletörődés cinizmusa. A magyar szellem legjobbjai ismét kiszorultak a magyar kulturális és politikai életből.

Ha végigtekintünk az elmondottakon, azt látjuk, hogy a szatmári béke utáni történelmünk – néhány kivételtől eltekintve – kiegyezésszerű, illetve ellenforradalmi korszakokból áll, amelyeknek velejárói a nemzet számára szellemi, politikai, majd demográfiai veszteséget is jelentő emigrációk. S a sorozatos zsákutcás helyzetek miatt állandósultak a belső ellentétek, amelyek következtében a társadalmi, nemzeti megosztottság egyre engesztelhetetlenebbé vált.

Különösen súlyos az 1918 és 1989 közti hét évtized, mert ezt az időszakot véres hatalomváltások sora jellemezte, amelyek során a szemben álló felek súlyos sebeket adtak és kaptak: vörösteror, fehérterror, majd a második

⁶ NÉMETH LÁSZLÓ: Emelkedő nemzet. Irodalmi Újság, 1956. nov. 2.

világháború szörnyűségei, német megszállás, szovjet megszállás, azután a rövid demokratikus kísérlet kegyetlen felszámolása, a Rákosi-féle kommunista diktatúra, az 1956-os forradalom, és annak embertelen vérbefojtása. Így e hét évtizedből mindössze öt évtized tekinthető békés építkezésnek: a Horthy-féle ellenforradalom két és a Kádár-féle ellenforradalom három évtizede, s mindkettő idején érzékelhető volt a gyarapodás. Ugyanakkor a Horthy-korszakban jelentősebb eredmények születhettek, mert Magyarország a két világháború közt független volt, így például gazdaság- és iskolapolitikáját a hazai viszonyoknak megfelelően alakíthatta ki. Ezzel szemben a második világháború után szovjet vazallus állammá kényszerült az ország, ezért a Kádár-féle vezetés – meggyőződésével összhangban – a moszkvai elvárásoknak megfelelően tevékenykedett.

Az elmondottak alapján azonban mindkét rendszer – ellenforradalmi jellegéből következően – zsákutcás rendszer volt, mert egyik sem tudta biztosítani valamennyi nemzeti és demokratikus erő részvételét a hazai szellemi és politikai életben. Ugyanakkor napjaink politikai küzdelmeinek jobb-, illetve baloldali résztvevői közt megvan a hajlandóság arra, hogy ki-ki a hozzá közel álló elődöt a megérdemeltnél jóval magasabbra értékelje. Ez azonban csak az 1919 utáni politikai megosztottság továbbéltetésének kedvez. Holott itt lenne az ideje annak, hogy a zsákutcás elődök dicsőítésében való versengés helyett a magyar múlt valódi nemzeti, demokratikus és szociális értékeire hivatkozva, ezek szintetizálásával alakítsunk ki egy nemzeti közmegegyezést. Egymás értékeinek kölcsönös elismerése ugyanis tompíthatná az immár önpusztító belső ellentéteket. Ez annál is inkább szükséges lenne, mert az egységesülő Európában csak a kölcsönös együttműködési készség alapján teremthetünk magunknak megfelelő helyet. Ellenkező esetben előfordulhat, hogy a választáson éppen győztes párt kényszerül fontos kérdésekben – a hazai ellenzék pergőtüze közepette – újabb szerencsétlen kiegyezést kötni.

A köztársasági hagyomány körüli félreértések

1989. október 23-án a magyar nép a forradalom évfordulójával együtt lelkesen ünnepelte a kommunista diktatúra bukását és a harmadik magyar köztársaság kikiáltását. A szabaddá vált magyar társadalom számára azonban csak az 1990 tavaszán rendezett országgyűlési választások után vált érzékelhetővé a kommunisták által hátrahagyott gazdasági csőd, miután az új, nemzeti-demokrata kormány kénytelen volt meghozni a válság felszámolását

célzó fájó intézkedéseket. A nehézzé vált helyzetet, a munkahelyek elvesztését legtöbbször az új kormány rovására írták, s politikai okokból ezt harsogta a választási vereségébe beletörődni nem tudó szociálliberális ellenzék is. E helyzet tehát gyorsan kiélezte a jobb- és baloldali irányzatok közti ellentétet, s a vitában mindkét fél igyekezett ellenfele politikai elődeit is minél kedvezőtlenebb színekben feltüntetni.

A nemzet tisztánlátását, a demokratikus körülmények közti magára találását tehát megnehezítette, hogy a XX. századi viharos magyar történelem eseményeit alárendelték a napi politikai küzdelmeknek. Ennek során a baloldal igyekezett minél több jobboldali, a jobboldal pedig minél több baloldali történelmi értéket lejáratni, szélsőségesnek, vállalhatatlannak minősíteni. Ezért mind a nemzeti, konzervatív irányzatok tevékenységének, mind a radikálliberális törekvéseknek ellenkező oldali megítélése ezen politikai irányzatok teljes alkalmatlanságát, bűnös múltját igyekezett bizonyítani, ami a belső ellentétek egyre súlyosabbá válásához vezetett.

Ennek az áldatlan vitának esett áldozatul a köztársasági eszme és hagyomány, ami azért súlyos hiba, mert a harmadik köztársaság kikiáltása után ez a kérdéskör tűnt a társadalmi szótértés utolsó lehetőségének, egy újabb közmegegyezés majdani alapjának. A heves politikai viták azonban mindezt semmivé tették, s kialakították azt a sajátos magyarországi félreértést, amely szerint a baloldalon és a jobboldalon egyaránt úgy gondolják, hogy a köztársaság a baloldal államformája. Pedig ha körülnézünk a világban azt látjuk, hogy például a második világháború után az olasz és a német köztársaságot a kereszténydemokrata pártok és szövetségeseik jobboldali parlamenti többsége alkotta meg. Franciaországban pedig a kommunisták és szocialisták meghatározta parlamenti többség által 1946-ban létrehozott, de működésképtelenre sikeredett negyedik köztársaságot 1958-ban felváltotta a De Gaulle által vezetett jobboldali erők által alkotott és máig működő ötödik köztársaság. S ha mindehhez hozzátesszük, hogy az Amerikai Egyesült Államokban a Köztársasági Párt képviseli a konzervatív, jobboldali irányzatot, akkor nyilvánvalóvá válik, hogy a köztársasági eszme pártsemleges, s a köztársaság olyan, amilyenné a megválasztott parlamenti többség alakítja, s ahogy a parlamentnek felelős kormányzat működteti. A köztársaság kérdésével kapcsolatos politikai hecckampányok tehát csak arra jók, hogy a társadalmon belüli ellentéteket fokozzák.

Mindezek után a kérdés jobb megértése érdekében röviden tekintsük át a magyar köztársasági hagyományt, továbbá az első és második magyar

köztársaság szerencsétlen történetét, illetve e két utóbbi kísérlet mai, zavaros megítélését.

A magyar köztársasági hagyomány az 1790-es évek elején kibontakozó magyar *jakobinus mozgalom*ig vezethető vissza. Itt rögtön meg kell említeni, hogy az elnevezés pontatlan és félrevezető. A francia forradalom hatására megerősödő magyar reformmozgalom követői és legjelentősebb képviselői – mindenekelőtt a kiemelkedő műveltségű *Hajnóczy József* – mindvégig a jogegyenlőség, a tulajdon biztonsága és a sajtószabadság hívei maradtak. Hajnóczy rémisztőnek tekintette a jakobinus terrort, mely bemocskolta a haladás magasztos eszméit. Jogbölcséleti műveiben a hatalommegosztást és a jogok érvényesülését szorgalmazta, s a monarchikus Angliát, valamint a köztársasági Amerikai Egyesült Államokat egyaránt rokonszenvvel figyelte. Mivel az 1792-ben trónra lépett I. Ferenc császár és király visszatért a nyílt abszolutizmushoz, a magyar jakobinus mozgalomban egyre erősebbé vált a köztársasági eszme, ami összekapcsolódott a Béctől való függetlenedés gondolatával is.

A mozgalom vezetőinek 1794-ben történt letartóztatása véget vetett a szervezkedésnek. Bírósági tárgyalásukon a 29 éves *Őz Pál* a következő szavakkal érvelt a köztársaság mellett: *„Ha mi a köztársasági államformát kívántuk bevezetni Magyarországon, ez nem azért volt, hogy hazánk létét megszüntessük, hanem inkább azért, hogy a polgári előnyöknek a különböző társadalmi osztályok közti igazságosabb elosztásával szilárdabb öntudatra ébresszük, és könnyebben és szerencsésebben felvirágozzék; célunk ugyanis, aminek elérésére törekedtünk, a haza jóléte és az emberi nem nagyobb boldogsága volt; mert a becsületes embernek olyan a gondolkodása, hogy ennek a célnak az elérése tettekre serkenti.”*⁷

Őz Pál – akit a bíróság előtti bátor magatartása miatt ítélték halálra – azt is kifejtette, hogy a magyar köztársaság a föderáció elvei szerint szerveződne, s az itt élő népek szabadon használhatnák nyelvüket és vallásukat. A köztársaság legfőbb hatalmi szerve a kétkamarás országgyűlés lenne, amely évente újjáalakulna. Az egyik kamarát a nemesség alkotná, vagyoni cenzus érvényesítésével választott képviselői útján, a másikat a nép, és 30-40 ezer lakos küldhetne egy képviselőt ebbe a kamarába.⁸

⁷ Idézi: PÖLÖSKEI FERENC: A köztársasági eszme története Magyarországon. Budapest, 1994. 39.

⁸ Uo.

Mivel a magyar jakobinus mozgalom vezetője a kalandor *Martinovics Ignác* volt, az ő gyenge jelleme árnyékot vet a mozgalomra, amelynek értékéről, hősiei küzdelméről sokak hajlandóak megfedkezni, a magyar közársasági gondolat első, általuk megfogalmazott változatával együtt.

A magyar jakobinus mozgalom kegyetlen felszámolása után a közársasági eszme is kikerült a politikai gondolkodásból. Első nagyhatású újr-ébresztője *Petőfi Sándor* volt, aki 1848. április 15-én írt naplóbejegyzésében „*testestül, lelkestül*” republikánusnak vallotta magát, bízva abban, hogy a nemzet leveti üres cifraságait, „*miként lehull a virág, hogy a gyümölcsnek helyet adjon. A monarchia a virág, a reszpublika a gyümölcs.*” Majd a következőket írta: „*szigorú erkölcsű ember valék, ami egy szóval annyi, mint republikánus, mert a reszpublikának nem az a fő jelszava, hogy »le a királlyal!« hanem a »tisztá erkölcs!« Nem széttört korona, hanem a megvesztegethetetlen jellem, szilárd becsületesség a reszpublika alapja... e nélkül ostromolhatjátok a trónt, mint a titánok az eget, s le fognak benneteket mennykövezni.*”⁹ Petőfi tehát a szerves fejlődés következményeként képzelte el az emberségesebb társadalmat jelentő közársaság megvalósulását. Ezért nevezte 1848 augusztusában írt versében a reszpublikát a szabadság gyermekének, a szabadság anyjának és a világ jótevőjének.

A magyar politikában a közársaság gondolata a Habsburg-ház 1849. áprilisi trónfosztása idején merült fel. *Halász Boldizsár*, *Irányi Dániel* és *Újházy László* a trónfosztás mellett a közársaság kikiáltását is szorgalmazták. *Kossuth Lajos* azonban – a várhatóan kedvezőtlen európai fogadtatásra hivatkozva – ezt nem fogadta el. Az országgyűlés trónfosztó határozata tehát az államforma kérdésével nem foglalkozott, ugyanakkor új államfői tisztséget alkotott, aminek alapján Kossuthot „kormányzó *elnökké*” választotta. Az államfői cím tehát a közársaság irányába mutatott. A szabadságharc leverése után Törökországba menekült Kossuth 1851-es kiutahiai alkotmánytervezetében a polgári Magyarország államformájául a közársaságot javasolta, de nem zárta ki az alkotmányos királyság lehetőségét sem.

A Habsburg önkényuralom, majd a kiegyezés ismét levette a napirendről a közársaság kérdését, így az csak az 1910-es évek elején vetődhetett fel újra, a *Nagy György* vezette közársasági mozgalom kibontakozása révén. 1911 októberétől jelent meg lapjuk, a Magyar Köztársaság, 1912-ben pedig megalakították az Országos Köztársasági Pártot, amelynek nevét – a törvé-

⁹ PETŐFI SÁNDOR: Összes prózai művei és levelezése. Budapest, 1960. 413-414.

nyi feltételek kedvezőtlen megváltozása miatt – 1913-ban Országos Kossuth Pártra változtatták. Mivel Nagy György és társai korábban a Károlyi Mihály vezette Függetlenségi és 48-as Pártban politizáltak, természetes volt, hogy az őszirózsás forradalom idején e párttal működjenek együtt.

1918 őszén a háborús vereséget szenvedett országokban forradalmak törtek ki. Október 31-én Magyarországon győzött az őszirózsás forradalom, s *IV. Károly* király az ellenzéki pártokból október 24-én megalakult Magyar Nemzeti Tanács elnökét, *Károlyi Mihály* grófot nevezte ki miniszterelnökké. A Nemzeti Tanács és a kormány programjában nem szerepelt az államforma kérdése, s az új vezetést meglepetésként érte, hogy november 1-jén az akkori Tisza Kálmán, később Köztársaság téren hatalmas tömeg követelte a köztársaság kikiáltását. Ezt követően a kormány és az immár *Hock János* vezette Nemzeti Tanács úgy határozott, hogy az államforma kérdésében a rövidesen összeülő alkotmányozó nemzetgyűlés fog dönteni. Az események azonban felgyorsultak. Németországban november 9-én, Ausztriában pedig november 12-én kikiáltották a köztársaságot. A kérdést – különösen a Bécsben történtek után – Magyarországon sem lehetett tovább halogatni. November 13-án a főrendiház elnöke és néhány tagja felkereste a királyt, aki lemondott a magyar államügyekben való részvételéről. Ezzel párhuzamosan a Nemzeti Tanács úgy döntött, hogy kiegészíti magát a pártok, az érdekképviselői szervezetek, az egyházak és a vidéki nemzeti tanácsok képviselőivel, s az így létrehozott több mint ötszáz főből álló Nagy Nemzeti Tanácsot az országgyűlést helyettesítő ideiglenes nemzetgyűléssé nyilvánítják.

November 16-ára, a köztársaság kikiáltásának napjára összehívták az 1910-ben megválasztott országgyűlés két házának utolsó ülését. Ezen a képviselőház feloszlatta önmagát, a főrendiház pedig berekesztette tanácskozását. Ezzel tiszta jogi helyzetet teremtett a köztársaság kikiáltása előtt. 11 órakor az Országház kupolacsarnokában összegyűltek a Nagy Nemzeti Tanács küldöttei, a régi országgyűlés több képviselője, élükön a főrendiház és a képviselőház elnökeivel, továbbá a társadalmi és művészeti élet sok jeles képviselője, köztük a nagybeteg *Ady Endre*.

A Nagy Nemzeti Tanács ülését *Hock János* nyitotta meg, aki bejelentette a király visszavonulását, majd Nagy György a Köztársasági Párt elnöke, s egyben a Nemzeti Tanács jegyzője ismertette az I. számú néphatározatot, miszerint Magyarország minden más országtól független népköztársaság. A *nép* jelző használata a forradalmi lelkesedés szülte népi jelleg hangsúlyozása mellett azért is fontos volt, hogy megkülönböztessék magukat a szélsőbalos

forradalmi szocialistáktól, akik már ekkor szocialista köztársaságot követeltek. Miután a Nagy Nemzeti Tanács elfogadta a köztársaságról rendelkező I. néptörvényt, Károlyi Mihály miniszterelnök mondott beszédet, aki mindvégig a „Tisztelt Nemzetgyűlés!” megszólítást használta, ezzel is érzékeltetve az esemény alkotmányos jellegét. E beszéde végén évszázados érvénnyel határozta meg az „ifjú magyar köztársaság” programját, amely „*egyben nemzeti, egyben demokratikus és szociális tartalmú.*”¹⁰ Egy korszerű ország alapja ugyanis napjainkban sem lehet más, mint a nemzeti gondolat, a demokratikus szabadságjogok és a szociális igazságosság hármas pillére. A történeteket az Országház előtti téren összegyűlt mintegy 200 ezer ember hatalmas lelkesedéssel ünnepelte.

Az *első köztársaságot* azonban megoldhatatlan feladat elé állította a történelem. A több mint négyéves háborúban kimerült, nyomorgó, halottait sirató magyar társadalom elégedetlenségét a végletekig fokozta a kommunisták és szövetségeseik felelőtlen ígéretése és aknamunkája, valamint a győztesek mértéktelen és megalázó területabló tevékenysége. Márciusra már egyre többen fordultak szembe a köztársaság kormányával, s amikor átadták az utolsó területabló jegyzéket, a támogatását veszített kormány lemondott. E helyzetet használták ki a kommunisták és a szociáldemokrata párt velük egyesülő többsége, és 1919. március 21-én egy jól szervezett államcsínnnyel átvették a hatalmat. Még azt a hazugságot is elhitették, hogy Károlyi, aki január 11-től a köztársaság ideiglenes elnöke volt, átadta nekik a hatalmat. Az ekkor létrejött *proletárdiktatúra* a *vörösteror* révén felszámolta a demokráciát és a köztársaságot, miközben saját magát *tanácsköztársaságnak* nevezte.

A kommunista uralom, amely Károlyi szavaival „*végtelenül szerencsétlen és terméketlen kísérlet*” volt, július végére – a román támadás idején – összeomlott. Rövid átmenet után teret nyert az *ellenforradalom* és a *fehérterror*, aminek következtében nemcsak a kommunista diktatúra rendelkezéseit semmisítették meg, de az előzményének tekintett első köztársaság törvényeit is a köztársasággal együtt. Ezt követően 1945-ig fel sem merülhetett a köztársaság gondolata.

1945 februárjában néhányan megpróbálták újjászervezni a Magyar Köztársasági Pártot. Rákosi Mátyás, a kommunisták vezetője és a szovjetek megbízottja viszont azt javasolta, hogy a kisczardapárton belül fejtsék ki tevékenységüket, amit az adott helyzetben kénytelenek voltak figyelmen-

¹⁰ KÁROLYI MIHÁLY: Az új Magyarországért. Budapest, 1968. 256.

be venni. Ezt követően a köztársaság kérdése – a kommunisták akaratának megfelelően – lekerült a napirendről. Az 1945. november 4-ei nemzetgyűlési választás után azonban hirtelen nagy teret kapott az államforma megoldatlan kérdésének rendezése és a köztársaság törvénybe iktatásának követelése. A fordulat magyarázata, hogy a kommunisták gyenge választási eredményüket és politikai befolyásuk ebből következő esetleges csökkenését a számukra különösebben nem rokonszenves köztársaság megteremtésével igyekeztek ellensúlyozni.

A köztársasági gondolatot erősítette, hogy a győztes nagyhatalmak külügyminiszterei 1945 decemberében elhatározták: békét kell kötni Németország európai szövetségeseivel. A közelgő békekonferencia egyértelművé tette: Magyarországnak minél látványosabban szakítania kell a múlttal, mert csak így lehet némi esélye a béketárgyaláson. Ezt követően a köztársasági államforma törvénybe iktatásával minden akkori párt egyetértett, annál is inkább, mert a második világháború poklában megsemmisült király nélküli királyság helyreállításának hiányoztak a külső és belső feltételei.

1946 januárjának első felében a legjelentősebb pártok elkészítették a köztársaságról szóló törvényjavaslataikat. A legszínvonalasabb az *Auer Pál* és *Sulyok Dezső* által kidolgozott kisközgazda tervezet volt. Mivel a kommunisták csak átmenetinek tekintették a köztársaság létét, csupán egy hevenyészett tervezetet készítettek. Végül a kisközgazda és a szociáldemokrata tervezet összevetéséből született meg az 1946. január 31-én elfogadott I. törvény, amely eltörölte a királyságot, és Magyarországot köztársasággá nyilvánította.

A királysággal kapcsolatban Sulyok Dezső, a törvényjavaslat előterjesztője hangsúlyozta, hogy egy nép az alkotmányos királyságban épp úgy megtalálhatja boldogulását, mint a köztársaságban. Példaként egy-egy nagyhatalmat, illetve kis országot említett meg: Nagy-Britannia és Dánia a királyság, az Egyesült Államok és Svájc a köztársaság keretei közt találta meg boldogulását. Az adott helyzetben viszont Magyarországnak a két jó megoldás közül a köztársaságot kellett választania.

1946. február 1-jén az Országgyűlés közfelkiáltással *Tildy Zoltánt*, a kisközgazdapárt vezetőjét köztársasági elnökké választotta, majd az Országház előtti téren, hatalmas tömeg előtt kikiáltották a *második magyar köztársaságot*.

A kommunisták azonban már a köztársaság kikiáltásának napján megjelent plakátjukon támadást intéztek az általuk a „*régi rend híveinek*” nevezett politikai ellenfelek ellen. A demokratikus erőkkel szembeni folyamatos támadásaik csúcspontjaként – mint a „*köztársaság védői*” – 1947 tavaszán

megrendezték a „köztársaság elleni összeesküvésnek” nevezett kirakatpert, amely végzetesen meggyengítette a demokrácia és a közársaság erőit. Azonban mindezek és a kommunisták választási csalásai ellenére az 1947. augusztus 31-ei választáson a magyar választópolgárok több mint 77%-a a kommunisták ellen szavazott. A Moszkvából irányított és támogatott kommunistákat azonban ez sem tudta megállítani abban, hogy létrehozzák proletárnak nevezett, embertelen diktatúrájukat. E folyamat utolsó mozzanataként 1949 augusztusában formálisan is felszámolták a második közársaságot, s pártállami diktatúrájukat ettől kezdve *népköztársaságnak* nevezték.

A kommunista rendszer 1989-es bukása után a volt kommunisták nagy része átvedlett szocialistává, a szocialista internacionálé pedig felvette őket tagjai sorába. Ezzel lehetetlenné vált, hogy Magyarországon egy korszerű szociáldemokrata vagy szocialista párt jöjjön létre. S miután az 1990-es választáson a nemzeti demokrata pártok győztek, a balliberális irányzatok – felújítva a jobb- és baloldal közti évszázados bizalmatlanságot – mindent elkövettek a kormány lejáratására, s ennek érdekében a kommunistákból lett szocialistákkal is összefogtak, arra hivatkozva, hogy a kormánypártok veszélyeztetik a demokráciát és a közársaságot. Így az a képtelen helyzet állt elő, hogy az első és a második magyar közársaság felszámolóinak politikai örökösei magukra öltötték a *harmadik közársaság* védelmezőinek pózát. Ezzel párhuzamosan a nemzeti demokrata irányzatok elkövették azt a hibát, hogy a szerencsétlen történetű első és második közársaság hagyományát mintegy átengedték a közársasági gondolat önjelölt, szociálliberális védőinek, s a politikai ellenfeleikkel szembeni kifogásaikat kivetítették az első két közársaságra is. E zavarodottság következtében tehát a magyar politika porondján azok örökösei jelennek meg a közársasági gondolat védőiként, akik a korábbi közársaságokat felszámolták, s azok fanyalognak a közársasági gondolattól, akiknek politikai elődei az első két közársaságot megalkották.

E többféle és évszázadok óta ható történelmi ellentétek magyarázzák, hogy a kommunista rendszer bukása utáni tüntetések nemcsak az egyes kormányzati intézkedésekkel szembeni elégedetlenséget fejezték ki, de igyekeztek a másik oldal politikai legitimitását is megkérdőjelezni.

„A tömegek lázadása”: a tüntetések szerepe a tömegdemokráciákban

A nehéz helyzetben élő emberek, mindenekelőtt a rabszolgák már az ókorban is lázadoztak életkörülményeik miatt. A középkorban az elégedetlenség parasztfelkelésekhez, az újkorban pedig forradalmakhoz vezetett. A forradalmak mindig a nép elégedetlenségét kifejező tüntetésekkel kezdődtek, s az elégedetlenek élére álló politikusok, értelmiségiek irányításával népfelkeléssé, forradalommal váltak. Ezek jellemzője, hogy a fennálló rendszer elleni tüntetést az addigi hatalom nem tudja lecsendesíteni, elfojtani, ami a tehetetlen kormányzat összeomlásához, és egy új, immár forradalmi kormány megalakulásához vezet. Azonban nem minden tüntetésből lesz forradalom, és sok esetben a tüntetőknek nincsenek is politikai céljaik, csak gazdasági követeléseik.

A polgári demokráciákban a társadalmi ellentétek kiegyenlítésének, mérséklésének elsődleges terepe a többpárti választással létrehozott parlament. Ennek legjobb példája *Nagy-Britannia*. Az 1640-ben kezdődő angol forradalom több mint negyven év véres küzdelme után 1689-ben megalkotott egy olyan parlamentáris rendszert, amely idejekorán orvosolta a kialakuló társadalmi ellentéteket, életbe léptette a szükséges reformokat, aminek következtében a mai napig működőképes. Tüntetésekre ugyan sor került, de ezek nem vezettek forradalomhoz.

Az ellentétes példa *Franciaország*, ahol az 1789-es forradalom a jakobinus diktatúra véres öldöklésébe torkollott, ezért a napóleoni császárság közjátéka után csak az ellenforradalmi restauráció következhetett. Így újabb három forradalom kellett ahhoz, hogy az 1870-ben kikiáltott harmadik köztársaság végre megteremtette azt az alkotmányos alapot, amelyet követően a francia társadalom a negyedik, majd az ötödik köztársaság létrehozásával mindig meg tudta hozni a szükségesé vált reformokat, így az időnként felgyülemelő elégedetlenség nem váltott ki újabb forradalomhoz vezető megmozdulásokat.

Az első világháború után egyre több új törekvés kérdőjelezte meg a parlamentáris demokráciát, mindenekelőtt a *bolsevizmus*, a *fasiszmus* és a *nemzetiszocializmus*. Ezen mozgalmak a tömegek lázadására épültek, amint erre *José Ortega y Gasset* spanyol filozófus mutatott rá 1929-ben megjelent könyvében. Ortega szerint a XIX. század végétől megjelentek azok a po-

litikai és érdekvédelmi irányzatok, amelyek a tömegember, az átlagember igényéhez, színvonalához szabták követeléseiket és propagandájukat, ezért a politikai megnyilatkozások színvonala egyre alacsonyabbá vált. Tömegembernek pedig az tekinthető, aki – röviden szólva – a saját iskolázottsági szintjéhez képest félművelt, tehát egyaránt lehet iskolázatlan és diplomás. A tömegembert – akinek számaránya, s benne az iskolázottaké, egyre növekszik a XX. században – az különbözteti meg a kiválótól, hogy az utóbbi sokat követel magától, az előbbi pedig szinte semmit, sőt nagyon is elégedett önmagával. Ezt arra alapozza, hogy általában véve műveltebbnek tűnik korábban élt sorstársainál, s ebben az öntudatában erősíti meg őt a kedvében járnai akaró politikai propaganda. Sőt az utóbbi arra is felbuztatja a tömegembert, hogy jogot követeljen a közönségességének, amittől aztán másoknak sem illik majd különbözni.

A tömegember tehát tökéletesnek tartja magát, megtanulja használni a civilizáció számos eszközét, de fogalma sincs annak alapelveiről. Mindenekelőtt arról, hogy az emberi együttműködés „korlátozottságot, kötelességet, függőséget” is jelent. Az új világ ugyanis a tömegembert nem kényszeríti „semmilyen önkorlátozásra, nem állít elé tilalmakat, megszorításokat, ellenkezőleg, folytonosan szítja a vágyait, amelyek, ugye, elvben a végtelenségig szaporodhatnak.”¹¹ Ennek következtében sokak megelégednek arról, hogy a „civilizáció elsősorban is együttélési szándék. Az ember oly mértékben udvariatlan és barbár, amilyen mértékben nem számol másokkal.”¹² S bár a tömegembernek is vannak elképzelései, de ezek csak a kultúra körülményei között válhatnak eszményekké. A tömegtársadalmakban viszont ez lehetetlen, mert: „Ott nincs kultúra, ahol nem léteznek polgári jogelvek, amelyekre hivatkozni lehet. Ott nincs kultúra, ahol nem tisztelik a vitában alkalmazható végső szellemi álláspontokat.”¹³

A tömegember tehát nem vitatkozik, azaz nem hajlandó másokat meghallgatni sem, mert – mint minden félművelt – úgy érzi, hogy a saját tudása elég és biztos. Nem akar – és nem is képes – észokokkal érvelni. Az „igazát” egyszerűen érvényesíteni akarja. Ezt a gondolkodásmódot a különféle diktatórikus szocializmusok tették általánossá. Felfigyelt e jelenségre *Albert Camus* is, aki 1956-ban megjelent *A bukás* című regényében ezt írta: „Már nem

¹¹ ORTEGA Y GASSET, JOSÉ: A tömegek lázadása. Budapest, 1995. 51.

¹² Uo. 64.

¹³ Uo. 66.

mondjuk, mint a régi, együgyű időkben: »Nekem ez a véleményem. Halljuk az ellenvetéseket.« Most már egészen tisztán látunk. A párbeszédet egyszerű közleménnyel helyettesítjük. »Ez az igazság – szögezzük le. – Vitázhat, ha úgy tetszik, de minket ez nem érdekel. Pár év, s a rendőrség úgys a miénk, az aztán majd megmutatja, hogy nekem van igazam.«¹⁴

Ráadásul egyes politikai fordulatok – rövid távon – a tömegembert látszottak igazolni. A tömegek lázadásának eredményeként létrejött diktatúrák cselekvőképesebbeknek tűntek, mint a döntéseikben gyakran bizonytalankodó demokráciák. E gyakorlatiasság alapját az a *Hitlertől* származó kijelentés szemlélteti legjobban, hogy „megszabadítottam az embereket az értelem korlátaiktól.” A félművelt tömegember önteltsége és cselekvő bátorsága azonban előbb-utóbb csak kudarchoz vezethetett.

Az igazában megingathatatlan tömegember – amellet, hogy féloldalas célokért küzd – a múlt értékeinek megértő elismerésére és felhasználására is képtelen. S ebben kezére játszott az a tény, hogy a fiatal nemzedékek ősidők óta hajlamosak elődeik munkájának megkérdőjelezésére, sőt lebecsülésére. Ezért figyelmeztetett már a 4. parancsolat, hogy „Atyádat és anyádat tiszteld!”. Ez nem csak azt jelenti, hogy légy velük udvarias, hanem tiszteld mindazokat az értékeket, amelyek szerint az elődeid éltek, és tiszteld mindazt, amit elődeid alkottak. Tehát a keresztény civilizációban az egyik legfontosabb parancsolat írta elő a múlt értékeinek tiszteletét, és jelölte ki, hogy minden változtatás csak ezen értékek figyelembe vételével történhet.

Ezzel szemben a tömegember a történelemnek csupán azokra a mozzanataira hivatkozik, amelyekkel leegyszerűsített nézeteit látszólag alá tudja támasztani, s képtelen megérteni, hogy minden sikeres megújulás, reform előfeltétele a múlt értékeinek messzemenő figyelembe vétele. A különféle diktatórikus szocialista kísérletnek és a tömegembernek tehát egyaránt nagy hiányossága, hogy „egyik sem összegzi magában a teljes múltat, pedig anélkül képtelenség túllépni rajta.”¹⁵ A múlt eseményei, értékei között pártpolitikai alapon válogató tömegember társadalmi, politikai változásokért indított küzdelme eleve kudarcra van ítélve.

A XIX. és XX. század fordulóján a tömegember megjelenésével megkezdődött a tömegpártok szerveződése. Ennek egyik fontos előfeltétele volt az írni-olvasni tudás elterjedése, hogy a tömegembert megcélzó politikai

¹⁴ CAMUS, ALBERT: Regények és elbeszélések. Budapest, 1979. 535.

¹⁵ ORTEGA Y GASSET: i. m. 88.

irányzatok, pártok újságjait, röpiratait a legalacsonyabban iskolázott rétegek is el tudják olvasni. S az életkörülményeik miatt joggal elégedetlen emberek közül egyre többen fordultak a szélsőséges, azonnali kedvező változást és nagyszerű jövőt ígérő irányzatok felé.

Ekkor vált a nyomtatott sajtó a közvélemény kialakításának meghatározójává, s e folyamatot a sugárzott sajtó megjelenése sokszorosán felerősítette. A tömegekhez eljutó sajtó megjelenésének következtében a nép szava, véleménye az lett, amit az újságokban olvasott, majd a rádiókban, később a televíziókban hallott, illetve látott. Ebből következően a diktatórikus hatalomra törekvő pártok legfontosabb feladatuknak tartották a saját pártsajtó megteremtését, majd egyeduralkodóvá tételét, s a demokratikus irányzatok sajtójának visszaszorítását, majd felszámolását. Az egyoldalú sajtónak kiszolgáltatott tömegemember pedig mindaddig rajongója lett valamely diktatórikus szocializmusnak, amíg az össze nem omlott.

Kodolányi János 1943-ban Szárszón elmondott beszédében így figyelmeztetett a „nyomtatott és kisugárzott szavak légiójának” a társadalom ellen indított veszélyére: *„Sajátítsd ki a gondolkodás és a gondolatközlés eszközeit, sőt teremts új eszközöket, s a szavak inflációját zúdítsd rá a tömegekre. Végül mindent elfogad, amit adsz neki, s mindent odaad, amit kívánsz tőle. Íme a modern mágia. Illik a hitetlen, racionális embertípushoz, amely él vele, illik a kultúrából gyorsan kivetkező, racionális tömegememberhez, amelynek szól. (...) Profán szavak, hitelvesztett szavak, kényszerített szavak a profán, hit nélkül való, kényszerrel végrehajtott modern mágiához. (...) Az inflációs szavak mágiája óvakodik attól, hogy a lélek mélyére hatoljon, ahol isteni erők szunnyadnak.”* S e hitelvesztett szavak varázsigéi csodálatosan kiszolgálják „a tohonya tömeglélek bivalykényelmét.”¹⁶

Az első világháború után a tömegek lázadása egyre nagyobb hatással volt a politikára, s azokban az országokban is számolni kellett vele, ahol nem tudta megingatni, felszámolni a parlamentáris demokráciákat. A diktatórikus szocializmusok embertelen gyakorlata ugyan sokak szemét felnyitotta, de a Szovjetunió második világháború alatti és utáni „antifasiszta” nagyhatalommá válása ismét sokakat elkábított. A kommunistáknak a tökéletes társadalom megteremtését ígérő ördögi propagandája a demokratikus társadalmak tömegemberét hosszú időre megszedítette. Elhitték ugyanis, hogy a kommunizmus által megteremtett tökéletes körülmények között az ember is tökéle-

¹⁶ Szárszó 1943. Id. kiadás, 185-186.

tessé válik, ráadásul anélkül, hogy ezért különösebb egyéni erőfeszítést kellene tennie. Igaz, amíg odáig eljutnak, „vannak nehézségek”, de az eredmény csodálatos lesz. A sztálini rendszer embertelen gyakorlatának részleges megismerése és az 1956-os magyar forradalom már sokakat elbizonytalanított, de voltak, akik halálukig nem ábrándultak ki. A parlamentáris demokráciákban ugyanis pőrén megmutatkozik az ember hétköznapi tökéletlensége, ezért a jobb világ után vágyakozó, de az emberi erőfeszítésre, áldozatvállalásra épülő civilizáció lényegét meg nem értő tömegember mindig is hajlamos marad az erőfeszítés nélküli élet lehetőségét hirdető hazug ígéreteket elfogadni.

Mindezzel párhuzamosan – a második világháború után – egyre nyilvánvalóbbá vált a demokráciák úgynevezett *tömegdemokráciákká* válása. Az általános választójog elterjedése következtében minden felnőtt állampolgár választójogot kapott, az egyes pártoknak tehát arra kellett törekedniük, hogy a legkevésbé művelt rétegekhez is eljuttassák a számukra is érthetően megfogalmazott politikai programjukat. Ennek következtében a politikai megnyilatkozások egyre színvonalatalanabbakká váltak, s a programok néhány szavas jelmondatokká egyszerűsödtek.

A legszerényebb műveltségű rétegek szavazatának megszerzéséért folytatott küzdelem lesüllyesztette a politizálás színvonalát, s az általuk is könnyen értelmezett indulatokat állította az előtérbe. Ebből következően az ellenfél politikai nézeteinek szakszerű bírálatát felváltotta az ellenfél lejáratása, sőt meggyűlöltetése. A gyűlöletkampányok tehát a politikai ellenfeleket gyűlöletes ellenséggé torzították. Ez a józan ész trónfosztását jelentő módszer pedig a parlamentáris demokráciák működését veszélyezteti.

Ebben a helyzetben a pártoknak azért sem érdeke, hogy alapos programokat hozzanak nyilvánosságra, mert azokat politikai ellenfeleik eleve kiforgatják és lejáratják, élve azzal a lehetőséggel, hogy minden ember alkotta munkába bele lehet kötni. E mellett kihasználva azt a tényt, hogy egy adott helyzetben több jó megoldás is lehetséges, a kormány megoldási javaslatával szemben eleve felvetnek egy másikat, harsányan hirdetve, hogy a kormány megint rossz utat választott. Ilyen körülmények között az úgynevezett konstruktív ellenzékiesség elképzelhetetlen. Ez pedig azt eredményezi, hogy a politikában résztvevők önmagukat – és a demokráciát – járatják le, miután kölcsönösen „bebizonyították” a másik fél hiteltelenségét és alkalmatlanságát.

A pártok politikai versengésén és választásokon való megméretésén alapuló parlamentáris demokrácia lényege az lenne, hogy a kisebbségben maradó erők tudomásul veszik: a többség alakít kormányt, és a következő vá-

lasztásokig ő irányítja az országot. Az eredményes kormányzásnak azonban az is előfeltétele, hogy az ellenzék jóindulatú semlegességet, sőt bizonyos esetekben együttműködésre való hajlandóságot is mutasson. Ez azonban a gyűlöletre épülő tömegdemokráciákban elképzelhetetlen, hiszen az ellenzékbe került erők mindent elkövetnek a kormányzat lejáratása érdekében, ami eleve rontja a kormányzás színvonalát, s ezen túlmenően egyre elviselhetetlenebbé teszi az egymást gyűlölő csoportokból álló ország belső hangulatát. Ennek a gyűlölet alapú közéletnek természetes következményei, hogy az ellenzék nem megalapozott bírálatokat és javaslatokat készít, hanem lejárató akciókat folytat a kormány ellen, s rendszeresen tüntetéseket szervez annak megbuktatására. A tömegember tehát megelégszik a felháborodott tagadással, „mert mindmáig csak a tagadásból él, meg abból, amit mások alkottak vagy gyűjtöttek.”¹⁷

Az elmondottak alapján megállapítható, hogy a tömegdemokráciának nevezett jelenséget inkább *ochlokráciának* kellene nevezni. A görögök ugyanis három uralmi formát különböztettek meg: arisztokrácia (a kiválóak uralma), demokrácia (a nép uralma) és ochlokrácia (a csőcselék uralma). Ez utóbbit ugyan sértőnek érezheti a magát kiválónak tartó tömegember, de a valóságnak ez felelne meg a legjobban. A demokrácia ugyanis akkor és úgy lehetne a leghatékonyabb és legemberségesebb, ha a nép okos gyülekezete a legkiválóbbakat választaná meg vezetőinek és képviselőinek. Ez azonban mindaddig elképzelhetetlen, amíg a szavazó polgárok indulatból és gyűlöletből választanak.

Magyarországon az 1990 tavaszán rendezett országgyűlési választások után az ellenzékbe került szociálliberális pártok az ellenzéki politizálás lehető legrosszabb fajtáját mutatták fel, és tették követendő példává. Katasztrófának tekintették a nemzeti demokrata pártok választási győzelmét, és a legképtelebb vádakkal riogattak. Megalakulása óta folyamatos sajtóhadjáratot folytattak *Antall József* kormánya ellen, és igyekeztek lehetetlenné tenni annak munkáját. Így gyorsan sikerült a közhangulatot az új kormány ellen fordítani, amely kezdetben védekezésre képtelen volt, mert az egykori pártállami sajtó szinte egyöntetűen az ellenzék szolgálatába állt, és szemen szedett hazugságok sorát terjesztette a kormányzatról. Ellenzéki közszereplők – élükön a köztársasági elnökkel – hasonlóképpen nyilatkoztak a készségesen rendelkezésre álló külföldi fórumokon, s nem egyszer kértek segítséget a senki ál-

¹⁷ ORTEGA Y GASSET: i. m. 189.

tal sem fenyegetett magyar demokrácia „megmentése” érdekében. S közben minden alkalmat megragadtak, hogy akciókat indítsanak az Antall-kormány lejáratására, sőt megbuktatására. Mindennek következtében gyűlöletig fajult a szociálliberális baloldal és a nemzeti demokrata jobboldal közti ellentét, amely a későbbi tüntetéseket is meghatározta, tovább mélyítve a magyar társadalom önpusztító megosztottságát.

A gyülekezési jogról múltban és jelenben

Az ember el nem idegeníthető, természetes jogait először a felvilágosodás filozófusai (például *Rousseau*, illetve korábban az angol *Locke*) fogalmazták meg. Az 1776-os amerikai *Függetlenségi nyilatkozatban*, majd a francia Alkotmányozó Nemzetgyűlés által 1789-ben elfogadott *Emberi és polgári jogok nyilatkozatában* öltöttek testet a klasszikus személyhez fűződő szabadságjogok, például az élethez és emberi méltósághoz való jog, valamint a lelkiismereti és vallásszabadság. Kicsit később fogalmazódtak meg az immár kollektív jellegű egyéni politikai jogok: az egyesülési, gyülekezési és választójog, továbbá a véleménynyilvánítás szabadsága. Ezek az emberek közéletben, közügyekben való részvételét tették lehetővé. A gyülekezési szabadság a demokrácia érvényesülésének egyik fontos biztosítója, elősegíti az érdek- és véleménykülönbségek megjelenítését, ennyiben az alkotmányos demokráciák lényeges alkotórésze.

A gyülekezési jog megfogalmazását először az *Amerikai Egyesült Államok alkotmányának* első módosítása tartalmazta: I. kiegészítő cikkely: „A Kongresszus ... nem csorbítja a népnek a békés gyülekezéshez való jogát...” (1791). Az *első francia polgári alkotmány* 1791-ben mondta ki először és egyértelműen, hogy „... az alkotmány mint természetes és polgári jogot biztosítja a polgárok szabadságát arra, hogy nyilvános helyeken, a nyugalmat megtartva és fegyvertelenül a rendőri törvények betartása mellett gyülekezzenek.” A soha életbe nem lépett 1793-as *jakobinus alkotmány* a gyülekezési jogot minden korlátozás nélkül fogalmazta meg. Az 1795-ös *thermidori konventé* viszont erőteljesen korlátozta azt: „... fel kell oszlatni minden nem fegyveres gyülekezést is, előbb szóbeli utasítással, s ha szükséges, fegyveres erő bevetésével.” Ezt követően a gyülekezési jogot – az 1831-es belga alkotmánytól eltekintve – csak az *1848-as francia alkotmány* ismerte el újra, ahol egyébként *1881-ben* fogalmazták meg az első önálló *gyülekezési törvényt*. A XIX. század második felében Franciaországon kívül csak néhány európai ország rendelkezett ilyen speciális törvénnyel: Németország, Ausztria, Belgium, Hollandia, Spanyolország, Portugália és Szerbia.

Ezt követően szinte valamennyi polgári alkotmány alapjogként szabályozta a gyülekezés szabadságát, amelynek legfontosabb korlátja az volt, hogy a polgárok csak békésen és fegyvertelenül vehettek részt a gyűléseken, rendezvényeken. A XIX. század mintaalkotmányának tekinthető 1831. évi

belga alkotmány például így rendelkezett: „*A belgák békés és fegyvertelen gyülekezésének jogát a törvény biztosítja, és e jog gyakorlásához előzetes hatósági engedély nem szükséges.*” Hasonló a tartalma a XX. század egyik meghatározó alkotmányának, az 1949-es *német alaptörvénynek* is: „*Minden németnek joga van arra, hogy bejelentés vagy engedély nélkül békésen, fegyvertelenül gyülekezzen.*” A gyülekezési jog gyakorlására vonatkozó részletes előírásokat rendszerint külön törvények tartalmazták. A legtöbb ország gyülekezési törvénye szerint például a szabad ég alatt tartott gyűléseknek a rendőrhatalósági rendelkezések tiszteletben tartása a feltétele.

A nemzetközi dokumentumokban a második világháború után kapott helyett a gyülekezési jog. 1948-tól az ENSZ-ben elfogadott *Emberi jogok egyetemes nyilatkozatának* 20. §-a rögzíti: „*Minden személynek joga van békés célú gyülekezési és egyesülési szabadsághoz.*” Az 1966-ban elfogadott *Polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmányának* 21. cikke pedig – a békés gyülekezés jogának elismerése mellett – tartalmazza a jogkorlátozás feltételeit is: „*A békés gyülekezés jogát el kell ismerni. E jog gyakorlását csak a törvényben megállapított olyan korlátozásoknak lehet alávetni, amelyek egy demokratikus társadalomban az állam biztonsága, a közbiztonság és a közrend, illetőleg a közegészség, a közérkölc vagy mások jogai és szabadsága védelme érdekében szükségesek.*” Az 1950-ben elfogadott, de hazánkban csak 1992-től hatályos *Emberi jogok európai egyezményének* 11. cikke szintén együtt deklarálja a gyülekezés és az egyesülés szabadságát, valamint közös szabályokat tartalmaz a két jog korlátozási lehetőségeiről is.

Magyarországon a *rendi képviselői monarchia* (a feudalizmus) időszakában a vármegyei nemesség sarkalatos joga volt a gyülekezés, részgyűlések, megyegyűlések, választási gyűlések, kisebb tüntetések formájában. Hazánkban a gyülekezési jog alkalmazásának gyakorlata így megelőzte annak meghirdetését, jogi szabályozását. Mai szemmel talán érdekes módon, de az 1848-as áprilisi törvények – az angol alkotmányjognak megfelelően – sem szabályozták a gyülekezés jogát, mint a személyes és egyéni szólás-szabadság korlátozását, a bíróságok hatáskörébe utalva a gyülekezés gyakorlásával kapcsolatos problémákat. Hamarosan kiderült, hogy szükség lett volna rá, főleg az újdonsült fővárosban. *Április 17-én és 19-én* Pesten, április 17-én Aradon voltak olyan rendbontások, amelyek a kormányt rendelet alkotására késztették a gyülekezési jog tárgyában. Ebben az *április 20-án* kelt rendeletben fogalmazódott meg először a szervezők és résztvevők felelősségének kérdése. Eszerint ugyanis, akik a törvényes közrendet megzavarják, a továb-

biakban az okozott károkért és költségekért felelősséggel tartoznak. Itt jelent meg az előzetes bejelentésre való igény is, egyelőre ennek határidejét 24 órában megszabva. Egy másik belügyminiszteri rendelet a bejelentés módjáról és tartalmáról intézkedett.

A kiegyezést követően 1868-ban ismét csak belügyminiszteri rendelet intézkedett a tüntetésekről vagy – ahogy akkor mondták – a népgyűlésekről. Ez lényegében csak megismételte az 1848-as rendeletekben megfogalmazottakat. (Született ekkor egy meglehetősen szigorú és erősen korlátozó törvényjavaslat is, de ezt napirendre sem tűzték.) 1878-ban Tisza Kálmán miniszterelnök belügyminiszterként egy meglehetősen titokban készült és erősen szigorító jellegű rendeletet adott ki. Ebben 24 órás helyett 72 órás bejelentési kötelezettséget írt elő, továbbá előzetesen jelezni kellett a szónokokat is, kizárva ezzel az esetleges spontán hozzászólási lehetőségeket. Sőt, 6-10 előkelő polgár vagyonával tartozott kezkeskedni az esetleges keletkező károkért.

1897-ben egy rendőr-főkapitányi rendelet foglalta össze a gyülekezési joggal kapcsolatos tudnivalókat, mely már kifejezte a kormányzat félelmét az évtizedben egyre szaporodó sztrájkoktól és tüntetésektől. A következő évben született újabb belügyminiszteri rendelet, mely arról is szólt, hogy a bejelentési kötelezettség elmulasztói elzárással is büntethető kihágást követnek el. Ezt az 1906-os belügyminiszteri körrendelet egészítette ki azzal, hogy a korábbi rendelkezés nemcsak a szabadban vagy nyilvános helyen tartandó összejövetelekre érvényes. Az 1913-ban megjelent újabb belügyminiszteri körrendelet részben újra összegezte az addig megjelent szabályozásokat. A gyűlések bejelentését négy megbízható magyar állampolgárnak kellett előzetesen jeleznie az esemény előtt. A hatóság viszont mérlegelhetett (például azt, hogy kit tekint megbízhatónak), és esetleges elutasítását indokolnia kellett. A rendelet az alkalmazandó büntetési tételeket is felsorolta. A korszak utolsó rendeletei a gyülekezési jogról 1914-ben születtek, immár a háború jegyében. Ezek már a tiltás álláspontjára helyezkedtek: „Politikai jellegű népgyűlések, felvonulások, körmenetek stb. tartása további intézkedésig tilos, és megtartásukat karhatalommal is meg kell akadályozni.”

Az őszirózsás forradalmat követően az első köztársaság a szélsőbal felforgató tevékenysége ellenére az 1919. január elején megalkotott III. néptörvényben az egyesülési jogot túlzottan liberálisan kezelte: „Egyesület alakításához, gyülekezéshez sem hatósági engedély, sem pedig bejelentés nem szükséges.” A tanácsköztársaság alkotmánya szerint „a munkásság gyülekezési szabadsága teljes. Minden proletárnak jogában áll, hogy szabadon gyü-

lekezhessen és felvonulásokat rendezhessen.” Ugyanakkor senki sem határozta meg, hogy ki a munkás, a proletár, illetve aki nem az, annak van-e joga. (Persze ki lehetett találni.) Bár ez nem igazán fontos, hiszen egy diktatúrában senki sem demonstrálhat, legfeljebb csak a rendszer és a hatalom mellett. *Május 1-jét* például országszerte szabadon meg lehetett ünnepelni.

A *Horthy-korszak* elején a politikai helyzet kezdeti bizonytalansága miatt belügyminiszteri rendeletekkel (1920, 1921) inkább korlátozták a gyülekezési jogot, bár 1922-től nyílt helyen ismét lehetővé vált népgyűlések tartása. A fő cél mindenképpen a rendszerellenes (értsd baloldali) erők gyülekezéseinek megakadályozása volt. 1923 és 1930 között több belügyminiszteri rendelet jelent meg a gyülekezési jog vonatkozásában. Ezek közös jellemzője volt, hogy a jobboldali szervezetek gyülekezési jogát biztosították, míg a baloldaliakét erősen korlátozták.

Nem véletlen tehát, hogy a gazdasági válság miatti nagy tüntetések hatására 1931-ben a kormány nemes egyszerűséggel megtiltotta a tömegrendezvényeket, beleértve a gyűléseket, felvonulásokat, de még a körmeneteket is. Egy év múlva ezen enyhítettek valamelyest, mert a parlamenti pártok által zárt helyen tartott politikai gyűléseket az újabb rendelet kivette a tiltó rendszabály hatálya alól, hogy aztán újabb év múltán visszaállítsa a korábbi, szinte teljes körű tiltást. Az ezzel kapcsolatos döntéseket a háború kezdete előtt nem sokkal a honvédelemmel kapcsolatos törvényi szabályozás körébe utalták, a gyülekezés szinte teljes tilalmát elrendelve.

1945 elején hazánk nyugati felén még dúlt a háború, amikor az Ideiglenes Kormány belügyminisztere a gyűlések bejelentését úgy szabályozta, hogy csak a „*politikai és gazdasági jellegű*” gyűléseket kell bejelenteni a rendőrhatalóságoknak, más felvonulásokat, körmeneteket, összejöveteleket stb. nem. Ez a jogszabály elvileg 1989-ig érvényben maradt, bár az 1946. évi törvények és az 1949. évi alkotmány is megerősítette a gyülekezési jogot. Az 1946. évi I. törvény elidegeníthetetlen állampolgári jogként deklarálta a gyülekezési szabadságot, míg a X. törvény büntettnek minősítette e jog megsértését. Az 1949-es alkotmány szerint a „dolgozók”, az 1972. évi alkotmány-módosítás értelmében a „nép” érdekeinek kellett megfelelni a gyülekezési jognak. A valóságban azonban mindez fikció maradt, hiszen 1989-ig nem készült a jogot realizáló törvény, az 1946-os pedig írott malaszt maradt.

Valójában a gyülekezési jog egyáltalán nem érvényesülhetett. Kezdetben a szovjet hadsereg, a kommunista párt aktivistái és civil ruhás ávósok vertek szét nekik nem tetsző gyűléseket, majd természetessé vált a dikta-

túrában, hogy mindenféle nem hivatalos rendezvény tilos. Ehhez a pártok, egyesületek, érdekvédelmi szervezetek felszámolása, és a diktatúra elnyomó szervei (rendőrség, ÁVH) egyaránt hozzájárultak.

Jellemző, hogy 1956 decemberében a szovjet szuronyok hegyén hatalomra jutott Kádár-kormány rendeletet adott ki a gyűlések és felvonulások ideiglenes engedélyhez kötéséről. Persze kifejezetten „... *annak érdekében, hogy a jelenlegi rendkívüli viszonyok között a dolgozók érdekeinek megfelelően az állampolgárok az alkotmányban biztosított gyülekezési jogukat szabadon gyakorolhassák és a gyűlésező és felvonuló dolgozókat felelőtlenül rendbontó elemek ne zavarhassák.*” Ez a sajátos érvelésű tiltó jellegű kormányrendelet az eredeti szándék szerinti egy hónap helyett 1957. június 30-ig volt érvényben, rendkívül szigorú szankciókkal (6 hónaptól 5 évig terjedő börtön) fűszerezve. Még az is egy évet kaphatott, aki tudott egy ilyen tiltott gyűlés szervezéséről, de nem jelentette azt a hatóságoknak!

Az 1958 és 1988 közötti magyarországi állapotokra leginkább az jellemző, hogy az állampolgárok gyülekezési joga gyakorlásának alapját az alkotmányos szabályozás képezte. Egyéb jogszabályi rendelkezés nem lévén, az irányadó a gyakorlat volt. Ennek alapja pedig, hogy „...*a szocialista állam kizárja a gyülekezési jog köréből az olyan gyűléseket, felvonulásokat, amelyek a szocialista társadalmi rend, a dolgozó nép érdekei ellen irányulnak.*”

Áttekintésünket összegezve megállapíthatjuk, hogy hazánkban a gyülekezéssel kapcsolatos jogi szabályozás törvényi szinten 1989-ig nem történt meg. Alacsonyabb jogi szinten (például rendeletekben) is alapvetően tiltást, korlátozást fogalmaztak meg vele kapcsolatban. Ezek szabályait általában gazdasági, de nem ritkán politikai, jogi, erkölcsi stb. érdekek határozták meg.

A gyülekezési jog új, ezúttal már törvényi szabályozására már a rendszerváltoztatást megelőzően sor került az 1989. évi III. törvény formájában. Ennek alapján 1989 januárjától a gyülekezési jog mindenkit megillető alapvető szabadságjoggá vált, amelyet az állam elismer, és biztosítja annak zavartalan gyakorlását. 1990-ben belügyminiszteri rendelet született a rendezvények rendjének biztosításával kapcsolatos rendőri feladatokról.

Vannak ugyanis e jog gyakorlásának korlátai. Nem járhat mások jogainak és szabadságának sérelmével, nem valósíthat meg bűncselekményt vagy annak elkövetésére való felhívást, valamint a résztvevők nem jelenhetnek meg fegyveresen vagy felfegyverkezve. A törvény csak békés összejövetelek, felvonulások és tüntetések tartását teszi lehetővé, a résztvevők véleményének szabad kinyilvánítása biztosítására.

Nem terjed ki a törvény hatálya az országgyűlési képviselők és a helyi önkormányzati képviselők választásával összefüggő gyűlésekre; a törvényesen elismert egyházak és vallásfelekezetek területén szervezett vallási szertartásokra, rendezvényekre, körmenetekre; a kulturális és sport rendezvényekre; valamint a családi eseményekkel kapcsolatos rendezvényekre.

A rendezvény szervezésével kapcsolatban is tartalmaz a törvény előírásokat. Így a rendezvény szervezője magyar, illetve magyarországi tartózkodási vagy letelepedési engedéllyel rendelkező nem magyar állampolgár is lehet. A rendezvény helye szerint – amennyiben azt közterületen tartják – az illetékes rendőrkapitányságnak legalább három nappal annak megtartását megelőzően kell bejelenteni. Ez utóbbi célja nem az engedélyeztetés – hiszen a gyülekezési jog gyakorlása nem igényel állami hozzájárulást –, hanem a rendőrség felkészülési idejének biztosítása a közrend és közbiztonság zavartalanságának megteremtésére.

A rendőrségre tett írásbeli bejelentésnek tartalmaznia kell a tervezett rendezvény kezdetének és befejezésének várható időpontját, helyszínét, illetve útvonalát; a rendezvény célját, illetve napirendjét; a rendezvényen résztvevők várható létszámát, a rendezvény zavartalan lebonyolítását biztosító rendezők számát; a rendezvényt szervező szerv vagy személyek és a szervezők képviselőit jogosult személy nevét és címét.

Amennyiben a rendőrség tiltó határozatot hoz, az attól számított három napon belül a szervező kérheti a közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatát. A bíróság a kérelem beérkezésétől számított három napon belül (azaz gyorsított eljárásban), szükség esetén a felek meghallgatása után határoz. Ha a rendezvény résztvevőinek magatartása a rendezvény törvényességét veszélyezteti, s a rend másként nem állítható helyre, akkor a szervező köteles a rendezvényt felosztatni. A rendezvény résztvevői a bejelentésben megjelölt befejezési időpontig kötelesek a helyszínt elhagyni.

A törvény később bekerült a kétharmados törvények sorába, ami azt jelenti, hogy csak az országgyűlési képviselők kétharmadának hozzájárulásával lehet változtatni rajtuk. Az 1989. október 23-án kihirdetett megújított alkotmány (az 1949: XX. törvény, melyet az 1972: I. törvény módosított) 62. §-a is leszögezte, hogy „A Magyar Köztársaság elismeri a békés gyülekezés jogát és biztosítja annak szabad gyakorlását.” Új, 2012. január 1-je óta hatályos Alaptörvényünk értelmében: „Mindenkinek joga van a békés gyülekezéshez.” (VIII. cikk /1/)

Szólnunk kell még a tüntetések legfontosabb „kellékéről”, a tömegről. A közterületeken, nyilvános helyeken összegyűlt személyek együttese a létszámuktól és tudatos tevékenységüktől függően csoportot vagy tömeget alkotnak. A *csoportot*, mely létszámában kisebb (legalább 4 fő), de térben egymáshoz közel álló személyek együttese, akiket közös tudati tényezők kapcsolnak össze, céljaik és tevékenységük nagy vonalakban azonos. Ahhoz, hogy a csoportból *tömeg* legyen az szükséges, hogy a megfelelő létszámon túl (a büntetőjog szerint legalább 15-20 fő) a benne résztvevő egyedek hangulatbeli, érzésszerű, gondolatbeli és mozgásbeli megnyilvánulásai egységes célkitűzés szolgálatába álljanak, és ez irányítsa, mozgassa őket.

A tömeg lehet kíváncsiskodó; vásárló; szórakozó; tüntető, ill. demonstráló; menekülő. A *tüntető, demonstráló* tömeg felvonulással, transzparenszek vitelével, jelszavak hangoztatásával, jelképes cselekmények végrehajtásával (például könyv-, zászló-, bábuégetés) nyilvánítja ki ellen- vagy rokonszenvét személyek, politikai eszmék stb. ellen vagy mellett.

A tömeg szervezettség szerint lehet *szervezetlen*, a megjelenés helyszínén *alkalomszerűen szervezett* és *szervezett*. Jellege szerint *békés* vagy *ellen-szegülő*. Eszközei szerint megkülönböztethetünk *fegyvertelen*, *felfegyverzett* (kések, balták, vasdorongok, benzines palackok) és *fegyveres* (lőfegyver, robbanóanyag, kézigránát) tömeget. Kötetünkben – szerencsére – ez utóbira nemigen fogunk példákat találni, de napjainkban sok ilyenről hallani híreket, lehet látni képeket (például az „arab tavasz” tüntetéseit).

Kis magyar tüntetéstörténet (1848–1988)

A tömeges demonstráció a modern demokráciák fontos tiltakozási formája a társadalom politikailag aktív csoportjai részéről. Célja, hogy tematizálja a politikai elit és intézmények számára a megoldásra váró főbb kérdéseket, különböző, gyakran radikális eszközökkel megoldási javaslatokat is kínálva. Elsősorban politikai jellegű lehet, de gyakran gazdasági és társadalmi vonatkozású is (például etnikai jellegű követelésekkel). Sokszor *sztrájk*kal (munkabeszüntetéssel) párosul, melynek célja munkabérek emelése, munkakörülmények javítása, különböző szociális jogok kivívása lehet, de ismeretes a politikai *sztrájk* is, amely kormányzati döntéseket kíván befolyásolni. Sajátos formái: az *összejövetel* (több embernek megbeszélt helyen és időben való találkozása), a *felvonulás* (politikai állásfoglalás kinyilvánítására szervezett tömeges menetelés), valamint a *tüntetés* (politikai állásfoglalás – többnyire valamilyen tiltakozás – kinyilvánítása felvonulással, jelszavak hangoztatásával).

Hazánkban az **1848. március 15-ei** tüntetés (békés forradalom) – ha nem is tudatosan, de – eredményességével máig mintául szolgál(hat) a politikai célú demonstrációknak. Sokkal radikálisabb politikai tüntetések is voltak *március 28. és 31.* között, amikor Petőfi Föltámadott a tenger és A királyokhoz című versei születtek, és komolyan felmerült ezeken a köztársasági államforma követelése is. Etnikai színezetű szociális elégedetlenségi mozgalmak is voltak. Előbb *április 17-én* a Nemzeti Múzeum előtt tartott tüntetéssel robbant ki a pesti céhlegények első általános sztrájkja, majd a szociális elégedetlenség odáig fajult, hogy *19-én* a fütykösökkel és baltákkal felfegyverkezett munkások és céhlegények megtámadták a gazdag iparosokat és háziurakat, akik között sok zsidó is volt. A kormány határozott fellépése, azaz a katonaság és a nemzetőrség Batthyány Lajos miniszterelnök irányításával felszámolta a rendbontásokat. *Pozsonyban, Aradon és Kassán* is voltak ilyen elkeseredett szociális töltetű megmozdulások, némi etnikai színezettel.

Május 10-én Lederer tábornok főhadparancsnok budai várbeli lakásának ablaka alatt a pesti ifjak adtak „macskazenét” (vagyis tüntettek), amelyet katonasággal verettek szét. Amikor az új felelős magyar kormány ennek jogszerűségét kezdte vizsgálni, a tábornok Bécsbe menekült. Két nemzeti-etnikai jellegű megmozdulást a közlekedési és közmunkaügyi miniszter, gróf Széchenyi István csendesített le. *Június 8-án* az épülő Lánchíd ipartelepén

tüntettek sokan, hogy a külföldi munkások helyett magyarokat alkalmazzanak. *11-én, pünkösdi vasárnapján* pedig a Károly laktanyában lévő olasz katonák keveredtek konfliktusba az ott elszállásolt honvédekkel. Itt már áldozatok is voltak: négy halott (három magyar és egy olasz) és sok sebesült.

A szabadságharc leverése utáni **Habsburg önkényuralom** időszakában eleinte inkább *bérmozgalmak* voltak 1850 és 1858 között: az *óbudai hajógyárban*, a *pesti dohánygyárban*, aztán *vasútépítések*en (például Kecskemét és Szeged között), *bányákban* (például Selmecbánya, Körmöcbánya), több *vasipari üzemben* (Miskolc, Garam-vidék), de még a *kalaposlegények* is tudtak gondot okozni a hatóságoknak. *1860. március 15-én* tüntetések és letartóztatások voltak a forradalom évfordulóján, egy halálos áldozattal, akinek *április 4-ei* temetésén szintén tömegek tüntettek.

1860. július 19–23. között diákok, majd mesterlegények az államcsőd miatt gazdasági és az önkényuralom okán politikai elégedetlenségüket egyaránt kifejezve – Kossuthot és Garibaldit éltetve – csaptak össze a kivezényelt rendőrökkel. A botozások, letartóztatások és kényszersorozások ellenére folytatódtak a megmozdulások. Az *augusztus 20-ai* Szent István napi ünnepségen a hallgatóság félrecsapott kalppal tüntetett, és elénekelt a Garibaldi-nótát, ami akkor egyértelmű rebelliónak számított. *Augusztus 26-án Rákospalotán és Pesten* tüntettek. A szokásos palotai dinnyevásáron sokan a száműzötteket éltették, majd a tüntetők a Városligetbe vonulva megakadályozták a Sziget ostroma című színi előadás megtartását. Ezt követően a felgyújtott díszletek üszkös deszkáival Pest utcáira vonultak, míg a katonaság meg nem állította őket.

Az októberi diplomát követően is folytatódtak a tüntetések, melyek – az eddigi jobbára szociális fogantatásúakkal szemben – egyre inkább politikai jelleget öltöttek. Pesten *1860. október 23-án* a katonaság kemény fellépése, szuronyrohama következtében halálos áldozatok is voltak, akiknek a későbbi temetésén 3-4 ezer fős tömeg jelent meg. Nagykőrösön és Vácott pedig *december 2-án* Ferenc József trónra lépésének évfordulóján voltak tüntetések. Sok helyen a nép eltávolította a császári címereket. Az *1861. március 15-ei* ünnepségek, hatalmas katonai készülődések közepette ugyan, de rendben lezajlottak. *1864. március 13-án* is utcai tüntetés volt Pesten, melyet tömeges letartóztatások követtek.

A kiegyezést követően a **dualizmus korában** elsősorban *szegényparaszti mozgalmak* voltak Magyarországon. Ez volt ugyanis a társadalom legszámosabb és legelesettebb rétege, egy alapvetően agrárjellegű, de közben

ütemesen iparosodó országban. Igazán nagy horderejűek az 1890-es évek szegényparaszti mozgalmái voltak, melyek zömmel a *Viharsarokban* zajlottak. A szociáldemokrata ipari munkások *május 1-jét* 1890-ben ünnepelték először Magyarországon, jogokat követelve. A következő év hasonló ünnepén a csendőrök már sortüzet zúdítottak az *orosházi* tüntetőkre. *Békéscsabán* a rákövetkező napon dördült sortűz a szegényparaszti zendülők és a kivezényelt katonai zászlóalj közötti összeecsapáson. Itt már halálos áldozat is volt a sebesülések mellett. Bár a kormány ostromállapotot hirdetett a körzetben, de a forrongás tovaterjedt. *Június 21-én Battonyán* volt zendülés, melynek immár három halottja és sok sebesültje lett. Mindhárom helyen sokakat elítéltek hivatalos személy elleni erőszakra való hivatkozással.

Az 1890-es évek elejétől a szociáldemokraták Munkás Olvasóegyleteket szerveztek. A *hódmezővásárhelyi* egyesület 1894. május 1-je megünneplésére való készülődését a rendőrség *április 22-én* az irataik és könyveik lefoglalásával próbálta megakadályozni. Erre *Szántó Kovács János* – az egyesület egyik vezetője – a városházán követelte az anyagok visszaadását, mire letartóztatták. A tüntető tömeg a városháza megrohamozására készülődött, amikor a rendőrök segítségére siető három csendőr a tömegbe lőtt. Egy ember meghalt, fél tucatnyian pedig megsebesültek. A fegyverhasználatot a hadbíróság törvényesnek ítélte, sőt több tüntetőt elítélt. Az 1895. március 5. és 16. között zajló perben Szántó Kovács Jánost öt évi börtönre, 124 vádlott társából pedig 25-öt rövidebb időtartamú szabadságvesztésre ítélték.

1897 nyarán *aratósztrájkok* voltak az *Alföldön*, ahol több helyen belelőttek a tüntető tömegbe. Ennek következtében 10-en meghaltak. 1897 júniusától mintegy két éven át a kormány széles körű megtorló intézkedéseket alkalmazott. Ennek 51 halálos áldozata, 114 sebesültje, közel 300 elítéltje lett, természetesen a tüntetők közül. Az egyesületek és más szervezetek harmadát feloszlatták, több mint 300 gyűlést betiltottak, 400 házkatatást tartottak, és csaknem ugyanennyi sajtóterméket tiltottak be. Ez a Bánffy-kormány időszaka volt.

Az ország más részeiben is voltak sztrájkok 1895–97-ben, így *Salgótarjánban*, *Resicabányán* (többször is), az *újpesti* jutagyárban, az *óbudai* és *kőbányai* téglagyárban, utóbbi két esetben 15 ezer munkabeszüntetővel, és kivételesen eredményt is sikerült elérniük: jobb munkaviszonyok, magasabb bérek, rövidebb munkaidő. 1897 *augusztusában* a fővárosi kőművesek léptek sztrájkba, mert a millenniumi kiállítások megnyitását követően sokuk munka nélkül maradt. A 10 ezer fős, három hétig tartó munkabeszüntetés hamarosan

általános sztrájkká dagadt. Döntő változás a korábbiakhoz képest, hogy az eddig elszigetelt gazdasági harcok valódi tömegmozgalmakká váltak.

A vidéki megmozdulások közül az egyik *resicabányait* emeljük ki, ahol 1896 decemberének végén súlyos bányakatasztrófa következtében 69 ember vesztette életét. Erre a bányatársaság tovább keményítette a munkafeltételeket (nyugdíjjárulékot emelt, sőt felemelte a nyugdíjkorhatárt is), mire 1897. január 20-án mintegy 2000 bányász lépett sztrájkba, és családostul a bányaigazgatóság épülete elé vonult tiltakozni. A vezérigazgató a csendőrséget mozgósította, melynek tagjai a tömegbe lőttek. Tizenegyen a helyszínen meghaltak, kilencen pedig megsebesültek. A feldühödött emberek megostromolták az igazgatóság épületét, s a vezetőséget csak katonasággal megerősített újabb csendőralakulatok tudták megvédeni. A hatalom másnap itt is helyreállította a rendet, a megmozdulás vezetőit pedig bebörtönözték.

A XX. század első évtizedében egyre inkább *Budapestre* koncentráálódtak a tüntetések, időnként már a Parlament épülete elé. 1905. szeptember 15-én, az ún. *vörös pénteken* volt a magyar munkásság első általános politikai sztrájkja és tüntetése az Országház előtt, melyen mintegy 100 ezren vettek részt. 1907. október 10-én volt a *vörös csütörtök*. Az újabb általános, országos sztrájkban 200 ezren, Budapesten 100 ezren vettek részt a választójogi reform, az általános szavazati jog kiharcolása érdekében. 1908. október 8-án volt az ún. *vasbotos tüntetés* a fővárosban, melyen az általános választójogért és a rendőri terror ellen tüntető munkások vasbotokkal támadnak az ellenük kivezényelt rendőrökre. Ennek egyik fő szervezője a szociáldemokrata *Peyer Károly* volt. 1911. július 30-án az általános választójogért küzdő pártok, a Függetlenségi és 48-as Pártból kivált Justh-párt, továbbá a szociáldemokráta és szövetségeseik tartottak nagygyűlést Budapesten.

A kor legjelentősebb tüntetése 1912. május 23-a „*vérvörös csütörtök*” néven került a történelemkönyvek lapjaira. A szociáldemokraták ezt is az általános választójogért, illetve a kormány lemondatása érdekében szervezték. A „védők” a Parlament épülete köré rendőrkordont vontak, melyet a munkások szó szerint megostromoltak. Villamosokból és más eszközökből barikádot emeltek, és kövekkel dobálták a rendőröket. Az összecsapások során öt tüntető és egy rendőr halt meg. Az eseményről híres költők, írók is beszámoltak, így *Ady Endre*, *Babits Mihály*, *Kosztolányi Dezső* és *Molnár Ferenc*. Babits verséből idézünk: „*Pest utcái között rohanó nép, puskalövések, / rendőr, tört üvegek, népszava forradalom. [...]*” (Május huszonhárom Rákospalotán)

A tüntetések másnap is folytatódtak, de a megtorlások is, hiszen a fővárosi gyárak egy része elbocsátotta a sztrájkolókat.

A közelgő háború előszelét jelentették a *béketüntetések* (1912. október 30. és november 17.), valamint talán a későbbi változásokét a *köztársaságot éltető tüntetések*, éppen Ferenc József budapesti látogatása idején, *november 4-én*. A háború előtti *utolsó békeév februárjában* a *csepeli* Weiss Manfréd tölténygyár 6000 munkása sztrájkolt, *április-májusban* az *aradi* vasgongyár 1200 munkása szüntette be a munkát, *július-augusztusban* a *csepeli* lőszergyáriak nem dolgoztak.

A munkások **az első világháború éveiben** is folytattak sztrájkokat: *1916 júliusában* ismét a *csepeli* lőszergyáriak, *1917 májusában* pedig a *dorogi* és *tatabányai* bányászok. *1917. május 1-jét*, a munka ünnepét általános munkabeszüntetés és béketüntetések jellemezték. Ez utóbbi *novemberben* az Iparcsarnokban megismétlődött, egybekapcsolva az orosz bolsevikok iránti szolidaritás kifejezésével. *1918 januárjában* Monarchia-szerte általános sztrájkok voltak, háborúellenes éllel, így *Budapesten* is. *Márciusban* vasipari sztrájk robbant ki *Budapesten*, a 8 órás munkaidő bevezetése miatti elbocsátások következtében. *Áprilisban* általános választójogi sztrájk, májusban általános sztrájk robbant ki, de munkabeszüntetések voltak a MÁV Gépgyárban, a *lőrinci* tölténygyárban is. A nyár folyamán a *júniusi budapesti* általános sztrájk mellett újabb bányászsztrájk robbant ki, ezúttal *Tatabányán*.

A háború legvégén, az összeomlás október végi napjaiban egymást érték a tömegmegmozdulások Budapesten. *Október 24-én Károlyi Mihály a palotája* előtt megjelent egyetemi hallgatók és tartalékos tisztek számára tartott buzdító beszédet. Ettől kezdve tüntetés tüntetést követett. *27-én* közel százezeren gyűltek össze az *Országház* előtt a Nemzeti Tanács által összehívott nagygyűlésre. Ezt követően a *Nyugati pályaudvarhoz* vonult a tömeg a Bécsből érkező Károlyi Mihály fogadására, akit ekkor még nem neveztek ki miniszterelnökké. *28-án* délután hatalmas tömeg gyülekezett a Károlyi-párt *Gizella téri* központja előtt, követelve, hogy a Nemzeti Tanács pártjaiból alakuljon új kormány. Mivel a miniszterelnöki kinevezés joga ekkor már a Budán tartózkodó József főhercegé volt, ezért elindult a tömeg Buda felé. A Lánchídnál azonban a rendőrség fel kívánta tartóztatni az embereket. Lövöldözés és kardlapozás kezdődött. Három halott és számos sebesült maradt a *lánchídi csata* színhelyén. Másnap a budapesti munkásság félórás sztrájkot tartott a rendőrség vérengzése miatt. Jellemző, hogy az összeomlóban lévő hatalom rettent meg jobban, mert 29-én a rendőrség is csatlakozott a Nemzeti Tanácshoz.

Október 30-án délután ismét hatalmas tömeg lepte el a főváros utcáit, különösen az *Astoria Szálló*, a Nemzeti Tanács székhelye előtt gyülekeztek sok százan, katonák és tisztek. Császári sapkarózsájukat letépve, helyére őszirózsát tűzve esküdtek fel a Nemzeti Tanácsra. Megkezdődött az **őszirózsás forradalom**. Az éjszaka folyamán a felfegyverzett munkás- és katonatömegek megszállták Budapest fontos stratégiai pontjait. Jellemző a helyzetre, hogy a Nemzeti Tanács vezetői teljes bizonytalanságban töltötték az *október 30–31-ére* virradó éjszakát, reggelre azonban nyilvánvalóvá vált a győzelem. Aznap senki nem ment munkába – tehát gyakorlatilag egynapos sztrájk volt –, az utcákon nyüzsögtek az emberek. József főherceg a tömegek nyomására kinevezte Károlyit miniszterelnöknek. A forradalom győzött.

A tömegmegmozdulások ezt követően sem szűntek meg. A frontról hazatérő katonák egy része fosztogatni kezdett, s több helyen fegyveresen is összecsapott a csendőrséggel és a nemzetőrséggel. A legsúlyosabb incidens november elején a Krassó-Szörény megyei *Facsádon* volt, ahol a csendőrség Lugosról légi segítséget kért. A bombázásnak – sajtóértesülések szerint – több mint száz áldozata volt.

November 1-jén hatalmas tömeg követelte a fővárosban az ország teljes függetlenségét és a köztársaság kikiáltását, melynek deklarálására november 16-án sor is került. A Nemzeti Tanács néphatározata alapján Magyarország „*független és önálló népköztársaság*” lett. November végén *Kun Béla* vezetésével megalakult a Kommunisták Magyarországi Pártja. *December 12-én* már a kommunista befolyás alatt álló katonatanácsok szervezkedtek. Felhívásukra 8 ezer tüntető katona követelte *Bartha* hadügyminiszter leváltását, a régi tisztikar félreállítását. Károlyi a követelést teljesítette, mire az ország szinte teljesen védtelenné vált, nemcsak a külső erővel, hanem a kommunista befolyás erősödésével szemben is. *December 19-én* szovjet mintájú tanácshatalmat követelő katonagyűlés és tüntetés volt Budapesten. Sorra csatlakoztak a gyárak, üzemek munkásai a kommunista párthoz, s jöttek létre a kommunista pártszervezetek.

1919 elején tüntetések és ellentüntetések követték egymást. *Január 13-án* ifjúmunkások sztrájkja és tüntetése volt *Budapesten*, *19-én* viszont ellenforradalmi szervezetek demonstráltak. A tömegek hangulatváltozást jól mutatva, hogy *február 21-én*, a kommunista vezetők letartóztatásának napján még nagy tömeg tüntetett a szociáldemokraták és a kormány mellett. Három nappal később, *24-én* viszont már a kommunisták mellett álltak ki a résztvevők a vas- és fémmunkások gyűlésén. *Március 9-én* már Budapesten

politikai foglyok képviselőjében; *Király Béla*, a Nemzetőrség volt főparancsnoka, a szabadságharcosok nevében szólhatott. Utolsóként *Orbán Viktor*, fiatal demokrata politikus a magyar ifjúság képviselőjében beszélhetett.

Részletek Orbán Viktor 1989. június 16-án a Hősök terén tartott beszédéből

5 „[...] Azok a fiatalok, akik ma az európai polgári demokrácia megvalósításáért küzdenek, két okból hajtanak fejet a kommunista Nagy Imre és társai előtt. Mi azokat az államférfiakat tiszteljük bennük, akik azonosultak a magyar társadalom akaratával, akik, hogy ezt megtehessek, képesek voltak leszámolni a szent kommunista tabukkal, azaz az orosz birodalom feltétlen szolgálatával és a párt diktatúrájával. Ők azok az államférfiak számunkra, akik az akasztófa árnyékában sem vállalták, hogy a társadalmat megtizedelő gyilkosokkal egy sorba álljanak, akik életük árán sem tagadták meg azt a nemzetet, amely elfogadta őket, és bizalmát beléjük helyezte. Mi az ő sorsukból tanultuk meg, hogy a demokrácia és a kommunizmus összeegyeztethetetlen. [...]

A ma vállunkra nehezedező csődtömeg egyenes következménye annak, hogy vérbe fojtották forradalmunkat, és visszakényszerítettek bennünket abba az ázsiai zsákutcába, amelyből most megpróbálunk kiutat találni. Valójában akkor, 1956-ban vette el tőlünk mai fiataloktól jövőnket a Magyar Szocialista Munkáspárt. Ezért a hatodik koporsóban nem csupán egy legyilkolt fiatal, hanem a mi elkövetkező hús, vagy ki tudja, hány évünk ott fekszik. [...]

Mi fiatalok ... értetlenül állunk az előtt, hogy a forradalmat és annak miniszterelnökét nemrég még kórusban gyalázók ma váratlanul ráébrednek, hogy ők Nagy Imre reformpolitikájának folytatói. Azt sem értjük, hogy azok a párt- és állami vezetők, akik elrendelték, hogy bennünket a forradalmat meghamisító tankönyvekből oktassanak, ma szinte tülekednek, hogy mint szerencsehozó talizmánként megérinthessék ezeket a koporsókat. Mi úgy véljük, hogy nem tartozunk hálával azért, hogy harmincegy év után eltemethetjük halottainkat. Nem jár senkinek köszönet azért, mert ma már működhetnek politikai szervezeteink. [...]

Fél kettő tájban a koporsókat a rákoskeresztúri Új Köztemető 301-es parcellájába kísérték. A menet útvonalán ezrek és ezrek búcsúztak 1956 vértanúitól. A temetőben az egyes egyházak és felekezetek papjai és lelkészei, illetve a családok barátai búcsúztatták a mártírokat. Nagy Imrétől *Méray Tibor*, Losonczy Gézától *Gyenes Antal*, Maléter Páltól *Kopácsi Sándor*, Gimes Miklóstól *Molnár Miklós* és Szilágyi Józseftől *Lőcsei Pál* vett végső búcsút. A Névtelen Forradalmárt jelképező hatodik koporsónál a forradalom kivégzett vértanúitól *Forgács Ferenc* és *Fónay Jenő* búcsúzott. Az áldozatok neveit újra Darvas Iván és Mensáros László olvasta fel. Közben egy-egy fáklya lángjának kioltásával emlékeztek a kihunyt életekre.

A mintegy este hat óráig tartó méltóságteljes gyászszerbartást – beleértve a délelőtti Hősök téri búcsúztatást is – ezúttal már egyenes adásban közvetítette a Magyar Televízió. Az eseménnyel egyértelművé vált a Kádár-rendszer közeli bukása. A nemzet felemelhette a fejét és kiegyesíthette a gerincét. Alig egy hónappal a mártírok végső elhantolását követően a Nagy Imréket feláldozó Kádár Jánosnak, a bukott rendszer névadójának temetése következett.

6. adatlap: 1989. június 16.

Cím, jelmondat: „Rendszerváltoztató újratemetés”

Alcím, minősítés: Nagy Imre és mártírtársainak újratemetése.

Szervezők: Történelmi Igazságtétel Bizottság.

Jelszavak: „Történelmi igazságtételt!”

Fő követelések: a szovjet csapatok kivonása (Orbán Viktor).

Résztvevők száma: 250 000 fő.

Letartóztatottak száma: -

A tüntetés helye: Hősök tere; Rákoskeresztúri Új köztemető.

Időjárás, egyéb fontos körülmények: incidens nélkül zajlik le az esemény.

Visszhang a médiában: immár a magyar, de a nemzetközi sajtó is kiemelt helyen és nagy terjedelemben foglalkozott a témával. „Beszámoló a mai temetésről”; „Megemlékezések, gyász-ünnepségek országszerte”; „Magyar vezetők nyilatkozatai: Németh Miklós miniszterelnök, Horváth István belügyminiszter”; „Interjú Orbán Viktorral, Bába Ivánnal, Decsi Sándorral”; „Végtisztesség Nagy Imrének (Fónay Jenő, Forgács Ferenc, Kopácsi Sándor, Méray Tibor, Orbán Viktor, Király Béla, Zimányi Tibor, Mécs Imre, Vásárhelyi Miklós)” (MTI). „Szász Béla megemlékezése Londonból”; „Interjú Bill Lomaxszal”; „A bonni parlament a mai temetésről”; Az angol Daily Mail, The Independent, The Guardian, The Times, a francia Libération, Le Figaro, Le Monde, Le Quotidien de Paris, az osztrák Die Presse, az olasz Corriera della Sera, La Repubblica és L'Unità; a spanyol El País, a belga La Libre Belgique, a görög Dimokratikosz Logosz, a szovjet Novoje Vremja, a csehszlovák Rudé Právo, valamint a pozsonyi Pravda és Új Szó, a belgrádi Politika, a zágrábi Vjesnik és az újvidéki Magyar Szó; a jeruzsálemi és a belga rádió, a BBC, a Szabad Európa Rádió, az Amerika Hangja, a spanyol és csehszlovák televízió, a japán Kyodo hírügynökség tudósított többek között az eseményről.

Egy rendszer temetése – Kádár János búcsúztatása a Kerepesi temetőben (1989. július 14.)

Szokták mondani, hogy „*az Élet a legnagyobb rendező*”. Kádár János még megérhette annak a Nagy Imrének az újratemetését, akinek a vére jelentős mértékben az ő kezéhez tapadt. Az eseményt már megrendült egészségi és mentális állapota miatt nem igazán tudta feldolgozni magában, s július 6-án meg is halt. E napon mentette fel a Legfelsőbb Bíróság Nagy Imrét és mártírtársait az elítélésüket 1958-ban megalapozó hamis vádak alól. Állítólag az ítélethirdetés hallgatósága kezében az esemény idején „köröztették” a kis cédulát, amelyen ez állt: „meghalt Kádár János”. A két nagy ellenfél itt is „találkozott”.

Részlet Kádár János utolsó beszédéből (1989. április 12.)

6 „[...] Én ismerem a Hegedűs [András] elvtárs nézeteit is, ismerem. Aki, ugye, történelmileg nézve önkritikát gyakorolt, mert aláírta akkor [1956-ban] azt a levelet, amit két napig, ha jól emlékszem, az azóta elhunyt ember [Nagy Imre] megtagadott. Most akkor mondják meg, hogy én mit csináljak? Mikor nekem legeslegfontosabb célom az volt akkor, hogy biztonságban eljussak Szolnokra. [...] És még más kötelezettségem is volt. Én kötelezettséget vállaltam azok biztonságáért; tényleg kötelezettséget vállaltam, én, akiknek a nagykövetségén [Nagy Imre] akkor tartózkodott. De én ilyen naiv ember, mint én, azért vállaltam kötelezettséget, mert arra gondoltam, hogy az én kéréssem, hogy két ember annyi nyilatkozatot tegyen, hogy jogilag ne hivatkozhasanak a rangjuk szerinti emberek.

[...] Mert ha ez nem ellenforradalom, hát akkor nem tudom, hogy erre ki hivatkozhat. És én tüzetesen elolvastam, és én egy erőtelnyezőt sem neveztem ellenforradalomnak. Ezt sem. Csak azt mondtam, hogy kaput nyitottak az ellenforradalomnak. Hát mit csináljak? Ennek ez a neve, nem tudok erre mást mondani. [...]”

Kádár temetésén hatalmas tömeg vett részt, hiszen bár véreskezű zsarnokként indult, de a szocialista tábor „*legvidámabb barakkjának*” lett egy jó időre kényszerűen elfogadott vezetője. Ezeket az évtizedeket sokan élték meg úgy, hogy a Kádár-korszak felemelkedést jelentett a számukra. Halálakor viszont azzal kellett szembesülniük, hogy egy korszak lezárult, s a jövő bizonytalannak tűnik. A vegyes érzésekkel gyászolók ezen a forró nyári napon múltjuk egy darabjától is búcsúztak.

Kádár koporsóját a temetés előtti napon ravatalozták fel a Duna-parton levő MSZMP székház aulájában, a híres-hírhedt „Fehér Házban”, melyben

ma az országgyűlési képviselők irodái vannak. Kitüntetései közül a kor szokásainak megfelelően a három legtöbbször értékelten helyezték ki: a Munkás–Paraszt Hatalomért Emlékérmét, a Szocialista Munka Hőse kitüntetést és a Nemzetközi Lenin-békedíjat. Ezek jól tükrözték a rendszer jellegét, amelyet a személye képviselt.

A ravatal előtt tisztelni akaró több tízezres tömeg hosszú sora a Kosuth térig ért és részben azt is megtöltötte, órákon át várakozva a tűző napon arra, hogy kegyeletét leróhassa. Csak éjfél felé szűnt meg az áradat, de reggel hét után újra sok búcsúzni kívánó jelent meg.

A július 14-i gyászszertartást a Magyar Televízió élőben közvetítette. Ennek már hagyománya volt, hiszen korábban a szovjet pártvezetők (Brezsnyev, Andropov és Csernyenko) temetéséről is így tudósítottak. A hivatalos szertartás 13 órakor kezdődött. A ravatal előtt a koszorúkat állami, társadalmi és politikai szervezetek, valamint külföldi delegációk képviselői helyezték el. A munkatársak nevében a főtitkári poszton utód *Grósz Károly* búcsúztatta.

Délután négy órakor indult a gyászmenet az akkor még Mező Imre úti (ma Fiumei út) vagy más néven *Kerepesi temető Munkásmozgalmi Pantheonjához*, ahol egyes becslések szerint mintegy százezer ember gyűlt össze. Az itt felravatalozott koporsónál állami és pártvezetők álltak díszőrséget. A temetőben *Nyers Rezső*, az MSZMP elnöke – ezen a poszton ő váltotta Kádár Jánost –, *Straub F. Brunó*, az Elnöki Tanács elnöke (ez az akkori államfői testület volt) és *Kolláth Pál*, a Ganz Danubius Angyalföldi Hajógyár lakatos csoportvezetője búcsúztatta.

Talán az utóbbi személy kíván némi magyarázatot. Kádár János maga is munkásszármazású volt, a mozgalomba kerüléséig műszerészként dolgozott. Aztán Rákosi börtönéből való szabadulását követően 1954-55-ben Angyalföld párttitkára lett, majd a XIII. kerület országgyűlési képviselőjeként a magyar országgyűlésnek több cikluson keresztül volt tagja. Kolláth Pál ezt említette is: „Angyalföldi munkás vagyok. Munkahelyem a hajógyár, lakóhelyem a XIII. kerület, melyhez Kádár elvtárs is sok szállal kötődött, szinte hazajárt. ... Utolsó találkozásunkról azzal az ígérettel térünk haza, hogy emléket legjobb tudásunk szerint végzett munkánkkal, ügyünk iránti szilárd elkötelezettséggel, az Önéhez hasonló szerénységgel, tisztességgel, a valóságos helyzetből kiindulva, megújulva végezzük.”

A diktatúrába kényszerített társadalom belső ellentéteit jól mutatta, hogy *iffj. Rajk László* – ekkor az SZDSZ politikusa – a temetés napján tett közzé egy nyilatkozatot, miszerint el kívánja vitetni szülei hamvait a Munkásmoz-

galmi Pantheonból. Nyilvánvalóan azért, mert Kádár Jánost ide temették, akinek ugyanis belügyminiszterként jelentős szerepe volt az SZDSZ-es politikus édesapja, Rajk László és társai 1949-es elítélésében, kivégzésében.

A Kerepesi temető nem bizonyulhatott Kádár János végső nyughelyének, hiszen 2007 májusában máig ismeretlen tettesek meggyalázták sírját, elvitték csontjai egy részét, sőt még az utóbb elhalt felesége hamvait tartalmazó urnát is. Ez az esemény is – melynek elkövetőit nyugodtan nevezhetjük elmebetegnek – mutatja, hogy máig milyen szélsőséges indulatok övezik Kádár személyét. Különösen mondhatjuk ezt annak fényében, hogy egy 2009-es felmérés szerint minden második megkérdezett ember a magyar történelem „inkább pozitív” szereplőjének ítélte meg az egykori megkérdőjelezhetetlen hatalmú pártvezetőt. Érdekes és találó a közgazdász Kopátsy Sándor véleménye: „Kádárnál szerényebb, mondhatni olcsóbb diktátora az egész ezeréves magyar történelemnek nem volt.”

7. adatlap: 1989. július 14.

Cím, jelmondat: Egy rendszer temetése

Alcím, minősítés: Kádár János búcsúztatása a Kerepesi temetőben.

Szervezők: MSZMP és a magyar állam.

Jelszavak: -

Fő követelések: -

Résztvevők száma: mintegy 100 000 fő.

Letartóztatottak száma: -

A tüntetés helye: Kossuth tér; Kerepesi temető.

Időjárás, egyéb fontos körülmények: incidens nélkül zajlik le az esemény.

Visszhang a médiában: kiemelt helyen foglalkozott a magyar sajtó a témával. „Végső búcsú Kádár Jánostól - Gyászszertartás” (MTI). AFP, AP, DPA nemzetközi hírügynökségek beszámoltak a temetésről. Egy szélsőségesen antikommunista csoport, az Október Párt a rendőrségi figyelmeztetés ellenére tüntetést rendezett a Münnich Ferenc utcában (Reuter).

Európa egyesítésének kezdete: „népvándorlás” nyugati határunkon – Páneurópai piknik (1989. augusztus 19.)

Helmut Kohl német szövetségi kancellár 1990-ben, a két német állam egyesítésének (valójában a korábbi NDK NSZK-hoz való csatlakozásának) ünnepségén kijelentette: „*A Berlini fal lebontása Magyarországon kezdődött, a német újraegyesítés felé az első lépés a Páneurópai pikniken történt.*”

1989. május elején megkezdődött az osztrák–magyar határon a műszaki határzár lebontása, amely 356 kilométer hosszan húzódott, immár 1949 óta. Ez olyan egy- és kétsoros drótakadály volt, melyet aknazárral egészítettek ki, illetve az utóbbit 1965-ben egy elektronikus jelzőrendszerrel váltották fel. A felszámolás fontos eseménye volt, amikor június végén az osztrák és magyar külügyminiszter, *Alois Mock* és *Horn Gyula* a világsajtó képviselőinek jelenlétében Sopronnál személyesen vágták át a drótokat. A „vasfüggöny” lebontásával szabaddá vált az út Ausztrián át az NSZK felé azon hazánkban tartózkodó keletnémet polgárok számára, akik a két német államot egymástól elválasztó határt nem léphették át.

A Páneurópai piknik gondolatát *Habsburg Ottó* debreceni előadását követően vetette fel a demokrata fórumos *Mészáros Ferenc*, aki *Filep Máriával* közösen érte el, hogy az MDF megyei vezetése is az ügy támogatója lett. A cél a határok nélküli Európa mielőbbi létrejöttének, a közös európaiság kialakulásának segítése volt. Megnyerték az MDF elnökségének és a martonvásári „Sorsközösségi tábor” résztvevőinek támogatását, valamint felvették a kapcsolatot a Soproni Ellenzéki Kerekasztallal, azaz az ottani MDF-fel, SZDSZ-szel és kisgazdapárttal is. Az emblémát, a szögesdrótot átszakító fehér galambot *Varga Ákos* grafikus készítette el. A rendezvény védnöke *Pozsgay Imre* államminiszter és *Habsburg Ottó*, az Európai Parlament képviselője, a Páneurópai Unió elnöke lett, bár végül egyikük sem volt jelen az eseményen.

Az augusztus 19-i rendezvény alkalmából az osztrák és magyar kormány is beleegyezett, hogy 15 órakor három órára kölcsönösen megnyitják a határátkelőt *Szentmargitbánya és Sopronkőhida között*. Azzal azonban nem számolt senki, hogy az esemény hírére odaérkező közel ezer NDK-s állampolgár 15 óra előtt pár perccel áttöri a kaput, és mindenféle útlevélkezelés nélkül – ámde jelentős nemzetközi médiafigyelemtől övezve – a régi pozsonyi úton átrohan Ausztriába. Szerencsére a határőrség nem használta a fegyverét, és nem akadályozta meg a keletnémetek tömeges áttódulását. (Más-

nap, augusztus 20-án vasárnap, és hétfőn újabb 700 NDK-s távozott nyugatra a lebontott vasfüggöny helyén.)

A váratlan esemény után elkezdődött a hivatalos program. A szögesdrótot itt jelképesen – a távol lévő Habsburg Ottó helyett lánya – *Walburga Habsburg Douglas*, a Páneurópai Unió főtitkára vágta át. Ezt követően a magyar küldöttség átment a határ osztrák oldalára, majd az osztrák delegációval együtt tért vissza a népünnepségek színhelyére. Először Walburga Habsburg Douglas olvasta fel édesapja levelét, majd *Vass László*, az államminiszter titkárságának vezetője Pozsgay Imrét.

Részlet Habsburg Ottó leveléből (1989. augusztus 19.)

7 „[...] Európa Magyarország nélkül csonka maradna, hiszen országunk a történelem folyamán mindig védőbástyája volt a kereszténységnek, és az európai kultúra elképzelhetetlen lenne Arany, Petőfi, Vörösmarty, Jókai, Kodály, Bartók, Liszt, Szinyei Merse, Csók, Munkácsy és sok más nagy magyar név nélkül. Remélem, hogy ez az augusztus 19-e és 20-a azt jelzi, hogy Szent István királyunk népe visszatér abba az európai közösségbe, melytől idegen hatalmak vágták el.”

Ezután nyolc nyelven hangzott el egy békefelhívás, majd *Klaus Lange*, a Páneurópai Unió osztrák elnökének beszédét hallgatták meg. Ezt követően *Tőkés László* református lelkész – aki ekkor gyakorlatilag házi őrizetben volt Temesváron – átcsempészett levelének felolvasása következett, majd *Konrád György* mondott beszédet. Ebben a váratlan eseményekre is reagált.

Részletek Konrád György beszédéből 1989. augusztus 19-én

8 „[...] ... elég volt a királyapákból, Ferenc József apánkból, Horthy apánkból, Rákosi apánkból, Kádár apánkból! Nincs üdvösséghezó ember. Nem adjuk senki ember kezébe többé a sorsunkat. Nem ruházzuk át a teljes felelősséget senki ember fiára. Felőtt polgárok fölé nem kell semmiféle gondviselő, üdvösséghezó, magasabb helyről felkent közapa, akihez képest a lojális állampolgár ismét csak kiskorú lehetne. [...]

Vannak demokráciák, amelyekből kimenet nincsen útlevél-ellenőrzés, csak bemenet. Szabad országból bárki elmehet. Amíg innen közép-európai társaink, most éppen a keletnémet polgárok nem mehetnek el, pedig lenne hova; amíg több százan kerültek keletnémet börtönökbe, mert a magyar–osztrák határról megbélyegzett államjobbgyökként kellett visszamenniük a lakóhelyükre, ahol bűncselekmény a Staatsflucht, az államtól való átszökés – addig mi magunk sem vagyunk szabadok.”

Az eseményt tehát főleg az tette nevezetessé, hogy több száz keletnémet távozott a megnyílt határon át, Trabantok és Wartburgok százait itt hagyva. A magyar kormány – a szovjet vezetéssel konzultálva – szeptember 10-én úgy döntött, hogy kiengedi az addig részben az NSZK budapesti nagykövetségén összezsúfolódott keletnémet polgárokat Ausztriába. Szeptember 11–13 között további mintegy 12 ezer NDK-s polgár ment át Ausztrián át az akkori NSZK-ba. A Berlini falból kivettük az első téglákat, mely hamarosan össze is omlott.

A *Páneurópai piknik* helyszíne azóta emlékhellyé vált, melyet magyar és külföldi turisták ezrei keresnek fel minden évben, emlékezve a hajdani eseményekre. Hivatalos megemlékezések is vannak minden évforduló alkalomával, de sokan őriznek egy darabka szögesdrótot, a hajdani vasfüggöny átvágására emlékezve.

8. adatlap: 1989. augusztus 19.

Cím, jelmondat: Európa egyesítésének kezdete: „népvándorlás” nyugati határunkon

Alcím, minősítés: Páneurópai piknik Sopronkőhida és Szentmargitbánya között.

Szervezők: MDF, a martonvásári „Sorsközösségi tábor”, a soproni Ellenzéki Kerekasztal pártjai, Páneurópai Unió.

Jelszavak: -

Fő követelések: -

Résztvevők száma: 1-2000 fő.

Letartóztatottak száma: -

A tüntetés helye: a Sopronkőhida és az ausztriai Szentmargitbánya közötti térség.

Időjárás, egyéb fontos körülmények: NDK-s állampolgárok váratlanul áttörték a határt.

Viszhang a médiában: kiemelt helyen foglalkozott a magyar és a nemzetközi sajtó is a témával az NDK-sok távozása kapcsán. Páneurópai piknik a magyar-osztrák határon; Csoportos határsértés - elsodorták a határőröket; Soproni rendezvény - tömeges szökés (MTI). APA osztrák hírügynökség a helyszínről tudósított.

„A mai naptól ... országunk államformája és neve: Magyar Köztársaság” – A harmadik köztársaság kikiáltása a Kossuth téren (1989. október 23.)

Az első két köztársaságról röviden

9 Az *első magyar köztársaságot* (ezt akkor népköztársaságnak nevezték, ami parlamentáris demokráciát jelentett) az őszirózsás forradalom győzelmét követően 1918. november 16-án kiáltották ki az akkori Országház (ma Kossuth) téren, az ország minden részéből összegyűlt, több mint 500 fős Nagy Nemzeti Tanács határozata alapján, mintegy kétszázezer ember jelenlétében és ünneplése közepette. A köztársasági elnök személyéről – *Károlyi Mihály* javaslatára – nem döntöttek, hogy az államfőt a rövidesen összehívni tervezett alkotmányozó gyűlés választhassa meg. (Károlyi 1919. január 11-én ideiglenes köztársasági elnök lett.) Az első magyar köztársaság végét az 1919. március 21-én létrejött a proletárdiktatúra, a Magyarországi Tanácsköztársaság jelentette.

A *második magyar köztársaságot* 1946. február 1-jén kiáltották ki, az immár Kossuthról elnevezett téren. Ez a nemzetgyűlés kormányon lévő pártjainak (Független Kisgazdapárt, Szociáldemokrata Párt, Magyar Kommunista Párt, Nemzeti Parasztpárt) egyhangú döntése volt, akárcsak *Tildy Zoltán* köztársasági elnökké választása. Ennek a köztársaságnak a végét is egy szocialista fordulat jelentette, amikor az 1949. augusztus 18-i dátummal törvénybe iktatott alkotmánnyal (1949: XX. törvény) megszületett a szocialista népköztársaság, ami egy újabb proletárdiktatúrát jelentett – egészen 1989. október 23-ig.

1989 eddig tárgyalt eseményei (Március 15-e szabad ellenzéki megünneplése, Nagy Imre és mártírtársai újratemetése, Kádár János temetése stb.) önmagukban is a szocialista rendszer lebontásának jelképes lépései voltak. Az érdemi politikai döntések az állampárt és az ellenzék között júniustól szeptemberig folyó Nemzeti Kerekasztal tárgyalásokon születtek. Az itt kidolgozott alkotmánymódosító javaslatokat terjesztette a kormány a még 1985-ben választott, tehát túlnyomó többségében MSZMP tagokból álló Országgyűlés elé, amely 1989. október 18-án megszavazta a tervezetet „*a többpártrendszer, a parlamenti demokráciát és a szociális piacgazdaságot megvalósító jogállamba való békés átmenet elősegítése érdekében*”. Formálisan az 1972: I. törvénnyel módosított 1949: XX. törvény maradt érvényben, tartalmában azonban kb. 80%-ban megváltozott. Ez az új alaptörvény intézkedett az államformáról is, amely ismét – immár harmadszor – a köztársaság lett.

Ezt követően került sor a harmadik köztársaság kikiáltására. Az előkészületekre csupán egy hétvége maradt, hiszen 21-éig ülésezett az Országgyűlés. Ekkor jelentették be, hogy *Szűrös Mátyás*, az ideiglenes köztársasági

elnök október 23-án a Parlament épületének erkélyéről ünnepélyesen jelent be a Magyar Köztársaság létrejöttét. (Szűrös Mátyás az Országgyűlés elnöke volt, és a rendszerváltoztató alkotmány rendelkezett úgy, hogy amíg nincsenek szabad választások, nincs államfő, addig az Országgyűlés elnöke látja el ideiglenesen ezt a tisztséget.) Ügyeltek arra is, hogy ugyanarról az erkélyről beszéljen, ahonnan 1956. október 23-án Nagy Imre szólt a tömeghez.

1989. október 23-án több tízezer, egyes vélemények szerint százezer ember gyűlt össze a *Kossuth téren*, ahol katonai díszegység is felsorakozott. Ünnepélyesen felvonták az állami zászlót, és az ünnepeken szokásos módon a történelmi zászlókat is felvonultatták. A déli harangszót követően megjelent az erkélyen Szűrös Mátyás, és beszéddel köszöntötte a megjelenteket. Ekkor történt meg az új köztársaság kikiáltása.

Részlet Szűrös Mátyás 1989. október 23-án az Országház erkélyéről elmondott beszédéből

10 „Ünnepélyesen bejelentem, hogy az Országgyűlés által módosított alkotmány kihirdetésével a mai naptól, 1989. október 23-tól országunk államformája és neve: Magyar Köztársaság. (Fanfárok, hatalmas ováció)

Most, a XX. század vége felé közeledvén, a szabad, demokratikus Magyarország megteremtésében a Kossuth Lajos, a Károlyi Mihály és a Tildy Zoltán nevével összekapcsolódó előző magyar köztársaságok nyomdokain haladunk, amikor azok demokratikus és nemzeti hagyományainak szellemében, s az utóbbi negyven esztendő – különösen az 1956-os októberi népfelkelés és nemzeti függetlenségi megmozdulás – történelmi tanulságaitól indítva megalkottuk az új köztársaság törvényes alapjait. [...]

A Magyar Köztársaság független, demokratikus jogállam lesz, amelyben a polgári demokrácia és a demokratikus szocializmus értékei egyaránt érvényesülnek. [...]

Aznap első ízben emlékeztek meg legálisan – a Szűrös Mátyás által, *Pozsgay Imre* január végi bejelentése nyomán még népfelkelésnek nevezett – 1956-os forradalomról a fővárosban és vidéken egyaránt. Budapesten a *Műegyetemen*, a *Magyar Rádiónál*, a *Bem téren*, a *Kilián laktanyánál*, a *Corvin közben*, a *Hősök terén* is megemlékezést tartottak, majd este a Kossuth téren ismét tízezrek gyűltek össze a fővárosi rendezvénysorozat központi eseményén. Vidéki városaink közül *Debrecenben*, *Hajdúböszörményben*, *Miskolcon*, *Pécsett*, *Sopronban*, *Szegeden* voltak megemlékezések a Magyar Televízió tudósításai szerint. Nemzeti ünnepé azonban csak 1990. május 2-án, az első szabadon választott Országgyűlés döntése nyomán vált október 23-a, mint az 1956-os forradalom és szabadságharc évfordulója.

9. adatlap: 1989. október 23.

Cím, jelmondat: „A mai naptól országunk ... államformája és neve: Magyar Köztársaság”

Alcím, minősítés: A köztársaság kikiáltása a Kossuth téren.

Szervezők: a magyar állam.

Jelszavak: „Éljen a köztársaság!”

Fő követelések: -

Résztevők száma: 100 000 fő.

Letartóztatottak száma: -

A tüntetés helye: Kossuth tér.

Időjárás, egyéb fontos körülmények: méltóságteljes ünnepség, incidensek nélküli események.

Visszhang a médiában: kiemelt helyen foglalkozott a magyar sajtó a témával, a Magyar Televízió helyszíni tudósítás(ok)ban számolt be. „A 33. évforduló” ; „1989. harminchárom év legnagyobb változásai” ; „Ünneplés a Műegyetem előtt” ; „Megemlékezés a Hősök terén” ; „A mai nap eseményei a Corvin közben” ; „Október 23-ai megemlékezések - vidék” (MTI). Nyugati rádiók magyar nyelvű adásaiból (pl. Pozsgay Imre interjúrészlete 1956-ról, BBC). A Münnich Ferenc Társaság budapesti szervezetei határozottan tiltakoznak az ellenzék október 23-ára tervezett tömegdemonstrációja ellen, amely megítélésük szerint nem szolgálja az ország és a nemzet érdekét.

A demokrácia első nagy próbatétele – A taxisblokád (1990. október 26–28.)

A kommunista rendszer bukását követően az új, demokratikusan választott vezetés gazdasági csődhelyzetben vette át a kormányzást. Az olajkészletek fogytán voltak, emelni kellett az üzemanyagok árát, ami ekkor még a kormány feladata volt. Az ügy előzménye, hogy a Szovjetunió július 9-én bejelentette: a szerződésben meghatározottnál 160 ezer tonnával kevesebb kőolajat szállít. Sőt, azt is közölték, hogy a harmadik negyedévben harmadával csökkentik az olajszállítást. A kormány kénytelen volt nyugati piacról beszerezni a hiányzó mennyiséget, ami viszont tovább rontotta az ország fizetési mérlegét. Ráadásul ekkor rohanta le Irak Kuvaitot, ami jelentősen emelte a kőolaj világpiaci árát.

Október 25-én egy parlamenti sajtótájékoztatón az üzemanyagár 65%-os emelését jelentették be a fenti indokokkal. Azonban nemcsak az emelés mértéke, de amiatt is nagy volt a felháborodást, hogy előtte az ellenzéki lapok (Népszabadság, Magyar Hírlap) áremelésről szóló előzetes értesüléseit tagadták a kormánytisztviselők.

A felháborodott taxisok a bejelentés napjának délutánján előbb a *Hősök tén*, majd a *Kossuth tén* gyülekeztek. Olaj volt a tűzre, hogy *Siklós Csaba* akkori közlekedési miniszter nem vette át a tüntetők petícióját. Ezt követően a taxisok – rádiókapcsolataik révén – a főváros összes hídját lezárták (a Lánchíd kivételével, de ott is csak egy sávon lehetett közlekedni), negyedszáz csomóponton megbénítva Budapest közlekedését. Éjfélről csatlakoztak a magán- és teherfuvarozók is. Másnap, október 26-án az ország főútjain és a vidéki városokban is szinte teljes volt a blokád, a határokon leállt a forgalom. A fővárosban a Ferihegyi repülőtér sem lehetett megközelíteni, Budapest belső területein csak a metró közlekedett. Egyedül a mentőket engedték át a torlaszokon.

A kormányt váratlanul érték az események. Tizenegy miniszterből négy külföldön volt, *Antall József* miniszterelnök kórházban feküdt. Távollétében *Horváth Balázs* belügyminiszter látta el ideiglenesen a kormányfői feladatokat. 26-án reggel *László Balázs* kormánybiztos a gyülekezési törvénybe ütközőnek minősítette az akciót. Délben a kormány úgy határozott, hogy a taxik elvontatásával szabaddá teszi a forgalmat. Ekkor azonban a budapesti rendőrfőkapitány *Göncz Árpád* köztársasági elnökhöz sietett, majd kijelentette, hogy nem hajlandó erőszakot alkalmazni. Vissza is vonták az Árpád

hídhoz rendelt rendőri alakulatokat. Az elnök közben – hatáskörét túllépve – arról tájékoztatót, hogy a honvédség rendfenntartóként való bevetéséhez nem járul hozzá. Ezt egyébként nem is tervezték, de arra jó volt, hogy tovább növelje a kormányellenes hangulatot, mire egyes ellenzéki politikusok már a kormány lemondását követelték. Délután ugyan Horváth Balázs belügy-miniszter rádió- és televízió beszédében megpróbálta indokolni a kormány intézkedéseit, de nem sok eredménnyel. Késő éjjel Göncz Árpád televíziós beszédében a taxisok követeléseinek elfogadását javasolta. Eközben a kormány és a taxisok képviselői kemény tárgyalások után megállapodtak a blokád megszüntetéséről és a tárgyalások folytatásáról, de a köztársasági elnök javaslatai után a taxisok semmisnek tekintették a megállapodást.

Október 27-én szinte teljessé vált a közutak blokádja, az ország közlekedése megbénult. 600 helyen volt útzár, és a fővároson kívül több mint száz települést érintett a blokád. A közlekedés összeomlását jelentették – többek között – Sopronból, Szegedről, Jászberényből, Szolnokról, Gyöngyösről, Kecskemétről is. Közben egész nap folytak a tárgyalások a kormány és a fuvarozók képviselői között. A kormánydelegációt Szabó Tamás államtitkár vezette, a fuvarozókat Horváth Pál, a City Taxi vezetője képviselte. Estére közös nyilatkozatot adtak ki. A részletek kimunkálása a másnapi Érdekegyeztető Tanács ülésére várt.

A kormány és a fuvarozók közös nyilatkozata (1990. október 27. 22 óra 47 perc)

11 „A kormány szigorúan tartja magát a törvényes rendhez, és kifejezi tárgyalási és megegyezési szándékát. A kormány kinyilvánítja, hogy a benzinár-növekedés kapcsán kirobbant törvénytelen demonstrációt nem tartja elfogadhatónak.

[...] Reális lehetőséget lát literenként 10-12 forintos kedvezményre, illetve kompenzációra, szakmai tárgyalások során megállapítandó mennyiségi keretek között.

A nyugodt megegyezésnek azonban feltétele, hogy az útelzárások az egész országban megszűnjenek.”

Október 28-án, vasárnap hosszú vita után estére megszületett a megállapodás a Munkaügyi Minisztériumban. A tárgyalást a fuvarozók kérésére a televízió élőben közvetítette. A kormányt Bod Péter Ákos ipari és kereskedelmi, valamint Rabár Ferenc pénzügyminiszter, a munkavállalókat Forgács Pál, a Szakszervezeti Kerekasztal és a Független Szakszervezetek Demokratikus Ligájának elnöke, valamint Nagy Sándor, az MSZOSZ elnöke, a munkaadókat pedig Palotás János, a Vállalkozók Országos Szövetségének

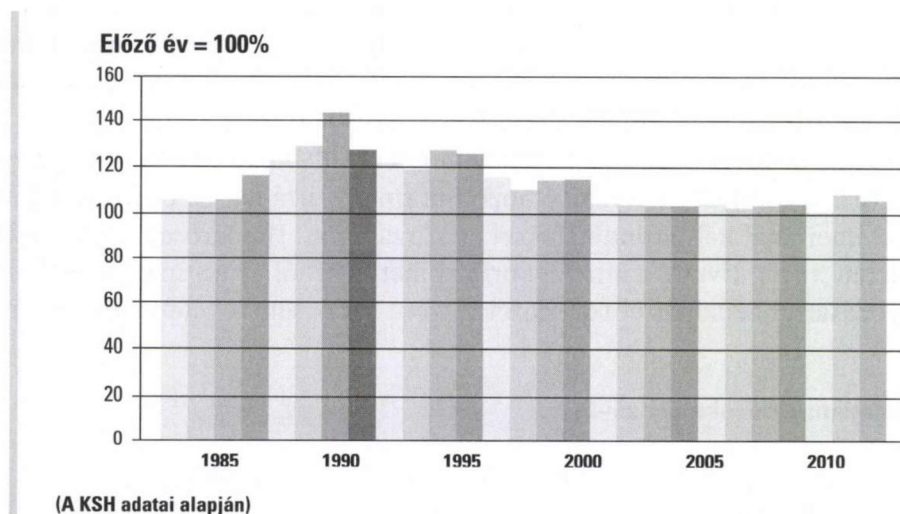
elnöke képviselte. Eszerint október 29-én 24 órától 12 forintra csökkentették a megemelt benzinárát. Ráadásul a kormány képviselői a televízió nyilvánossága előtt ígérték meg, hogy a demonstráció résztvevőit nem vonják felelősségre. Ezen a napon egyébként – *Lezsák Sándor* vezetésével – több tízezres kormánypárti tüntetés is volt a fővárosban.

A taxisblokádnál a fiatal magyar demokrácia első nagy hazai próbája volt, de a rendkívül nehéz helyzetbe hozott kormány úrrá lett az ellenzék feleltelen elemei által keltett indulatokon és zűrzavarokon. Hamarosan olyan döntés született, mely kivette a mindenkori kabinet kezéből az üzemanyagárak szabályozását. A benzinár növekedését viszont azóta sem lehetett megfékezni.

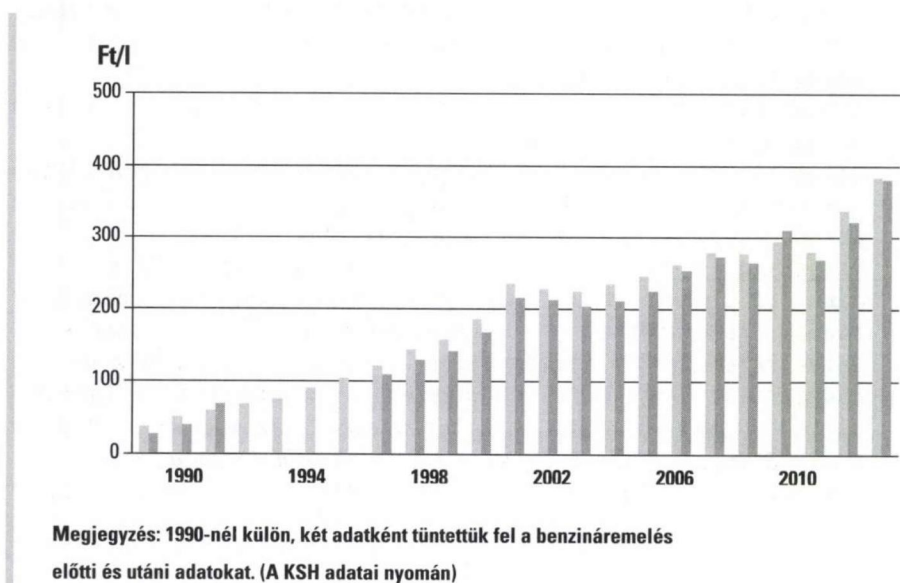
10. adatlap: 1990. október 26–28.

- Cím, jelmondat: A demokrácia első nagy próbatétele
- Alcím, minősítés: A taxisblokádnál.
- Szervezők: a taxisok Horváth Pál vezetésével, magán- és teherfuvarozók.
- Jelszavak: „Éljen a (valóban) nagy októberi forradalom!” (SZDSZ transzparens)
- Fő követelések: a drasztikus üzemanyag-áremelés visszavonása.
- Résztvevők száma: több ezer taxis és fuvarozó.
- Letartóztatottak száma: -
- A tüntetés helye: Hősök tere; Kossuth tér, valamint a főváros és az ország számos pontja.
- Időjárás, egyéb fontos körülmények: kisebb-nagyobb konfliktusok támadtak a taxisok és a blokádelles lakosság között, de az emberek többsége támogatta a demonstrációt.
- Visszhang a médiában: javarészt a taxisok mellett és a kormány ellen foglalt állást a sajtó. „Taxis tüntetés - demonstrációk országsszerte”; „Taxis tiltakozás - pártok, szervezetek véleménye”; „Rabár Ferenc a válságról”; „Higgadt magatartást kér a taxis válságstábnál”; „Tüntetés a Parlament előtt”; „Megkezdődött az úttorlaszok felszámolása” (MTI). Külföldi visszhang: Budapesti taxis blokádnál (Financial Times, The Times, The Guardian); Taxisok sztrájkja (Új Kína Hírlapnőkség).

1. ábra: Az üzemanyagárak alakulása (1985–2011)

2. ábra: A benzin és a gázolaj árának változása 1990 és 2010 között

„A harag napja” – kiszgazdapárti tüntetés a „saját” kormány ellen (1992. április 25.)

Amit a Kiszgazdapártról tudni kell

12 A Független Kiszgazda-, Földmunkás- és Polgári Párt (röviden Független Kiszgazdapárt) – a rendszerváltó történelmi pártok egyike – 1930-ban bontott zászlót Békésen. Ezt követően a Horthy-korszak egyik ellenzéki pártja, 1945 és 1947 között vezető kormánypárt volt. (Az 1945. évi novemberi választásokon például 57%-os eredménnyel abszolút többséget szerzett, bár utána kénytelen volt mégis koalíciós kormányt alakítani. Ők adták Tildy Zoltán akkori miniszterelnök személyében a második Magyar Köztársaság elnökét is.) Az 1956-os forradalom napjaiban rövid időre újjáalakulhatott a párt, és képviselői – például Tildy Zoltán és Kovács Béla, az 1947. február 25-e után törvénytelenül a Szovjetunióba hurcolt főtítkár – ott voltak a Nagy Imre által vezetett koalíciós kormányban is. (Utóbbi dátum 2000 óta a kommunista diktatúrák áldozatainak emléknapja.)

1988. november 18-án alakult újra a kiszgazdapárt, mely az 1990-es országgyűlési választások eredményeképpen az MDF által vezetett, és a Kereszténydemokrata Néppártot is magába foglaló kormánykoalíció tagja lett. Három miniszteri tisztséget kaptak, miközben *Torgyán József* a párt frakcióvezetője lett. Torgyán a hatalomért folytatott harcában sikerrel szerezte meg előbb a párttagság többségének rokonszenvét, majd a pártelnöki posztot is. A rendszerváltás során jelentkező gazdasági nehézségeket és a munkanélküliség növekedése miatti elégedetlenséget kihasználva egyre szélsőségesebb politikát folytatott, és az MDF, valamint a Kereszténydemokrata Néppárt jobboldali váltópártja kívánt lenni. 1992 februárjában pártjával kilépett a kormánykoalícióból, de mivel 44 országgyűlési képviselőjük közül a túlnyomó többség (előbb 33, majd még két képviselő) nem követte, így nem tudta a kormányt megbuktatni. Torgyán tehát kénytelen volt ellenzékbe vonulni, majd meghirdette a kiszgazdapárt első és az 1992. év legnagyobb hazai kormányellenes tüntetését. Ezt hívták a „harag napjára”, amit a kedvezőtlen fogadtatás miatt a „lehetőségek napjára”-vá szelídítettek, amellyel az akkor már súlyosan beteg Antall József kormányának lemondását szeretnék volna kierőszakolni.

A tüntetés programját még az eseményt megelőző héten közzétették. 800 fős rendezőgárdát állítottak fel, és 23 vonatot rendeltek a MÁV-tól a vidékiek fővárosba szállítására, de ebből végül csak hat lett.

Április 25-én délelőtt 10 órakor a *Hősök terén* kezdődött a rendezvény. Az itt megjelent mintegy 10 ezer tüntető előtt Torgyán az MDF vezette kormány privatizációs politikáját bírálta, ezzel indokolva a munkanélküliség növekedését és az általános elszegényedést. Ezt követően a tüntetők az *Andrássy út 60.* (a hajdani ÁVH központ, a jelenlegi Terror Háza Múzeum) előtt az

egykori szocialista vezetők megbüntetését követelték. A *Kossuth térre* a kora délutáni órákban érkezett meg az ekkor már negyedszázezerre felduzzadt tömeg. Itt Torgyán felolvasta a párt 25 pontos követeléslistáját, melyet – mivel nem vette át senki a kormány részéről – bevittek a Parlamentbe. Aláírásgyűjtés is folyt a téren az országgyűlési képviselők visszahívását lehetővé tehető népszavazás kiírása érdekében.

A felfokozott hangulatban lezajló tüntetésen jelentős atrocitásra nem került sor. Csupán a Fekete Doboz munkatársát inzultálta az egyik rendező, amiért Torgyán József a helyszínen kizárta az illetőt a pártból. Szélsőjobb-oldali fiatalok is feltűntek a tömegben, de nem tudtak zavart okozni.

A Torgyán-párt a kiskisgazda többség sikereként értékelte a tüntetést. A pártvezér 200 ezer, sőt negyedmilliós részvételi létszámról beszélt, a rendőrség viszont csupán 10-14 ezer embert számolt a megmozduláson. Erre Torgyán azt nyilatkozta, hogy azt az újságíró, aki az ő véleményétől eltérő véleményt közöl, büntetőjogi felelősségre kell vonni. A Népszabadság tudósítójának meg odavetette, hogy *„az a rendőr, aki ilyet mond nyilván napszúrást kapott a téren, vagy pedig eddig még nem tudott leszokni a hazudozásról.”*

A számháborún túl azonban, nemcsak a konkurens kiskisgazdák és a kormány, de az ekkor már az MDF belső jobboldali ellenzékének számító *Csurka István* vezette szárny is elítélte a demonstrációt. Az ekkor zömmel ellenzéki sajtó – bár napok óta ijesztgette a közvéleményt – végül kigúnyolta a rendezvényt. Igen rossz vért szült, hogy a tüntetésen az ekkor már köztudottan súlyos beteg Antall József „koporsóját” vitték a tüntetők, persze a közeli várható – és általuk kívánt – politikai halálára célozva.

Címek a sajtóból (1992. április 27.)

- 13 „Kevesen tüntettek Torgyánnal” (Népszabadság)
 „A szelíd harag napja” (Magyar Nemzet)
 „Lemondásra szólítják a kormányt” (Magyar Hírlap)
 „Torgyán: A hatalom arroganciája ellenére ezerszázalékos siker” (Magyar Hírlap)
 „A kiskisgazda lehetőségek napja” (Népszava)

Ami Torgyánék politikai céljait illeti: azt elérték, hogy 1994-ben a többi kiskisgazda irányzatot kiszorították az Országgyűlésből, és 1998-ban kormányzati tényezővé váltak Orbán Viktor első kormányában. 2002 óta azonban a Független Kiskisgazdapárt – Torgyánnal együtt – eltűnt a Parlamentből,

és szinte teljesen szétmorzsolódott. A 2002-es – számukra csalódást jelentő – 0,75%-os választási eredményük 2010-re 0,003%-osra zuhant, tehát mai közéletünk észrevehetetlen tényezőjévé vált ez a jobb sorsra érdemes történelmi párt, mely 20 évvel ezelőtt még tömegeket tudott megmozgatni.

11. adatlap: 1992. április 25.

Cím, jelmondat: „A harag napja”

Alcím, minősítés: Kisgazdapárti tüntetés a „saját” kormány ellen.

Szervezők: a Független Kisgazdapárt országos elnöksége.

Jelszavak: „Mondjon le a kormány!”

Fő követelések: A tüntetés az Antall-kormány távozását kívánta elérni.

Résztvevők száma: több tízezer fő.

Letartóztatottak száma: -

A tüntetés helye: Hősök tere - Andrássy út 60. - Kossuth tér.

Időjárás, egyéb fontos körülmények: a Fekete Doboz egy munkatársát inzultálta egy rendező, akit a pártelnök Torgyán József azonnal kizárt a pártból.

Visszhang a médiában: széleskörű, több oldalas tudósítások, főleg az ellenzéki lapokban. Kisgazda-demonstráció - visszhang (MTI). Külföldi hírügynökségek is tudósítottak: DPA, AP, APA, ADN, ITAR-TASZSZ.

„Demokrácia és antifasizmus” – Civil kurázi vagy politikai játszma? A Demokratikus Charta tüntetése (1992. szeptember 24.)

„*Utcára ment a tolerancia*”. Ezzel a címmel jelent meg másnap, 1992. szeptember 25-én egy tudósítás a Népszabadságban, a kommunista rendszer bukása utáni második legnagyobb tüntetésről. Ezúttal nézzük meg kissé bővebben nemcsak az eseményeket, de azok hátterét is.

Kis Jánostól (az akkor lemondó félben lévő SZDSZ-es pártelnöktől) és Konrád Györgytől (az ismert liberális értelmiségitől) származott az ötlet a Demokratikus Charta létrehozatalára. 1991 szeptemberében liberális és baloldali értelmiségiek bocsátottak ki egy dokumentumot – háttérben az SZDSZ és az MSZP egymáshoz közeledni kész támogatóival. Ebben a demokrácia kritériumait 17 pontban fogalmazták meg. Eredetileg 160-an jegyezték a kezdeményezést, de csúcspontján harminc ezren csatlakoztak hozzá, amelyet nem kívántak párttá szervezni. Fontos célkitűzése e szélsőséges baloldali szerveződésnek az egyébként akkor még nem is létező szélsőjobb térnyerése elleni küzdelem.

Részletek a Demokratikus Chartából (1991. szeptember 26.)

- 14 „[...]1. Demokrácia akkor lesz, ha a jogállam eszméjéhez híven tiszteletben tartjuk a Magyar Köztársaság jogrendjét és demokratikus intézményrendszerét.
2. Demokrácia akkor lesz, ha a polgárnak nem kell tartania a mindenkori hatalomtól. [...]
7. Demokrácia akkor lesz, ha a mindenkori hatalmi-politikai erők tartózkodnak a független bírói hatalom befolyásolásától. [...]
10. Demokrácia akkor lesz, ha a Magyar Köztársaság minden állampolgára, ha kívánja, a magyar nemzet tagjának tudhatja magát. [...]
13. Demokrácia akkor lesz, ha az állam semleges türelemmel viseltetik valamennyi polgárának meggyőződése, világfelfogása iránt mindaddig, amíg az másokat nem fenyeget. [...]
16. Demokrácia akkor lesz, ha a közszolgálati rádió és televízió a kormánytól, pártoktól és önkormányzatoktól egyaránt garantáltan függetlenné válik.
17. Demokrácia akkor lesz, ha a sajtó szabadságát nem korlátozza állami monopólium, sem államtól függő bankok pénzügyi túlsúlya, sem az újságírók megfélemlítése, és a mindenkori hatalom egyként szolgál információkkal valamennyi törvényes sajtóorgánumnak. Minthogy a szabadságot önmagában nem védi meg a legjobb törvény, a legjobb intézményi rend sem, ha az állampolgárok nem kelnek a jog és az állampolgári szabadság védelmére erős, tevékeny akarattal, mi a Demokratikus Charta írói, felelőseink szavunkat az alkotmányos demokráciát veszélyeztető jelenségek ellen, és azon leszünk, hogy türelmetlen, kirekesztésre törekvő, tekintélyelvű hatalmi csoportosulások ne tehesék holt betűvé a Köztársaság alkotmányát. [...]”

A háttérben azonban konkrét ügyek is meghúzódtak. Így *Antall József* kormányfő és *Göncz Árpád* köztársasági elnök egyre jobban elmérgesedő konfliktusa a tévé- és rádióelnökök kinevezése körül. (Akkor még csak közszolgálati médiumok voltak, a kereskedelmi tévék nem léteztek.) 1991. szeptember elején került a nyilvánosságra *Kónya Imrénék*, az MDF parlamenti frakcióvezetőjének a Rádió és a Televízió arculatváltásával foglalkozó, a frakció tagjai számára készített vitaanyaga, mely a chartások céltáblájává vált.

A Demokratikus Charta politikai irányát jól jelzi, hogy az első aláírók között az akkori ellenzéki pártok képviselői (SZDSZ: *Pető Iván*, Fidesz: *Fodor Gábor* és MSZP: *Vitányi Iván*) és jobbára liberális civil személyiségek egyaránt voltak, mint *Konrád György*, *Kornis Mihály*, *Jancsó Miklós* és *Farkasházy Tivadar*. Többek között az volt a jelentősége ennek a szerveződésnek, hogy az SZDSZ kihozta a „politikai karanténból” az MSZP-t, amely – mint a hajdani állampárt örököse – addig teljes elszigeteltségben volt. Amikor 1992-ben a Charta utcai demonstrációkba kezdett, a Fidesz képviselői (*Orbán Viktor* és *Kövér László*) bejelentették kiválásukat a mozgalomból. *Sasvári Szilárd*, a Fidesz képviselője utóbb ezt nyilatkozta: „Addig volt szó az együttműködésről, amíg ki nem derült, a Charta az SZDSZ és az MSZP összehorogtatásáról szól.” *Horváth Balázs* MDF-es miniszter még élesebben fogalmazott: „Sorsfordító pillanat volt a Charta megalakulása. Az SZDSZ ekkor csinált legitim pártot az MSZMP-ből, illetve utódjából.”

Mindezt a Charta szervezői természetesen tagadták, és egyértelművé csak később, az 1994. évi koalíciókötéskor vált a folyamat. Az egyébként humorista rádiós szerkesztő *Farkasházy Tivadar* szerint: „Spontán szerveződés volt, egyáltalán nem a hivatásos politikusok játszották a fő szerepet. A Charta civil kezdeményezés volt. Arra törekedtünk, hogy a tüntetéseken ne legyenek párttranszparenszok, sokan éppen azért jöttek el, mert nem pártrendezvényről volt szó.” És valóban, az MSZP legismertebb politikusai (*Horn Gyula* és *Szűrös Mátyás*) nem vettek részt a Chartában, és a Charta egyik szervezője, *Pető Iván* is háttérbe húzódott ez idő tájt a pártpolitikában (az akkor SZDSZ-elnök, *Tölgyessy Péter* mögött), amíg a civil szerveződéssel foglalatzkodott.

A Demokratikus Charta vezetői hol a *Merlin Színházban*, hol *Bossányi Katalin* (akkori MSZP-s képviselő) lakásán, hol *Farkasházy Tivadar* balatoni telkén, esetleg a *Pasaréti úton*, a *Vasas étteremben* találkoztak. „Úgy működünk, mint egy naiv cserkészcsapat” – nyilatkozta egyszer *Vitányi Iván*.

1992. augusztus 20-án jelent meg *Csurka István* (akkor még az MDF egyik alelnöke) *Néhány gondolat...* című, valóban szélsőséges megállapításokat is tartalmazó írása. E vitatható kijelentéseket az MDF elnöksége és Országos Választmánya azonnal elutasította, s erről Antall József az Országgyűlést is tájékoztatta. Ennek ellenére Csurka írását *Tom Lantos*, az amerikai kongresszus képviselőháza külügyi bizottságának akkori magyar származású vezetője is olyan veszélyesnek minősítette, hogy másfél órás, de csekély érdeklődést kiváltó (hét képviselő volt jelen) vitát rendezett róla a washingtoni képviselőházban.

Az elítélő „nemzetközi” visszhangra is támaszkodva 1992. szeptember 24-én megrendezték a legnagyobb chartás tüntetést, amely 10-15 ezer érdeklődővel indult. Először Konrád György beszélt a *Petőfi-szobornál* (ezt a Magyar Hírlap közölte másnap), majd a politikusok (Vitányi Iván, *Magyar Bálint*) mellett főleg „civiliek”, *Mészöly Miklós*, Jancsó Miklós, *Kerényi Imre* és *Donáth László* szóltak a Parlament épülete előtt, a *Kossuth téren* összegyülekező 50-100 ezer emberhez (ezeket az utóbbi beszédeket a 25-ei Népszabadság hozta le). *Neményi László* így írt a Beszélőben az eseményről: „Mindenki, aki tiszta szívből örült a rendszerváltásnak, és most a demokrácia iránti aggodalomból ott volt a téren, szemezhetett ragyogó arcú, vén és kevésbé vén bolsevikokkal, akik röpdöstek az örömtől, hogy mert ők előre megmondták: Pozsgay árulása fasizmushoz fog vezetni. (...) Sokan kínosnak találták, hogy hétpróbás antidemokratákkal és meggyőződéses cenzorokkal együtt kellett tüntetniük a demokrácia és a sajtószabadság mellett. De, sajnos, ez elkerülhetetlen volt.” A szélsőséges baloldal tehát – szokásához híven – annyira eltúlozta a nem létező szélsőjobboldali veszélyt, hogy rögtön összefogott a volt kommunistákkal.

Ami a tüntetés hangulatát és „küllemét” illeti: csendes tapsok, kevés zászló, ügyetlen transzparenszek jellemezték a demonstrációt. Afféle értelmi-ségi visszafogottság és a populizmustól való teljes tartózkodás lengte át a teret. Ez nem zárta ki, hogy az összejövetel rockzenével záruljon, és a tüntetők kéz a kézben együtt énekeljék a „*We shall overcome*”-ot.

Vidéken is volt megmozdulás. *Miskolcon* felolvasták a Charta felhívását, majd Konrád György budapesti beszédéből idéztek részleteket.

12. adatlap: 1992. szeptember 24.

- Cím, jelmondat: „Demokrácia és antifasizmus”
- Alcím, minősítés: Civil kurázsi vagy politikai játszma? A Demokratikus Charta tüntetése.
- Szervezők: a Demokratikus Charta ügyvivői.
- Jelszavak: „Demokrácia és antifasizmus” ; „Fasizmus miatt a holnap elmarad” ; „Félelem nélküli demokráciáért” .
- Fő követelések: a szélsőségesnek tartott megnyilvánulások elítélése, a demokrácia védelme.
- Résztvevők száma: 15 000 - 100 000 fő.
- Letartóztatottak száma: -
- A tüntetés helye: Petőfi tér - Kossuth tér.
- Időjárás, egyéb fontos körülmények: viszonylag csendes, jó hangulatú tüntetés.
- Visszhang a médiában: nagy visszhang, különösen az ellenzéki sajtóban. A Demokratikus Charta mai demonstrációja; A Demokratikus Charta felvonulása, A Demokratikus Charta demonstrációja Miskolcon (MTI)

Egy el nem mondott beszéd – Göncz Árpád kifütyülése az 1956-os forradalom és szabadságharc ünnepén (1992. október 23.)

Azon az októberi délutánon mintegy tízezer embert gyűlt össze a Kossuth Lajos téren, a Parlament lépcsője előtt. Göncz Árpád köztársasági elnököt háromnegyed hatkor jelentette be a műsorközlő. Ekkor már javában esett az eső. A tömeg egy része fütyülni és pfujolni kezdett, a másik része viszont tapsolt és éljenzett. A tévé korabeli adása arról tanúskodott, hogy az elítélő („Pfuj, le vele, mondjon le!”) hangok voltak erősebbek, a taps és éljenzés kevésbé volt hallható. Göncz Árpád várt egy ideig, nem szólalt meg, majd néhány perc után – mivel az elégedetlenkedő hangok nem ültek el – kíséretével visszament az Országház épületébe.

Eddig a száraz tények, de mi volt a történések háttere? Hogyan lett ebből az eseményből egy hétéves bírósági per, melynek Legfelsőbb Bíróság által történt 2000. márciusi lezárása után sem lehetünk biztosak abban, hogy pontosan tudjuk, mi is történt ezen az esős őszi napon.

Göncz Árpád életútja a rendszerváltoztatásig

15 22 évesen a Pázmány Péter Tudományegyetem jogi karán végzett 1944-ben. A háború után a Független Kisgazdapártban politizált, majd annak felszámolása után kétkezi munkával kereste a kenyerét. 1952 és 1956 között agráregyetemre járt. Az 1956-os forradalom idején a Magyar Parasztszövetségben tevékenykedett. 1957-ben letartóztatták, 1958 augusztusában a Bibó-per vádlottjaként életfogytiglani börtönbüntetést kapott, és csak az 1963-as amnesztiával szabadult. 1965-től szabadfoglalkozású író, műfordító volt. 1988 májusában a Szabad Kezdeményezések Hálózatainak, majd később a Szabad Demokraták Szövetségének lett alapító tagja. Előbb ügyvivő, majd az Országos Tanács tagja. A Történelmi Igazságtétel Bizottságnak is alapító tagja volt, majd alelnöke lett. 1989 és 1990 között az Írószövetség elnöke volt. Az SZDSZ listán bejutott képviselőjeként lett az első szabadon választott Országgyűlés tagja.

Göncz Árpád 1990 tavaszán került a politika élvonalába, miután nyilvánvalóvá vált, hogy az MDF vezette koalíciónak nincs kétharmados többsége, ezért az 1989-ben módosított alkotmány alapján az ország kormányzása – a sok kétharmados törvény miatt – lehetetlenné válik. Tehát módosítani kellett az alkotmányt, amihez szintén kétharmados többség kellett. Antall József a legnagyobb ellenzéki párttal, az SZDSZ-szel kezdett tárgyalni, s megállapodtak a kétharmados törvényeket csökkentő alkotmánymódosításban, amelyet az SZDSZ hajlandó volt megszavazni. Cserébe az MDF Göncz Ár-

pádot jelölte köztársasági elnöknek, akit május 3-án az Országgyűlés elnökévé, azaz ideiglenes köztársasági elnökké választottak. Köztársasági elnökké augusztus 3-án választották meg.

Tízéves elnöksége idején Göncz szinte végig a politikusi népszerűségi listák élén állt, elnöki tevékenységének megítélése mégsem egyértelmű. Előbb a taxisblokádnak, majd a médiaügyek kérdésében hamar összeütközésbe került Antall Józseffel. Több kormánytöbbség által elfogadott törvényt nem írt alá, így az ún. igazságtételi törvényt sem (ezt utóbb az Alkotmánybíróság megsemmisítette), amely az előző rendszer által elkövetett bűnök elévülhetlenségét fogalmazta meg. Ezzel szembekerült hajdani politikai barátaival, nemcsak Antall Józseffel, de a volt '56-osok jelentős részével is.

A legélesebb és legtovább elhúzódó küzdelem a miniszterelnök és az elnök között az ún. médiaháború volt. Ennek keretében Göncz Árpád előbb nem járult hozzá a médiumok (a rádió és a televízió) vezetőinek felmentéséhez, majd nem írta alá az Antall József által előterjesztett új médiavezető-kinevezéseket. Ezek megtagadásához azonban nem volt joga, ezért 1992. szeptember 19-én az akkor még MDF alelnök *Csurka István* vezetésével több tízezres tüntetés volt a Parlament épülete és a Magyar Televízió Szabadság téri székháza előtt a médiaelnökök lemondását követelve. Négy nappal később a Demokratikus Charta még nagyobb tömegekkel az úgynevezett „szélsőjobb, a kirekesztő szellemiség” ellen tüntetett. Újabb négy nap elteltével a televízió elnöke, *Hankiss Elemér* felmentette a kormánykoalícióval rokonszenvező *Pálffy G. Istvánt*, a Híradó és a Hét akkori főszerkesztőjét, majd szűk két héttel később *Chrudinák Alajost*, a hasonló gondolkodású külpolitikai főszerkesztőt. Közben 1992 januárjától létezett egy – akkor alternatívnak mondott – másik híradó, az Esti Egyenleg, melyet *Bánó András* vezetett, egészen más szellemiséggel. Az október 23-i Kossuth téri eseményekről ez tudósított.

Mi is történt a Kossuth téren? Az tény, hogy sokan – eléggé el nem ítélt módon – fütyüléssel és kiabálással fogadták a köztársasági elnököt, aki ezután meg sem próbált beszélni, bár mikrofon segítségével megtehetette volna. A kérdés, hogy kik tüntettek az elnök ellen?

Két változat létezik. Az egyik szerint – az Esti Egyenleg tudósítása alapján – szélsőséges szkinhedek voltak a zajongók, árpádsávós zászlókat lengtetve. Ez alapul szolgált az egész Antall-kormány lejáratására, jobboldali szélsőségessége bizonyítására. Még azt is „megszellőztették” később, hogy a bőrfejűeket a belügyminisztérium támogatásával vitték a térre, kifejezetten a rendbontásra.

A másik verzió szerint csupán egy árpádsávos zászlót lengető fiú volt a téren, mert a többiek már korábban eltávoztak. Az ő képüket később vágták be az ünnepségről készült felvételbe. Valójában a hangoskodók és pfujolók a jelen lévő ötvenhatosok voltak, egyrészt az igazságtétel elmaradása miatt, másrészt, mert Göncz Árpád megakadályozta, hogy képviselőjük szólhasson az ünnepségen.

Bár a teljes igazságot ma sem tudhatjuk, de 2000 márciusában jogerős, és a Legfelsőbb Bíróság által is jóváhagyott ítélet született arról, hogy az Esti Egyenleg tudósítása hiteles volt, és elmarasztalták Pálffy G. Istvánt és Császár Attila szerkesztő-riportert azért, mert a Hét műsorában ennek az ellenkezőjét állították. (Ennek nyomán szüntették meg az Esti Egyenleg című műsort.) A vita mindvégig a körül zajlott, hogy megvágatlan, ún. muszter felvétel volt-e, amit Bánó András a rendelkezésre bocsátott. Ezt azonban a Sony cég szakértői sem tudták később egyértelműen megállapítani.

„Kis magyar abszurd”-nak is nevezhetjük ezt a történetet, amely politikai csoportok hisztérikus vádaskodásait, az ellenfél lejáratására alkalmas manipulációit mutatja be egy képtelen esemény kapcsán.

13. adatlap: 1992. október 23.

Cím, jelmondat: Az el nem mondott beszéd

Alcím, minősítés: Göncz Árpád kifütyülése az 1956-os forradalom és szabadságharc ünnepén.

Szervezők: ismeretlenek.

Jelszavak: „Pfuj, le vele, mondjon le!”

Fő követelések: az államfői beszéd elmondásának a megakadályozása.

Résztvevők száma: 8000 - 10 000 fő.

Letartóztatottak száma: -

A tüntetés helye: Kossuth tér.

Időjárás, egyéb fontos körülmények: esős idő.

Visszhang a médiában: felfokozott reagálások, különösen az ellenzéki sajtóban, az államfő védelmében, a kormány felelősségét hangsúlyozva a szélsőséges megnyilvánulások miatt. Két könyv is született később a témáról: Egyenleg - képtelen történet. Szerk.: Székely Magda. (Belvárosi Könyvkiadó, Budapest, 1993.) és Varga Domokos György: A váratlan tanú. 1992. október 23. Véletlen vagy összeesküvés? („ESÁ” Média Bt., Budapest, 1995.)

Egy másik rendszer temetése – avagy újjáélesztése? – Horthy Miklós hamvainak elhelyezése Kenderesen (1993. szeptember 4.)

Ki is volt Horthy Miklós?

16 Horthy Miklós Kenderesen született 1868. június 18-án. Az Osztrák–Magyar Monarchia haditengerészetének magas rangú tisztje, 1909–1914 között Ferenc József szárnysegédje, ellentengernagyként a flotta utolsó főparancsnoka volt. Az uralkodó (IV. Károly) a világháború végén altengernaggyá léptette elő. Az első világháborút követő proletárdiktatúra összeomlása után a nemzeti hadsereg fővezére, amelynek tisztí különítményei fehérterrorral számoltak le a vörösteror felelőseinek egy részével, köztük ártatlanokkal is. Katonái élén 1919. november 16-án vonult be a fővárosba. 1920. március 1-jétől 1944. október 16-áig ő volt a Magyar Királyság kormányzója. Ellenforradalmi, demokrácia hiányos rendszerét a mai napig nagyon eltérően ítélik meg még a történészek is. Szerepe volt az ország területi gyarapodásában 1938 és 1941 között, s felelősség terheli a háborúba sodródásunkért is. Kudarcos kiugrási kísérlete után – melyet a nyilas terror és hazánk háborús pusztulása követett – emigrációban, a portugáliai Estorilban hunyt el 1957. február 9-én. (Felesége 1959. január 8-án követte.) Végakarata szerint addig nem szállíthatták haza holttestét, amíg a szovjet csapatok ki nem vonultak Magyarországról.

Horthy Miklós hamvainak hazahozatalát *Dávidházy András*, *Juba Ferenc* és *Szimon Miklós* nyugalmazott hosszújratú tengerészkapitányok kezdeményezték. Elképzelésük egybeesett a Horthy család még élő tagjainak, özv. *Horthy Istvánné* és fia, *Horthy István* óhajával. A kommunista rendszer bukása lehetővé tette a volt kormányzó és felesége, valamint fiatalabb fiuk, *Horthy Miklós* itthoni örök nyugalomba helyezését. Az ügy mellé állt *Kéri Kálmán*, az első szabadon választott országgyűlés korelnöke, az 1. magyar hadsereg volt vezérkari főnöke is. Három éven át folytak az előkészületek, amelyben részt vett a Magyar Tengerészek Egyesülete és a volt kormányzó menyé, *Horthy Istvánné*, született *Edelsheim-Gyulai Ilona* grófnő is.

Horthy Miklós: Emlékirataim (részlet)

17 „Gondolataim az Atlanti-óceán partjáról szüntelenül hazaszállnak a Duna–Tisza partjaira, édes hazámba, amelyet számunkra a világ legszebb országa sem pótolhat. Itt naponta láthatom a tengert, eredeti élethivatásom annyira kedvelt életelemét, és gyönyörködhetem benne. Ám gyakorta behunyom szemem, és gondolatban keletre fordulok.

- 17 *Mély a tenger és végtelen... De mélyebb szeretetem, mely szülőhazámhoz fűz, és végtelenebb a vágyódásom, mely a magyar földre és a magyar nép körébe visszavonz.*"

Ugyanakkor komoly belpolitikai viták előzték meg az eseményt. Az újratemetés előestéjén a Demokratikus Charta a Vérmezőn tartott demonstrációt, a zuhogó eső ellenére több ezer ember részvételével. A szervezők szerint ez nem ellentemetés volt, hanem búcsú a Horthy-korszaktól. Az alaphangot Konrád György írónak, a Charta szóvivőjének szavai adták meg: „*Szabad akaratunkból veszünk búcsút a rendszertől, amely egymillió embert küldött a halálba.*” Az elvakult gyűlölettel szemben jelen volt az évtizedeken át elfojtott feltétel nélküli rajongás is, az utóbbi a szervezők részéről. A kormány tagjai közül többen – látva a baloldali és liberális ellenzék harsány tiltakozását –, ha csak magánemberként is, de részt vettek az eseményen (Boross Péter, Für Lajos, Surján László, Balsai István, Szabó Tamás, Kiss Gyula, Nagy Ferenc József, Kádár Béla). Antall József miniszterelnök koszorút küldött, de családja megjelent a végtisztességen.

Ki miért ment el a temetésre?

- 18 *Lezsák Sándor: „Azért, mert Horthy Miklós sohasem szolgált idegen érdekeket.”*
 Für Lajos: „*Azért jöttem el, hogy megadjam a végtisztességet Horthy Miklósnak, mivel mint magyar állampolgár, mint történész s mint politikus is tartozom neki.*”
 Boross Péter: „*Horthyban főként férfias bátorságát és rendíthetetlen magyarságát becsülöm, és ezért róttam le előtte tiszteletemet.*”
 Surján László: „*Erre az eseményre tüntetőleg eljönni nem lehetett, csak tüntetőleg távol maradni tőle.*”

Maga a temetés a kormányzó hajdani kenderesi birtokán, a családi kriptá előterében zajlott le, mintegy félszázezer résztvevő jelenlétében. (Csak személygépkocsik és autóbuszok számára 4000 parkolóhely volt a közelben.) A lisszaboni angol katonai temetőben a kihantolás, majd a hazaszállítás igen diszkrét körülmények között zajlott. Szeptember 3-án egy svájci légitársaság hozta a hamvakat a Ferihegyi repülőtérre. Délután motoros és gépkocsis rendőri biztosítással szállították a koporsókat Kenderesre, de nem díszmenetben.

A gyászszertartás szeptember 4-én (szombaton) fél 12-kor kezdődött. A Horthy házaspár két koporsója, valamint fiuk, Miklós urnája volt felra-

vatalozva. A szertartás ökumenikus volt, mivel a kormányzó református, a felesége viszont katolikus volt. A szertartást *Seregély István* egri érsek és *Kocsis Elemér*, a Tiszántúli Református Egyházkerület püspöke végezte. 450 személy számára volt hely a ravatal közelében, ahol az állami vezetők és a népes Horthy család 54 tagján kívül a Honvéd Hagyományőrző Egyesület, a Vitézi Rend, a Doni Bajtársi Szövetség, a magyarországi lovagrendek és a Magyar Tengerészek Egyesülete vezetői foglaltak helyet, de jelen voltak a megmentett zsidók képviselői is.

A gyászszertartás a Himnusz hangjaival kezdődött, majd *Radnóczy Antal*, a Vitézi Rend főkapitánya méltatta Horthyt. Kenderes polgármestere, *Baranyi Mihály* összegezte mindazt, amit a kormányzó a nagyközségért tett. A Horthy család háziasszonyának lánya, *Németh Béláné* a főméltóságú asszony jócselekedeteiről beszélt. Kéri Kálmán vezérezredes a még élő honvéd tisztek nevében emlékezett. A magyarországi református zsinat elnöke, *Hegedűs Lóránt* püspök Pál apostol igéjét idézte, amely a kormányzó lisszaboni sírkövéén állt: „Üldöztetünk, de el nem hagyatunk, tiportatunk, de el nem veszünk.” Özvegy Horthy Istvánné köszönetet mondott mindazoknak, akik lehetővé tették a hamvak hazahozatalát. Fia, Horthy István nagy tapsot kiváltó beszédében így szólt:

Részlet Horthy István 1993. szeptember 4-én elmondott temetési beszédéből

19 „*Elismerve azt, hogy nagyapám mennyire szerette Magyarországot, nagyon fontos nekem, hogy a mai munkánk ne teremtsen válaszfalat és gyűlöletet a magyarok között, de inkább a régi sebek gyógyulását segítse. Ez az ok, amiért szeretnénk, hogy mi, akik ma itt vagyunk, azok felé a honfitársaink felé forduljunk, akik ma nincsenek itt, azért, mert nagyapám történelmi szerepét illetően eltér az ő értelmezésük a miénktől. Szeretném őket szeretettel és kölcsönös megbocsátással belevonni érzéseinkbe.*”

A végbúcsút a kormányzó és fia földi maradványainál Kocsis Elemér református püspök mondta, Horthy feleségét Seregély István, a magyarországi római katolikus püspöki kar elnöke búcsúztatta. Először a kormányzó felesége, Purgly Magdolna koporsóját helyezték el a kriptában, majd Horthy Miklóst kúrtszó kísérte utolsó útjára, végül fiuk ifj. Horthy Miklós hamvait helyezték el, aki csak pár hónappal korábban, 1993 márciusában hunyt el.

Szombaton délben ellentüntetések voltak a fővárosban és vidéken is. A *Vörösmarty téren* a Szeptember 4. Akció, fiatalokból álló csoport tüntetett, s rendezte meg a horthyzmus jelképes temetését. *Debrecenben* – nem vélet-

lenül – a Somogyi–Bacsó gyilkosságra emlékeztek. A két szociáldemokrata vezetőt még Horthy kormányzóvá választását megelőzően, 1920 februárjában ölték meg az egyébként általa vezetett különítményesek. Összességében tehát egy nagyon ellentmondásos, de történelmünk jeles személyisége részeseült méltó végtisztességben ezen a kora őszi napon.

14. adatlap: 1993. szeptember 4.

Cím, jelmondat: Egy másik rendszer temetése - avagy újjá-
élesztése?

Alcím, minősítés: Horthy Miklós hamvainak elhelyezése Kenderesen.

Szervezők: Magyar Tengerészek Egyesülete és a Horthy család, a kormányzat közreműködésével.

Jelszavak: -

Fő követelések: -

Résztvevők száma: néhány 10 000 - 60/70 000 fő.

Letartóztatottak száma: -

A tüntetés helye: Kenderes - ellentüntetések Budapesten (Vérmező, Vörösmarty tér) és Debrecenben.

Időjárás, egyéb fontos körülmények: nyugodt, békés körülmények.

Viszhang a médiában: „Járdaszélen” ; „Búcsú Horthy Miklóstól Kenderesen” ; „Leleplezték a volt kormányzó mellszobrát - Antall koszorút küldött” (szept. 6.) /Népszabadság/ „Ítélenek bár szigorúan, de segítsenek!” „Levél külföldön élő honfitársaimhoz” (szept. 24.) /Heti Magyarország/

A „nyugodt erő” eltávozott – Antall József miniszterelnök temetése (1993. december 18.)

„Batthyány Lajos nyomdokain” – Antall Józsefről röviden

20

Az első szabadon választott magyar Országgyűlés által megbízott miniszterelnök, Antall József 1932-ben született Budapesten. A bölcsészdiploma megszerzését követően levéltárosként, tudományos kutatóként, majd tanárként tevékenykedett. 1956-os politikai magatartása miatt előbb fegyelmivel a Toldy Gimnáziumba helyezték, majd a tanítástól is eltiltották. Könyvtáros lett, majd részt vett az Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár szervezésében, melynek utóbb, 1984-ben főigazgatójává nevezték ki. A Nemzeti Kerekasztal tárgyalásain az MDF meghatározó képviselője, 1989 októberétől a MDF elnöke lett. Ebben a minőségében a választásokon győztes legnagyobb parlamenti párt vezetőjeként választották meg miniszterelnöknek. Szellemiségét a nemzeti, demokratikus és keresztény értékek tisztelete jellemezte. Kormányfői tevékenységének értékelése a mai napig viták kereszttüzében áll, és a legteljesebb elismeréstől a legszélsőségesebb elítélésig igen széles skálán mozog.

„A Magyar Köztársaság kormánya megrendülten tudatja, hogy dr. Antall József miniszterelnök 1993. december 12-én, 17 óra 15 perckor elhunyt” – így szólt a hivatalos közlemény. Vasárnap volt, délután az akkor még egyetlen közszolgálati tévében a Kacsamesék Walt Disney-féle sorozata ment, amit váratlanul leállítottak, és gyászzenét kezdtek közvetíteni. A halálhírt – sokak meglepetésére – megrendült szavakkal Göncz Árpád jelentette be, majd Boross Péter belügyminiszter – későbbi miniszterelnök – mondott rövid beszédet.

Az első értékelés Antall Józsefről – Boross Péter beszéde

21

„Honfitársaim! Magyarok, itthon és szerte a nagyvilágban!

Fájdalmas kötelességet rótt rám a sors. Dr. Antall József, Magyarország miniszterelnöke ma délután, 5 óra után elhunyt. Hősies küzdelmet vívott a betegséggel, az ország sorsa iránti elkötelezettségéből merített erőt, és a legutóbbi időkgig teljesíteni tudta kormányfői feladatait. A váratlanul rátört újabb betegségen már közismert akarateréje sem tudott úrrá lenni. Halála nagy veszteség mindnyájunk számára. Emlékét államférfiként, és hosszú idő után az első demokratikusan választott kormány elnökeként a történelem megőrzi. Szívünkben tovább él a nagy tudású ember, és a nehéz helyzetben is magabiztosan dönteni tudó politikai személyiség emléke. Olyan ország született újjá kormányfői ténykedése során, amelyet a régióban joggal neveznek a stabilitás szigetének. Magyarország elismertsége szorosan kapcsolódik ahhoz a személyes tekintélyhez, amelyet a nemzetközi politikai közéletben kivívott magának. Antall József kötelezettséget hagyott ránk. Őrizzük meg az ország alkotmányos rendjét és nyugalját. A kormány e kötelezettségét teljesíteni fogja.”

Antall Józsefnél 1990 októberében, tehát néhány hónappal kormányfővé választását követően nyirokrendszeri rákos megbetegedést diagnosztizáltak, amely a gondos hazai és németországi kezelések ellenére egyre jobban elhatalmasodott rajta. Néhányszor napokra, hetekre nem tudta ellátni kormányfői teendőit. A taxisblokádn idején is kórházban volt, ekkor készítette vele a televízió a sokat emlegetett pizsamás interjút. Mindezek ellenére váratlanul érte az országot a miniszterelnök halála. Göncz Árpád köztársasági elnök a halála előtti napon felkereste a betegágyánál, és átadta neki a Magyar Köztársaság Érdemrend Nagykeresztje kitüntetését. A kormányfő tisztában volt állapotával. Tudatának megőrzése érdekében visszautasította a fájdalomcsillapítókat. Elbúcsúzott munkatársaitól, és az általa legtöbbször tartott ellenzéki politikusoktól és családtagjaitól. Ő volt – *Gömbös Gyulát és Teleki Pált* követően – a harmadik olyan kormányfőnk, aki hivatali idejében távozott az élők sorából.

A miniszterelnök halála sokakat megrendített. Nemzeti gyászt hirdettek, és a temetése nagy tömegesemény lett. December 17-én a kellemetlen téli időben is mintegy negyedmillió ember vonult el a *Parlament* épületében felravatalozott koporsója előtt. 18-án reggel a Duna-parti Piarista Kápolnában a család, a szűkebb baráti kör tagjai előtt *Jelenits István*, a piarista rend tartományfőnöke celebrált gyászmisét az elhunyt Antall József lelki üdvéért. A délelőtti folyamán az *Országház kupolacsarnokában* az MDF tisztségviselői és parlamenti frakciójának tagjai tisztelegtek a néhai miniszterelnök koporsója előtt. Háromnegyed tizenegyől külföldi államférfiak hajtottak fejet a ravatalnál. Így *Al Gore* az Egyesült Államok alelnöke és *Madeleine Albright*, az ország ENSZ-nagykövete, *Margaret Thatcher* volt brit kormányfő, de eljöttek a szomszédos országok vezetői is. Például a szlovák államfő, *Michal Kováč* és miniszterelnök, *Vladimír Mečiar*, *Lech Wałęsa* lengyel köztársasági elnök, *Václav Klaus* cseh miniszterelnök és *Franz Vranitzky* osztrák kancellár. Más európai, sőt távolabbi országok magas rangú képviselői is itt voltak: a bolgár, a finn, a holland, a horvát és a svéd kormányfő, a volt belga miniszterelnök, az orosz és román miniszterelnök-helyettes, a német parlament és az olasz szenátus elnöke, valamint az izraeli külügyminiszter, egy francia államminiszter, miniszterek, magas rangú parlamenti, kormány- és párt-tisztségviselők.

A gyászszertartás a *Kossuth téren* kezdődött. Pontban déli 12 órakor megszólaltak a harangok, és a Köztársasági Őrezred hat katonája a *Parlament főbejáratánál* felállított ravatalra helyezte Antall József nemzetiszínű

zászlóval letakart koporsóját. *Szabad György*, az Országgyűlés elnöke mondott búcsúbeszédet, melyben az eltávozott miniszterelnöknek a nemzeti és demokratikus Magyarország megteremtéséért tett erőfeszítéseit méltatta. *Sütő András* erdélyi író a világ magyarsága nevében meleg szavakkal szólt a „*lélekben tizenötmillió magyar miniszterelnökéről*”, megköszönve annak türelmét és bölcs mérsékletét. *Bolberitz Pál* címzetes apát, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Karának dékánja közzétette a haldokló végakarataként megfogalmazott kijelentését: „*keresztény Magyarországot akartam*”.

A beszédekert követően ágyútalpra helyezték a koporsót, és katonai gyászmenet kísérte azt a Fiumei úti temetőbe, ahol a főváros által adományozott díszsírhelyen, a Nemzeti Pantheonban helyezték örök nyugalomra. Mintegy ötvenezer ember vett részt a temetésen, kísérte utolsó útjára a miniszterelnököt. A sírnál a magyarországi történelmi egyházak képviselőiben a katolikusok nevében *Paskai László* bíboros-prímás, esztergomi érsek, a reformátusok képviselőiben *Hegedűs Lóránt* püspök, az evangélikusok megbízásából *Harmati Béla* püspök, a magyarországi zsidóság küldötteként *Schweitzer József* főrabbi, a határon túli magyar egyházak nevében pedig *Tőkés László* Királyhágó-melléki református püspök mondott búcsúbeszédet. Utóbbi Antall József történelmi érdeméül azt hozta fel, hogy egyszer és mindenkorra megfogalmazta a magyarság együvé tartozásának igényét.

Az elhantolást követően a sírt elborították a kegyelet virágai, és a temetést követően napokon, sőt heteken át zarándokhellyé vált Antall József sírja a 28. parcellában. Egy évvel később készült el Antall József monumentális síremléke, *Melocco Miklós* alkotása, amelynek belsejében található a puritán sír. A négy égtáj felé tekintő alakok mintha valami hatalmas erővel akarnák szétfeszíteni a sírt körülvevő kőépítményt, kifejezve Antall egyik legfontosabb igyekezetét, kitörni a magyarságot feldaraboló, összeszorító helyzetből. Az sem lehet teljesen véletlen, hogy a sír és az emlékmű *Deák Ferenc*, a haza bölcsé mauzóleuma közelében található.

15. adatlap: 1993. december 18.

Cím, jelmondat: A „nyugodt erő” eltávozott

Alcím, minősítés: Antall József miniszterelnök temetése.

Szervezők: Magyarország Országgyűlése és kormánya.

Jelszavak: -

Fő követelések: -

Résztvevők száma: 50 000 fő.

Letartóztatottak száma: -

A tüntetés helye: Parlament, Kossuth tér; Fiumei úti temető.

Időjárás, egyéb fontos körülmények: méltóságteljes búcsúztató kellemetlen, télies időben.

Visszhang a médiában: Utolsó útjára kísérték Antall Józsefet (dec. 20.) /Népszabadság/; „Szombaton eltemették Antall József miniszterelnököt” (dec. 20.) /Fókusz/; Részletes helyszíni tudósításban számolt be a budapesti gyászszerartatásról már 18-án, szombaton délután a Reuter, a DPA, az AFP, az AP, az APA és az UPI. Valamennyi lengyel központi újság is beszámolt Antall József temetéséről, de a német Frankfurter Allgemeine és a román Evenimentul zilei is részletesen tudósított.

II. A politikai váltógazdaság kezdetei (1994–2002)

Ez a nyolc év a politikai váltógazdaság kialakulásának időszaka. Az 1994-ben hatalomra került szocialisták és liberálisok szakítottak az előző kormány politikájával, ezért a kezdődő kibontakozás folytatódása helyett egy újabb visszaesés következett, amit a baloldal megszorító intézkedésekkel (például Bokros-csomag) kezelt. Ezzel párhuzamosan nyakló nélküli privatizációba kezdett, s az ebből befolyt pénzzel küzdötte le a válságot, és tett gazdaságélénkítő lépéseket. Bár újabb válságjelek is mutatkoztak (például Tocsik-ügy, robbantásos merényletek), de mégis a politikai elemzők számára meglepetést hoztak az újabb, 1998. évi választások a viszonylag új és régebbi jobboldali váltópártok (Fidesz, Kiszgazdapárt és MDF) második fordulóban kivívott győzelmével. Feltűnő, hogy a szélsőséges MIÉP is bejutott a Parlamentbe.

1999 észak-atlanti csatlakozásunk éve, melynek „köszönhetően” hazánk szinte azonnal a Jugoszlávia elleni NATO légitámadások egyik felvonulási terepévé vált. Ez csökkentette a Fidesz vezette kormány népszerűségét, miközben a Torgyán által irányított kiszgazdapárttal is egyre nehezebbé vált a koalíció fenntartása. 2000-ben a magyar államalapítás és a kereszténység hazai felvételének millenniumi ünnepei révén komoly erőfeszítések történtek a nemzettudat és -egység erősítésére, ami kedvező gazdasági környezetben (évi 5% feletti növekedés) a kormányzat megerősödését hozta. Ezt nyomatékosította 2001, melynek még jellemzője a megbékítés, a béketeremtés szándéka. Kormányzati kezdeményezések sora (például Szechenyi-terv) és ezek propagandája jellemezte ezt az „utolsó békeévet”, melyet 2002-ben egy rendkívül heves és kíméletlen, a versengő felek egymást túllicitáló választási kampánya, és egy újabb meglepetést hozó, ezúttal szocialista–szabad demokrata győzelem követett. Ezt a választási vereséget az ekkor már egységbe kovácsolt jobboldal és hívei nehezen tudták elviselni, úgyhogy a 2002. évi országgyűlési választásoknak komoly utórezgései is voltak (például polgári körök létrehozása, újrászámllálást követelő hídlezárás). A kormánypártok és az ellenzék versengése ekkor már túlnőtt a demokráciákban megszokott vetélkedésen, és egyértelműen ellenségeskedéssé fajult.

A stabilizációs csomag és következményei – Diáktüntetések a tandíj ellen (1995. március 22. és a „hosszú, forró ősz”)

Amit a Bokros-csomagról tudni kell

22 A *Bokros-csomag* máig nagy vitákat kavarázó gazdasági kiigazítás volt. („Névadója”, Bokros Lajos pontosan egy évig volt pénzügyminiszter.) A *Horn Gyula* vezette szocialista–szabad demokrata kormányzás idején, 1995. március 12-én hirdették meg. Célja a csőd közeli helyzetben lévő gazdaság stabilizálása, növekedési pályára állításának megalapozása volt, melyhez a lakosság körében igen népszerűtlen megszorításokat is be kívánt vezetni. Az állami alkalmazottak körében bérkorlátozásra került sor (ezért tüntettek pedagógusok, egészségügyiek, tűzoltók), elbocsátások és tanulócsoporthoz-szevonások fenyegettek, megszüntették a felsőoktatás és a fogászati ellátás ingyenességét, az anyasági és gyermektámogatási juttatásokat jelentősen megkurtították, csökkentették a gyógyszerek állami támogatását, valamint a nők esetében 55, a férfiaknál 60 évről egységesen 62 évre emelték a nyugdíjkorhatárt. Része volt a programnak egy havi 2000 forintos felsőoktatási „képzési hozzájárulás”, azaz tandíj bevezetése is az államilag támogatott képzéseken, ami a diákság körében „kiverte a biztosítékot”.

A március 22-i tüntetés

A 200 ezer főt képviselő hallgatói diákszervezet, a Hallgatói Önkormányzatok Országos Szövetsége (HÖKOSZ) gyorsan reagált a *Bokros*-programra, és 1995. március 17-i közgyűlésén diáktüntetést hirdetett a tervezett „*hallgatók által fizetendő díjakról és térítésekről*”. Ennek nagy tavaszi eseménye volt a március 22-i országos tüntetés Budapesten és több vidéki városban. A fővárosban a *Gellért-hegyi* gyülekezőhelytől és a *Műegyetemtől* a *Szabadság hídon* át vonuló tömeg a *Kálvin tér* érintésével tízezresre duzzadt a Pénzügyminisztérium előtt, a *József nádor téren*. A menet élén egy – az esélyegyenlőség eltemetését jelképező – koporsót vittek a tüntetők. Először *Szabó László*, a HÖKOSZ elnöke mondott beszédet. Hangsúlyozta, hogy megértik ugyan az ország nehéz gazdasági helyzetét, de a tandíj a tervezett 170 milliárdos államháztartási hiány fél százalékát sem teszi ki, és a felsőoktatási intézményeken sem tud segíteni, a hallgatókat és családjukat viszont megnyomorítaná.

A megjelenő pénzügyminiszter is szólt, bár kifütyülték a tüntetők, és némelyikükkel szóváltásba is keveredett, de komolyabb atrocitásra nem került sor. Bokros a koporsóra utalva azt mondta, hogy nem az esélyegyenlőséget kell temetni, hanem a teljes tandíjmentességet, hogy ne az egész országot kelljen koporsóba tenni. A lemondását követelőznek a következőket vágta

oda: „... *mielőtt még végleg lemondanék, azelőtt meg fogjuk menteni az országot az államcsődtől.*” Hozzátette, hogy a diákok ehhez a jelképes mennyiségű 2000 forintot tehetik hozzá, és ezért cserébe kérjenek még színvonalasabb oktatást. Szabó László válaszbeszédében megjegyezte, hogy az évek óta változatlan havi 6500 forintos ösztöndíjhoz képest nem jelképes a 2000 forint. Azt is elmondta, hogy ha a jelenlegi megbeszélések is kudarcba fulladnak, akkor további demonstrációkra lehet számítani. A tüntetés végén petíciót adtak át a diákság nevében a pénzügyminiszternek. Érdekes megjegyezni, hogy a beszédek során *Fodor Gábor* művelődési miniszter nevének említésekor még nagyobb füttyszó és pfujolás volt, mint Bokros nevének elhangzásakor.

Több vidéki egyetemi-főiskolai városban volt ezzel az eseménnyel párhuzamosan tüntetés: *Kaposváron, Egerben, Békéscsabán, Szarvason, Miskolcon, Szolnokon, Kecskeméten és Szombathelyen.* A legnagyobb talán a *szegedi* tüntetés volt, ahol mintegy 4000 diák jelent meg.

A szeptember 25-i hosszú demonstráció

A kormány 1995. július 6-i rendeletével szeptembertől mégis bevezette a havi 2000 forintos alaptandíjat, továbbá lehetővé tette, hogy a felsőoktatási intézmények ennek négyszeresét kitevő kiegészítő tandíjat is kivethessenek. (A központi támogatások befagyasztása miatt zömükben rá is kényszerültek volna erre az egyetemek és főiskolák.) Válaszul az őszi tanévkezdést követően a HÖKOSZ tiltakozássorozatát szervezett a *Kossuth téren* és valamennyi felsőoktatási intézményben a rendelkezés ellen. Az ún. jelenléti tüntetéssorozat szeptember 25-én délután egy órakor a *Parlament* épülete előtt kezdődött. A diákság elhatározta, hogy október 4-ig minden nap más-más egyetemi és főiskolai hallgatói csoportok demonstrálnak az ország háza előtt. Az első nap a budapesti *Kandó Kálmán Műszaki Főiskola* diákjai voltak soron. A mintegy száz-százötven főnyi hallgatóság előtt *Torgyán József* kiskisgazda pártelnök, *Szaniszló László* a főiskola HÖK elnöke, majd a Fidesz képviselőjében *Szájer József* frakcióvezető és *Pokorni Zoltán* alelnök beszélt.

Az október 4-i záróesemény este 6 órakor kezdődött. Ekkor már egybefonódott a diákság és a pedagógusok, valamint más közalkalmazottak tiltakozása. Így előbb *Szöllősi Istvánné*, *Kiss Papp László* és *Molnár Péter* szakszervezeti vezetők, majd *Skultéty Tamás*, a HÖKOSZ alelnöke szólt a diáksághoz. A szakszervezetek közül az Autonóm, a Liga, a Munkástanácsok és az Értelmiségi Szakszervezeti Tömörülés (ÉSZT) is kifejezte a szolidari-

tását a diákság ügye iránt. Vidéken – többek között – *Debrecenben, Egerben, Kaposváron, Miskolcon, Pécsen és Szombathelyen* voltak szeptember 25. és október 4. között megmozdulások.

Október 5-én kompromisszumos megállapodás született a diákság és a kormányzat képviselői között. A HÖKOSZ végül is elfogadta a 2000 forintos alaptandíjat, de elérte annak „befagyasztását” a következő tanévre. A kormány viszont bizonytalan időre felfüggesztette a kiegészítő tandíj bevezetését. Az első tandíjvita 1998-ban azzal zárult, hogy a Fidesz vezette kormányzat eltörölte az alaptandíjat is.

16. adatlap: 1995. március 22. és szeptember 25.

Cím, jelmondat: „Bokros, maga kicsit torkos” : a stabilizációs csomag és következményei

Alcím, minősítés: Diákdemonstrációk a tandíj ellen.

Szervezők: Hallgatói Önkormányzatok Országos Szövetsége (HÖKOSZ).

Jelszavak: „Bokros, maga kicsit torkos” ; „Tandíj helyett bajuszadót!” „Szavazz a szakértelemre!” „Ez nem kormány, hanem kézifék!” „Esélyegyenlőség: Élt 1989-1995. III. 12.”

Fő követelések: a tandíj ne kerüljön bevezetésre, illetve törölje el a kormány.

Résztvevők száma: több ezer fő - több mint 10 000 fő.

Letartóztatottak száma: tavasszal hűvös, ősszel kellemesen meleg idő.

A tüntetés helye: Gellérthegy, Múgyetem - Szabadság híd - Kálvin tér - József nádor tér; vidéki egyetemi-főiskolai városok (Békéscsaba, Eger, Kaposvár, Kecskemét, Miskolc, Szarvas, Szeged, Szolnok és Szombathely).

Időjárás, egyéb fontos körülmények: heves indulatok különösebb incidensek nélkül.

Visszhang a médiában: „A tandíj ellen tiltakoztak a diákok.”

Képfelirat: „Enni, vagy egyetemistának lenni” (márc. 23.); Országos diáktüntetés a tandíjrendelet ellen (szept. 26.); Diáktüntetések a tandíjrendelet ellen (okt. 5.) /Népszabadság/

Színre lépnek a szélsőséges nemzetiek – MIÉP-tüntetés Csurka István vezetésével (1995. október 22.)

Csurka István és a MIÉP

23 Csurka István (1934–2012) a rendszerváltoztatást megelőzően író, ezt követően viszont sokkal inkább politikus. 1981-ben a Magyar Írók Szövetsége elnökségi tagjává választották. 1988 és 1993 között az MDF elnökségi tagja és alelnöke volt, s egyre inkább a párt szélsőséges nemzeti oldalát képviselte. 1989-től a Magyar Fórum alapító főszerkesztője. 1992. augusztus 20-án jelent meg a Magyar Fórumban – amely ekkor még az MDF lapja volt – a *Néhány gondolat...* című írása, amely nemzeti szempontból bírálta a középre húzó Antall-kormányt. 1993 júniusában Csurka létrehozta a Magyar Igazság és Élet Pártját (MIÉP), melynek előbb elnökségi tagja, majd társelnöke, 1994-től elnöke lett. Új pártja első több tízezres tömegtüntetése 1994. március 15-én volt.

A MIÉP legnagyobb tüntetése az 1956-os forradalom 39. évfordulójának előestéjén volt. Négy gyülekezési pontról indultak a demonstrálók a tüntetés központi helyszínére. A *Szabadság tér* teljesen megtelt az ország minden sarkából érkezett résztvevőkkel, bár a létszámot illetően nagyon eltérő adatok láttak napvilágot. (Szervezők: 300 ezer; kormánypárti sajtó: legfeljebb 25 ezer; AFP, francia hírügynökség: 7000; DPA, német hírügynökség: 8000; AP, angol hírügynökség: 10 ezer fő) Minden bizonnyal a résztvevők valós száma elérte, de nem sokkal haladta meg a 100 ezer főt, amely a Nagy Imre- és a Kádár-temetés óta így is a legnagyobb tömegmozdulás volt. Láthatóvá vált, hogy a fiatal szélsőséges jobboldali párt hatalmas tömegeket képes megmozgatni.

A jelmondatok radikálisak voltak: „*Nem állunk meg félúton, szocializmus pusztuljon!*”, „*A televízió szüli a magyarellenességet!*”, „*Liberális labancok, nem ez a ti hazátok!*”, „*MIÉP-ítünk, Ti romboltok!*”, „*Vesszen Pető, vesszen Horn!*”. A nagygyűlés azonban az 1956-os magyar forradalomra való emlékezés jegyében telt el. A menet élén egy 1956-os Csepel teherautó haladt. Ezen a nagygyűlésen hangzott fel először *Balassa Sándor* zeneszerző *Magyar éneke*, amely később a MIÉP himnuszává lett. Ezt követően *Dörner György* színművész felolvasta a MIÉP 12 pontját, amelyet közfelkiáltással elfogadtak. *Balczó Zoltán*, *Szabó Lukács* és *Mócsi Ferenc* átadta *Horváth Ádám* tévé elnöknek a pontokat, de azokat nem olvasták be a köztelevízióban.

A tüntetés a *Kossuth téren* folytatódott. Beszért a tömeg előtt *Csúcs László*, a MIÉP fővárosi frakcióvezetője – az Antall–Boross-kormányok idején a Magyar Rádió elnöki jogkörrel felruházott alelnöke volt –, aki az ország kiárusításával, szülőotthonok és kórházak felszámolásával, a „nemzeti hang” elnémításával vádolta a balliberális kormányt. Szabó Lukács alelnök pedig azt követelte, hogy *Göncz Árpád* köztársasági elnök maradjon külföldön, ahol van.

Csurka István ezen a nagygyűlésen hirdette meg hivatalosan a párt polgári engedetlenségi mozgalmát: *„A kormány távozását nemzeti összefogásnak, programalkotásnak és szívós, céltudatos küzdelemnek kell megelőznie. Forradalmat nem csinálhatunk, mert idősök és betegek vagyunk hozzá és nincs forradalmi ifjúságunk. Ide most nem forradalom kell, hanem szívós nemzeti ellenállás, nemzeti engedetlenségi mozgalom, amely felemeli és megszervezi a nemzetet.”* Ellenségképet is adott, mi szerint *„az országban pénzügyi maffia működik, mely az idegeneket szolgálja ki. A kormányt – mint korábban [az MDF-vezette kormányzat idején is] – az SZDSZ irányítja. A hatalom célja a nép gerincét megtörni, kiszolgáltatni az idegeneknek, a »be-települőeknek« .”* A polgári engedetlenség módozatairól is szólt, amikor arról beszért, hogy a kormány tehetetlen, amennyiben a szülők tiltakozásul nem engedik iskolába a gyerekeket, ha az országgyűlés elfogadja a Nemzeti alaptantervet, a liberális oktatáspolitikai legújabb alapidokumentumát. Általános sztrájkot javasolt, ha elfogadják a költségvetést. Többször hangoztatta, hogy a kormánynak mennie kell.

Csurkának sikerült a tüntetésen a szellemet kiengednie a palackból. A tömeg egy része – az ő akarata ellenére – visszament tüntetni a Szabadság térre, egy másik nagyobb csoport a Magyar Rádió elé vonult a *Bródy Sándor utcába*. Itt *Szabó Albert*, a nyíltan hungarista Magyar Népjóléti Szövetség vezetője mondott uszító beszédet, és felolvasták a Szövetség 12 pontját. Ezt követően elénekelték az *Ébredj magyar!* című, Szálasit éltető hungarista indulót, a „megfelelő” tisztelegéssel „fűszerezve”. Az is tény, hogy ezt követően meglazult, majd meg is szűnt a MIÉP együttműködése a kisgazdapárttal, melynek vezetői *„szélsőségesekkel nem hajlandók közösködni”* és *„nem vesznek részt semmilyen, a kormány megdöntésére irányuló megmozdulásban”*. Csurka a magyar politikai élet elszabadult hajóágyújaként pártjával 1998 és 2002 között a választók akaratából a magyar országgyűlésbe is bekerült. Ezt követően a párt jelentősége – különösen a Jobbik megjelenését követően – fokozatosan csökkent, mára szinte teljesen elenyészett.

17. adatlap: 1995. október 22.

Cím, jelmondat: Színre lépnek a szélsőséges nemzetiek

Alcím, minősítés: MIÉP tüntetés Csurka István vezetésével.

Szervezők: Magyar Igazság és Élet Pártja.

Jelszavak: „Nem állunk meg félúton, szocializmus pusztuljon!”, „A televízió szüli a magyarellenességet!”, „Liberális labancok, nem ez a ti hazátok!”, „MIÉP-ítünk, Ti romboltok!”, „Vesszen Pető, vesszen Horn!”

Fő követelések: polgári engedetlenségi mozgalom meghirdetése, a kormány, valamint Bokros Lajos és Surányi György mondon le.

Résztvevők száma: több tízezer fő.

Letartóztatottak száma: -

A tüntetés helye: Szabadság tér - Kossuth tér.

Időjárás, egyéb fontos körülmények: hűvös, őszi idő.

Visszhang a médiában: „A Magyar Igazság és Élet Pártja nevű politikai alakulat, együtt egynémely '56-os szervezettel koalícióbuktatást hirdetett meg az októberi ünnep előestéjére”; „A MIÉP méltatlan október szelleméhez”; „A»szoclibizmust« akarja elsöpörni a megmozdulás”; „Csurkáék lefoglalták a napot” /Népszabadság/ „Az ilyen politikusok és pártok egyedüli esélye, ha a zavarosban halásznak” /Magyar Nemzet/; „Csurkának még mindig vannak követői” (APA, osztrák hírügynökség), de tudósít az AFP, DPA és AP is.

Tüntetnek a nemzet napszámosai – Pedagógusok a Bokros-csomag ellen (1995. november 15.)

A pedagógusok jelentették azt a társadalmi csoportot, amely a kommunista rendszer bukása óta a közlekedési dolgozók mellett leggyakrabban fejezte ki elégedetlenségét sztrájkok, demonstrációk, tüntetések formájában. Ennek fő oka az volt, hogy bérük, jövedelmük évtizedeken át alatta maradt a náluk alacsonyabban képzettek keresetének, s lemaradásuk a nyolcvanas évek végére már nehezen volt tűrhető.

Kezdetben a helyi figyelmeztető sztrájkok voltak a gyakoribbak (1989-ben hat ilyen is volt), majd a helyi akciókat általánosabb követeléseket is megfogalmazó petíciók váltották fel, főleg az őszi tanévkezdéseket követően. Ezeket a követeléseket egyre inkább demonstrációkkal is igyekeztek nyomtatékosítani. Ráadásul a közalkalmazotti törvény 1993-as elfogadásakor a pedagógus bértáblázat bevezetése a megfelelő anyagi eszközök hiányában halasztásra került. Ebben a helyzetben érkezett a Bokros-csomag bevezetése, amely alapvetően érintette a köz- és felsőoktatást, és annak nélkülözhetetlen szereplőit, a pedagógusokat is.

A Bokros-csomag nyomán kétségessé vált a közoktatás finanszírozása. Pedagógusok ezrei kerültek kiszolgáltatott helyzetbe a leépítések során, iskolák százait fenyegette a megszűnés vagy összevonás veszélye, hiszen a pályán maradók bérének rendezése vagy szinten tartása immár a leépítések és iskolabezárások révén lett volna csak biztosítható. A közalkalmazottak – így a pedagógusok – mögött erős, köztük nagy hagyományú szakszervezetek (például *Pedagógusok Szakszervezete* – PSZ) vagy újabbak (például *Pedagógusok Demokratikus Szakszervezete* – PDSZ) voltak, melyek azonnal a tiltakozók élére álltak, és megszervezték megmozdulásaikat.

Március 30-án délután négykor a PDSZ szervezett tiltakozó gyűlést a budapesti *Józsefnádor téren* a Bokros-csomag ellen. A demonstrálók ezt követően az *Arany János utcában* levő Népjóléti Minisztérium érintésével az *Akadémia* elé vonultak. *Beke Kata* és *Soós Gábor*, a PDSZ ügyvivője mondott beszédet. A volt államtitkár a fiskális szemlélet oktatáspolitikában való elhatalmasodása ellen tiltakozott, míg az ügyvivő korrekt jövőképet követelt az oktatásügy számára. Minden helyszínen petíciót adtak át: a pénzügy- és a népjóléti miniszternek, illetve az MTA elnökének.

Május 1-jén a PSZ tartott mintegy tizenötezer fő részvételével záporokkal megszakított tüntetést – a szokásos *városligeti* május 1-jei felvonulás

és majális helyett – délelőtt az *MTA székháza*, délben pedig a *Parlament* előtt a Bokros-csomag megszorító intézkedései ellen. Petíciót adtak át az Országgyűlés alelnökének, *Kóródi Máriának*. Követelték az ingyenes közoktatás és a – képességei alapján – mindenki számára hozzáférhető felsőoktatás biztosítását, igazságos közteherviselést és valódi érdekegyeztetést, a közoktatás szakmai és finanszírozási biztonságának megteremtését, valamint azt, hogy ne bocsássanak el közalkalmazottakat.

November 15-én volt a legnagyobb pedagógus és közalkalmazotti tüntetés, több tízezer, egyes vélemények szerint csaknem százezer résztvevővel. Szervezője a Pedagógusok Szakszervezete (PSZ), a *Felsőoktatási Dolgozók Szakszervezete* (FDSZ) és a *Közgyűjteményi és Közművelődési Dolgozók Szakszervezete* (KKDSZ) volt. A pedagógusok a *Roosevelt* (ma Széchenyi István) téren, a közgyűjteményi és közművelődési dolgozók a Művelődési Minisztérium előtt a *Szalay utcában* gyülekeztek. A találkozó a *Parlament* épülete előtt volt. A követelések már konkrétabbak voltak: 25%-os béremelést, az 1992 előtti munkaviszony közalkalmazotti jogviszonyként való elismerését, garantált működési feltételeket a köz- és felsőoktatási intézmények számára, valamint teljes foglalkoztatási és szakmai biztonságot szerettek volna. A több tízezres tömeg előtt először *Szabó Endrének* – aki éppen az Országos Érdekegyeztetési Tanács ülésén képviselte e munkavállalókat –, a *Szakszervezetek Együttműködési Fóruma* elnökének levelét olvasták fel. Ezt követően *Kiss Papp László*, a FDSZ, majd *Vadász János*, a KKDSZ elnöke, végül *Szöllősi Istvánné*, a PSZ főtítkára mondott beszédet. Ezután a három szakszervezet közös petícióját adták át, melyben megállapodást követeltek a pedagógusok kötelező óraszámáról és a tanulócsoportok létszámáról, az önkormányzati kulturális normatívákról, valamint a felsőoktatási intézmények működésének biztosításához nélkülözhetetlen költségvetési hozzájárulás vitatott kérdéseiről.

A budapesti eseménnyel párhuzamosan *Miskolcon* és *Nyíregyházán* is tüntettek a pedagógusok.

1995. december 15-én volt Magyarországon az első általános pedagógussztrájk, melyet a PSZ és az FDSZ szervezett. Mintegy 160 ezer óvónő, tanító, tanár és egyetemi, főiskolai oktató vett részt benne. A részvételi arányt a szervezők a közoktatás területén több mint 80%-osnak ítélték meg, de ez a szám bizonyosan nem volt 70% alatt. A követelések között ismét első helyen szerepelt a kereseti viszonyok további romlásának megakadályozása, továbbá nyomást kívántak gyakorolni az Érdekegyeztető Tanácsban folyó

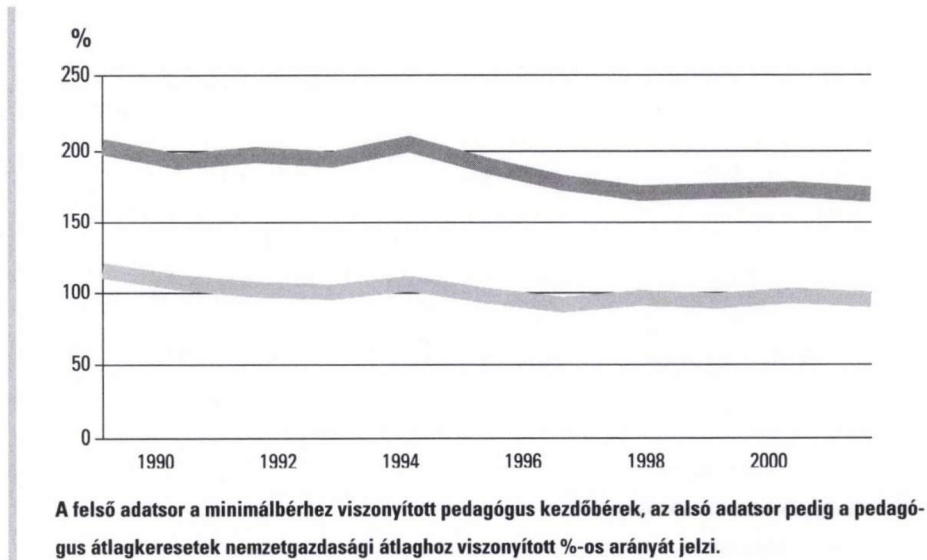
bérvitában a kormányra, a javasolt béremelés mértékének növelésében. A központi rendezvényt az ELTE Trefort-kertjében lévő Gólyavárban tartották. Ezen Szöllősi Istvánné és Kiss Papp László beszélt, többek között a már elbocsátott 20 ezer pedagógusról. Vidéken *Debrecenben* és *Miskolcon* voltak néhány ezer fős tüntetések.

18. adatlap: 1995. november 15.

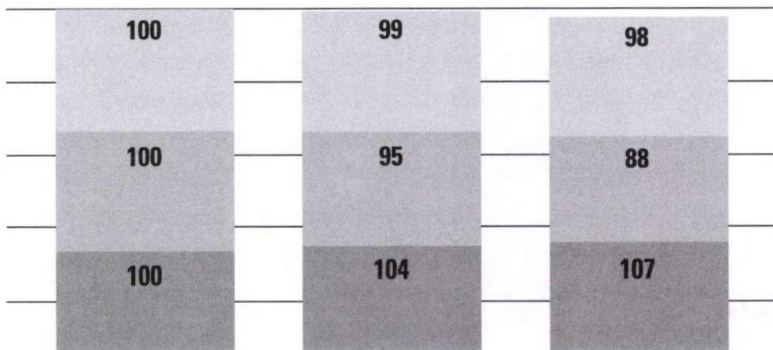
- Cím, jelmondat: Tüntetnek a nemzet napszamosai
- Alcím, minősítés: Pedagógusok a Bokros-csomag ellen.
- Szervezők: a PSZ, az FDSZ és a KKDSZ.
- Jelszavak: „Ha az iskola nem működik, semmi sem működik” , „Ha nem lesz gyerek, ki megy Európába?” , „Stratégiai ágazat, gyerek és iskola nélkül” .
- Fő követelések: közalkalmazotti bérek 25%-os emelése, az 1992 előtti közalkalmazotti jogviszony elismerése, garantált működési feltételek a köz- és felsőoktatási intézmények számára, foglalkoztatási és szakmai biztonság.
- Résztevők száma: több tízezer fő - csaknem 100 000 fő.
- Letartóztatottak száma: -
- A tüntetés helye: az MTA előtt a Rooseveltt (ma Széchenyi) tér, a Művelődési Minisztérium előtti Szalay utca és a Parlament előtti Kossuth tér.
- Időjárás, egyéb fontos körülmények: változékony, őszi idő.
- Visszhang a médiában: „Katedráról az utcára” (márc. 31.); „Felvonulás helyett tüntetés” (máj. 2.), „Több tízezer pedagógus tüntetett a Kossuth téren” ; „A pedagógusok feladták a leckét” (nov. 16.) /Népszabadság/

A pedagógusok 1995 utáni helyzetét jól illusztrálják a mellékelt adatsorok. Lényeges javulás anyagi helyzetükben csak a 2002. évi 50%-os általános béremeléskor történt, hogy aztán egy újabb, évtizedes visszaesés következzen.

3. ábra: A pedagógus kezdőbérek és átlagkeresetek alakulása 1990 és 2000 között

4. ábra: A tanulói létszám alakulása a Bokros-csomag utáni években

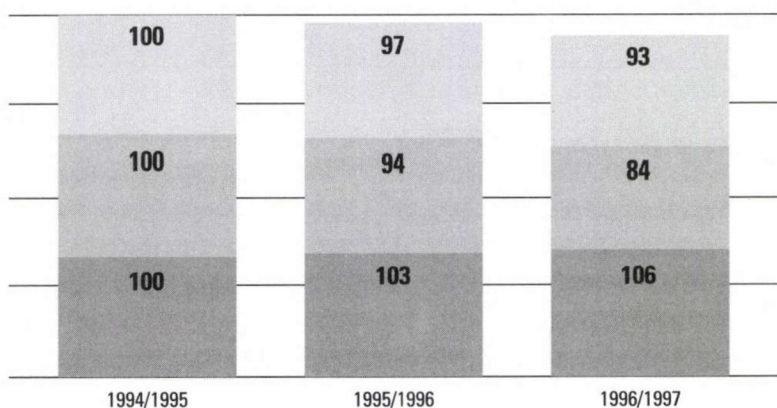
Felső sor: általános iskola

Középső sor: szakmunkásképző

Alsó sor: középiskola

(A KSH adatai alapján)

5. ábra: A pedagógusok létszámának alakulása a Bokros-csomag utáni években

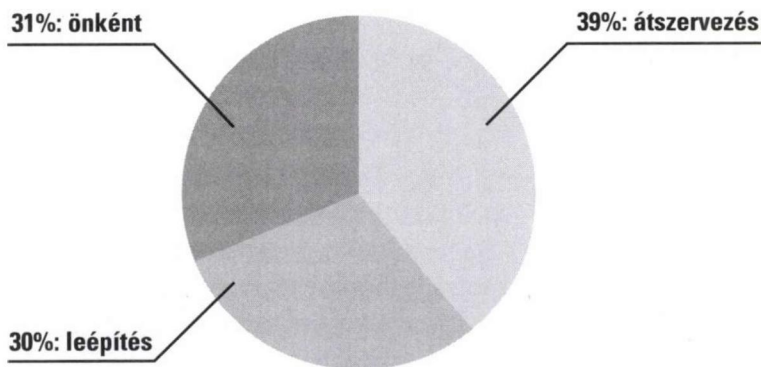
Felső sor: általános iskola

Középső sor: szakmunkásképző

Alsó sor: középiskola

(A KSH adatai alapján)

6. ábra: Miért szűnt meg a pedagógusok munkaviszonya?

(A KSH adatai alapján)

**Torgyán József „féregirtó” beszéde – A kisgazdapárt
„kormánybúcsúztató” nagygyűlése (1996. március 14.)**

1996 tavaszán a Független Kisgazdapárt elfogadottsága tetőpontján állt. Közel 30%-os népszerűségi indexével megnyerte volna a választásokat, ha ekkor tartják azokat. Már 1992-ben, a „harag napján” megmutatta a párt, hogy különösen elnökük, *Torgyán József* vezetésével nagy tömegeket tud megmozgatni. 1996 márciusának idusán újabb, ezúttal „kormánybúcsúztató-nak” nevezett nagygyűlést hívtak össze a Parlament előtti Kossuth térre.

A különösen vidékről nagy számban érkező tüntetők radikális jelszavakkal közeledtek előbb a *Petőfi-szoborhoz*. Itt 17 órakor először *Vásárhelyi Dénes* színművész elszavalta a Nemzeti dalt, majd Torgyán József megnyitotta az ünnepi megemlékezést. Ezután a kisgazdapártnak és szövetségeseinek képviselői szóltak fel: így *Németh Bálint*, az '56-os Szövetség elnöke; *Gyimóthy Géza*, a kisgazdák alelnöke; *Hasznos Miklós*, a Nemzeti Szövetség Magyar Egyesület képviselője; *Lányi Zsolt*, a kisgazda országgyűlési frakció helyettes vezetője; *Pongrácz Gergely*, az '56-os Corvin köziek hajdani parancsnoka és *Homoki János* kisgazda országgyűlési képviselő. A mintegy 30 ezer fős tömeg – a nemzeti zászlók erejében – a kormányt elítélő és lemondását követelő radikális jelszavakat skandált és ilyen felíratú transzparenszeket emelt a magasba: „Vesszen Horn, vesszen Pető!”, *Munkát, kenyeret, Horn Gyulának kötelet!*”, „*Torgyánt a kormányba, Horn Gyulát a Dunába! Takarodjon Horn!*”

A rendezvény második helyszíne a Kossuth térre vezető útvonal volt (*Deák Ferenc utca – Deák Ferenc tér – Bajcsy-Zsilinszky út – Alkotmány utca*), melyen fáklyás felvonulással haladt végig a tömeg az ország háza elé. Mindenfelől sokan csatlakoztak a felvonulókhoz, úgyhogy a *Parlament* előtt a legszerényebb számítások szerint is 50 ezer ember gyűlt össze, a szervezők vélekedése szerint 120-150 ezren is lehettek, sőt egyes területszámítások alapján elérhette a jelenlévők száma a 200 ezret is.

Maga a 19 órára tervezett nagygyűlés mégis majdnem kudarcba fulladt. A „lelkes” tömeg a szónoki emelvény felé igyekvő kisgazda vezért – kíséretével együtt – csaknem agyonnyomta, de valóságosan „felborította”. Torgyán József nagy nehezen és sajgó lábbal jutott fel a szónoki emelvényre. A tömeg heve így még jobban átragadt az egyébként is „nagy dolgok” mondására készülő pártvezetőre, aki ezen a márciusi ünnep előtti napon olyan kemény szavakra ragadtatta magát, mint még soha.

A másfél órás beszédéből itt most a hírhedtté vált bevezető szavakat idézzük:

Részletek Torgyán József 1996. március 14-én a Kossuth téren tartott beszédéből

24

„Honfitársaim, magyarok!

Álliberális undorító férgek és döggesejük lepték el hazánkat, és amíg a liberális férgek belülről rágják édes hazánk nemes testét, addig liberális döggesejük kívülről tépik, szaggatják az ezer sebből vérző, Trianonban megcsonkított, Párizsban továbbkurtított szerencsétlen nemzetünket. De mi nem engedjük ezt! (örjöngés, taps)

Nem engedjük, hogy Magyarországot 1100 éves Kárpát-medencei tartózkodása ellenére ellehetetlenítsék. (...) Elfogadhatatlan, hogy nemzetünket széthordják, hogy nemzeti kincseink hetven százalékát elherdálták, idegen kézre juttatták, elfogadhatatlan, hogy másfél millió munkahelyet szüntettek meg, és a szorgos-dolgos magyar népből munkanélküliek seregét tették.

Ne hagyjuk, ne engedjük a nemzetet tönkretenni! Nem engedték őseink sem 1848-ban, és nem engedjük mi sem. Elfogadhatatlan, hogy a nemzet végórája következzen el. Pedig végveszély fenyegeti ezt a nemzetet. Évente eltűnik egy Ceglédnyi nagyváros, mert annyiival többen halnak meg, mint születnek.

És mit tesz Horn Gyula és kormánya? (fütty, pfujolás) A homoszexuálisoknak akar előnyt biztosítani, és a magyar fiatalok nem tudnak házasságot kötni, az asszonyok nem tudnak gyerekeket szülni, mert elveszik jogosítványaikat, és bezárják szülőotthonaikat. [...]

A szélsőséges beszédre való reagálások, a sajtóvisszhang egyaránt elítélő volt. Elítélően szólt Horn Gyula miniszterelnök, Kovács László külügyminiszter, Isépy Tamás, a Kereszténydemokrata Néppárt (KDNP) frakcióvezetője, Raskó György, a Magyar Demokrata Néppárt (MDNP) elnökségi tagja, Herényi Károly, az MDF szóvivője, továbbá a Nyilvánosság Klub ügyvivő testülete. A későbbi koalíciós szövetséges Fidesz frakcióvezetője, Szájer József is elítélte az Országgyűlés ülésén a beszéd hangnemét. Áder János, a Fidesz ügyvezető alelnöke pedig kijelentette: „...az uszítás nem tartozik a demokratikus eszközök közé”.

A sajtó kronológiai rendben tudósított az eseményekről a gyülekezéstől a Parlament előtt elmondott beszédekig. Így képet nyerhettek az olvasók a gyűlés hangulatáról, a teret nyerő agresszivitásról is. Például az ekkor kormánypárti Magyar Hírlap számolt be arról, hogy „... a Horn és Pető arcképével díszített, magasra emelt bábukat zászlórúddal ütögették.” Nem véletlen, hogy a tüntetést követően az események és az erőteljes Torgyán-ellenes sajtókampány hatására a kisgazdák népszerűségi indexe hamarosan 10–13%-

kal visszaesett, és a régi szintet már sohasem érte el. A kisköz parti vezető is visszafogott a radikalizmusából, aminek legfőbb jele, hogy a MIÉP-pel nem vállalkozott szövetségre. Az előrehozott választásokat követelő aláírásgyűjtése is, melyet a nagygyűlésen hirdetett meg előrehozott választások tartására – bár kétfélmillió aláírást ígért – hamar kudarcba fulladt.

19. adatlap: 1996. március 14.

Cím, jelmondat: Torgyán József „féregirtó” beszéde
Alcím, minősítés: A kisközpart párt „kormánybúcsúztató” nagygyűlése.
Szervezők: Független Kisköz-, Földmunkás és Polgári Párt.
Jelszavak: „Vesszen Horn, vesszen Pető!”, Munkát, kenyeret, Horn Gyulának kötelelet!”, „Torgyánt a kormányba, Horn Gyulát a Dunába! Takarodjon Horn!”
Fő követelések: a kormány mondjon le, előrehozott választások tartása.
Résztvevők száma: 20 ezer-200 ezer fő.
Letartóztatottak száma: -
A tüntetés helye: Március 15-e tér - Deák Ferenc utca - Deák Ferenc tér - Bajcsy-Zsilinszky út - Alkotmány utca - Kossuth tér.
Időjárás, egyéb fontos körülmények: hűvös, csípős idő.
Visszhang a médiában: élesen elítélik az írott és elektronikus sajtóban a történeteket (Népszabadság, Magyar Hírlap, 168 óra)

Halál az irodában – Vasutassztrájk (1999. január 4–8.)

A kommunista rendszer bukása utáni hatodik, 1999 elején tartott sztrájk volt a magyar vasút történetének egyik legnagyobb munkabeszüntetése. A sztrájk a közlekedési dolgozók körében nem volt ritka az ezt megelőző, de az ezt követő évtizedben sem. A megmozdulások háttérében többnyire eredménytelen bértárgyalások húzódtak. Az 1998 novemberében induló bértárgyalásokon hamar nyilvánvalóvá vált, hogy nehéz lesz a megegyezés a munkavállalókat képviselő szakszervezetek és a munkáltatók között. Az év utolsó napján a háromból két szakszervezet, köztük a legnagyobb, a *Vasutasok Szakszervezete* (VSZ) és a legkisebb, de leghatékonyabban működő, a *Mozdonyvezetők Szakszervezete* (MOSZ) elfogadta a MÁV vezetésének bruttó 16%-os béremelési ajánlatát – az eredetileg követelt 21% helyett. A *Vasutas Dolgozók Szabad Szakszervezete* (VDSZSZ) azonban elutasította a megegyezés aláírását, és 1999. január 4-től, az új év első munkanapjától országos sztrájkot hirdetett.

Az 1989 szeptembere óta létező VDSZSZ a megállapodás megkötéséig kívánt sztrájkolni, ráadásul úgy, hogy az elégséges szolgáltatásokról sem született megegyezés a munkáltatóval. A sztrájkot meghirdető szakszervezet annyit vállalt, hogy a személyforgalomban minden vonalon két vonatpárt közlekedtet, és ezek minden megállóhelyen megállnak. *Gaskó István*, a VDSZSZ elnöke szerint a sztrájk idején tízezer vasutas lesz szolgálatban, és ezek negyede tagja a munkabeszüntetést meghirdető szakszervezetnek, akik biztosan nem veszik fel a munkát, sőt csatlakozni is fognak hozzájuk.

Az **első napon**, *hétfőn* a vasúttársaság adatai szerint 1716, a szakszervezet adatai alapján viszont 2930 dolgozó szüntette be a munkát. A MÁV szerint a veszteség mintegy 120 millió forint volt. Közben tovább folytak a bértárgyalások. Nem bénult meg ugyan a vasúti közlekedés, de országszerte akadozott a forgalom. S bár a vasutasok mindössze 14,3%-a nem vette fel a munkát, de a vonatok egy része nem a szokásos útvonalon közlekedett. Ugyanakkor országszerte folytatódtak a tüntetések.

A **második napon**, *kedden* is közlekedett a vonatok kétharmada, és hasonló arányban dolgoztak a vasutasok is. Erősödött a sztrájk: a debreceni, békéscsabai, hódmezővásárhelyi, pécsi, gyékényesi, nagykanizsai fővonalakon csak egy vonatpár közlekedett, a szegedi területi igazgatóságon is nőtt a sztrájkolók száma, sőt Észak-Magyarországon hajnalra összeomlott a közlekedés, a nemzetközi járatok közül pedig alig voltak olyanok, amelyek elértek

a célállomásra. Konfliktusok is kialakultak, például a *kazincbarcikai* Borsod-Chem területén fegyveres öökkel távolították el a sztrájkolókat.

A **harmadik napon**, *szerdán* hajnalban tragikus esemény történt. Az irodájában pihenő *Sipos István* MÁV vezérigazgató szívinfarktusból meghalt. 48 éves volt. Ennek ellenére a sztrájkolók nem függesztették fel a munkabeszüntetést, pedig *Katona Kálmán* közlekedési miniszter, *Takácsy Gyula*, a MÁV Rt. Igazgatóságának elnöke kegyeleti okokból egyaránt kérte a szervezőket erre. A vasútvonalak harmadában voltak fennakadások a közlekedésben, a 113-ból 38 vonalon valóban csak két vonatpár közlekedett naponta, ami komoly nehézségeket okozott az utasforgalomban. Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Zala megyében nőtt a sztrájkolók száma.

A sztrájk **negyedik napján**, *csütörtökön* színesebbé vált az országos sztrájkhelyzet. Még mindig nem volt megegyezés a szakszervezetek és a munkáltatók között az elégséges szolgáltatások ügyében. A tehervonatoknak csak töredéke közlekedett (1250-ből mindössze 40). Ami a személyvonatok közlekedését illeti: a debreceni igazgatóság területén és a Dél-Alföldön több volt a vonat, a Dunántúlon is enyhült némileg a helyzet, míg Miskolc környékén teljesen bizonytalan volt a közlekedés. Nőtt a türelmetlenség is. A pécsi és a debreceni pályaudvaron, valamint VSZ székházában bombariadó volt. *Rákosmezőn* megverték egy vasutast, állítólag azért, mert fel akarta venni a munkát. Bár a sztrájkolók aránya általában csupán 10% körül mozgott, de komoly fennakadások voltak a Budapest környéki és a nemzetközi forgalomban.

Még a sztrájk elején mindkét fél bírósághoz fordult. A Fővárosi Munkaügyi Bíróság a munkabeszüntetés jogszerűségét vizsgálta, a szakszervezet pedig a munkáltatót vádolta a sztrájkjog megsértésével. A bírósági határozatot *pénteken*, a sztrájk **ötödik napjának** délelőttjén kézbesítették a szembenálló feleknek. A munkaügyi bíróság a sztrájkot első fokon jogellenesnek nyilvánította. Bár a döntés még nem számított jogerősnek, de a VDSZSZ január 8-án 12 órától felfüggesztette a sztrájkot, és a munka felvételére szólította fel a dolgozókat. Szombat hajnalra helyreállt a vasúti közlekedés. A vasúttársaság vesztesége több mint félmilliárd forint volt.

Bár a sztrájk *péntek délben* véget ért, de – egy sajtóhír szerint – a *nyékládházi* munkahelyi vezető a korábban a munkabeszüntetésben részt vevő munkatársát pszichikai terror alatt tartotta azzal, hogy az okozott kárt meg kell majd térítenie. Az illető hölgy az éjszakai műszakból hazatérve öngyilkos lett, tehát a 86 órás sztrájk második halálos áldozatává vált. Azé a

sztrájké, mely végül semmilyen eredményt nem hozott a résztvevőknek, de a szakszervezetnek (és vezetőinek) az ismertségét nagyban növelte. Egyébként 1999 júniusában a Legfelsőbb Bíróság jogszerűnek ítélte a munkabeszüntetést.

20. adatlap: 1999. január 4-8.

- Cím, jelmondat: Halál az irodában
- Alcím, minősítés: Vasutassztrájk.
- Szervezők: Vasutas Dolgozók Szabad Szakszervezet (VDSZSZ).
- Jelszavak: -
- Fő követelések: béremelés kiharcolása a kollektív szerződés aláírásának a feltétele.
- Résztvevők száma: naponta 700 - 3100 fő.
- Áldozatok száma: 2 fő.
- A tüntetés helye: a MÁV vonalain és intézményeiben.
- Időjárás, egyéb fontos körülmények: végig fagypont körüli hőmérséklet.
- Visszhang a médiában: visszafogott, objektív tudósítások. Egyedül a MIÉP és a kiskgazdapárt sejtett politikai háttérrel - emlékeztetve az 1990. évi taxisblokádra. Előbbiek az MSZP (Sándor László MSZOSZ elnök), utóbbiak - egy előző heti nyilatkozata kapcsán - Demszky Gábor budapesti főpolgármester támogatását vélték a háttérben.
- „Vasút: már csak a VDSZSZ akar sztrájkolni” (jan. 2.);
- „Részleges sztrájk a vasúton” (jan. 4.); „Súlyos zavarok a vasúton” (jan. 5.); „Nincs megegyezés a MÁV-nál” (jan. 6.);
- „Folytatódik a sztrájk a vasútnál” (jan. 6.); „Meghalt Sipos István”; „Vasút: sikertelen tárgyalások” (jan. 7.);
- „Kissé javult a vonatforgalom” (jan. 8.); „Jogellenesnek ítélt vasutassztrájk” (jan. 9.); „Öngyilkosság a néma szolgálat után” (jan. 11.) /Népszabadság/

Egy régi békemenet – Tüntetés a jugoszláviai NATO-bombázások ellen (1999. május 9.)

Kevés olyan hazai tüntetés volt a kommunista rendszer bukása utáni évtizedekben, amely nem belpolitikai célokért, gazdasági követelésekért indult. Ez utóbbi néhány sorába tartozott az 1999. május 9-i békemenet, amely az akkor még Jugoszláviának nevezett déli szomszédunk elleni NATO-légicsapások miatti tiltakozásul szerveződött.

Jugoszlávia NATO-bombázásának nemzetközi előzményei és háttere

25 1999. március 24-én este 8 órakor kezdődött, és 77 napon át tartott a Kis-Jugoszlávia (Szerbia és Montenegró) elleni NATO-bombázások sora. Az áldozatok száma mintegy 1 000 katonarendőr és 2 500 civil személy volt, a sebesülteké pedig 12 500 fő. A legtöbben egy személyvonat, a szerb rádió és televízió belgrádi épülete elleni csapás és a Niš városa melletti autóbusz pályaudvar elleni légitámadás során haltak meg.

Az anyagi kár hatalmas volt. A 2 300 légicsapástól országszerte 148 lakóház, 62 híd, 300 iskola, kórház, közigazgatási épület és 176 műemlék semmisült meg. Elpusztult az ország villamos kapacitásának egyharmada, súlyos károkat szenvedett az olajfinomító, és durva becslések szerint is legalább 30 milliárd dollár kár érte a gazdaságot, a katonai létesítményekről és a hidakról nem is beszélve. A vajdasági Újvidéket és Szabadkát is légicsapások érték. A NATO repülőgépei – többek között – a Magyarország, Horvátország és Albánia légifolyosót használták. Hazánk – Csehországgal és Lengyelországgal együtt – napokkal a bombázások megkezdése előtt, 1999. március 12-én lett a NATO tagja.

A nyugati fegyveres beavatkozás oka elsősorban a Koszovóban folyó szerb etnikai tisztogatás megállítása volt. A 90%-ban albánok által lakott, ámde történelmi alapon Jugoszláviához tartozó Koszovóban ekkor már hosszú évek óta forrt az elégedetlenség: Milosevics elnök még 1989-ben eltörölte a terület autonómiáját, megakadályozta az albán nyelvű oktatást és betiltotta az albán pártokat. Belgrád elnyomó politikájára válaszul robbant ki az 1990-es évek közepétől a Koszovói Felszabadító Hadsereg (az UCK) gerilláinak harca, akik – szerb ellenfeleikhez hasonlóan – nem válogattak az eszközökben céljaik elérése érdekében. Az erőszak 1998 februárjában eszkalálódott, amikor komoly harcok kezdődtek az olykor Koszovó egyharmadát is az uralmuk alatt tartó gerillák és a szerb hadsereg között. 1999-re mintegy 9 000 – elsősorban albán – ember esett áldozatul a harcoknak és az etnikai tisztogatásoknak, 800 ezer albán pedig menekülni kényszerült szülőföldjéről. Hamar világossá vált, hogy Milosevics szerb jugoszláv elnök – kerül, amibe kerül – totális győzelemre törekszik. Amikor NATO-közvetítéssel a franciaországi Rambouillet-ben zajló béketárgyalások során a szerbek nem voltak hajlandók aláírni az albánok által már elfogadott – igaz, nekik kedvező – szerződést, világossá vált, hogy békés úton nem sikerül áttörést elérni. A naponta érkező szerb atrocitások híreinek nyomása alatt a NATO – tegyük hozzá: az ENSZ BT jóváhagyása nélkül – március 24-én megindította légitámadásait Szerbia és Montenegró ellen.

Ilyen előzmények után 1999. május elsején – a Jugoszlávia elleni NATO-bombázások kellős közepén – indult útjára hazánkban a Balkán Békéjéért Mozgalom. Vezetői a nemzetközi jog és az emberi jogok tiszteletben tartására és a Jugoszlávia elleni bombázások leállítására szólították fel a NATO-t, az Egyesült Államok és a katonai szövetség újdonsült tagja, Magyarország, ekkor Orbán Viktor által vezetett kormányát. Ugyanakkor elítélték a Milosevics-féle jugoszláv vezetés Koszovóban folyó etnikai tisztogatását is. Május 9-én – korántsem mellesleg a második világháború európai lezárásának (a „győzelem napja”) évfordulóján – több ezer ember gyűlt össze a *Kossuth téren*. Az esemény fájdalmas előzménye volt a belgrádi kínai követség előző napi tévedésből történt lebombázása.

A mozgalom szóvivői között szép számmal voltak az egykori demokratikus ellenzék és független békemozgalom ismert vezetői és tagjai, például *Csapodi Tamás* jogász, *Iványi Gábor* lelkész és *Szalai Erzsébet* szociológus, akikhez ismert baloldali gondolkodású személyek csatlakoztak, mint *Krausz Tamás* történész, *Szőke Károly* és *Vadász János* szakszervezeti vezetők.

Maga a „Békemenet '99” május 9-én, vasárnap 10 órakor indult útjára a *Hősök teréről*. Itt Vadász János szakszervezeti vezető egyaránt elítélte a koszovói szerb népirtást és a NATO-légicsapásokat. Követelte, hogy a magyar kormány ne a háború folytatásáért, hanem az ENSZ béketeremtő feladatainak maradéktalan érvényesítéséért szálljon síkra. A felszólalók között volt még Szőke Károly, a vasas szakszervezeti szövetség elnöke, Szalai Erzsébet szociológus és *Újhelyi István*, a Magyar Gyermek- és Ifjúsági Tanács vezetője. Az egyre duzzadó, egyes vélemények szerint a végén mintegy kétezer, mások szerint akár tízezer fős tömeg az *Andrássy úton*, majd az *Október 6. utcán* keresztül az Egyesült Államok *Szabadság téri* nagykövetsége elé vonult, ahol egy percre megálltak, hogy csendben emlékezzenek a háború ártatlan áldozataira. Ezek után a tüntetők az Országház elé, a *Kossuth térre* vonultak. Itt tiltakozó beszédekben ítélték el a szónokok a koszovói népirtást és a NATO légicsapásait egyaránt. A magát pártoktól elhatároló, de szakszervezeteket, béke-, zöld- és nő-, valamint ifjúsági és nyugdíjas mozgalmakat magába olvasztó tüntetés a Kossuth téren elhangzó beszédek követően a bombázások áldozatainak emlékére a *Parlament épülete* előtt a *Duna* hullámaira helyezett virágok és koszorúk jelképesen békét követelő mozzanatával zárult.

A NATO és a belgrádi kormány megbízottai egyébként 1999. június 10-én írták alá a megállapodást a Koszovóban állomásozó jugoszláv csapatok kivonásáról és a NATO légi csapásainak a beszüntetéséről.

21. adatlap: 1999. május 9.

Cím, jelmondat: Egy régi békemenet

Alcím, minősítés: Tüntetés a jugoszláviai NATO bombázások ellen.

Szervezők: Balkán Békéjéért Mozgalom.

Jelszavak: „Azonnal békét akarunk!”

Fő követelések: a koszovói szerb népiirtás és a Jugoszlávia elleni NATO bombázások elleni tiltakozás.

Résztvevők száma: 2000 - 10 000 fő.

Letartóztatottak száma: -

A tüntetés helye: Hősök tere - Andrássy út - Október 6. utca

- Szabadság tér - Kossuth tér - a Parlament előtti Duna-part.

Időjárás, egyéb fontos körülmények: kellemes, tavaszi idő.

Visszhang a médiában: visszafogott, objektív tudósítások. Média vita csupán a miniszterelnök nyilatkozatával kapcsolatban bontakozott ki. „Több ezres békemenet a fővárosban” (máj.

10.) /Népszabadság/

„Cselédjog helyett családjogot!” – Tüntetés a Munka Törvénykönyve módosítása ellen (2001. március 24.)

Az Orbán Viktor miniszterelnök által vezetett kormánytöbbség – Európai Unió jogharmonizációs céllal – 2001 tavasza folyamán módosítani készült a Munka Törvénykönyvét. Mivel a Kádár-korszak törvénykezése olyan propagandisztikus jogosítványokat is megfogalmazott, amelyet senki sem kért számon a rendszeren, az új gazdasági körülmények között e korábbi látszatjogokat bőségesen tartalmazó munkatörvénykönyv a munkaszervezés akadályává vált. A hatékonyabb termelés érdekében megfogalmazott módosító javaslatok egy része tehát a munkavállalókat terhelte és a munkáltatókat segítette. Így lehetővé kívánták tenni újra a heti 40 óránál hosszabb munkaidőt; veszélybe került a rendszeres szabad szombat; akár fél évre is összevonhatóvá vált volna a heti pihenőidő; a munkaszüneti munkavégzés ott is törvényessé vált volna, ahol eddig ez nem volt lehetséges; lehetővé vált volna, hogy a munkaadók más településre tegyék a dolgozók munkahelyét; kötelezhessék őket a munkahelyi helyettesítésekre, állandósítva a rendszertelen időbeosztást. Mindezek ellen kívánt mozgósítani ez az – esős idő ellenére is – több mint tízezres tüntetés a Hősök terén.

Hat nagy szakszervezeti szövetség (az *Autonóm Szakszervezetek Szövetsége*, az *Értelmiségi Szakszervezeti Tömörülés*, a *Liga Szakszervezetek*, a *Magyar Szakszervezetek Országos Szövetsége*, a *Munkástanácsok Országos Szövetsége* és a *Szakszervezetek Együttműködési Fóruma*) hirdette meg és szervezte a demonstrációt, melyet a két baloldali, ekkor ellenzékben lévő párt, az MSZP és a Munkáspárt támogatott. A május 1-jei felvonulások szokásainak megfelelően az egyes szakszervezetek tagjai a saját transzparensaik alatt külön gyülekeztek a téren. Az ország távolabbi pontjairól érkező tüntetők különbuszai a Dózsa György úton várakoztak. Voltak köztük bányász-jelvényesek, vasasokat és egészségügyi dolgozókat szállítók. Sokaknál volt – az eső miatt nélkülözhetetlen esernyő mellett – léggömb és tábla, ez utóbbiakon a következő feliratokkal: „*Cselédjog helyett családjogot!*”, „*Nektek ott fenn minden oké. A gond meg lenn a bányászoké!*”, „*Egységbe fog, véd és vezet, hív a bányász szakszervezet!*”, „*Újra törvényt ülsz, Werbőczy?*”, „*Ipari jobbagyként Európába?*”, „*Három gyerek, három szoba, négy kerék és hol a kenyér?*”

Az alig egy órás demonstráción többen szóltak a tömeghez. A moderátor Gaskó István, a Liga elnöke volt, aki bejelentette: nem tettek le arról, hogy

az Orbán–Torgyán-kormány visszavonja a munkavállalókat cselédsorba taszító, az uniós jogharmonizáció kötelezettségén túlterjeszkedő indítványát. Más szakszervezeti vezetők – így *Sándor László*, a MSZOSZ és *Borsik János*, az Autonóm Szakszervezetek Szövetségének első embere – követelték a kormánypárti törvénymódosító javaslatok visszavonását, illetve azt, hogy név szerint szavazzanak az országgyűlési képviselők „a XXI. század rabszolgaságát” előrevetítő javaslatokról. Mert – mint Sándor László ígérte – „... az üzemekben és gyárakban majd kiakasztják, ki hogyan szavazott”. Elmondta azt is, hogy a kormány fittyet hány a dolgozó ember szavára, a szakszervezeti követelésekre, és a munkavállalókat jogfosztottá tenni akaró munkatörvénykönyvet terjesztett az országgyűlés elé, miközben nem teremtette meg a beígért plusz munkahelyeket, elmaradt a kiemelt nyugdíjemelés, ellehetetlenült a társadalmi párbeszéd.

A beszédek követően elhangzott József Attila Mondd, mit érlel ... című verse. Ezt követően tolmácsolták *Bill Jordan*-nek, a Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége főtitkárának szolidaritást kifejező üdvözlét, melyben – többek között – az állt, hogy a tervezett módosítások ellentétesek egyrészt az európai szociális modell szellemével, másrészt a nemzetközileg elismert munkaügyi normákkal is. Szlovákiából, Ausztriából és a Vajdaságból személyesen is érkeztek szimpatizánsok, akik biztosították a tüntetőket szolidaritásukról.

Politikai tartalmú beszéd is elhangzott. A baloldali tüntetések állandó résztvevője, *Tamás Gáspár Miklós* filozófus, korábbi vezető SZDSZ-es politikus azt kifogásolta, hogy egyrészt *Simicskó István*, a nemzetbiztonsági szolgálatokat felügyelő minisztérium államtitkára a tüntetésbe beszüremkedő anarchisták veszélyére figyelmeztetett, és próbált elrettenteni reménybeli demonstrálókat, másrészt a Kossuth Rádió is a bűnügyi hírek között emlékezett meg a demonstrációról. „A Magyar Rádióban bűnözőknek nevezik az itt tüntetőket, és csak rendőrt kérdeztek meg a mai eseményről! Büszke vagyok, hogy közöttetek lehetek bűnöző!” – hangoztatta Tamás Gáspár Miklós.

A tüntetés végén a résztvevők kézfelemeléssel megszavazták követeléseiket, keményebb fellépést is kilátásba helyezve a Munka Törvénykönyve módosításainak elfogadása esetén, majd – látványos befejezésként – a Szózat hangjaira több száz léggömböt engedtek a magasba. Politikusok ezúttal nem kaptak szót, de ott volt a demonstráción *Nagy Sándor*, a korábbi MSZOSZ vezető, ekkor az MSZP országgyűlési frakciójának vezetője, valamint *Kiss Pé-*

ter és Kökény Mihály, két korábbi szocialista miniszter is. Fel lehetett fedezni a tömegben a kitűzőn lévő emblémáról munkáspárti szimpatizánsokat is.

Az Országgyűlés kormánypárti többsége végül is elfogadta az 1992. évi XXII. törvény (Munka Törvénykönyve) módosításait, és április 17-én megszületett a 2001. évi XVI. törvény (a Munka Törvénykönyvről szóló 1992. évi XXII. törvény, valamint az ezzel összefüggő törvények jogharmonizációs célú módosításáról).

22. adatlap: 2001. március 24.

Cím, jelmondat: „Cselédjog helyett családjog”

Alcím, minősítés: Tüntetés a Munka törvénykönyve módosítása ellen.

Szervezők: Autonóm Szakszervezetek Szövetsége, az Értelmiségi Szakszervezeti Tömörülés, a Liga Szakszervezetek, a Magyar Szakszervezetek Országos Szövetsége, a Munkástanácsok Országos Szövetsége és a Szakszervezetek Együttműködési Fóruma.

Jelszavak: „Cselédjog helyett családjogot!”, „Nektek ott fenn minden oké. A gond meg lenni a bányászoké!”, „Egységbe fog, véd és vezet, hív a bányász szakszervezet!” „Újra törvényt ülsz, Werbőczy?”, „Ipari jobbágyként Európába?”, „Három gyerek, három szoba, négy kerék és hol a kenyér?”

Fő követelések: tiltakozás a Munka törvénykönyve tervezett módosítása ellen.

Résztvevők száma: 15 000/20 000 - 50 000 fő.

Letartóztatottak száma: -

A tüntetés helye: Hősök tere.

Időjárás, egyéb fontos körülmények: esős, szeles idő.

Visszhang a médiában: a Magyar Rádió elítélően, az ellenzéki sajtó támogatóan szól a tüntetésről. „Jogaikért tüntettek a munkavállalók” (márc. 26.) /Népszabadság/ „Politikai erőfelmérés, nem érdekvédelem”, „Demonstráltak a baloldaliak”, „Álérdekvédelem” (márc. 26.) /Magyar Nemzet/

„Mindenki hozzon magával még egy embert!” – Soha nem látott nagyságú választási gyűlés a Kossuth téren (2002. április 13.)

A 2002-es országgyűlési választások első fordulóját április 7-én a Fidesz a szocialistákkal szemben – némiképp meglepetésre, de – kis különbséggel elvesztette. Az esély azonban megmaradt a „fordításra”. Előbb április 9-én a *Testnevelési Egyetemen* tartott a Fidesz választási gyűlést, majd minden erejét mozgósítva hatalmas tömeget sikerült a két választási forduló közötti második nagygyűlésére a *Kossuth térre* hozni. Szerényebb számítások szerint is 400 ezer, de egyes – talán túlzó – vélemények alapján milliós (sőt a rendőrség szerint másfél milliós, *Rákay Philip* műsorvezető szerint kétmilliós) hallgatóság is összegyűlt az ország minden sarkából, sőt sokan jöttek határainkon túlról is. A résztvevők szerint felemelő rendezvény volt. Tizenéves gyerekek – szó szerint – még a téren lévő fákon is lógtak, kezükben nemzeti színű zászlóval.

A színpadon számos híresség foglalt helyet, köztük világhírű magyar élsportolók, így *Egerszegi Krisztina* úszó, *Kovács (Kokó) István* ökölvívó és *Grosics Gyula* labdarúgó. De voltak művészek is, például *Szokolay Sándor*, *Cseh Tamás*, *Pataky Attila*, *Sasvári Sándor*, *Szandi*, *Usztics Mátyas*. A műsor kezdetén *Varga Miklós* énekelt az *Edda Együttes* kíséretével. Ezt követően *Teller Ede* levelét olvasták fel, melyben a világhírű magyar származású amerikai tudós azt a kérdést tette fel, hogy vajon ki fogja jobban képviselni Magyarország érdekeit, Orbán Viktor vagy Medgyessy Péter az Európai Unióban. (Hazánk ekkor még az uniós csatlakozás előtt állt.) A kereszténydemokrata *Varga László*, az Országgyűlés korelnöke kijelentette, hogy a demokrácia követői állnak szemben a kommunizmus jogtipróival. Ezt követően *Duray Miklós* kapott szót, a felvidéki, sőt az egész határon túli magyarság képviseletében.

Duray – többek között – a következőket mondta: „*Nem hiszem, hogy a nemzet ketté van szakítva, de azt tudom, hogy a nemzet jelentős része már tudja: a forradalom elkezdődött, most vívjuk – a másik része ezt még nem ismerte fel. Mindnyájunkon múlik, hogy amit tudunk, azt nekik is értésükre adjuk, hogy ismét mindenben együtt legyen a nemzet. (...) Engedjék meg, hogy végezetül én is, még egyszer felolvassam az itt magasra emelt táblák egyikének üzenetét: »Viktor, Veled vagyunk, felvidékiek!«*” Ezután *Pokorni Zoltán*, a Fidesz pártelnöke – az egyébként jelenlévő – *Egerszegi Krisztinának* az április 7-i választásokat követően a szülőszobából Orbán Viktornak

írt leveléből olvasott fel részleteket. „Az igazi nagy versenyző ereje, ha a hajrában tud győzni.”

Részletek Orbán Viktor 2002. április 13-án a Kossuth téren tartott beszédéből

26

„[...] ... április hetedikén sokan voltunk, de mégsem voltunk elegenden. ... Először is talán azért, mert a kisgazda érzelmű emberek tízezreit ... szomorúsággal és elkeseredéssel töltötte el, ami a szívükhöz közelálló párttal történt. ... Másodszor talán azért, mert sokan voltak, akik elfelejtették, hogy mi történt Magyarországon 1994 és 1998 között. (...) ... hogy 1994-ben a többség elhitte az egekbe szárnyaló választási ígéreteket, és bizalmáért cserébe Bokros-csomagot kapott. ... Harmadjára talán azért, mert voltak, akik félték. Mert ... százezreket behálóztak a félelemkeltés szakemberei. [...]

Az emberek Magyarországon ismét bebizonyították, hogy hazánk szabad és demokratikus ország, ahol születése, származása miatt senki sem szenvedhet hátrányt, és senki sem élvezhet előnyt. A magyar emberek ismét bebizonyították, hogy hazánk bármely nyugat-európai országgal állja a versenyt, ha szabadságról, demokráciáról, emberi méltóságról és önbecsülésről van szó. Bebizonyosodott, hogy Magyarország polgárai nem rasszisták, nem gyűlölködők, ... csak élni szeretnének, magyarként szeretnének élni Európában. [...]

Megszületett a Széchenyi terv, amely segíti, bátorítja és összefogja mindannyiunk: sok millió magyar ember szétfutó akaratát. És beléptünk abba a világba, ahol többé nem a szociálisan érzékeny pártnak öltözött nagytőke és pénztőke alakít kormányt. Beléptünk abba a világba, ahol 1998-tól az öntudatos polgárok visszahelyezték magukat jogaikba és megerősítették közösségeiket. Mert jó, ha nem felejtjük, hogy Magyarország államformája köztársaság és nem részvénytársaság. (...) Beléptünk abba a világba, amely leginkább egy forgalmas pályaudvarra hasonlít ... (...) Az általános tandíj eltörlésével fiatalok tízezrei jutottak fel a polgári világba induló szerelvényre. (...) Ma nyolcvanezeren élnek a diákhitel lehetőségével. Volt, aki e helyett inkább az otthonteremtés vonatát kereste. Az első szerelvényen az új lakásépítők utaztak. A második szerelvényre a használt lakást vásárlók kapaszkodhattak föl. S akiknek még ez a jegy is drágának bizonyult, azok a tízezer új bérlet felé induló járaton kaptak helyet. [...] Nem kell új menetrend, a meglévőt érdemes lapozgatnunk, mindenki megtalálhatja benne a maga vonatát. [...]

... a Testnevelési Egyetemen ... abban állapotunk meg, hogy ismét találkozunk, és mindenki hoz magával legalább egy embert, és mindenki hozott magával legalább egyet. Ez nagyon fontos, de még mindig nem elég, mert a döntő pillanat április 21-én vasárnap érkezik el, amikor választ adunk a legfontosabb kérdésre: igen vagy nem? És nem csak itt kell igent mondanunk, azon a napon el kell hoznunk mindenkit, aki igent akar mondani. Ott kell lenniük azoknak is, akik most itt vannak és vasárnapra magával hoznia még egy embert. [...]

Mindig lehetnek olyanok, akik gyűlölnék. De csak akkor győzhetnek, ha te is gyűlööld őket. Ezért mi hiszünk a szeretet és az összefogás erejében. Mi tehát hiszünk és higgyünk továbbra is a szeretet és az összefogás erejében. [...]”

A választások április 21-i 2. fordulóját a Fidesz–MDF pártszövetség megnyerte, és ledolgozott ugyan valamit az első fordulóban elszenvedett hátrányából, de 5 mandátum többséggel az MSZP–SZDSZ koalíció vehette át az ország kormányzását.

23. adatlap: 2002. április 13.

Cím, jelmondat: „Mindenki hozzon magával még egy embert!”
Alcím, minősítés: Soha nem látott nagyságú választási gyűlés a Kossuth téren.
Szervezők: Fidesz Magyar Polgári Párt - MDF.
Jelszavak: „Viktor, Veled vagyunk!”
Fő követelések: mindenki hozzon magával még egy embert, a választások második fordulójára.
Résztvevők száma: 250 000 - 2 000 000 fő.
Letartóztatottak száma: -
A tüntetés helye: Kossuth tér.
Időjárás, egyéb fontos körülmények: felhős, nedves időjárás.
Visszhang a médiában: „Hazánk legnagyobb nemzetgyűlése” (ápr. 15.) /Népszabadság/. „Soha nem látott tömeg a Kossuth téren - A szeretet és az összefogás nagygyűlése - Orbán Viktor szerint sokakat behálóztak a félelemkeltés szakemberei” , „Ha a polgári erők győznek, az ország nyerni fog - Orbán Viktor miniszterelnök beszéde a Parlament előtti Kossuth téren, a Fidesz-nagygyűlésen” (ápr. 15.) /Magyar Nemzet/

7. ábra: A 2002. évi országgyűlési választások összesített eredményei (1. és 2. forduló)

Szervezet/párt	Szavazatok aránya		Mandátumok	
	I. forduló	II. forduló	száma	aránya
MSZP	42,05%	42,77%	178	46,11%
Fidesz–MDF	41,07%	49,97%	188	48,71%
SZDSZ	5,57%	2,89%	20	5,18%
Egyéb	11,31%	4,37%	–	–

„... a haza nem lehet ellenzékben” – A polgári körök első találkozója a Margitszigeten (2002. június 16.)

Orbán Viktor a 2002. évi országgyűlési választásokon elszenvedett vereség után valamivel több mint két héttel, május 7-én újabb beszédet mondott a Dísz téren összegyűlt hívei előtt. A háborgás és az önsajnálát helyett Churchill példáját idézte, aki hosszú hallgatást követően, már nagyon idősen elvállalt egy vidéki egyetemen tartandó beszédet. „... az egész ország figyelme az ő előadására szegeződött. Lassú léptekkel ment fel az emelvényre, ott a közönséghez fordult, és mélyen a szemükbe nézett:»Soha ne add fel! Soha! Soha! Soha! Soha! Soha! Soha!« Ennyit mondott, meghajolt és elment.” Orbán kijelentette, hogy „a haza nem lehet ellenzékben”, és arra kérte a megjelenteket, hogy „a következő három hónapban hozzanak létre kis, néhány emberből álló csoportokat, baráti csapatokat, polgári köröket”.

A Professzorok Batthyány Köre mintájára meghirdetett, és Silvio Berlusconi akkori olasz miniszterelnök Forza Italia! mozgalmára emlékeztető „Hajrá, Magyarország! Hajrá, magyarok!” jelszóval induló polgári kör mozgalom létrehozásának koordinátora Hende Csaba lett, aki ekkor még az MDF alelnöke volt. 2002-ben 11 300 bejegyzett polgári kör jött létre.

Alig több mint egy hónappal később, június 16-án – korántsem mellesleg Nagy Imre és mártírtársai kivégzésének és újratemetésének évfordulóján – már több mint tízezren gyűltek össze a Margitszigeten, a polgári körök első országos találkozásán. Ismét sokan voltak vidékiek is, és jó néhányan jöttek a határon túlról.

Először Balás-Piri László, a Történelmi Igazságtétel Bizottság alelnöke arra emlékeztetett, hogy a „homo kadicus” a Hősök terén született akkor, amikor kivezényelték az embereket a „vezér”, Kádár János ünneplésére. Az ő „mindenbe belenyugvó, apró előnyökért engedő népe, ha minimális különbséggel is, de kormányra segítette a maga embereit”. Ismét sikerült egy olyan embert – Medgyessy Pétert – a kormány élére állítani, aki már 19 évesen az akkori belügyminisztérium szolgálatába állt. Az ő ellenfele „... akivel talán a kommunizmus utolsó leheletét is sikerül konzervdobozba zárunk: Orbán Viktor”.

Schmitt Pál, svájci magyar nagykövet, a Fidesz budapesti főpolgármester-jelöltje – sportolói múltjára utalva – „csapatemberként” mutatta be magát. A polgári körök mozgalmának alulról szerveződő jellegére hívta fel a figyelmet. Márpedig itt is számít a csapatszellem, bár az egyes emberek lelkü-

ket, szeretetüket, ambíciójukat hozzák magukkal, de „mindenki egyért, egy mindenkiért” elve kell, hogy meghatározó legyen. Széchenyit idézte: „*Ha hív a nemzet, ott állj elsőnek a sorba, ahová feladataid hívnak.*” Bár Schmitt szerint a polgár szó Magyarországon ma inkább megoszt, mint integrál, ezzel szemben ő „*Budapest polgárainak mestere*” szeretne lenni.

Malgot István író és szobrászművész arról beszélt, hogy a Nagy Imre és társai kivégzésének évfordulóján tartott rendezvény egyben tetemrehívás is; nemcsak a gyilkosoké, de azoké is, akik „*a gyilkosok örökösei, akik ma hatalmon vannak*”. Szerinte „*Orbán Viktort maga a népfelség tette a mozgalom vezetőjévé*”. „*Úgy gondolom, egyszer s mindenkorra el kell törölni ezt a hatalmat, mert ez a hatalom nemzetellenes*” – fogalmazott rendkívül élesen.

Kerényi Imre rendező és színigazgató a maga ironikus módján kezdte mondandóját, utalva a baloldal rágalomhadjáratára: „*Szervusztok fasiszták! Hű, mennyi barna inges a nézőtéren, fekete zászlók takarják el a napot! Szervusztok antiszemita! Ti bűnös nép! Ti senkik! Ti bélpoklosok, akiket köztörvényes bűnözők vezetnek!*” Orbán Viktort – akit következetesen továbbra is miniszterelnöknek nevezett – Szent István örököseként jelölte meg, míg a „másik országot” Kun Bélák Magyarországnak nevezte, amely időről időre keresi az identitását, magát hol szocialistának, hol szociáldemokratának, hol nemzeti középnek, vagy csak egyszerűen középnek tünteti fel. Kerényi szerint „... *Szent István országának a polgári körök aktív részvételével tollal, szívvel, ésszel és jó kedéllyel kell megvívnia modern szabadságharcát.*”

Hende Csaba pragmatikus hozzászólásában gyakorlati tanácsokat adott a szervezéshez, és kifejezte örömét a lelkesedés és a körök létrejöttének gyorsasága láttán. Már eddig csaknem 8000 polgári kört regisztráltak.

Orbán Viktor zárta a szónokok sorát. Arról beszélt, hogy mára visszatért a múlt, hiszen visszajött a hálózat, a régi módszerekkel, törvénysértő hatósági eljárások követik egymást, médiakampány folyik, a rendőrség politikai megrendeléseket teljesít. Az üresnek mondott kasszában hirtelen találtak 300 milliárd forintot, de mégsem lesz teljes összegű minimálbér, és ténylegesen az ígért 50%-os béremelés is csorbát szenved a közalkalmazottaknál, miközben nő az infláció. Nem egyszerűen a nagytőke oldalán áll a kormány, de maga a nagytőke alakított kormányt. Az államforma pedig nem köztársaság, hanem részvénytársaság. „*Egy forint is el tudja takarni a világegyetem legfényesebb csillagát, ha elég közel tartjuk a szemünkhöz*” – mondta a szónok, utalva a kormány csalárdságaira. A gazdasági modellnek és határokon átívelő nemzetegyesítésnek is befellegzett. Bizodalmát fejezte ki viszont a polgári

körökben, és kifejezésre juttatta, hogy meg kell teremteni a másik Magyarország nyilvánosságát is, a baloldali média kizárólagosságával szemben.

„Orbán beszédének idejére már régen megtelt a Margitsziget Szabadtéri Színpad, sokan be sem fértek. A kívül rekedtek a fűben üldögélve hallgatták a szónokokat. Tapstól zengett az egész Margitsziget, s a kihangosítás révén a beszédek is lehetett hallani mindenhol” – tudósított az eseményről a Gondola hírportál.

24. adatlap: 2002. június 16.

- Cím, jelmondat: „... a haza nem lehet ellenzékben!”
- Alcím, minősítés: A polgári körök első találkozója a Margitszigeten.
- Szervezők: polgári körök.
- Jelszavak: „Hajrá, Magyarország! Hajrá, magyarok!” , „... a haza nem lehet ellenzékben!”
- Fő követelések: a nyilvánosság erejével hátországul szolgálni a nemzeti politikának.
- Résztvevők száma: kb. 10 000 fő.
- Letartóztatottak száma: -
- A tüntetés helye: Margitszigeti Szabadtéri Színpad.
- Időjárás, egyéb fontos körülmények: meleg, felhős, de száraz idő.
- Visszhang a médiában: a pártkötődésnek megfelelőek a különböző médiumok részéről. Például „Fidesz nagygyűlés a budai Várban” (máj. 8.) „A legfényesebb vereség jegyében” ; „Új körök, régi hang” , „Fidesz: narancsország és vöröskormány” ; „Margit-szigeten a Hajrá, Magyarország!” ; „A kolbászból font kerítést felfalják a kóbor kutyák” (jún. 17.) /Népszabadság/ „Szervezettebb lesz a Fidesz - A párt XV. kongresszusán Orbán Viktor azt hangsúlyozta, hogy „kellő erő” maradt a folytatáshoz” ; „A civil erő” (jún. 17.) /Magyar Nemzet/

„Újraszámolást!” – Az Erzsébet híd blokádja – és ami utána történt (2002. július 4.)

2002 júliusának elején forró volt a politikai légkör. Csaknem három hónappal a választások után még mindig sokan voltak olyanok, akik úgy gondolták, hogy a baloldal, a „kommunisták” csalása miatt szenvedhettek vereséget a nemzeti erők, és a szavazatok újraszámolását követelték. A jogi fórumok lassan elfogytak, és közeledett július 7-e és 21-e, amikor a törvény előírása szerint hozzá lehetett kezdeni a szavazócédulák megsemmisítéséhez. Ekkor lépett fel – az akkor még ismeretlen *Budaházy György* vezetésével – egy csoport, és július 4-én reggel gépjárműveikkel a budai hídfőnél lezárták az *Erzsébet hidat*. Az odaérkező közlekedési rendészet tehetetlennek bizonyult, mert a százötven-kétszáz főre duzzadó demonstrálók megakadályozták a közbeavatkozást. A főváros forgalma hamar megbénult. A budai oldalon feltorlódott autókat leterelték a rakpartra, a Nagykörútról pedig az Erzsébet híd felé tartó sávból nem lehetett ráhajtani a Rákóczi útra. A demonstrálók nem sokkal tíz óra előtt felolvasták közleményüket, melyben a szavazatok újraszámolását követelték.

Az Erzsébet hidat lezáró tüntetők közleménye:

27 „Magyarországon milliós nagyságrendű azoknak a száma, akik úgy gondolják, hogy a 2002. évi országgyűlési választások nem tisztán zajlottak le. A választások első fordulójára során csalások történtek. Mivel az ezekkel kapcsolatos feljelentések százait, az újraszámolást követelő beadványok tucatjait, állampolgári aláírások százezreit mind figyelmen kívül hagyták az illetékes testületek, továbbá az újraszámolást követelő tüntetések, sőt éhségsztrájkok is süket fülekre találtak, ezért mi, magyar választók néhányan odáig jutottunk, hogy egy útlezárással, mint végső eszközzel próbáljuk felhívni erre a figyelmet.”

A rendőrök eléggé megkésve érkeztek a helyszínre, de ekkor már kommandósokkal megerősítve. A tüntetés két szervezőjét azonnal elvitték, majd tárgyalni kezdtek a demonstrálókcal. Előbb azt kérték, hogy legalább a mentőket engedjék át a hídon – ez egy mentőautó esetében meg is történt –, majd egy-egy sávot szerettek volna felszabadíttatni, hiszen a Kossuth Lajos utcán már a Rákóczi útig torlódtak a járművek, de autókcal telítődött a Kis- és Nagykörút is. Előbb egy-egy sávot tisztítottak meg a rendőrök, majd 10 óra 20 perckor megkezdődött a tüntetők kiszorítása a kommandósok által. Ez

nem ment konfliktus nélkül, egy tüntető összeverekedett egy rendőrrel, egy másikat pedig kommandósok emeltek ki az ekkor már mintegy ezerfős tömegből. Az egyik közlekedőszáv felszabadítását követően a zsúfolásig telt BKV buszok megindulhattak.

10 óra 30 perctől a rendőrök Buda irányába nyomták a tüntetőket. Itt is megpróbált valaki ellenállni, mire letartóztatták. A lassan hátráló demonstrálók ütemesen skandáltak: „*Gyilkosok, gyilkosok! Kommunista bérencek! Szemét komcsik! Vesszenek a vörösök! Palesztina!*” A pesti oldalon a buszmegállókban rekedt utasok közül többen a rendőröket buzdították, és amikor a tüntetőket eltávolították a hídról, rákezdték: „*Szép volt fiúk!*” Az első busz 10 óra 40-kor tudott lehajtani a hídról. A rendőrök pedig megkezdtek a tüntetők blokádot alkotó tucatnyi autójának elszállítását. Az összezsapás ezt követően a pesti hídfőnél folytatódott. Az ott lévő embereket az *Astoria* felé nyomták. Három kommandósokra támadó embert itt is letartóztattak. Valamivel 12 óra után a pesti hídfőnél is feloszlott a tömeg, a nézelődőket leszámítva.

A tüntetők között megjelent korábban *Makovecz Imre* építész, a Szövetség a Nemzetért polgári kör egyik alapítója (melynek tagja volt Orbán Viktor is), akit örömmel fogadtak. Ott volt *Rákay Philip* tévés műsorvezető is, sőt *Csurka Istvánt* is látták egy fekete autóból integetni. Később *Demszky Gábor* főpolgármester is megjelent a helyszínen, hogy békéltessen, de kifütyülték a tüntetők, „*Tégla! Tégla!*” – kiáltozták, s úgy kellett őt kimenteni a népharag elől.

Az Erzsébet hídról kiszorított tüntetők délután a *Kossuth téren* folytatták demonstrációjukat, ahol csatlakoztak a napok óta a szavazatok újraszámlálásáért tüntető „Lelkiismeret '88” csoporthoz. Immár a letartóztatottak szabadon bocsátásáért, valamint a rendőri brutalitás ellen, sőt a kormány lemondását is követelve skandáltak: „*Vesszen a kormány!*”, „*Vesszen Medgyessy!*”, „*Új választást!*” 3-4 ezer ember verődött így össze. A délután folyamán a téren megjelent *Wittner Mária* (ő rövid beszédet is mondott) – akinek a szavazatok újraszámlálását követelő felhívását osztogatták a téren – és *Bencsik András*, a Demokrata főszerkesztője, aki elbeszélgetett a tüntetőkkel.

A Kossuth téren negyed négy tájban kezdődött a rendőri erőösszponztosítás. (Három teherautónyi rendőr mellett egy busszal is érkezett erősítés, pajzsokkal és gázálarccal felszerelve.) Egy felszólítás után megkezdődött az oszlatási kísérlet az Alkotmány utcánál, többeket kiemeltek a tömegből. Rövid dulakodást követően leállt az akció, és tárgyalni kezdtek a rendőrök a tüntetőkkel.

Később az esti órákban az *Alkotmány utca* és a *Vértanúk tere* irányába szorították a rendőrök a demonstrálókat, enyhe lökdösődések, nagy hangzavar és óriási tiltakozások közepette. Kommandósok is megjelentek, sőt a Petőfi Rádió jelentése szerint gumibot és könnygáz is előkerült. A kiszorított tömeg – úgy 9 óra tájban – a *Bajcsy-Zsilinszky úton* körbevett egy trolit, „sikeresen” leállítva a forgalmat. Majd a *Nyugati tér*hez érve ott blokkolták a *Nagykörút* közlekedését. A menet az *Oktogonon* át a *Rákóczi útra*, majd az *Astoriához* ért, ahol könnygázzal oszlatták őket a rendőrök, hogy ne kezdődessen újra az Erzsébet híd blokádja. A Rákóczi úton bántalmazták a Népszabadság fotóriporterét is, akit fejszerűléssel szállítottak kórházba.

Érdekes, ha sorra vesszük a demonstrációkkal kapcsolatos reagálásokat. *Juhász Ferenc*, az MSZP alelnöke szerint „... a választási vereségükbe belenyugodni képtelen politikai erők felelőssége, hogy felbátorított és felpaprikázott szimpatizánsaikat törvénytelen magatartásba sodorják.” Demszky Gábor főpolgármester szerint „... nem a kormánypártoknak okoztak kárt a tüntetők, hanem több tízezer budapestinek. A demonstráció kapcsán felszólította a pártokat, hogy határolódjanak el a tüntetőktől. ... nem lehet a politikának alárendelni a várost.” Az éppen Rómában tartózkodó Medgyessy Péter miniszterelnök szerint „... a véleménynyilvánítás törvénytelen módszerével szemben határozottan fel kell lépni. (...) Az semmiképp sem engedhető meg, hogy a főváros életét, közlekedését ilyen módon megbénítsák. Ezekkel szemben Csurka István, a MIÉP elnöke elmondta, hogy pártja „... minden, az Erzsébet hídi spontán demonstrációhoz hasonló kezdeményezéssel rokon-szenvez, de a MIÉP-nek, mint szervezőnek, semmi köze a tüntetéshez. (...) ... a MIÉP küzd a szavazatok újraszámlálásáért.”

Mindenképpen hozzá kell tennünk, hogy a tüntetést szervezők is azt állították magukról, hogy nem állt mögöttük sem politikai, sem más szervezet. Az eseményeket követően hosszú éveken át folyt a per Budaházy György és társai ügyében. Végül a Fővárosi Bíróság 2008 novemberének végén hozott jogerős határozatában 30 napi közmunkára ítélte a fő szervezőt, a tüntetéssel kapcsolatban a rendőrök határozatlanságát is megemlítve. Ezt az ítéletet a Legfelsőbb Bíróság 2009. december 5-én helybenhagyta.

Pajor András plébános, keresztény író és költő, a hajdani Pannon Rádió egyik vezetője „*Pesti csütörtök a hídon – Csendes mementó 2002. július 4-én*” címmel verset is írt az eseményről, melynek refrénje a nap szomorú eseményét idézi: „*Magyart ver a magyar.*” Ez ettől az eseménytől kezdve – mint látni is fogjuk – egyre gyakrabban előfordult.

25. adatlap: 2002. július 4.

Cím, jelmondat: „Újraszámálást!”

Alcím, minősítés: Az Erzsébet híd blokádja - és ami utána történt.

Szervezők: magánszemélyekből álló csoport, Budaházy György vezetésével.

Jelszavak: „Újraszámálást, újraszámálást!” „Aki magyar, velünk tart!” , „Új választást!” , „Vesszen a kormány!” , „Vesszen Medgyessy!” , „Visszajövünk!”

Fő követelések: a szavazatok újraszámálása, a letartóztatottak szabadon bocsátása, tiltakozás a rendőri brutalitás ellen, a kormány lemondása.

Résztvevők száma: néhány száz - 3000/ 4000 fő.

Letartóztatottak száma: 58 fő.

A tüntetés helye: Erzsébet híd - Astoria - Kossuth tér - Bajcsy-Zsilinszky út - Nyugati tér - Nagykörút - Oktogon - Nagykörút - Rákóczi út - Astoria.

Időjárás, egyéb fontos körülmények: meleg, csapadékos idő.

Visszhang a médiában: kormánypárti részről elítélő nyilatkozatok, a jobboldal felől támogatóak. „Blokád a hídon, tüntetés a téren” ; „A Fidesz újraszámálást akar” (júl. 5.) /Népszabadság/ „Budapest - Erzsébet híd 2002. július 4.” - Képriport (júl. 5.) „Válság” ; „Invázió a bíróságon” ; „Újságírók a rács mögött” ; „Mádl Ferenc intelmei” ; „Békés tüntetések Pesten - Előre bejelentették a csütörtöki Kossuth téri demonstrációt” ; „A taxisblokád idején ünnepelt a baloldal” - „A korabeli híradások, dokumentumok még azt bizonyítják, hogy tizenkét éve nem volt bűn” (júl. 6.) /Magyar Nemzet/

III. A szociálliberális kormányzás időszaka (2002–2010)

Ebben a nyolc évben a szociálliberálisok kellő időt kaptak elképzeléseik megvalósítására. Az ország azonban a korábbi gazdasági fellendülést követően fokozatosan a recesszió, majd a hanyatlás állapotába került. A folyamat politikai válsaggal kezdődött, amikor a szocialisták és a szabaddemokraták választási győzelmét követően fény derült az új miniszterelnök, Medgyessy Péter III/II-s, titkos tiszti múltjára. Nagyobb baj volt, hogy a kormánypártokra támaszkodva túlélte ugyan a kormányfő a lelepleződést, de alkalmassági mutatói – elődeivel ellentétben – rohamosan hanyatlottak, és romlottak az ország gazdasági mutatói is. Ezen még az sem változtatott, hogy 2004-ben bő évtizedes előkészületek után csatlakozhattunk az Európai Unióhoz.

A növekvő kormányzati gondok orvoslására a szociálliberális elit 2004 nyarán egy puccsal eltávolította a miniszterelnököt, és Gyurcsány Ferencet ültette a helyére, aki Orbán Viktor verseny- és nyerőképes ellenfele lett. Ez 2004 végén a kettős állampolgárság ügyében tartott népszavazáson vált nyilvánvalóvá, miután képes volt megakadályozni a szavazás eredményességét. A következő másfél év rendkívül aktív, de alapvetően látszatpolitizálásával, és a valós gazdasági helyzet elleplezésével sikerül nyerő helyzetbe visszahozni a balliberális koalíciót, és a 2002-es év meglepetés-győztesei 2006-ban újabb négy éves lehetőséget kaptak a kormányzásra.

Az új Gyurcsány-kormányzat azonban a 2006. májusi őszi beszéd szeptemberi nyilvánosságra kerülésével hamar elvesztette kezdeti bizalmi tőkéjét. Ezt követően rendkívül zavaros időszak köszöntött hazánkra, amely az ország súlyos válságához vezetett. Tüntetés tüntetést követett, sőt időnként komoly zavargások is voltak, eredményes népszavazásokkal vegyesen, minden esetben a regnáló kormányzat ellen és kárára. Még a szabad demokraták is elhagyták a süllyedő koalíciós hajót, 2008-ban kiváltak a kormányból. Az ország az Amerikából elindult pénzügyi válság egyik első európai áldozataként ismét csőd közeli helyzetbe kerül, amelyet egy gyors nemzetközi pénzügyi kölcsönnel sikerült elkerülni. Adósságállományunk azonban mindennek következtében 52%-ról 80% fölé emelkedett,

s a kormányzat népszerűsége a mélypontra zuhant. Gyurcsány Ferenc 2009-ben kénytelen volt lemondani. Ezt követően egy példátlan, időnként bohózatba illő kormányfő-keresés után az addigi gazdasági miniszter, Bajnai Gordon alakított kormányt. A zavaros helyzet ismét a szélsőségesek – ezúttal a Jobbik – megerősödésének kedvezett.

**„Kiirtanám az összes keresztényt!” – Tüntetés a Tilos Rádió előtt
(2004. január 11.)**

„*Kiirtanám az összes keresztényt!*” – hangzott el 2003. december 24-én karácsony szentestéjét nem sokkal megelőzően a budapesti Tilos Rádióban. Óriási botrány robbant ki az addig szinte teljesen ismeretlen közösséginek nevezett rádióban mondottak kapcsán. A miséken *Erdő Péter* esztergomi bíboros-érsek kérésére a katolikusok a rádiósok lelki üdvéért imádkoztak. A jobboldali sajtó kemény támadást indított a felelőtlen megnyilatkozó ellen, de a maga módján a balliberális kormányzat is elítélte a történeteket.

A Tilos Rádió...

28 1991 augusztusától sugározta adását, akkori szóhasználattal alternatív, közösségi – tehát nem kereskedelmi – rádióként, ami a jogszabályok hiányosságait kihasználva lényegében engedély nélküli működést jelentett. 1995-től a Civil és Fiksz Rádióval megosztva kapott sugárzási engedélyt, majd 2003 márciusától – az Országos Rádió és Televízió Testület (ORTT) MSZP-s, SZDSZ-es és MDF-es tagjainak szavazataival – kaptak hét évre önálló frekvenciát, melyet 2008-ban újabb öt évre meghosszabbítottak. Egyébként 2004. január 22-én az ORTT 30 napra betiltotta a Tilos Rádió működését. Az MSZP érthetőnek, az SZDSZ eltűzöttnek, a jobboldali ellenzéki pártok pedig enyhének tartották a büntetést.

A szomorú esemény a *Biciklis század* című műsorban történt. A beszélgetés témája az Assisi Szent Ferenc életéről szóló *Napfivér, Holdnővér* című Zefirelli alkotás volt. Ennek kapcsán – az állítólag labilis idegállapotban lévő és hallhatóan ittas – *Barangó (Bajtai Zoltán)* kifakadt, és obszcén szavakkal illette Szent Ferenc szexuális életét: „... *én nem tudok olyan választ elfogadni, ami az ösztöneim ellen szól*” – tette hozzá. Műsorvezető társai, *Vranik Krisztián* és *Bencsik Gyula* próbálták csillapítani, de Bajtai tovább dühöngött, és kimondta a bevezetőben szereplő mondatot. A kollégák rögtön elhatárolódtak, majd zenét adtak be, és a műsor is abbamaradt. A rádió kuratóriuma 24 órán belül összeült. Bajtait azonnali hatállyal elbocsátották, a műsort pedig felfüggesztették, és *Csabai Gábor* kuratóriumi elnök – némi magyarázkodás közepette – elnézést kért a történetekért.

Tiltakozások sora következett, majd a polgári körök felhívására *január 11-én*, vasárnap a jobboldal erői tüntetést szerveztek a Tilos Rádió elé és ellen. Már fél háromtól gyülekeztek az emberek, akik közül sokan – a táblák,

transzparensek feliratainak tanúsága szerint – vidékről jöttek. Három óráig hazafias rockdalok szóltak. Délután háromra közel tízezres tömeg gyűlt össze a *Kultiplex* (régi Kinizsi mozi) épületénél, mely akkor a Tilos Rádiónak is otthont adott. A tüntetés jelmondata a következő volt: „*A népirtással fenyegetettek nem fogják másik arcukat odatartani itt sem.*”

Előbb a Rákosmenti Polgári Körök Egyesülése nevében *Pesti Imre* beszélt, majd a *Melocco Miklós* szobrászművész, illetve *Lovas István* publicista szólt a tömeghez, utóbbi felvetve „*a nulla tolerancia elvét minden magyar- és kereszténygyűlölő kisebbséggel szemben*”. Az indulatokat azonban *Döbrentei Kornél* író-költő beszéde korbácsolta fel legjobban. Mivel szavainak állítólagos kódolt antiszemitizmusa miatt *Kalász Márton* elnök és az Írószövetség vezetése nem volt hajlandó elhatárolódni tőle, kilépések sorozatát indította el az elkövetkező hónapokban a nagy múltú és tekintélyű testületből.

Részletek Döbrentei Kornél a Tilos Rádió előtt 2004. január 11-én tartott beszédéből:

29 „Nem mindig ott van a sír, melyben egy nemzet süllyed el, ahol ássák. Nálunk ez, ahol állítólag árkokat temetnek, miközben keresztfákat döntenek ki, kivált igaz. A temetőszolgákat máshonnan igazgatják. Onnan, ahová a madár is kéken jár, de az nem a boldogság kék madara; csőrében a zöld gally látszatra, kifelé ámtításul a nagyvilágnak, a béke olajága, ám befelé mindez a sístergő gyűlölet mérgébe mártva. (...) Mi nagy lélekkel rendelkező kis nép vagyunk, lassan már nem győzzük áldozattal, míg ellenségeink barbárok a bosszúban, minden megbékélésre irányuló nemes gesztust gyöngeségnek minősítenek. Így nagyon nehéz, reménytelen, főként egy olyan országban, ahol az ilyen nemzetellenes tevékenység nem jár felelősségre vonással, ahol az az abszurd helyzet vált természetessé, hogy a hóhérok nem bocsátanak meg az áldozatoknak.”

A szónoklatokat olykor-olykor közbekiáltások, skandálások, füttykconcertek szakították félbe: „*Elég volt!*”, „*Tiltsák be!*” Négy óra körül – bár a szónoklatok után távozásra szólították fel a rendezők a tömeget – a tüntetők egy része elkezdte hógolyóval dobálni a Tilos Rádió épületét, és közben azt kiabálták, hogy „*Hazaárulók, gyertek ki!*” és „*Vesszen Medgyessy!*” Közben megjelent a rádió kuratóriumának egyik tagja és – minden bántódás nélkül – egy transzparenst hordozott körbe: „*Nem az igazság: csak a hús irgalmatlan tömege*”, de a tömeg nem tudta értelmezni a szöveget. Egy kisebb csoport izraeli zászlót égetett, amiből aztán diplomáciai gondok is fakadtak.

Közben az egyre fogyó, de még mindig úgy ezer fős tömeg egyre agresszívabbá válva skandálta, hogy „*Gyertek ki!*” vagy „*Ria-ria Hungária!*” Öt óra előtt pár perccel még mindig hógolyókkal dobálták az épület ablakait,

összetörték az MTI hölgyfotósának gépét, a Magyar Narancs riportere lett kisebb inzultus áldozata. A tüntetést biztosító rendőrök nem léptek közbe, csak megerősítették az épület védelmét. Hét óra tájban oszlott fel végleg az utolsó csoport is. A fő szervező Pesti Imre este nyilatkozatot adott ki, melyben a szervezők nevében elhatárolódott az utóbb történetektől.

26. adatlap: 2004. január 11.

Cím, jelmondat: „Kiirtanám az összes keresztényt!”

Alcím, minősítés: Tüntetés a Tilos Rádió előtt.

Szervezők: Rákosmenti Polgári Körök Egyesülése (75 polgári kör nevében).

Jelszavak: „A népirtással fenyegetettek nem fogják másikat arccal odatartani itt sem.”, „Elég volt!”, „Tiltsák be!”, „Hazaárulók, gyertek ki!” „Vesszen Medgyessy!”.

Fő követelések: a Tilos Rádió betiltása.

Résztvevők száma: 5000 - 10 000 fő.

Letartóztatottak száma: -

A tüntetés helye: a Tilos Rádió előtt, Multiplex épület (régikini mozi), IX. ker. Kínizsi utca.

Időjárás, egyéb fontos körülmények: hideg idő, hóesés.

Visszhang a médiában: éles vita bontakozik ki, főleg a tüntetésen elhangzottak és történetek kapcsán. „Több ezren vonultak a Tilos elé - Lovas István a »nulla tolerancia« politikájáról”; „Több ezren vonultak a Tilos ellen - Izraeli zászlót égettek - Sárga kereszt a kabáton” (jan. 12.) /Népszabadság/. „Ez is tilos” (jan. 12.) /Magyar Nemzet/

A vidék fellázad – MAGOSZ-demonstrációk hónapja (2005. február 21. – március 13.)

A Magyar Gazdakörök és Gazdaszövetkezetek Szövetségének (MAGOSZ) 2005. február 2-i rendkívüli kongresszusa döntött Országos Demonstrációs Bizottság megalakításáról, hogy e testület „... vizsgálja meg Budapest főváros belterületén erőgépekkel és munkagépekkel tartandó több napos demonstráció feltételeit és alakítsa ki annak rendjét.” Február 17-én, csütörtökön három gazdaszervezet ötven gazdája kezdte meg a tüntetést Budapesten, a Kossuth téren. A tervek szerint egy 10 napos demonstráció-sorozat vette kezdetét. A fő ok a földalapú támogatások lassú kifizetése volt (ennek tényét *Németh Imre* földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter is elismerte, és adminisztratív okokkal magyarázta), de a minisztériumnak átnyújtandó követelések között szerepelt az állatjóléti támogatások időben történő meghirdetése, valamint az ún. intervenciók felvásárlások szerződés-kötése és kifizetési határidejének betartatása is.

Február 21-én, hétfőn kezdődött a demonstráció újabb szakasza. Hajnalban indult és este tíz óra körül érkezett a fővárosba – egyelőre a *Felvonulási térre* – a gazdák újabb csoportja, immár traktorokkal és erőgépekkel az elmaradt agrártámogatások kifizetésének követelése céljából. *Kedden* délben a gazdák négy traktorral vonultak a *Kossuth térre*, és több ezer ember részvételével gazdagyűlést tartottak, majd követeléseiket petíció formájában átadták az agrárminiszternek és a miniszterelnöknek, *Gyurcsány Ferencnek*. A dokumentumot a MAGOSZ elnöke, *Jakab István* jegyezte. Ebben a tárgyalások azonnali megkezdését, a gazdákat lejárató sajtókampány megszüntetését, az egy évvel korábbi megállapodás maradéktalan betartását követelték. Szerepelt még a pontok között az uniós pályázatoknál az áfa fizetési kötelezettség eltörlése, valamint az, hogy a 40 milliárd forintos agrárfejlesztési hitelprogramot csak termelő szerveződések vehessék igénybe.

Február 24-én, csütörtökön kétnapos huzavona után „semleges” helyszínen, az Agrárgazdasági Kutatóintézetben kezdtek tárgyalni a felek egymással, de az agrártárca továbbra is ragaszkodott a minisztérium Kossuth téri épületéhez. Közben a MAGOSZ március 13-ig meghosszabbította a rendőrségnél a demonstráció időtartamát. **Február 26-án, szombaton** másfél órán át a gazdák mintegy kétezer fővel újra tüntettek a Kossuth téren, amire válaszul az agrártárca megszakította a tárgyalásokat. A tüntetők tábláinak felirataiból néhány jól jelezte a gazdák követeléseit és hangulatát: „*Földet vissza nem*

adunk!”, „Jakab egy úr, Németh csak egy elvtárs!”, „Nem kérünk a külföldi szemétből!” A tüntetés felszólalói között volt *Ángyán József*, a gödöllői Szent István Egyetem professzora és *Náray-Szabó Gábor*, a Professzorok Batthyány Körének elnöke. Előtte újabb 90 erőgép érkezett a fővárosba, a demonstráció színhelyére, és közben 100 traktor indult útnak Bács-Kiskun és Vas megyéből, melyek érkezését estére várták. A vasárnapi demonstráció viszont elmaradt.

Ugyanakkor a fővárosi tüntetések idején felpályás útlezárásokat tartottak agrártüntetőik Szabolcs-Szatmár-Bereg, Komárom-Esztergom, Hajdú-Bihar, Békés és Zala megyében. A demonstráció láthatóan kezdett eszkalálódni, miközben a tárgyalások nem haladtak, sőt a gazdák kifejezték, hogy mivel az agrárminiszterben megrendült a bizalmuk, a kormányfővel szeretnének tárgyalni.

Március 1-jén, *kedden* a gazdák benyújtottak egy tízpontos megállapodás-tervezetet a kormánynak, amely a korábbinál több forrást követelt, továbbá a hitelek törlesztésének újabb egy év türelmi idővel való megtoldását javasolta. **2-án**, *szerdán* 200 traktor vonult át rendőri felvezetéssel a Felvonulási térről a *Kossuth térre*, ahol vasárnapig tartózkodhattak. Vidéken egyre több útlezárásról érkezett hír. Csak Hajdú-Biharban 300 traktorral és munkagéppel vonultak az utakra a demonstrálók, miközben feszített ütemben folytak a szakértői tárgyalások a tárca és a gazdák képviselői között. Az erőgépek **6-án**, *vasárnap* este visszatértek a Felvonulási térre, mert lejárt a tartózkodási engedélyük a Kossuth téren.

Március 7-én, *hétfőn* csaknem 3300 erő- és munkagéppel tiltakoztak a gazdák az ország útjain, 65 különböző helyszínen. Egyre feszültebbé vált a hangulat. A kormány, de a gazdák sem voltak hajlandók engedni. **10-én**, *csütörtökön* – igaz, a tízből csak egy témában, a gabonaintervenció kérdésében, de – megegyezés született. Ezzel áttörés történt, ugyanis a minisztérium vállalta a gabona átvételét. Estére csaknem létrejött a megállapodás más kérdésekben is, de az állatjóléti támogatások időpontjában nem tudtak megegyezni. Mivel a tárgyalások itt megszakadtak, a gazdák kijelentették, hogy most már csak a miniszterelnökkel hajlandók egyezkedni. **Március 12-én**, *szombaton* újra a felpályás útlezárások „fegyvere” került elő, sőt kiegészült egészpályás útlezárásokkal is Baranya, Békés, Bács-Kiskun, Fejér, Győr-Moson-Sopron, Somogy és Pest megyében. Igaz, ez utóbbiak csak 15-30 percesek voltak.

Végül **március 13-án**, *vasárnap* valamivel dél után született meg a megállapodás a gazdák és a kormány képviselői között. Sor kerül az elmaradt támogatások kifizetésére, az állatjóléti megállapodás kerete 10 milliárd forint lett, a 2003-as fagy- és aszálykárookra felvett mintegy 50 milliárd hitel futamidejét

duplájára emelték, több kérdésben viszont a gazdák feladták követeléseiket, látva, hogy nincs meg a teljesítésükhöz szükséges költségvetési fedezet. Azt is vállalták, hogy hétfő reggel nyolc óráig a traktorok elhagyják a Felvonulási teret és a fővárost. Jellemző, hogy mindkét fél a saját győzelmét ünnepelte.

27. adatlap: 2005. február – március

- Cím, jelmondat: A vidék fellázad
- Alcím, minősítés: A MAGOSZ-demonstrációk hónapja.
- Szervezők: Magyar Gazdakörök és Gazdaszövetkezetek Szövetsége (MAGOSZ).
- Jelszavak: „A kormány a tőzsdét élteti, a gazdákat bünteti” , „Jakab egy úr, Németh csak elvtárs” , „Földet vissza nem adunk!” , „Nem kérünk a külföldi szemétből!”
- Fő követelések: a földalapú támogatások gyorsabb kifizetése, az állatjóléti támogatások időben történő meghirdetése, az intervenciós felvásárlások szerződéskötése és kifizetése határidejének a betartása, az uniós pályázatoknál az áfa fizetési kötelezettség eltörlése, az agrárfejlesztési hitelprogramot csak termelő szervezetek vehessék igénybe.
- Résztevők száma: néhány száz - néhány ezer ember, továbbá az útelzárásokban részt vevők.
- Letartóztatottak száma: -
- A tüntetés helye: a Kossuth tér a Parlament előtt.
- Időjárás, egyéb fontos körülmények: többnyire hideg, havas idő.
- Visszhang a médiában: a kormánypárti médiumok fenntartással, az ellenzékiek megértéssel, sőt időnként támogatóan lépnek fel a gazdák követelései iránt.

Felelő sajtócímek (Magyar Nemzet – Népszabadság)

30	Magyar Nemzet	Népszabadság
febr. 3.	Fővárosi utakon – Demonstrációra készülnek a gazdák	
febr. 9.	Február 21-én indul a gazdatüntetés	
febr. 10.	Már készül az egységes agrárpetíció – A Hősök terén parkolnak majd a demonstráló gazdák erőgépei	
febr. 12.		Erőgépet mutatnak a gazdák

III. A szociálliberális kormányzás időszaka (2002–2010)

30	Magyar Nemzet	Népszabadság
febr. 15.		Agrártüntetés: egyeztetnek
febr. 17.		Gazdatüntetés: ma Budapesten
febr. 18.		Tiltakozó gazdák
febr. 19.	Hétfői felvezetés, keddi csúcs – A jövő héten kezdődik az országos agrárdemonstráció – Budapestre jönnek a gazdák	Magosz-traktorok indulnak Pestre
febr. 21.	Traktorok hada tart a fővárosba	
febr. 22.	A gazdák bevették a fővárost – Elmaradt a jogos járandóságaik kifizetését követelik a tüntetők	Megszállták a fővárost a demonstráló gazdák
febr. 23.	Felfokozott hangulat az agrártüntetésen – Hiller István szerint is időben kellett volna fizetni a gazdáknak – Inog az agrárminiszter széke	Gazdák a Parlament előtt
febr. 24.		Traktorosok ne igyanak! – Mozdulatlan gazdahelyzet
febr. 25.	Nem adják fel a tiltakozó gazdák – A helyszínről már megegyeztek – A Fidesz elszámoltatná a tárcát az uniós pénzekről	Asztalhoz ülnek a gazdák
febr. 26.	Megszakadt tárgyalások – Ma ismét tüntetnek a gazdák a Kossuth téren	Fideszes segítség gazdáknak
febr. 28.	A gazdák Gyurcsányra várnak – Szélsőjobboldali politikai akciót lát az MSZP a gazdatüntetések mögött; Jakab István: Németh Imre időhúzásra játszik – A Gazdák Gyurcsánnyal tárgyalnának – Az FVM ad hoc csomaggal rukkolt ki – Ma újabb demonstrációk lesznek, Hangulatkeltés	Kószolgáltatás – Tüntetés után üzengetés
márc. 1.	Rendkívüli agrártárgyalások – Németh Imrét az MSZP is bírálja – Országsszerte növekszik a demonstrálók száma; Rendkívüli agrártárgyalások – Az MSZP szerint Németh Imre önként lemondhatna – Harcjármű-beindítás – csak a hideg miatt? Hová csatlakoztunk? – „A számlákon megjelenő filléreknek senki ne dőljön be...”	Egyeztetnek és tüntetnek az agrártermelők

	Magyar Nemzet	Népszabadság
márc. 2.	„Szűkös” agrártárgyalások – Pluszforrások nélkül lesz-e megállapodás a kormány és a gazdák között?	Országsszerte tiltakozó gazdák a fél úton
márc. 3.		Kossuth téri traktorfelvonulás
márc. 4.		Több traktor, közelgő alku
márc. 5.	Agrártárgyalás sértegetéssel – Folytatódik az egyeztetés és a gazdák tiltakozása – Újabb traktorok érkeznek	
márc. 7.	Mire van, mire nincs? – Nincs pénz a gazdáknak – Több százmilliót kap az agrárkamara	Elvonulók kérték
márc. 8.	Két napot adtak a gazdák a megegyezésre – A rendőrség szerint a Kossuth tér nem közterület – Jobb provokátorokat kellene keresni	Széthúzó agrárvédők
márc. 9.		Állóháború bombariadóval – Osztás
márc. 10.		Megegyezésig tárgyalnak
márc. 11.	Továbbra sincs megállapodás – Ünnepség miatt négy órával késleltette az agrártárca a tárgyalások megkezdését	
márc. 12.	Meghátárlanak-e a gazdák? – Az agrárkölségvetés útvesztőjében – Megegyezés nincs, a kormány húzza az időt	A gazdák a konfrontáció mellett döntöttek
márc. 14.	Aláírták a megállapodást – Többletpénz helyett húszmilliárdnyi mozgástér jutott a mezőgazdaságnak	Traktorturisták utolsó fényképe – Sátrat bontanak a gazdák

A forró ősz kezdete – Az őszi beszéd következményei: az MTV székházának ostroma (2006. szeptember 17-18.)

2006. május 26-án Gyurcsány Ferenc miniszterelnök, nem sokkal az ismét megnyert választásokat követően, a Magyar Szocialista Párt zárt frakcióülésén mondott beszédet, melyben – eléggé keresetlen szavakkal – feltárta az előző évek kormányzati hazugságait. A beszédről készült hangfelvételt valakik átadták a sajtónak, és a magyar társadalom **szeptember 17-én**, vasárnap délután, a rádiók, majd a tévék adásaiból ismerkedhetett meg a miniszterelnök nem minden-napi beszédével. Egyes részletek először a *Magyar Rádióban* hangzottak el.

Ami „kiverte a biztosítékot”... Részletek Gyurcsány Ferenc őszi beszédéből

31 „(...) Gyerünk előre!

Nincsen sok választás. Azért nincsen, mert elkúrtuk. Nem kicsit, nagyon. Európában ilyen böszmeséget még ország nem csinált, mint amit mi csináltunk. Meg lehet magyarázni. Nyilvánvalóan végighazudtuk az utolsó másfél-két évet. Teljesen világos volt, hogy amit mondunk, az nem igaz. Annyival vagyunk túl az ország lehetőségein, hogy mi azt nem tudtuk korábban elképzelni, hogy ezt a Magyar Szocialista Párt és a liberálisok közös kormányzása valaha is megteszi. És közben egyébként nem csináltunk semmit négy évig. Semmit. Nem tudok mondani olyan jelentős kormányzati intézkedést, amire büszkéek lehetünk azon túl, hogy a szarból visszahoztuk a kormányzást a végére. Semmit. (...)

Az isteni gondviselés, a világgazdaság pénzbősége, meg trükkök százai, amiről nyilvánvalóan nektek nem kell tudni, segítette, hogy ezt túléljük. Nincsen tovább. Nincsen. (...)

Fantasztikus dolog politikát csinálni. Fantasztikus. Fantasztikus egy országot vezetni. Az utolsó másfél évet azért tudtam én személy szerint csinálni, mert egy dolog ambicionált és egy dolog fűtött: visszaadni a baloldálnak a hitét, hogy megcsinálhatja, hogy nyerhet, hogy nem kell lehajtani a fejét ebben a kurva országban. Hogy nem kell beszarni Orbán Viktortól, meg a jobboldaltól... (...)

Majdnem beledöglöttem, hogy másfél évig úgy kellett tenni, mint hogyha kormányoztunk volna. E helyett hazudtunk reggel, éjjel, meg este. Nem akarom tovább csinálni! Vagy megcsináljuk, és van hozzá egy emberetek, vagy mással kell csinálni! (...)

Én azt gondolom, hogy meg lehet csinálni. Azt gondolom, hogy lesznek konfliktusok, gyerekek, igen, lesznek. Lesznek tüntetések, lesznek. Lehet tüntetni a Parlament előtt. Előbb-utóbb megunják, hazamennek. Csak, csak akkor lehet végigcsinálni, hogyha a lényegben, a lényegben hisztek, és a lényegben van egyetértés. (...)

A beszéd hatalmas felháborodást keltett. Szinte azonnal többezres tömeg gyűlt össze a Parlament előtti Kossuth téren. A tüntetők a kormány le-

mondását és új választások kiírását követelték, a következő jelmondatokat skandálva: „*Elkúrtad, elkúrtad!*”, „*Nagy a jólét (héjáó!)*”, „*Táncolj, Feri! Búcsúbuli!*”, „*Gyurcsány, gyere ki!*” „*Vesszen a kormány!*”, „*Gyurcsány, takarodj!*”, „*Ötvenhat, ötvenhat!*”, „*Készítjük neked a kötelet!*”, „*Gyurcsányt a Dunába, Demszkyt meg utána!*” Még éjjél után is mintegy 250 rendőr védte az épületet, zárta le a környező utcákat. Ez utóbbira különösen szükség volt, mert a tüntetők egy kisebb csoportja elindult a miniszterelnök Szemlőhegy utcai háza felé, egy másik csoport meg a köztársasági elnök budavári hivatala irányába. A harmadik csoport – traktor kíséretében – másnap indult el az MSZP Köztársaság téri székháza felé, de csak a Nyugati pályaudvarig jutottak. (Így is volt tüntetés az MSZP akkori székháza előtt.)

Közben a téren megjelent *Kerényi Imre* rendező, a polgári körök rendezvényeinek szervezője, és beszédet mondott. A hangosítást a Hatvannégy Vármegye Mozgalom biztosította, de – Gyurcsány- és kormányellenes feliratokkal, valamint nemzetiszínű és árpádsávós zászlók alatt – ott volt a Jobbik Magyarorszáért Mozgalom, továbbá *Bencsik András*, a Demokrata főszerkesztője, *Csurka István* és *iffj. Hegedűs Lóránt*, a MIÉP elnöke és al-elnöke is. Hajnal felé halkult csak el a csatazaj. Ekkor még komolyabb összecsapásokra nem került sor a tüntetők és a rendőrök között.

Olaj volt a tűzre, hogy Gyurcsány azzal mentegette magát: nem vállalja tovább a „*politikai elit közös hazugságait*”, amivel a jobboldalt is be akarta sározni. Az MSZP frakcióvezetője, *Lendvai Ildikó* és a koalíciós partner SZDSZ elnöke, *Kuncze Gábor* pedig kiállt mellette. Másnap *Sólyom László* köztársasági elnök morális válságról beszélt, hangoztatva: „*Semmilyen cél nem igazolhatja, hogy bárki a demokráciába vetett bizalmat kockáztassa, még kevésbé, hogy ezt tudatosan és büszkén tegye.*” Elítélte a beszédet az ellenzéki politikusokon (például *Navracsics Tibor* és *Semjén Zsolt*) kívül néhány „balliberális” személyiség is (például *Gazsó Ferenc*, *Lengyel László* és *Kis János*). Az MSZP és az SZDSZ azonban továbbra is kiállt Gyurcsány Ferenc mellett.

Szeptember 18-án a *Kossuth téren* folyamatosan tartózkodó tüntetők petíciót fogalmaztak meg a kormány lemondása/lemondatása és új választások kiírása érdekében. *Wittner Mária*, hajdani '56-os szabadságharcos, egykori elítélt, ekkor Fidesz képviselő, a fenti követelésekkel egyetértve megkérdőjelezte a köztársasági elnök legitimitását is. *Kerényi Imre* rendező bejelentette, hogy a szombatra szervezett Fidesz-nagygyűlés lesz a valódi rendszerváltoztatás kezdete. Este már tízezres tömeg volt a Kossuth téren.

Este 9 óra tájban az események súlypontja a *Szabadság téri MTV székházhoz* helyeződött át. *Toroczkai László*, a Hatvannégy Vármegye Mozgalom vezetője nem tudta elérni, hogy petíciójukat beolvassák, sőt – állítólag – arrogánsan is viselkedtek velük az MTV illetékesei. A Kossuth térre visszatérő Toroczkai rávette a tömeget, hogy menjenek a televízióhoz. Néhány százan – ráadásul a focimeccsekről is jól ismert ún. „kemény mag” – ezt 10 óra tájban meg is tették.

Az MTV épületét védő rendőröket kockakövekkel és üvegekkel kezdték hajigálni, akik gumibottal és könnygázzal védekeztek. Vízágyúval próbálták visszaszorítani az ostromlókat. Válaszul a tüntetők elkezdtek felgyújtani a téren parkoló, főleg MTV-s autókat. Fél egy tájban újabb vízágyús jármű, és 80 fős rendőri erősítés érkezett, de a „felmentési kísérlet” hamvába holt, annak szervezatlensége miatt. Az épületet védő rendőrök végül visszavonultak, és sor került az épület kiürítésére. A hírigazgató átvette a petíciót, de az MTV adását nem sokkal később felfüggesztették, mely 1 óra 20 perctől 5 óra 51 percig szünetelt. Két óra tájban szinte teljes egészében a tüntetőké lett a székház, igaz, legtöbben csak nézelődni, egymást fényképezni mentek be. Voltak azonban olyanok is, akik kifosztották a büfét, elvittek számítógépeket, elulajdonítottak kazettákat és vittek magukkal más „szuveníreket” is. Közben a téren egy másik csoport a szovjet katonai emlékművet rongálta meg. Lefeszegették a címet és a feliratot, továbbá a katonákat ábrázoló domborművet is leverték róla. Az obeliszket fehér és vörös festékkel öntötték, fújták le, majd nemzetiszínű, valamint árpádsávós zászlókat helyeztek el az emlékművön.

Az eseményeket egyenes adásban közvetítette a Fidesz közelinek nevezett Hír TV. Adását átvette a CNN, a BBC, az Euronews és Sky News televízió is. Magát az ostromot úgy egymillió magyar néző látta. A riporter, *Császár Attila* a rohamozókat többször „forradalmároknak” nevezte, és az eseményeket 1956-hoz hasonlította, amiért később heves bírálatok érték. Az ostrom másnapján kitiltották a Hír TV stábját az MTV székházából, majd október 11-én az ORTT egymillió forintos büntetésben részesítette a csatornát azzal az indokkal, hogy közvetítésével megszegte a médiatörvényt. Megjegyezzük, a többi televízió a történelekről szinte nem is tudósított. Az MTV adásának újraindításakor felolvasták a tüntetők petícióját.

Reggel 9 óra körül még mindig néhány száz tüntető tanyázott a Parlament épülete előtt, 10 órára pedig néhány tucatnyian maradtak csupán. A tüntetések azonban korántsem értek véget. Előző napon ugyanis a Kossuth tériek létrehozták *Gonda László* vezetésével a *Magyar Nemzeti Bizottság 2006*

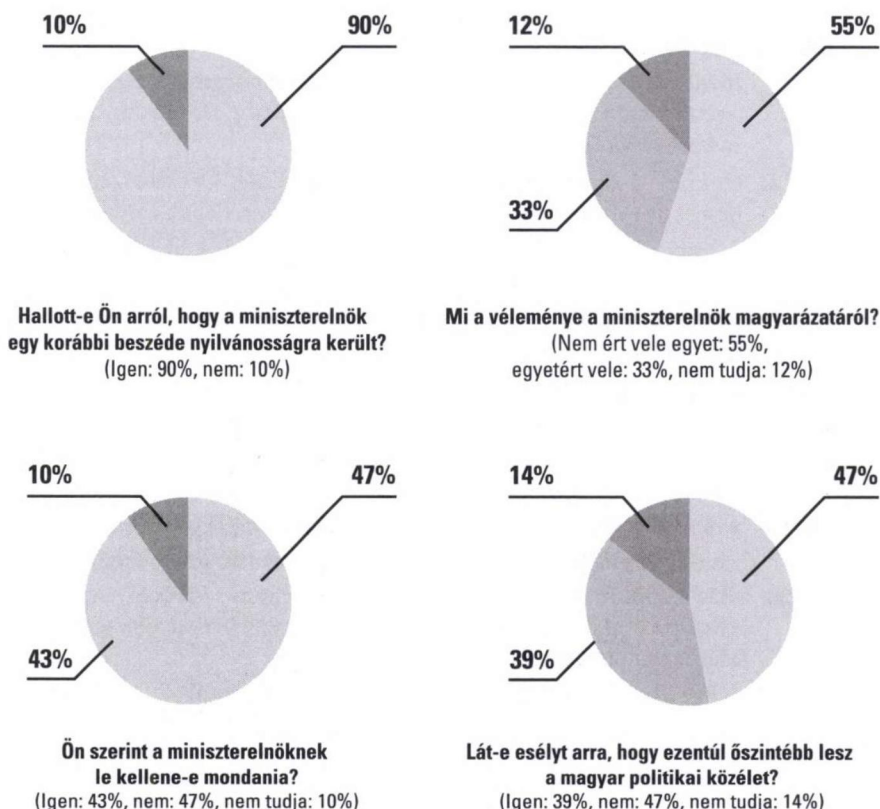
nevű szervezetet, melynek feladata az volt, hogy a megmozdulásokat szervezze, irányítsa. Formálisan ez a szervezet csak 2010 áprilisában szűnt meg. Vidéken is egy sor városban volt tüntetés. Így – többek között – *Békéscsábán, Debrecenben, Egerben, Győrött, Pásztón, Pécsen, Székesfehérváron, Szombathelyen* is több száz, sőt olykor több ezer fős spontán összejövetelek voltak, különösebb atrocitások nélkül.

28. adatlap: 2006. szeptember 17–18.

Cím, jelmondat: A forró ősz kezdete
Alcím, minősítés: Az őszi beszéd következményei: az MTV székházának ostroma.
Szervezők: spontán kezdetek után a Magyar Nemzeti Bizottság 2006.
Jelszavak: „Elkúrtad, elkúrtad!”, „Nagy a jólét (héjád)!”, „Táncolj, Feri! Búcsúbuli!”, „Gyurcsány, gyere ki!”, „Vesszen a kormány!”, „Gyurcsány, takarodj!”, „Ötvenhat, ötvenhat!”, „Készítjük neked a kötelet!”, „Gyurcsányt a Dunába, Demszkyt meg utána!”, „Nem megyünk haza!” (utóbbi hétfő reggeltől)
Fő követelések: a miniszterelnök és kormány lemondása, új országgyűlési választások kiírása.
Résztvevők száma: néhány tucat – több mint tízezer.
Letartóztatottak száma: 8 fő. Később 37 személlyel szemben emeltek vádat az MTV székházának ostroma kapcsán.
A tüntetés helye: a Parlament előtti Kossuth tér, az MTV székháza előtti Szabadság tér, Köztársaság tér, Nyugati pályaudvar – Margit híd, pesti hídfő – Kossuth tér.
Időjárás, egyéb fontos körülmények: esős idő.
Visszhang a médiában: a Hír TV egyenes adásban közvetíti az eseményeket, képeit nemzetközi (CNN, Euronews és Sky News) és nemzeti hírcsatornák (BBC, ZDF, ARD) is átveszik. Tudósít Budapestről az angol Reuters, a francia AFP, az olasz ANSA, a spanyol EFE hírügynökség, a The Times, a Corriere della Sera, a cseh Lidové Noviny. „50-60 ember tüntet a Parlament előtt, Tüntető Gyurcsány házában is”; „»Nem megyünk haza« - skandálják a Parlament előtt a tüntetők”; „Gyurcsány lemondását és az Országgyűlés felosztatását követeli több száz tüntető” (szept. 18.) „Gyűjtogatás és rombolás a Szabadság téren”; „Megrongálták a Szabadság téri szovjet emlékművet is”, „A Kossuth téri tüntetők elkezdtek megszervezni magukat”,

„Gallup: a többség szerint a kormányfőnek le kellene mon-
dania” ; „The Times: Gyurcsányt igazmondásáért támadják” ;
„Harc a televízióért” ; „Nem védték meg a Szabadság téri
székházat” ; „A Szabadság téri csata” (szept. 19.) /Népszabadság/
„Kormányellenes tüntetések hétvégéje” ; „Gyurcsány
Ferenc lebukott” ; „A miniszterelnöknek van mit magyaráznia”
(szept. 18.) „Országsszerte erősödik a tiltakozás” ; Menesz-
tenék Gyurcsány Ferencet” ; Morális válságot okozott Gyurcsány”
; „El...tad! Gyerünk, táncolj, Feri!” ; A nemzet sánta
kuttyája” ; Reggel, éjjel, este” ; Hazudtunk reggel, éjjel,
meg este!” (szept. 19.) /Magyar Nemzet/

8. ábra: Közvélemény-kutatói felmérések a Gyurcsány-beszéd ismertségéről és értékeléséről

Tüntetések óráról órára 2006. szeptember 17–18-án

32 Szeptember 17. (vasárnap)

- 16–17: Gyorsan terjed a hír a botrányos hangfelvételtől.
- 17–18: Gyurcsány Ferenc a Népszabadságnak nyilatkozik, elismerve a nyilvánosságra került hangfelvétel valódiságát.
- 18–19: A botrány egyre terebélyesedik. A Fidesz hallgat, vezetője, Orbán Viktor Brüsszelben tartózkodik.
- 19–20: Az első nyilatkozatok elhangzanak az MSZP, az SZDSZ, az MDF és a KDNP részéről.
- 20–21: A Kossuth téren kormányellenes tüntetők gyülekeznek, akiket felháborított a miniszterelnök kiszivárgott beszéde.
- 21–22: A tüntetők száma több százra tehető. Főleg fiatalok, „*Elkúrtad!*”, „*Vesszen a kormány!*”, „*Ria, ria, Hungária!*” jelszavakkal.
- 22–23: A tüntetők létszáma eléri a fél ezret. Autósok dudálással fejezik ki egyetértésüket a tüntetőkkel.
- 23–24: Egyre többen érkeznek a Parlament elé. Érezhetően nagy a feszültség. Az eső zuhog. A hírek szerint Zalaegerszegen is tüntetnek.

Szeptember 18. (hétfő)

- 24–1: Jóval ezer felett van a tüntetők száma. A demonstrálók egy része a Kossuth téren marad éjszakára is. Kijelentik, hogy addig maradnak, amíg Gyurcsány és kormánya le nem mond.
- 10–11: Örömhír a tüntetőknek, hogy a miniszterelnök Oroszországba utazott. Azt hitték, hogy ott is marad. Csalatkozniuk kellett, Gyurcsány estére hazatér.
- 11–12: A tüntetők száma emelkedik. A téren megszületik az első petíció, mely az államfőt az Országgyűlés felosztatására és új választások kiírására kéri.
- 13–14: Füttyszó fogadja az államfő bejelentését, hogy a követeléseket nem teljesítheti.
- 14–15: Wittner Mária fideszes képviselő szól a tömeghez.
- 15–16: Dávid Ibolya, az MDF elnöke is távozásra szólítja fel a miniszterelnököt.
- 16–18: Kecskeméten, Miskolcon, Nyíregyházán, Szegeden és több más vidéki városban is tüntetnek.
- 18–19: A Kossuth téri tömeg jelentősen megnő és átalakul. Bőrfejűek, árpádsávós zászlós, szélsőjobboldali tüntetők is nagy számban megjelennek.
- 19–20: Már legalább ötezen vannak. Bethlen Farkas, Verőce polgármestere egy traktorral gulyáságyút vontat a Kossuth térre, vállalva a tüntetők élelmezését. Már legalább ötezen vannak.
- 20–21: A Parlamentnél nem járnak a villamosok és az autók.

- 21–22: Tüntetők egy csoportja az MSZP székháza felé indul, de a Nyugatinál visszafordulnak. A Nagykörúton is leáll a forgalom. Toroczkai László biztatására a Szabadság térre, az MTV székháza elé vonul a tömeg egy része.
- 22–23: Megkezdődik a székház ostroma. Komoly összecsapások vannak a randalírozók és az MTV épületét védő rendőrök között. Benyomulnak a tüntetők a székházba.
- 23–24: Rövid belső harcot követően a rendőrök kiűrtik a televízió épületét. A Szabadság téren rendőr- és tűzoltóautók lángolnak.

Szeptember 19. (kedd hajnal)

- 24–1: A Köztársaság téri MSZP székházhoz is tüntetők érkeznek, de itt a rendőrök erélyesen és eredményesen lépnek fel ellenük. (57 ember sérül meg az összecsapásban.)
- 1–2: A tüntetők a visszavonuló rendőrök után benyomulnak az MTV székház épületébe. Egyesek csak nézelődnek, mások fosztogatni, rombolni kezdenek. A televízió megszakítja adását, a munkatársak a hátsó kijáraton menekülnek az épületből.
- 2–3: Az MTV hírigazgatója átveszi a tüntetők petícióját, melyben az EU parlamenti képviselők visszahívása is szerepelt. A rendőrök lassan elfoglalják a Szabadság teret és az MTV épületét, a tüntetők visszavonulnak. Megkezdődik a károk felmérése. (Több mint 160 ember – köztük kétszer annyi rendőr, mint tüntető – sebesült meg, az okozott kár 232 millió forint.)

A tüntetés állandósul – Gyurcsány-ellenes megmozdulások az MTV ostroma után (2006. szeptember 19–22.)

A tüntetések a szeptember 17-18-i első összecsapásokat követően – egészen október 23-ig, különböző intenzitással, de – állandósultak. A televízió ostroma és tüntetők általi elfoglalása óriási fiasco volt a hatalom számára. Gyurcsány Ferenc miniszterelnök utasította is a rendőrséget, hogy „*valamennyi rendelkezésre álló eszközzel*” segítse a rend helyreállítását.

Szeptember 19-én, kedden hajnalban a rendfenntartó erők „visszafoglalták” a televízió épületét. Három óra tájban a *Nádor utca felől* nyomultak be a székházba, majd – kiszorítva a tüntetőket – hét órára eltorlaszolták a Szabadság tér környékére bevezető utcákat is. Összesen csaknem 200 rendőr sérült meg az összecsapások során. *Petrétei József* igazságügyi és rendészeti miniszter felajánlotta lemondását, de azt a miniszterelnök nem fogadta el.

A demonstráció ezt követően a *Kossuth téren* folytatódott, ahol a tüntetők újabb petíciót fogadtak el az előző napi követelésekkel. Mottójuk: „*Az igazi jogsértést ma nem az követi el, aki tüntet, vagy polgári engedetlenséget szervez az ország további tönkretételének megakadályozása érdekében, hanem azok, akik az országot a jelenlegi elképesztő helyzetbe sodorták*”. Új elem: az Országgyűlés tagjait is felszólították, „*hogy minden törvényes parlamentáris és politikai eszközt vegyenek igénybe a csalással hatalomra került kormány megbuktatására*.”

Este újra mintegy tízezer emberből álló tömeg gyűlt össze a téren, amely áttörte a külső kordont és a belső, rendőrök által védett gyűrűig jutott. Vidékről ugyan 1200 rendőrt mozgósítottak, azonban nekik nem volt kellő helyismeretük. Megfelelő védőfelszerelést (például golyóálló mellényt és az egész testet védő pajzsot) is csak „menet közben” kaptak. Az események azonban nem itt, hanem a főváros más pontjain mérgesedtek el. Éjjel és hajnal tájban a Magyar Rádió előtt, a *Köztársaság téren* és a *Blaha Lujza téren* voltak összecsapások a tüntetők és rendfenntartó erők között. Egyes garázda csoportok autókat törtek, kukákat gyújtottak fel, barikádokat emeltek. A rendőrök könnygázzal és vízágyúval oszlatták a randalírozó csoportokat.

Szeptember 20-án, szerdán este kilenc óra után már mintegy 15 ezer ember gyűlt össze a *Kossuth téren*, velük szemben 600 rendőr. Csupán egy fiatalembert vittek el, aki fel akarta gyújtani a Gyurcsány-koporsót, amely a kormány temetését volt hivatott jelképezni. A tömeg „közfelkiáltással” újabb szervezeteket alapított a Magyar Nemzeti Bizottság után, így „létrehozták” a

csak szélsőségesekből álló *Nemzeti Kerekasztalt*, sőt a tömeg közfelkiáltással „alkotmányozó nemzetgyűlést” hívott össze. *Nemzetőrséget* alakítottak fehér karszalaggal, és forradalmi bizottmányok szervezésére hívtak fel. Nyilvánvaló az '56-os nosztalgia, a vélt legitimitás 1956-ból való eredeztetése. Az éjszakai zavargások mértéke azonban csökkent. Vidéken továbbra is békésen tüntettek.

A szeptember 21-i, csütörtöki nap volt a viszonylag legnyugodtabb a tüntetések kirobbanása óta. A Kossuth téren ekkorra már kialakult a „napi-rend”. Délelőtt a téren Hyde Park-szerű happening zajlott, amelyen bárki megkaphatta az ott felállított színpadon a mikrofont. A hallgatóközönség zömét a délelőtti tanítást, ill. órákat követően a középiskolás és egyetemista diákok, késő délutánig a nyugdíjasok tették ki, akikhez mindig csatlakoztak érdeklődő turisták is. Egy másik csoport a Rákóczi-szobor tövében néhány „jól értesült” eszmefuttatását hallgatta, időnként egészen elképesztő történetekkel.

Éjszaka már kissé elmérgesedtek a dolgok. Több ezer tüntető és több száz rendőr csapott össze az *Andrássy úton*, de a *Blaha Lujza tér*, az *Oktogon* és a *Nyugati tér* környékén is komoly „harcok” voltak, több mint két tucat sebesülttel. Nap közben több MSZP irodát is megtámadtak, például *Pécsett* és *Szombathelyen*, másnap Budapesten az *újpesti* irodát gyújtották fel, a *csepelit* pedig megrongálták. *Egerben* csütörtökön vagy százan demonstráltak.

Szeptember 22-én, pénteken délután a MIÉP szervezett néhány száz fős demonstrációt a kormányfő távozását követelve a *Baross tér – Múzeumkert – Rákóczi tér* útvonalon. Este békés tüntetés volt a Kossuth téren, 12-15 ezer tüntetővel, nemzetiszínű és árpádsávos zászlókkal, „igazi” szónoklatokkal (például *Takács András*, *Patrubány Miklós*, ifj. *Hegedűs Lóránt*). Éjszaka a Blaha Lujza téren „csapott le” a rendőrség az ott ácsorgókra, akik java része újságíró volt. Eddig 127 tüntetőt vettek őrizetbe, s szombat hajnalig újabb 8 ember került előzetesbe.

29. adatlap: 2006. szeptember 19–22.

- Cím, jelmondat: A tüntetés állandósul
- Alcím, minősítés: Gyurcsány-ellenes megmozdulások az MTV ost-roma után.

Jelszavak: „A párttal, a lével egy az utunk” , „Felkelés, nem randalírozás!” „Temetjük a Gyurcsány-kormányt! Nektek nincs feltámadás!”

Fő követelések: a miniszterelnök és kormány lemondása, új parlamenti választások kiírása.

Résztvevők száma: néhány tucat - több mint tízezer.

Letartóztatottak száma: 135 fő.

A tüntetés helye: a Parlament előtti Kossuth tér, Köztársaság tér, Magyar Rádió, Andrássy út, Oktogon, Blaha Lujza tér, Nyugati tér, Baross tér, Múzeum kert, Rákóczi tér.

Időjárás, egyéb fontos körülmények: általában felhős, helyenként esős idő, 20 fok körüli hőmérséklet.

Visszhang a médiában: Paul Ledvai, a Daily Telegraph, a Financial Times is ír a magyarországi történésekről.

Cikkek a magyar sajtóból: „Gyurcsány, hogy az ő kifinomult stíljéhez igazodjam, nagy balfasz” ; „Takács Andrást elvitték a rendőrök, miközben interjúztunk” ; „»Ez az 1956-os események megcsúfolása« - mondta a nemzetközi sajtónak Gyurcsány” ; „Lemondásra szólította fel a magyar kormányt az Európai Néppárt” ; „Rudi Zoltán a Hír TV stábjának: szégyelljétek magatokat” ; „Wittner nem tud erőszakról és fosztogatásról” ; „Súlyos bűncselekménynek minősítette a Szabadság téren történeteket” ; „Steiner Pál: azonnal megkezdik a Szabadság tér helyreállítását” ; „A rendőrség teljesen lezárta a Szabadság teret” ; „Nem Gyurcsány miatt került morális válságba az ország!” (szept. 19.) „Demonstráció: 3. nap” , „Ki a felelős?” ; „Vidéken nem volt súlyosabb rendbontás” ; „Kihangsúlyított csoportterápia” ; „Miért szólt a harang?” ; „Hír TV kinn, rettegő emberek benn” ; „Hat órára tizenhárom” ; „Politikai vihar, zendülés, morális válság” ; „Folytatódó szócstaták tévéostrom után” (szept. 20.) „Mintha ezek maguktól jönnének” ; „A szólásszabadság keretei” ; „Petrétei jelentése szerint eszkalálódhat a helyzet” ; „Közjogi méltóságok a nyugalomért” ; „Európát sokkolták a budapesti képek” (szept. 21.) „/Népszabadság/ „Gyurcsány kapaszkodik a székébe” ; „Ostromállapot: egy nehéz nap éjszakája az MTV-nél” ; „Több tízezres tömeg a Parlamentnél” ; „Nyomoznak a tüntetők után” ; „Percreről percre” ; „Ostromállapot” ; „A Szabadság tér mélye” (szept. 20.) „Súlyos zavargások a fővárosban” ; Békés tömegtüntetés után összeecsapás” ; Holnap is jövünk - ígéri a bariádokról” ; „Össztűz alatt a Hír Televízió?” (szept. 21.)

„Elhalasztják a Fidesz-nagygyűlést” , „Ítéletek a rendbontások miatt” ; „Sokféle ideológia a Kossuth téren” ; „Gyaloggalopp a Nyugati pályaudvarnál” ; „Londonban vicc a magyar kormányfő” ; „Fejezzük be a rendszerváltást!” (szept. 22.)
/Magyar Nemzet/

Események óráról órára 2006. szeptember 19–22-én

33 Szeptember 19. (kedd)

- 3–7: A rendőrség visszafoglalja a TV székházát és a Szabadság tér egészét.
- 7–8: Füttykoncert közepette mennek az országgyűlési képviselők a Parlamentbe.
- 8–9: Ötpárti, a rendről és a szabadságról szóló közös nyilatkozat kiadását javasolja az MSZP, a Kossuth tériek Nemzeti Kerekasztalt akarnak.
- 9–10: Ülésznek a nemzetbiztonsági kabinet.
- 12–13: Koporsót helyez el a Kossuth téren a Jobbik, a következő felirattal: „*Temetjük a Gyurcsány-kormányt! Nektek nincs feltámadás!*”
- 13–14: Sólyom László közönséges bűncselekménynek nevezi az éjjel történeteket.
- 14–15: Az Országgyűlés elfogadja az ötpárti közös nyilatkozatot.
- 15–16: A Hír TV stábját kitessékeli az MTV épületéből Rudi Zoltán elnök.
- 16–17: Kordont vonnak a Magyar Rádiónál is.
- 17–18: A Ferencvárosi Szurkolók Szövetsége visszautasítja, hogy őket okolják a rendbontásért.

Szeptember 20. (szerda)

- 7–8: Alig száz ember van a Kossuth téren.
- 8–9: Kiderül, hogy az előző napon több mint száz embert tartóztattak le.
- 9–10: Fény derül arra is, hogy az éjszaka kifosztották a Blaha Lujza téren Katona Kálmán MDF-s főpolgármester-jelölt kampánysátrát.
- 10–11: Golyóálló mellényeket osztanak a Kossuth téri rendőröknek.
- 11–12: Gyurcsány Ferenc és Szili Katalin, az Országgyűlés elnöke Sólyom László köztársasági elnökkel tárgyal.
- 13–14: „Népfelkelést” hirdet a Kossuth tériek négy vezetője.
- 16–17: Elbarikádozzák a Magyar Rádió épületét.
- 17–18: A Ferencváros vezetősége közleményben határolódik el a rendbontóktól.
- 18–19: A másik jelentős football klub, az Újpest TE is hasonló közleményt ad ki.
- 19–20: Bombariadó a Hír TV-ben, éppen, amikor Orbán Viktor nyilatkozatát játsszák be.
- 20–21: Bombariadó az MTV-ben is.

Szeptember 21. (csütörtök)

- 8–9: Az éjszakai rendbontások során 62 embert vettek őrizetbe.
- 10–11: Elterjed a hír, hogy a tüntetők képviselői felkeresnék az államfőt.
- 12–13: Bombariadó miatt kiüritik az Oktatási Minisztériumot.
- 13–15: A választások utánra halasztja szombatra tervezett nagygyűlését a Fidesz. A hírre erősödik a forint árfolyama.
- 14–15: Pártelnökök és frakcióvezetők találkozája a miniszterelnöknél. A Fidesz és KDNP bojkottálja az összejövetelt, mivel Gyurcsány Ferenc – szerintük – nemkívánatos személy a magyar belpolitikában.
- 15–16: A Hallgatói Hálózat félszáz tagja tüntet a tandíj ellen.
- 16–17: Wittner Mária meglepődve hallja, hogy – állítólag – ő is tagja a tüntetők államfőt felkeresni szándékozó küldöttségének.
- 18–19: A Magyar Helsinki Bizottság az aránytalan rendőri fellépésekre hívja fel a figyelmet.
- 19–20: A Kossuth téri színpadon Makovecz Imre beszél. Bejelentik, hogy szerda éjjel a rendőrség először használt gumilövedéket.
- 19–23: Bombariadó az RTL Klub televíziónál.

Szeptember 22. (péntek)

- 1–2: Több ezer tüntető indul el az Oktogonról az Andrásy úton a Hősök tere felé. Az Andrásy út 60. előtt a rendőrség megállítja, és könnygázzal felosztatja a tömeget.
- 2–3: Az Oktogonról érkező mintegy 100 rendőr a Liszt Ferenc térnél kordont állít.
- 3–4: A tömeg egy része a Blaha Lujza tér, a másik a Nyugati tér felé indul. A rendőrség mindenütt könnygázzal oszlat. 16 sérültje lett a zavargásoknak.
- 7–8: Újabb bombariadó az RTL Klub televízió épületében.
- 12–13: Élelmiszer-adományok érkeznek a Kossuth téri tüntetőkhöz.
- 14–15: Lemondásra szólítja fel a Hír TV-ben Gyurcsány Ferencet Hajós András, Demszky Gábor korábbi sajtója.
- 15–16: Bejelentik, hogy esténként a Kossuth téren koncertek lesznek.
- 16–17: Makovecz Imre a Kossuth téri tüntetők képviselőjében magánbeszélgetésen találkozik az Országgyűlés alelnökével, Lezsák Sándorral.
- 17–18: A tüntetők a köztársasági elnökkel szeretnének egyeztetni.
- 18–19: Pécsen, Szolnokon és Békésben csalódottan vették tudomásul a szombati Fidesz nagygyűlés elhalasztását, de Nyugat- és Dél-Magyarországról, valamint Pest megyéből készülnek felutazni a fővárosba. A MIÉP budapesti demonstrációján néhány százan vesznek részt. Útvonala: Baross tér – Múzeum kert – Rákóczi tér.

Éjszaka: a Blaha Lujza téren ácsorgó, 100–200 fős „tömegre”, melynek jelentős része újságíró, rátör a rendőrség, és kilenc embert előállítanak.

Pártrendezvény helyett civil nagygyűlés – A Gyurcsány-ellenes tüntetések első hetének lezárása (2006. szeptember 23.)

2006. október 1-jére voltak kiírva az önkormányzati választások. A Fidesz szeptember 23-ára választási nagygyűlést tervezett a Hősök terére. Ezt viszont a Gyurcsány-beszéd szeptember 17-i váratlan kiszivárogtatása nyomán kiobbant tüntetések miatti bizonytalan belpolitikai helyzetben – nem kis belső vitákat követően – lemondták. Ennek ellenére estére több tízezeren gyűlnek össze a Parlament előtti Kossuth téren, ahol a Fidesz választási nagygyűlése helyett egy Gyurcsány-ellenes tömegtüntetés és nagygyűlés zajlott le. A szervező a „Szövetség a Nemzetért” polgári kör és alapítvány volt, *Makovecz Imre* építész irányításával.

Ezen a szombat délutánon a korábbi napokban igen „nyugtalan” főváros a nyugodtabb arcát mutatta. Az előző napokkal ellentétben még a *Köztársaság téri* MSZP székház és a *Magyar Rádió* Bródy Sándor utcai épülete környékén sem voltak tüntetők, bár mindkét épületet erős rendőri kordonnal védték. Négy óra tájban növekedett meg hirtelen a forgalom. Igen sok tüntető „kizászlózott” autóval közelítette meg a demonstrációk szokásos színhelyét, a *Kossuth teret*. Itt már ekkor volt némi „kavalkád”, hiszen az „állandó” tüntetők a téren voltak.

A nagygyűlésen először *Bencsik András*, a Demokrata főszerkesztője arról beszélt, hogy Gyurcsány Ferenc megnyilatkozása „államellenes puccs”, amiért a miniszterelnöknek büntetőjogilag is felelnie kell. *Schmitt Pál*, ezúttal a Magyar Olimpiai Bizottság elnökeként (a rádióhírekben EP képviselőként, de semmiképpen nem a Fidesz alelnökeként) az erőszak ellen emelte fel a szavát, és arra kért mindenkit, hogy október 1-jén szavazatával segítse elő a kormány bukását.

Tőkés László, Királyhágó-melléki református püspök *Kerényi Imre* színházi rendező és *Wittner Mária* fideszes képviselő társaságában érkezett a térre, s a következőket mondta: „*Nemzetellenes politika az, amit Gyurcsány Ferenc, illetve a kormány folytat a hazudozásaival. Azonnali lemondásra kell felszólítani azt, aki ezt teszi. Mert, aki kurvának nevezi édes hazánkat, az nem maradhat hatalomban. Gyurcsány Ferencnek nincs erkölcsi alapja elítélni a népharagot, inkább azt kell elítélni, aki egy országot, egy nemzetet tesz tönkre.*”

Makovecz Imre építész is távozásra szólította fel Gyurcsány Ferencet. Többek között ezt mondta: „*A Kossuth téri demonstrációval újra megjelent az '56-os szellemiség Magyarországon. A forradalom akkor is provokációval*

kezdődött, akárcsak most. (...) Meg kell akadályozni, hogy a politika hátat fordítson a kormányellenes tüntetésnek. A parlamentnek tudomásul kell vennie, hogy a demonstrálóknak már van választott képviselője."

Szűrös Mátyás, a harmadik Magyar Köztársaságot 1989-ben kikiáltó hajdani ideiglenes köztársasági elnök arról beszélt, hogy Gyurcsánnyal együtt meg kell buktatni az antiszociális és nemzetietlen Demszky Gábort, Budapest főpolgármesterét is. („*Tűnjön el!*" – skandálta a tömeg.) Azok támogatását kérte, akik „*népben, nemzetben gondolkodnak.*" Pozsgay Imre hajdani államminiszter, a késő Kádár-kor és a rendszerváltoztatás emblematisztikus személyisége szavaiból kissé hosszabban idézünk: „*A magyar nép többsége itt van a téren, s a nép szabadulni akar a hazugságtól. Nincs többé két Magyarország, mert tudjuk, ki hazudott. Most kell eldöntenünk, melyik oldalon állunk. Az a kérdés, az Országgyűlésnek van-e bátorsága ahhoz, hogy döntsön a magyar nép sorsáról. A legnagyobb veszély, hogy lecsúszó nemzet leszünk. Állítsuk helyre önbecsülésünket, hogy újra emelkedő nemzet legyünk.*"

Papp Lajos szívsebészt leginkább az háborította fel, hogy a miniszterelnök nem szégyelli magát a hazugsága miatt, és ezzel hazugságra neveli gyermekeinket. Bayer Zsolt újságíró, „solymári lakos" ünnepi hangot ütött meg: „*Ti vagytok a békés, erkölcsös forradalom. Itt van köztünk a magyar társadalmi elit java... Mi most megcsináltuk, ez nem a pártok forradalma. Ez erkölcsi győzelem az erkölcstelenség fölött.*"

A hivatalos nagygyűlés utolsó felszólalója, Czákó Gábor író egy tanmesét adott elő az erkölcsről, az okos és a hülye vezetőkről, a csiperkéről meg a galócáról: „*Az erkölcstelenség ott kezdődik, amikor valaki helytelen értelmet ad a szavaknak; aki azt mondja, hogy a galóca csiperke, az hülye, és meg fog halni. Ha egy ország vezetője teszi ezt, az a nép kivész.*"

Ezután műsornak kellett volna következni, de újabb szónokok kerültek a színpadra. Sinkovits Vitay András színművész arról beszélt, hogy magyarnak lenni lélekminőség. Megemlítette, hazudik a „csigatévé" (az akkori emblémájáról így hívták a TV2-t), mert arról beszél, hogy a Kossuth téren Orbán-ellenes tüntetés folyik. Erre a tömeg hangos „*Viktor, Viktor!*" kiáltásokkal reagált, bár sokan voltak, akik rosszalták a Fidesz-nagygyűlés elhalasztását. Ifj. Hegedűs Lóránt református lelkész imára hívta a jelenlévőket, és a Teremtő segítségét kérte a nemzeti ellenállási mozgalom győzelméhez, valamint a miniszterelnök és kormánya távozásához.

Részletek az Új Magyarország Egyesület, a Kossuth téren terjesztett, az Országgyűlésnek és a köztársasági elnöknek átadott petíciójából:

34

„A nép nevében követeljük:

1. Alkotmányozó nemzetgyűlés összehívását és ideiglenes kormány felállítását.

2. Tárgyalások azonnali megkezdését. Követeléseink elodázása vagy elutasítása a tüntetések eskalációjához vezet. A beadástól számított 48 órán belül választ kérünk.”

A dokumentumot aláírók között szerepelt az ismert közéleti személyiségek közül Bethlen Farkas, Hargitay András, Kelemen András, Makovecz Imre, Melocco Miklós, Molnár V. József, Papp Lajos, Pozsgay Imre, Szűrös Mátyás és Tőkés László neve is.

Toroczka László, a Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom vezetője fordulatot hozott az addig békés hangvételű tüntetés menetében. Előbb Gyurcsány Ferencet nevezte „gőgös, nagyképű, pszichopata, cezaromán” embernek, majd – és ez izgatta fel végképp a tömeget – azt ecsetelte, hogy a televíziót elfoglalók forradalmárok, maga az esemény pedig maga a forradalom volt. Rudi Zoltán TV-elnököt Gyurcsány legjobb tanítványának nevezte. Ezután követeléseket sorolt fel: szabad sajtót, amnesztiát mindenkinek, mint a taxisblokádn idején. Passzív ellenállást ajánlott, amíg a követelések nem teljesülnek: ne fizessen senki a vízért, a gázért, a villanyért, hiszen úgys a multik zsebébe megy a pénz. De a metrón sem kell jegyet váltani, a BKV járművei helyett pedig jobb lenne kerékpárral közlekedni, hiszen ez különben is egészségesebb. A tömeg – reagálásai alapján – nem tűnt fogadókésznek az ötletek iránt.

A hivatalos nagygyűlést követően „ligeti hangulatban” sétálgattak a téren, ültek be a környékbeli kávézóba az emberek, miközben a kéretlen szónokok sem lankadtak. (Például a körözött Budaházy György is újra felszólalt, majd sietve távozott. A rendőrök ismét bottal üthették a nyomát.) Politizáló csoportok jöttek létre, melyek ugyan a Gyurcsány- és kormány-ellenességben megegyeztek, de radikalizmusukat tekintve igen különbözőek voltak.

Másnap, 24-én, vasárnap is volt tüntetés, estére a Kossuth téren több ezer ember jelent meg ismét. A szónokok amnesztiát követeltek a letartóztatottaknak, akiket politikai foglyoknak tituláltak, s polgári engedetlenséget hirdettek. Többen voltak, mint hétköznapi, kevesebben, mint szombaton. A tüntetések első hete lezárult, hogy utána még négy ilyen kövesse.

30. adatlap: 2006. szeptember 23.

Cím, jelmondat: Pártrendezvény helyett civil nagygyűlés
Alcím, minősítés: A Gyurcsány-ellenes tüntetések első hetének lezárása.
Szervezők: „Szövetség a Nemzetért” polgári kör és alapítvány
Jelszavak: „Rendszerváltást akarunk!” , „Táncolj Ferkó! Most a nép fütyül hozzá!” , „Viszlát Gyurcsány-kormány!” , „Mert a haza nem eladó!” , „Hiszek Magyarország feltámadásában!”
Fő követelések: a miniszterelnök és kormány lemondása, alkotmányozó nemzetgyűlés összehívása.
Résztvevők száma: 25 000 - 50 000 fő.
Letartóztatottak száma: 135 fő.
A tüntetés helye: a Parlament előtti Kossuth tér.
Időjárás, egyéb fontos körülmények: enyhe, felhős idő.
Visszhang a médiában: „Nagygyűlés helyett fehérszalag-akciót szervez a Fidesz” (szept. 23.) „A Fidesz-elnök már nem hát-rálhat” ; „A hetedik nap után is a téren” ; „Csendes volt a hétvége” (szept. 25.) /Népszabadság/ „Most azt hazudta, hogy nem hazudott” ; „A Kossuth tériek tárgyalnának” ; „A távo-zását követelik” ; „A hazugság romjain” ; „Talán mégsem kö-vetelmények nélküli ország” (szept. 23.) „Gyurcsány maga a probléma” ; „Félszázezer ember tüntetett” ; „Hazugságait ma-gyarázza a kormányfő” ; „Hová jutottunk?” ; „Párizsi tavasz, budapesti ősz” (szept. 25.) /Magyar Nemzet/

A tüntetések 7. napja: események óráról órára 2006. szeptember 23-án:

35 2006. szeptember 23.

- 9–10: Elterjed a híre, hogy Orbán Viktor nyilatkozott a CNN amerikai hírtelevízió-nak. Többek között ezt mondta: „*Én nem hazudtam soha az embereknek.*” Majd elutasította a vádakát, hogy pártja szítaná az erőszakot, a feszültséget: „*Több ízben leszögeztük, hogy a Fidesz elutasítja az erőszakos cselekedeteket.*”
- 10–11: Több százan tanyáznak a Kossuth téren.
- 11–12: Elkezdődnek a szónoklatok. A MAGOSZ sátoránál készül az ebéd.
- 12–13: A rendőrök elfognak egy személyt, aki állítólag verekedést próbált szítani.
- 13–14: Tiltakozó séta a miniszterelnök ellen az Erzsébet téren Kerényi Imre vezeté-sével.

35 2006. szeptember 23.

- 14–15: Csikósnak öltözött tüntetők mennek a Kossuth térre.
- 15–16: Már vagy ötezren vannak a téren. Köztük sok a külföldi turista és újságíró.
- 16–17: Schmitt Pál, a Fidesz alelnöke magánemberként arra kéri a gyülekezőket, hogy fehér szalag viselésével tiltakozzanak az erőszak ellen.
- 17–18: Mintegy húszezresre nő a tömeg. Zajlik a nagygyűlés: Tőkés László református püspök beszél, a szélsőjobbos Ekrem-Kemál Györgyöt leküldik a színpadról.
- 18–19: Pozsgay Imre, Szűrös Mátyás és Makovecz Imre beszél.
- 19–20: Már félszázezren is lehetnek a téren. Az MTV híradója ismerteti a tüntetők petícióját.
- 20–21: Toroczkai László beszámol arról, hogy milyen körülmények között adták át a petíciót.
- 21–22: Véget érnek a kormányellenes demonstrációk vidéken: Kecskeméten, Szekszárdon és Baján.
- 21–23: Véget ér a Kossuth téri nagygyűlés, de nő a rendőri jelenlét a Szabadság téri televízió székház előtt.

Egy méltatlan félévszázados ünnep. Kemény összezsapások a forradalom 50. évfordulóján (2006. október 23.)

2006. október 23-án ünnepeltük az 1956-os forradalom és szabadságharc kitörésének félévszázados évfordulóját. Ez az ünnep azonban a magasztos alkalomhoz méltatlanná vált, s a történetek a mai napig komoly viták és a közbeszéd szinte állandó tárgyát képezik. E napon minden eddigénél keményebb összezsapások voltak a miniszterelnök lemondatásáért, illetve leváltatásáért addig is szinte folyamatosan tüntető, változó létszámú csoportok és a rendfenntartó erők között. Nem volt olyan hivatalos vagy félhivatalos rendezvény, amelyet ne zavartak volna meg a tüntetők. Ezúttal a legfontosabb helyszínek szerint ismertetjük a néha párhuzamosan zajló eseményeket, igyekezve betartani az időrendet is.

Kossuth tér: Az ünnep hajnalán a rendőrök erőszakkal kiürítették a tüntetők által már 36 napja megszállt Kossuth teret. Ennek oka az volt, hogy jelenlétük akadályozta volna a magyar és külföldi „hivatalosságok” (tucatszámú állam- és kormányfő) részvételét az ünnepen szokásos állami rendezvényeken, melyeket a Parlamentben és a Kossuth téren tartottak. Űrügye pedig az, hogy előtte nem vizsgálhatták át a rendőrök a tüntetők sátrait. (A Legfelsőbb Bíróság 2010-ben azt állapította meg, hogy jogellenes volt a tér kiürítése.)

Kossuth tér környéke: Délelőtt előbb a *Nádor utcánál* alakult ki egy a Kossuth térre visszatérni szándékozó csoport, amelyet feloszlattak a rendőrök. Aztán a *Markó utcánál* verődött össze egy tüntető társaság, amely az *Arany János utca felől* kapott erősítést. Innen a *Szent István körútra* vonultak, majd a *Nyugati térről az Oktogon irányába* terelték őket a rendőrök. Aztán az itt lévő tüntetők többsége a *Corvin közhöz* ment.

Bazilika: Késő délelőtt – dél tájban az épület előtti téren egy erős, mintegy 1000 fős demonstráló csoport alakult itt ki. A *Hercegprímás utcától a Madách térig* ért a tömeg. Angol feliratú táblákkal szerettek volna a Kossuth téri állami ünnepségre vonulni, mintegy „tájékoztatva” véleményükről, követeléseikről a külföldi delegációkat. Megjelent itt *Papp Lajos* szívsebész is, aki beszédében békés tüntetésre szólított fel.

Corvin köz: A tömeg a *Bazilikától* – némi habozás után – a *Corvin közhöz* vonult, közben létszáma kb. 7000 főre duzzadt, és hamarosan gój motorosok is érkeztek a térre. (Itt hivatalosan csak 14 órától terveztek ünnepséget.) Előbb a tüntetők ragadták magukhoz a szót, és a Corvin mozi lépcsőjéről beszéltek a tömeghez, amely a Nagykörút forgalmát teljesen eltorlaszolta.

Felszólalt a motorosok vezetője is. A hivatalos műsorban énekelt a tömegnek *Pitti Katalin*, és felszólalt *Wittner Mária*, aki nem javasolta a Kossuth térre való visszatérést. Lengyel '56-osok egy dalt énekeltek, *Lezsák Sándor* pedig egy fiktív levelet olvasott fel a már nem élő Pongrácz Gergelynek, aki 1956-ban a „Corvin köziek” egyik parancsnoka volt.

Bajcsy-Zsilinszky út – Deák tér: A tömeg a *Corvin közből a Bajcsy-Zsilinszky út és az Alkotmány utca* sarkán felállított rendőrkordonhoz vonult, „*Ünnepelni akarunk!*” jelmonddal. Itt kezdődtek az összecsapások a tüntetők és az azonosító nélküli rendőrök között, melyek hamar elmergesedtek. A rendőri fellépés arányossága és szakszerűsége máig vitatott. Vízágyút, könnygázt és gumilövedéket is használtak.

Sokáig folyt a vita arról is, hogy ún. viperákat használtak-e a rendőrök a Deák tér felé szorított tüntetőkkel szemben, akik viszont utcakövekkel dobálták meg a rendőröket. A „csata” során a tüntetők előbb egy buszt foglaltak el, melyet az úton keresztbe fordítva barikádként használtak. Ezt követően a rendőrök vadászpuskákból gumilövedékeket és könnygázpatronokat lőttek a tüntetőkre, miközben vízágyúból festékes vizet zúdítottak rájuk, hogy később beazonosíthassák őket. Tudósítók a Bajcsy-Zsilinszky úton tíz méteren tíz üres könnygázpatront számoltak össze.

Astoria (Fidesz nagygyűlés): Amíg a Deák téren és a Kiskörúton folyt az ütközet, addig – nem messze, az Astoriánál – elkezdődött a Fidesz nagygyűlése, melyen legalább százezer ember vett részt. Ezen felszólalt *Wilfried Martens*, az Európai Néppárt elnöke, aki egyértelműen Gyurcsány Ferencet tette felelőssé a kialakult helyzetért. Szót kapott a határon túli magyarok képviselőjében *Milován Sándor*, aki 1956 után – 15 évesen – egy szovjet börtönben 5 évet ült, mert rokonszenvezett a forradalommal. Ezt követően *Kárpáti György* olimpiai bajnok és *Orbán Viktor*, a Fidesz elnöke beszélt. A nagygyűlés végén – bár a műsorvezető azt javasolta, hogy a résztvevők a *Kálvin tér* és a *Blaha Lujza tér* felé induljanak – voltak, akik a *Deák tér* felé indultak, így szembetalálkoztak és összekeveredtek a rendőrség által üldözött tömeggel. Erről is sokáig folyt a vita, hogy a rendőrség tudatosan „tolta-e” a tömeget a békés fideszes ünneplőkre.

Városháza tér: Még a Fidesz nagygyűlés idején történt, hogy az itt kiállított '56-os járművekből torlaszokat is építettek a tüntetők. Egy T-34-es tankot pedig elindított egy tüntető, nem kis riadalmat okozva a rendőrök között. Végül a karhatalom nem sokkal hat óra előtt, éppen amikor a Fidesz nagygyűlése véget ért, a *Dohány utca irányába, az Astoria felé* kezdte nyomni a tüntetőket.

Dohány utca: Itt a tüntetők szempontjából tovább súlyosbodott a helyzet, mert 30–40 lovas rendőrt is bevetettek, miközben a „gyalogosok” egy tüntető szemét kilőtték, s a segítségére siető mentők közé társai könnygázgránátot dobtak. A rendőrök az *Astoria* felé menekülőket gumibottal ütlegelték.

Astoria: Leginkább itt keveredtek össze a *Deák tér* felől menekülő tüntetők és a Fidesz nagygyűlésről békésen távozók, akik még mindig csaknem tízezeren voltak. Súlyos károkat szenvedett a még helyszínen lévő technikai berendezés, mivel valóságos „állóháború” alakult ki a tüntetők és a rendőrök között. A tüntetők itt is barikádokat emeltek. Megsérült *Révész Máriusz* fideszes országgyűlési képviselő is, aki békítőleg próbált fellépni, mire jól elverték a rendőrök, akik – egyes értesülések szerint – az Astoriánál ekkor 660-an voltak.

Felvonulási tér: A kora esti órákban avatták itt az 1956-os emlékművet. Ezen *Kosáry Domokos*, az 1956-os Emlékbizottság elnöke és – bár előzetesen azt jelezték, hogy biztonsági okokból nem jön el – *Gyurcsány Ferenc* miniszterelnök beszélt. Bár jó ötszáz méteres szakaszon mindkét irányban lezárták a Dózsa György utat, de a rezesbanda zenéje alatt is behallatszott a tüntetők füttyögése, és a „Gyurcsány, takarodj!” kiabálás, de beszóltak az agg történész professzornak is: „Fater, miért vagy velük?”. A motorosok gépeikkel rendeztek irtózatoss zajt az ünnepi műsor alatt. Többen dudákkal zajongtak.

Kálvin tér: Fél tíz után oszlattak a Kálvin téren a rendőrök. Előtte a tüntetők, ha öt percre is, de elfoglalták a *Kecskeméti utcai* rendőrőrsöt. Négy nagyobb góc alakult ki a Belvárosban. Több ezren voltak a *Blaha Lujza téren* és a *Ferenciek terén*, néhány száz fős tömeg a *Kossuth Lajos utcában*, és mintegy ezren indultak el a *Felvonulási tér* irányába. A Blaha Lujza téren másfél órás állóháború alakult ki. Itt már egy-egy Molotov-koktél is előkerült a tüntetők részéről, a rendőrök viszont nem boldogultak a vízágyúikkal. Kiderült, hogy a téren lévő rendőrök egy része vidéki, mert egyikük nem tudta megmondani, hogy merre van a Keleti pályaudvar. Tíz óra után kiszorították a térről a tüntetőket, akikből egy 600–700 fős csoport a *Népszínház utcán át a Köztársaság téri* MSZP székház felé haladt, de az erős rendőri védelem miatt a pártház közelébe se tudtak jutni.

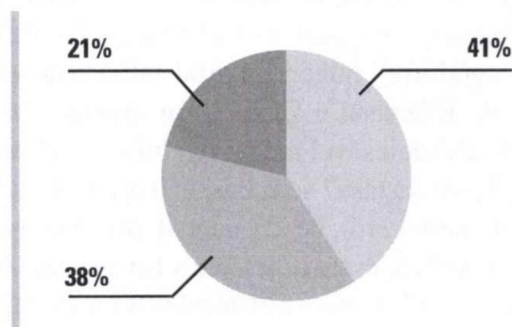
Ferenciek tere: Az itt lévőket a rendőrök az *Erzsébet híd*ra nyomták, miközben a tüntetők kövekkel dobálták őket. Építési anyagokból emelt barikádjuk az egész Kossuth Lajos utcát, sőt az aluljárót is eltorlaszolta, mivel vasbeton elemekkel és betonkeverővel sikerült megerősíteni azt. (A *Kúria ut-*

cában is emeltek a tüntetők egy barikádot.) A TV2 Hír TV-nek álcázva zavartalanul tudósíthatott az eseményektől. (Ezt a „módszert” más csatornák is átvették.) Éppen a TV2 informátora jelezte, hogy egyelőre a rendőrök azért nem támadták az Erzsébet hídi barikádot, mert a tüntetők benzinnel átitatták, és féltő volt, hogy támadás esetén felgyújtják azt. Végül a rendőrök előbb a budai oldalon, majd – poroltókkal felszerelve – a pesti oldalon is támadtak, és leszorították a hídról az erősen fogatkozó tüntetőket, akik a *Váci utca felé* menekültek. Ezt követően a rendőrök 8–10 fős csoportokra oszlottak, és úgy számolták fel a kisebb tüntető csoportokat. Akiknek vizes volt a ruhájuk, azokat „begyűjtötték”. Még háztetőről is szedtek le oda menekült embereket.

Éjszaka 2 óra után lassan elcsendesült az utca, de a könnygáz fojtó szaga Budára is átszivárgott. A Belváros szinte háborús övezetre hasonlított. A károk felmérése megkezdődhetett. Szírenázó rendőrautók és emberekkel zsúfolt rabomobilok száguldoztak a városban. A nagyon szomorú ünnep véget ért.

A zavargásoknak utólagos adatok szerint 167 sérültje volt (köztük 17 rendőr és 5 külföldi), közülük 33 kórházi kezelésben részesült. Ketten a gumilövedékektől fél szemükre megvakultak. A nyak-, fej- és szemsérülések száma 80 volt, az összes sérültnek csaknem a fele, ami azt bizonyítja, hogy a rendőrök nem deréktól lefelé céloztak, ahogy a nemzetközi gyakorlatban szokásos. Összesen 153 embert állítottak elő, közülük 35 főt őrizetbe is vettek, 69 emberrel szemben indult nyomozás. 2007 januárjáig 133 rendőr ellen érkezett feljelentés, s ez év áprilisig 6 rendőr ellen emeltek hivatalosan vádat. Révész Máriusz megverőit nem sikerült azonosítani, de két rendőrt az ügyel összefüggésben bűnsegédlettel és bűnpártolással 2011 áprilisában felfüggesztett szabadságvesztésre ítélték.

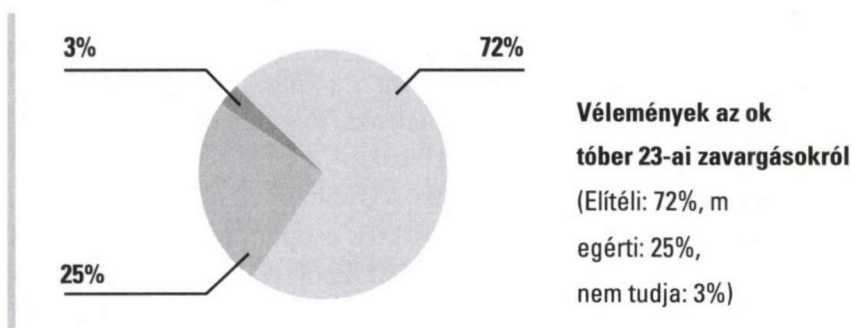
9. ábra: Ki provokált 2006. október 23-án?

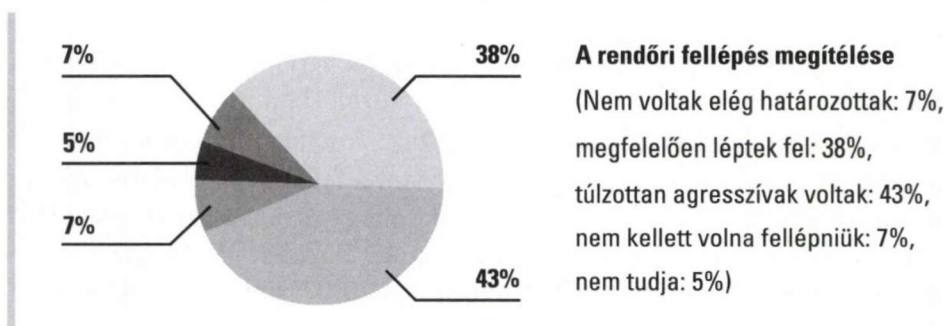
Ki provokált?

(A rendőrség: 41%,
a tüntetők: 38%,
nem tudja eldönteni: 21%)

10. ábra: Vélemények a 2006. október 23-ai zavargásokról

11. ábra: A rendőri fellépés megítélése 2006. október 23-án

Budapesten mintegy kétszázmillió kár keletkezett. A tüntetők barikádokat építettek, utcaköveket, KRESZ-táblákat és vaskorlátokat hajigáltak, a vízagyúúk színes vizet köptek a falakra, kirakatüvegeket törtek be a rendőrök gumilövedékei, és néha a tüntetők is. A Ferenciek terén a Klotild-palota felújításához a Kígyó utcában összegyűjtött építőanyagok, gerendák, zsaluanyagok, betontartályok stb. szolgáltak alkalmi barikádként, de gránitlapokat is feltörtek a barikádépítők. A legnagyobb pusztulást a Deák tér környéke mutatta. A József Attila utcától a „gödörig” húzódó támfal burkolata esett áldozatul a „forradalmi” hevületnek. Ráadásul a Deák téren raklapokon is volt burkolat előkészítve, amelynek letördelésével még bajlódni sem kellett a tüntetőknek. A lánctalpas harckocsi „furikázása” sem használt a flaszternek. Mindezek csak villámképek a károk mértékéről, de két nappal az események után az összeütközések nyomai alig voltak észrevehetőek a főváros utcáin, terein, épületein, hála – többek között – a Fővárosi Közterület-fenntartó hetven gépe és hatszáz kétkezi munkása szorgos tevékenységének.

Ami az eseményekről való – elsősorban televíziós – tudósításokat illeti, azokat a Médiakutató összegzése alapján így értékelhetjük:

- A *Hír TV* adásaiban az élő közvetítések és a rendszeres híradók mellett délután az ünnepi műsor folyt tovább, benne az Astoriánál zajló Fidesz-nagygyűlés közvetítésével. Már a kora délutáni tudósításokban szóvá tették a rendőrség erőszakosságát, szemben a békés tüntetőkkel.
- A közszolgálat M1 is háborús narratívát használt. A rendőrök fellépését radikálisnak ítélték ugyan, de kritikát nem fogalmaztak meg velük szemben – ellentétben a *Hír TV*-vel és az RTL Klubbal. A problémás eseteket (például a Fidesz-rendezvény közönségének és az erőszakos tüntetőknek „a szándékos vagy szerencsétlen egymásra tolása”) azonban időhiány ürügyén kerülték.
- Az RTL Klub is élt a háborús szókészlettel, azonban – kereskedelmi jellegénél fogva – a köztelevíziónál jóval szenzációhajhászóbb volt. A központban a különböző sérülésekről szóló tudósítások álltak, illetve a rendőrség által használt fegyvereket elemezgették. A rendőrség felelősségét (például a demonstrálók két csoportjának „összekeverésében”) egyértelműen megállapították, de politikai felelősöket – a *Hír TV*-vel ellentétben – nem kerestek.
- A TV2 – kereskedelmi jellegének megfelelően – szintén inkább szenzációhajhász volt. Az aktuális eseményekkel azonban – főleg az Aktív című műsoruk keretében – bővebben foglalkoztak, bár a rendőrség tevékenységét nem minősítették. Látszólag ők is érték- és ideológiamentességre törekedtek.

Az eseményeket követően különböző vizsgálatok indultak. Ezekből a három legjelentősebb:

- Gyurcsány Ferenc felkérésére Gönczöl Katalin kriminológus professzor, volt ombudsman vezetésével alakult egy kilenc tagú szakértői bizottság, amely a 2006. szeptember–októberi erőszakos megmozdulásokat, azok hátterét és következményeit volt hivatott vizsgálni. A 2007 februárjára elkészült jelentés a felelősséget megosztotta a magyar politikai osztály egésze és az akkori rendőri vezetők között.
- Alternatív vizsgálatot folytatott a Civil Jogász Bizottság Völgyesi Miklós és Morvai Krisztina vezetésével. Az ő jelentésük is 2007 februárjában látott napvilágot, de ebben az anyagban elsősorban Gyurcsány Ferenc miniszterelnököt tették felelőssé az események alakulásáért.

- A 2010. évi országgyűlési választásokat követően a *Balsai István* vezette bizottság a 2006-os politikai és rendőri vezetők, elsősorban szintén Gyurcsány Ferenc első számú felelősségét állapította meg. Ez utóbbi jelentéssel kapcsolatban ellenzékiek politikai elfogultságot emlegettek.

31. adatlap: 2006. október 23.

Cím, jelmondat: Egy méltatlan félévszázados ünnep
Alcím, minősítés: Kemény összecsapások a forradalom 50. évfordulóján.
Szervezők: A megmozdulások zöme spontán jellegű, illetve fel-
derítetlen háttérű volt.
Jelszavak: „Gyurcsány, takarodj!”, „Felkelés, nem randalírozás!”
Fő követelések: a miniszterelnök és kormány lemondása, új
parlamenti választások kiírása.
Résztvevők száma: néhány tucat – több mint tízezer.
Letartóztatottak száma: 153 fő.
A tüntetés helye: Kossuth tér, Nádor utca, Markó utca, Baj-
csy-Zsilinszky út, Nyugati tér, Oktogon, Bazilika és környé-
ke, Corvin köz, Deák tér, Astoria, Városháza tér, Felvonulási
tér, Kálvin tér, Ferenciek tere, Rákóczi út, Blaha Lujza tér,
Népszínház utca, Köztársaság tér.
Időjárás, egyéb fontos körülmények: borús idő, 20 fok körüli
hőmérséklet.
Visszhang a médiában: „Ködösek az események” ; „Hergelt
és dühödt»békés« tüntetők” ; „Csitítani igyekeztem a töme-
get” ; „Úttorlaszokat terveznek” ; „Kossuth tér, újratölt-
ve” ; „Medián: helyesen járt el a rendőrség” ; „Ki provokált
a Deák téren?” ; „Gumilövedéktől a botozásig” ; „Nem lo-
pás a T-34-es elkötése” ; „A legegyszerűsebb a törvényes út” ;
„Könny és szégyen” ; „Tragikus és szégyenteljes” (okt. 25.)
„Ülő felkelők?” ; „Ha az embert megvadítják” ; „»Forrada-
lomálló« város” ; „A kritikus másfél óra” (okt. 26.) „Gön-
czöl: a gyülekezési jogot tanulni kell” ; „Széthullóban?”
(okt. 27.) /Népszabadság/ „Rendőrterror 1956 évfordulóján” ;
„2006. október 23. Budapest” ; „Brutalitás, érthetetlen erő-
szak” ; „A szidalom hangjai a rendőrkordon mögül” ; „Vissza
a demokráciához: Orbán Viktor ünnepi beszéde az Astoriánál”
(okt. 24.) /Magyar Nemzet/

Kordonbontás – A Fidesz képviselői lebontják a Kossuth téren felállított fémkerítést (2007. február 2.)

A Parlament előtti tér védelmére 2006. október 23-át követően a kormányerők kordonokat állítottak fel. Egyrészt, hogy megakadályozzák az akkor már több mint öt hete állandóan ott tanyázó tüntetők visszatérését; másrészt, hogy biztosítsák az Országgyűlés működésének zavartalanságát. A hivatalos indok: nemzetbiztonsági okokra, terrorveszélyre hivatkozva maradt a téren a kordon 2007. február 2-ig, amikor a Fidesz-frakció 152 tagja váratlanul lebontotta azt. Véglegesen 2007. március 18-án tüntették el a fémkorlátokat, de azután is elő-előfordult, hogy különböző okokkal, ürügyekkel felállították azokat. Mi most a 2007. február 2-i kordonbontás történetét idézzük fel.

Fideszes országgyűlési és európai parlamenti képviselők 10 órakor a Parlament Felsőházi termében frakciógyűlésre ültek össze, majd közösen levonultak a *Kossuth-szoborhoz*, ahol *Szájer József* bejelentette, hogy polgári engedetlenségi akció keretében lebontják a teret körülvevő mobil kerítést. Az EP-képviselő szerint azért teszik ezt, mert alkotmányellenesnek tartják, hogy több mint száz napja kordonokkal van elzárva az ország háza. *„Elképzелhetetlennek tartom, hogy Nyugat-Európában ilyen eszközökkel korlátoznák a gyülekezési jogot”* – mondta a képviselő. Hozzátette, hogy *„...a Kossuth téren szeptemberben is civilizált módon zajlottak a kormányellenes tüntetések”*.

Ezt követően a képviselők szerszámokkal felszerelve, kisebb csoportokban láthatóan szervezeten nekiláttak a kordonok lebontásához. A téren szolgálatot teljesítő rendőrök nem avatkoztak be. A képviselők a tér közepére hordták a lebontott fémtagokat. Negyed 12 tájban a kordonbontás véget ért, a Fidesz frakcióülése a Felsőházi teremben folytatódott. Közben megjelentek az első árpádsávos zászlót lengető tüntetők a téren. Nem sokkal később teherautókkal rohamsisakos rendőröket hoztak, akik körbeállták a teret. Néhány újságíró a téren belül rekedt. Dél felé már mintegy száz ember gyűlt össze, és békésen tüntetett: *„Gyurcsány-kormányt börtönbe!”*, *„A Kossuth tér visszatér!”* jelszavakkal.

Délre a rendőrök lezárták a Kossuth térre vezető utcákat, miközben az egyik szónok arra hívott fel, hogy: *„Ne bántsuk a nemzet rendőreit!”* Az útlezárásokat hamar feloldották, és a tüntetők sem ragaszkodtak a 2-es villamos leállításához. A rendőrök elkezdték a kordonok visszaállítását, és közben

szóváltásba kerültek a tüntetőkkel, akik az azonosítók meglétét hiányolták némelyiküknél. Egy idősebb hölgy nekiment az egyik kordont építő rendőrnek. Visszavezették a tüntetők közé. A rendőrök lezárták a térre vezető utakat, mire a tüntetők leállították a villamosközlekedést. Ekkor már több mint félezer demonstráló jött össze.

Vita kezdődött a téren a tüntetők között, hogy „benyomják-e” a Parlament épületébe a rendőröket (ehhez kevesen voltak), vagy élláncot alkossanak az ország háza körül? Délután két órára befejeződött a kordon újjáépítése, közben a tüntetők állandóan provokálták a rendőröket. Kettős rendőrgyűrűt hoztak létre a Parlament körül. Az egyik az épületnél, a másik – golyóálló mellénnyel és rohamsisakkal felszerelt rendőröké – a kordonok mögött húzódott. Megszületett az új szlogen is a Kossuth téren: „Viktor, gyere ki, készen állunk bontani!” Négy órára már vagy 2000 fő volt a tömeg. Egyre több lett a nemzetiszínű és az árpásávós zászló is. Közben a hangosítás is megérkezett a térre, amit – némi vita után – beengedtek a rendőrök. Öt órára a „színpad” is kész lett, megkezdődtek a beszédek. Elsőként *Ekrem-Kemál György* beszélt, aki február 5-től március 30-ig tartó tüntetéssorozatot jelentett be. Hat órára vízágyúkat állítottak fel a rendfenntartók a *Honvéd utcában*, valamint a környező utcákban állt az a terepjáró is, amelyről a könnygázgránátokat lövik ki. A *Kossuth téren* is erősödött az eddig sem gyenge rendőri készség, a közelben lovas rendőröket is lehetett látni.

Estére nem nőtt túlzottan a tüntetők száma, mert egyre hidegebb lett. A hangulat a „hagyományosnak” volt mondható. Érdekes módon – az egyik tudósító véleménye szerint – az összejövetel kezdett szakrális jelleget ölteni. Sámánéneket adtak elő a színpadon, Hold Anyánkat idézték meg, de előkerült az is, hogy Gyertyaszentelő Boldogasszony napja van, sőt, hogy a Parlamentben lévő Szent Korona vonzotta ide a tüntetőket. Lassan csökkenni kezdett a tüntetők száma. Mintegy félezren lehettek, amikor tíz óra tájban a demonstrálók egy része úgy döntött, hogy a rendőri oszlatás veszélyét is vállalva marad a téren.

200–300-an lehettek még a tüntetők, amikor úgy fél órával éjfél előtt a rendőrök megkezdtek a tüntetők kiszorítását a térről, és ez szinte percek alatt sikerült is, hiszen több volt a rendőr, mint a tüntető. Az embereket az *Alkotmány utcán* át a *Bajcsy-Zsilinszky út* felé terelték. Itt – a már „bevált” forgatókönyv szerint – kettéválasztották őket, az egyik részüket a *Nyugati tér*, a másikat *Deák tér* felé szorítva. Érdekesekek lettek az arányok: a Deák tér előtt

mintegy 100 rendőr oszlatott 6 tüntetőt 28 (!) újságíró „asszisztálása” mellett, a Nyugati téren ugyanennyi rendőr 25 fős „tüntetői gócot” számolt fel. Nem sokkal éjfél után a rendőrök szokott helyükön, a Kossuth téri kordonok mögött „posztoltak”. Látszólag tehát nem történt semmi, hiszen a kordonok és a rendőrök is maradtak. Vagy mégis?

A kordonok még március 18-áig álltak fenn, de komoly politikai vita bontakozott ki a meghatározó két politikai oldal között a bontás megítéléséről.

Nyilatkozatháború a 2007. február 2-i Országház előtti kordonbontásról

36 Orbán Viktor, a Fidesz elnöke: *„Türelmesek voltunk, de mindennek van határa. Elérkezett a pont, amikor, ha másnak nem, a képviselőknek példát kell mutatni demokráciavédelemből. (...) Mi szeretjük a demokráciát, el vagyunk kötelezve, és ilyenkor cselekszünk.”*

Gyurcsány Ferenc miniszterelnök: *„Senki nem kérdőjelezheti meg a saját véleménye alapján a törvényeket. Az országgyűlési képviselőknek különösen vigyázniuk kell azzal, mit cselekszenek, mert a példa ragadós lehet.”*

Lendvai Ildikó, az MSZP frakcióvezetője: *„Tragikus határponthoz érkezett a Fidesz, mert soha nem volt még példa arra, hogy képviselők jogsértést kövessenek el, és nem is buzdíthatnak erre. (...) A Fidesz az utcai politizálást választotta.”*

Kövér László, a Fidesz választmányi elnöke: *„Meguntuk azt, hogy ide-oda muto-gatnak az ügyben. Elege volt már mindenkinek abból, hogy packáznak, és azt hiszik, hogy övék az ország, holott a törvény pontosan megszabja, hogy mihez van joguk és mihez nem. Bár nem a mi dolgunk, de elvégezzük a munkát, és nem számolunk fel érte munkabért.”*

Szili Katalin, az Országgyűlés elnöke: *„Hosszú távú morális következményei vannak a kordonbontásnak, amiért azoknak a képviselőknek kell vállalniuk a felelősséget, akik ebben részt vettek. (...) Sajnálom, hogy ez idáig fajult.”*

Martonyi János, az első Orbán-kormány külügyminisztere: *„Az európai uniós parlamenti demokráciákban hasonló súlyos válság esetén jellemzően lemond a kormány, és új választásokat írnak ki. A magyar alkotmány szűkre szabta azt, hogy mikor lehet új választásokat kiírni, hol az a határ, ameddig a kormány a felelőtlenségében és az ország tönkretételében elmehet.”*

Társaság a szabadságjogokért (TASZ): *„Jogellenes volt a Fidesz kordonbontása. Az akció a rendőrség cinikus, jogsértő és elfogadhatatlan magatartásának következménye. (...) Jogállamban még a jogszerűtlennek tartott hatalmi-rendőri intézkedéssel szemben sem lehet helye jogellenes fellépésnek.”*

Vidéken az esti órákban több helyen voltak kisebb-nagyobb – néhány tucat embertől több száz fős – tüntetések a kormány távozását követelve, így Pécsen, Szegeden, Debrecenben és Székesfehérváron.

Kordonokkal vagy azok nélkül? Hogyan van ez külföldön?

37 Nézzük, hogy egyes európai fővárosokban lehet-e tüntetést szervezni a parlament épülete előtt!

Bécsben a törvényhozás épülete előtt nincsenek kordonok, de a tüntetések idejére a rendőrség felállíthat ilyet. A demonstráció itt is előzetes bejelentéshez kötött, akárcsak nálunk.

Belgrádban a parlament ülésezése, vagy az ott zajló más hivatalos tevékenység idején tilos az épület előtti tüntetés, illetve annak megléte esetén feloszlatható.

Bukarestben nincs külön szabályozás a Nép háza – mely a világ egyik leghatalmasabb épülete – előtti tüntetésre. Magát az épületet kerítésfal választja el a tértől.

Londonban a Westminster épületének közvetlen közelében tilos tüntetni. A demonstrációkat a szemközti téren szokták tartani. A Downing Street-en lévő miniszterelnöki és pénzügyminiszteri rezidenciákat viszont évtizedek óta vasrács és állandó fegyveres rendőri jelenlét teszi megközelíthetetlenné.

Párizsban a nemzetgyűlés és a szenátus épülete előtt nem tilos tüntetni, feltéve, ha engedélyezett megmozdulásokról van szó. A rendőrök azonban csak külön engedéllyel léphetnek be magába a törvényhozás épületeibe.

Pozsonyban a tüntetők csak 50 méterre közelíthetik meg a parlament épületét. Az esetleg szükséges kordonokat csak közvetlenül a bejelentett tüntetések megkezdése előtti órákban lehet felállítani.

Prágában a parlament és az alkotmánybíróság épületétől csak legalább 100 méteres távolságra lehet tüntetni. Ennek biztosítására egyes esetekben szoktak kordont vonni az épületek kellő biztosítására, de nem állandó jelleggel.

Epilógus: A Pesti Központi Kerületi Bíróság 2008. májusi döntése értelmében a fideszes képviselők nem követtek el szabálysértést, amikor 2007. február 2-án lebontották a Kossuth téri kordont. A szembenálló politikai erők ezt az egyértelmű határozatot is képesek voltak ellentétesen értelmezni.

32. adatlap: 2007. február 2.

- Cím, jelmondat: Kordonbontás
- Alcím, minősítés: A Fidesz képviselőcsoportja felszámolja a Parlament körül lévő fémkorlátokat.
- Szervezők: A Fidesz európai parlamenti és országgyűlési képviselői.
- Jelszavak: „Gyurcsány-kormányt börtönbe!”, „A Kossuth tér visszatér!”, „Viktor, gyere ki, készen állunk bontani!”
- Fő követelések: a gyülekezési jog korlátozásának a felszámolása.

Résztvevők száma: néhány tucat - néhány ezer.

Letartóztatottak száma: -

A tüntetés helye: Kossuth tér, Alkotmány utca, Bajcsy-Zsiflinuszky út, Nyugati tér, Deák tér.

Időjárás, egyéb fontos körülmények: viszonylag kellemes, de téli idő.

Visszhang a médiában: „Politikailag is kockázatos lépés” ; „A megütközéstől az örömkítőzésig” ; „Nincs lejjebb” , Nem számít” ; „A bontás csak szabálysértés?” ; „Halmai: Ez nem polgári engedetlenség” ; „Sólyom államfő közleménye” ; „A Fidesz törvényt bontott” ; „A Kossuth téri újrakezdők” ; „Tüntetések több városban a kormány ellen” (febr. 3.) /Népszabadság/ „Lebontotta a Fidesz a kordont” ; „Kordonbontás után tüntetés” ; „Egy következmények nélküli ország” (febr. 3.) /Magyar Nemzet/

Zavargások március idusán – Újabb kemény összeütközések a tüntetők és a rendőrök között (2007. március 15.)

A márciusi ünnep előtt találgatások folytak arról, hogy megismétlődhetnek-e a tavaly októberi ünnepen történt utcai zavargások. *Szilvász György* kancelláriaminiszter szélsőséges csoportok készülődését jelezte ugyan, de hozzátette: „*Nagyon jelentős rendbontásra nem számítok.*” Neki is és a közvélemény nagyobb részének csalatkoznia kellett. Ismét helyszínről helyszínre haladunk az események ismertetésében.

Kossuth tér (9 óra): A szokásos ünnepi zászlófelvonással kezdődött a hivatalos állami ünnep. A rendőrök a kordont az *Alkotmány utcáig* meghosszabbították. Addig is csak azok juthattak, akik egy fémdetektoros vizsgálaton átestek. Így a távolból mindössze 200 ember figyelhette az ünnepélyes aktust, mely a Himnusz és a zászlófelvonás elhangzása és eseménye kivételével füttyszótól és a Gyurcsány-ellenes rigmusoktól volt hangos. Az ünnep-ség végére már vagy ezerre nőtt a tér közelében lévők száma.

Múzeumkert (11 óra): A Múzeumkert felé vonuló emberek „*Gyurcsány, takarodj, vidd az összes haverod!*” – és ehhez hasonló kormányellenes rigmusokat és jelszavakat kiabáltak. Csatlakozott a vonulókhoz a *Szabadság téri* Református Egyházközség ifj. *Hegedűs Lóránt* lelkész vezette 100-200 fős gyülekezete is. A Múzeumkertnél már mintegy 4000-5000 vonuló embert lehetett számolni, ahol – az MTI becslése szerint – összesen vagy 15 ezer ember jött össze. A hangoskodók inkább a *Múzeum körút* Astoria felőli részén, a viszonylag csendben nézelődők a *Kálvin tér* felőli oldalán voltak. Maga az ünnepség lezajlott ugyan a Nemzeti Múzeum lépcsőjénél, de a fütyülések és a bekiabálások miatt alig lehetett valamit hallani belőle. A jelen lévő, de meg nem szólaló miniszterelnök a „*Gyurcsány, takarodj!*” bekiabálásra mosolyogva kiintett az őt szidalmazó tömegnek.

Március 15-e tér, Petőfi-szobor (13 óra): A tömeg nagy része az Astoria felé indult tovább, majd a Március 15-e tér felé haladó több ezres tömeg teljesen megtöltötte a *Kossuth Lajos utcát*. A Petőfi-szobornál *Demszky Gábor* főpolgármester paradicsom-, narancs- és tojásdobálás közepette kezdte beszédét. A folytonos „hazaárulózás”, a hatalmas hangzavar és füttyszó közepette szinte kiabálva kellett beszélnie, miközben fekete esernyőkkel védték őt testőrei a „találatoktól”, s – mint a szónok öltönye elárulta – nem minden esetben sikerrel.

Vörösmarty tér, a Jobbik rendezvénye (14 óra): A Március 15-e téről a kormányellenes tüntetők nagy része a *Váci utcán* át vonulva a Jobbik

megemlékezésére ment, a Vörösmarty térre. Itt sokan a fűre telepedve várták az ünnepséget, rendőrök csak korlátozott létszámban voltak jelen. Többen – árpádsávos zászlókkal – beültek az itt lévő sörözőkbe. Néhány turista érdeklődéssel figyelte a történeteket. A megemlékezésen Wittner Mária fideszes országgyűlési képviselő mondott beszédet.

Erzsébet híd, pesti hídfő, a Fidesz rendezvénye (16 óra): Az Astoriától az Erzsébet hídig tele volt a Kossuth Lajos utca, de még folyamatosan érkeztek az emberek. Deutsch Tamás frakcióvezető-helyettes beszédével kezdődött az ismét legalább kétszázezres nagygyűlés, aki többször utalt a Parlamentet körülvevő – a fideszes politikusok által február 2-án egyszer már lebontott – kordonokra: „Kordonnal börtönbe lehet zárni az ország főterét, de csak idő kérdése, hogy felszabaduljon. (...) Sokan vagyunk és elegünk van. (...) Elegünk van abból, hogy kényük-kedvük szerint lefaszírtáznak minket. (...) Tavaly október 23-án nem volt forradalom, de leverték. Most sincs, de nem engedjük leverni.” A műsorvezető kérte a jelenlévőket, hogy csak nemzetiszínű zászlókat használjanak, pártjelvényeket ne. Ezt követően Schöpflin György fideszes EP-képviselő az összefogás fontosságáról beszélt. A 12 pont elhangzását követően – elmondta Körtvélyessy Zsolt színművész – Antonio Tajani az Európai Néppárt alelnöke arról beszélt, hogy hamarosan itt is jobboldali kormány lesz. Aztán felolvasta Silvio Berlusconi volt olasz miniszterelnök levelét. Orbán Viktor – kimondatlanul is Bibó István szellemiségét idézve – a kormány „elkergetéséről” beszélt az ünnepen.

Orbán-beszéd 2007. március 15-én az Astoriánál tartott nagygyűlésen (részletek)

38 „Mi megtettük, amit a demokratikus ellenzék megtehet. Világossá tettük: a népnek joga van elkergetnie a kormányt egy demokráciában is, ha az a népakarat ellenében kormányoz, ha az emberek létérdekét veszélyezteti. (...) ... most új többség lesz, vagy új arisztokrácia. Szabadság és jólét, vagy önkény és leromlás. ... az új többségnek le kell győznie a kiváltságait védelmező új arisztokráciát. (...) A beköszöntő tavasszal a demokratikus ellenzék meghozta az új többség második győzelmét, az önkormányzati választás után győzelemre vitte a népszavazás ügyét is.

[Az alkotmánybíróság az előző héten hagyott jóvá a Fidesz hét népszavazási kérdéséből ötöt.] (...) A népszavazás után vagy azt teszi a kormány, amit az emberek akarnak, vagy elkergethető lesz. (...) Nem marad más számára, mint futni, de gyorsan. (...) Ha 1848-49 után nem törte meg szabadságvágyunkat a törvények sárba tiprása, és a Bach-huszárok hatalmi gőgje, akkor most sem hátrálunk meg a símaszkos rohamrendőrök elől, nem fogadjuk el az oktrojált reformokat, és nem hunyászkodunk meg a Bach-huszárok örökébe lépő új arisztokraták előtt sem.”

Aradi utca, Hősök tere: Hat óra körül egy-kétezer ember a Múzeumkertnél követelte Gyurcsány Ferenc lemondását, ahová gój motorosok is érkeztek. Itt azonban nem volt különösebb rendőri jelenlét. Közben az *Andrássy úton* az *Operaház* irányából az Aradi utcához közeledtek kisebb-nagyobb csoportok, ugyanis itt tartották fogva a Nemzeti Nyomozó Iroda épületében *Budaházy Györgyöt*, akit az MTV székházának 2006. szeptember 18-i ostroma óta csak ezen a napon, délután fél háromkor tudtak a rendőrök elfogni. A gyülekező emberek kereszttben elállták az *Andrássy* utat a *Csengery utcánál*, miközben rendőri alakulatok érkeztek a helyszínre az *Oktogon* felől. Ekkor már vagy ezer tüntető gyűlt össze a *Terror Házánál*, többségükben álarcos, maszkos, kapucnis emberek, akik közül sokan fél hét tájban tojással kezdték dobálni a rendőröket. A tüntetők a *Vörösmarty utcánál* köveket is kezdtek hajigálni, sőt barikádot építeni, mire a rendőrök gázspray-t vetettek be. Rövidesen a Hősök tere felé kezdték nyomni az egyre fogyatkozó, de még így is jelentős létszámú, több száz főből álló tüntető tömeget. Itt két vízágyú várta a demonstrálókat, kék vízzel „megjelölve” őket, de a rendőrök könnygázt is bevetettek, miközben a tüntetők kockaköveket hajigáltak. A küzdelem azonban hamar eldőlt, a rendőrök javára. Fél nyolc tájban már csak rendőrök voltak a téren.

Az Oktogontól a Deák térig: Hét óra tájban a *Nemzeti Múzeumnál* összegyűlt egy-kétezer fős tömeg is az *Andrássy út* irányába indult meg. Rövidesen az Oktogonnál is jelentős számú tüntető gyűlt össze, mire a rendőrök az *Andrássy úton* a *Deák Ferenc tér* irányába indultak meg. Az összecsapásra nyolc óra tájban az Oktogonnál került sor, majd megkezdődött a demonstrálók hátrálása a Deák tér irányába, illetve egy részük a *Blaha Lujza tér* felé húzódott vissza. Az erőviszonyokat végképp eldöntötte, hogy az *Izabella utca* felől lovas rendőrök is érkeztek a helyszínre. Vízágyú és könnygáz is előkerült, mire az ezres létszámú tömeg kukákból próbált barikádot emelni, persze nem sok sikerrel. Az Operával szemben lévő *Balettintézet* állványai és építési anyagai viszont hatásosabbnak bizonyultak. Kilenc órára ezt a gócot is felszámolták a rendőrök, akik közben lezárták a *Bajcsy-Zsilinszky utat* a *Nagymező utca* vonalában a Nyugati felé, mert a pályaudvarnál is oszlatás volt.

Deák tér: A *Nyugati téren*, a *Bajcsy-Zsilinszky úton*, a *Nagykörúton* és az *Andrássy úton* lévő tüntetők körében nyolc után elterjedt a felhívás, hogy a Deák térre kell menni, ott összpontosítva az erőket. Ugyanakkor a rendőrök a Deák térhez két irányból, az *Andrássy* és a *Bajcsy-Zsilinsz-*

ky út felől közeledtek, mire a tüntetők egy része a *József Attila utcán* át a *Lánchíd* irányába húzódott vissza. Ezt a visszavonulást a József Attila utca is nagyon „megszenvedte”. Az *Erzsébet térnél* gumibotozás is volt. A Deák téren maradt tüntetőket arra szólította fel a rendőrség, hogy az Astoria felé távozzanak, egy párszáz fős csoport a Blaha Lujza tér felé vonult. A Deák téren 8 embert őrizetbe vettek, az *Alkotmány utcánál* 20 embert tartóztattak le.

Este 10 óra után a *Roosevelt* és a *Kossuth tér* környékén nyugalom volt, 11 óra tájban már a *Deák tér*, az *Erzsébet tér* és az *Oktogon* környékén is. Mindenütt törmelékkupacok, kiégett kukák éktelenkedtek. A *Blaha Lujza téren* a tüntetők egymással különböztek össze. Éjfélre az addig csatazajtól hangos város elcsendesedett. A reggeli órákig több mint 180 köbméter törmeléket takarítottak el a Belvárosban. A 15-18 millió forintos kár elsősorban a Bajcsy-Zsilinszky úton, a Nyugati téren, a Nagykörúton, az Erzsébet és Deák téren, valamint a József Attila utcában keletkezett. A fővárosi tűzoltók 17 tüzesethez vonultak ki a nap folyamán, a mentők 5 rendőrt és egy civilt láttak el. Március 16-án mindezek ellenére bejelentették, hogy március 18. után lebontják a Kossuth téri kordonokat.

33. adatlap: 2007. március 15.

Cím, jelmondat: Zavargások márciusa

Alcím, minősítés: Újabb kemény összeütközések a tüntetők és a rendőrök között.

Szervezők: az egyes rendezvények szervezői és spontán csoportok.

Jelszavak: „Gyurcsány, takarodj, vidd az összes haverod!”

Fő követelések: Gyurcsány Ferenc és a kormány távozása.

Résztvevők száma: néhány száz - 200 000.

Letartóztatottak száma: 56 fő.

A tüntetés helye: Kossuth tér, Múzeumkert, Kálvin tér, Március 15-e tér, Vörösmarty tér, Erzsébet híd, Kossuth Lajos utca, Astoria, Aradi utca, Andrásy út, Hősök tere, Oktogon, Bajcsy-Zsilinszky út, Nyugati tér, Deák tér, Erzsébet tér, József Attila utca, Blaha Lujza tér.

Időjárás, egyéb fontos körülmények: átlagos kora tavaszi idő.

Visszhang a médiában: Jelentős nemzetközi visszhang: az AP és a Reuters hírügynökség, a német Die Welt, az amerikai jobboldali The Washington Times és The New York Times, az osztrák liberális Der Standard és konzervatív Die Presse, a svájci Neue Zürcher Zeitung napilap, az erdélyi Új Magyar Szó és Krónika, a román Adevarul, a cseh Hospodárské Noviny számolt be többnyire képes tudósításokban a budapesti eseményekről.

Sajtóvisszhang Magyarországon: „Március 15. ünneptelen napja” ; „Zászlófelvonás” , „... majd könnygáz és vízágyú az Andrássy úton” ; „Elfogták Budaházy Györgyöt” ; „Kósa Lajos: ellenállni a kormánynak” (márc. 16.) „Kordont bont a rendőrség?” ; „Orbán bujtogatta az embereket” ; „Spontán szervezték a zavargást” ; „Utcai szürreál” ; Demszky '48” ; „Nincs kockázata a tojásdobálásnak” ; „Polarizált politika, bele-törődő nyilvánosság” ; „A rendőrség a kordon elbontására készül” ; „Kiszelly Zoltán: A látható ellenség” ; „Forradalom a következő sarkon” ; „A Fidesz most is a kormányfőt okolja” (márc. 17.) /Népszabadság/ „Méltósággal ünneplők és bujkálók” ; „Barikádépítéssel, gyújtogatással zárult a nap” ; „Megemlékezés a kordonok gyűrűjében” ; „Tojászápor zúdult Demszkyre” ; „A választópolgárok semmibevételét nem lehet elfogadni” (márc. 16.) /Magyar Nemzet/

A gárda és ellenzői – A Magyar Gárda avatása, különböző felhangokkal (2007. augusztus 25.)

A Rongyos Gárda mint történelmi példakép

39 A Magyar Gárda bevallott mintaképei közé tartozott a későbbiekben *Rongyos Gárdának* nevezett szerveződés is. Ez egy 1919. április 18-án Kecskeméten, *Héjjas Iván* gazdálkodó és tartalékos főhadnagy által – az első világháborút megjárta tisztekből és kőzkatonákból, a Székely Hadosztály maradványaiból, valamint környékbeli gazdákból és szegény napszámosokból – alapított paramilitáris szervezet volt, mely különösen 1919 és 1921 között játszott szerepet, amikor hazánknak gyakorlatilag nem volt hadserege. Héjjas az integer Magyarország megóvását, a pacifizmus elleni fellépést, az „országvesztő vörös veszedelemmel” való szembeszállást, a hadviseltek földhöz juttatását és a mezőgazdaság „helyzetbe hozását” az ipari és banktőke ellenében hirdette meg. Nézetei között antiszemita, antiszociális, antiliberalis és irredenta elemek egyaránt fellelhetők voltak.

Héjjas Iván alakulatai részt vettek a tanácsköztársaságot követő vörösök elleni megtorlásban, az izsáki és orgoványi vérengzésekben. Ugyanakkor harcra keltek a Lajta-vidék (a mai Burgenland) területének megtartásáért is, megakadályozva, hogy az osztrák reguláris hadsereg bevonuljon a térségbe. Ha egy hónapnyi időtartamra is, de 1921 októberében létrehozták az ún. Lajtabánságot, amelyet még a magyar kormány sem ismert el. Ugyanakkor – többek között – ezek az események vezettek oda, hogy Sopron és környékén decemberben népszavazást lehetett tartani a térség sorsáról, és a „leghűségesebb magyar város” hazánké maradt, nem lett az ezután létrehozott osztrák Burgenland tartomány székhelye.

Aktualitást az adott a Jobbiknak, hogy a pártelnökök szerint a gárda létrehozásakor sem volt olyan hadsereg Magyarországon, amely adott esetben meg tudná védeni hazánkat. Egy jövődöbeli „nemzetőrség” magvaként képzelték el a Magyar Gárdát, melynek „párthadsereg” jellegét azonban alig lehetett tagadni, és – mint ilyennek – a Rongyos Gárdánál jóval félelmetesebb és ismertebb történelmi előképei is voltak.

A Magyar Gárda Hagyományőrző és Kulturális Egyesület, az általa létrehozott Magyar Gárda Mozgalom a Jobbik Magyarorszáért Mozgalomhoz kapcsolódó szervezetek voltak. Az „anyaegyesületet” 2007 júniusában jegyeztette be *Vona Gábor*, a Jobbik elnöke, kifejezetten a Magyar Gárda Mozgalom megalapítása céljából. Az Egyesület tagjai főként a Jobbikhoz kötődő személyiségek (kivétel a Fidesz-tag *Bencsik András*, a Demokrata főszerkesztője, de ő 2008-ban kilépett): *Usztics Máttyás* színész, *Murányi Levente* ’56-os szabadságharcos, *Pörzse Sándor* újságíró, *Staudt Gábor*, *Szabó Gábor*, *Szegedi Csanád*, *Szilárd István* és *Vona Gábor* jobbikos politikusok. A gárda jelszava: „Hit, erő, akarat”. Deklarált célja a magyarság fizikai, lelki

és szellemi önvédelme, és e mögött fedeztek fel többen cigányellenességet és antiszemitizmust is.

A Magyar Gárda félkatonai külsőségekkel bíró, hangsúlyozottan nem fegyveres testületként határozta meg magát, hiszen a magyar alkotmány tiltja politikai célt szolgáló fegyveres testület létrehozatalát. A gárda egyenruháját *Takács Zsuzsa* iparművész tervezte, és szervezte meg a mellények, sapkák és kendők gyártását. Az egyenruha részei a következők voltak: fekete nadrág, bakancs, fehér ing, fekete mellény, a hátán oroszlán, elöl árpádsávós pajzs, fekete simléderes „Bocskai” típusú sapka, a mellény is a XVIII. századi magyar paraszti népviselet karakteres darabja volt. Az öltözetet uraló fekete pedig a mai fiataloknak a kedvelt színe.

A Magyar Gárda első 56 tagját a budai Szent György téren, éppen a köztársasági elnök hivatala, a Sándor-palota előtt avatták. Ezen részt vett a Nemzeti Őrseregnek nevezett szervezet 30 tagja is, akik „*bajtársi szövetséget*” kötöttek a gárdistákkal. Pörzse Sándor, a gárda egyik alapítója beszédében úgy fogalmazott, hogy a Magyar Gárdát *Gyurcsány Ferenc* hívta életre akkor, amikor „*a magyarságnak már nincs hova hátrálnia*”. (Meg is szólalt a kórus: „*Gyurcsány takarodj!*”) A gárda „felkiáltójel” kíván lenni a magyar kormány magyarellenes megnyilvánulásai ellen. *Wittner Mária*, fideszes képviselő – aki egy nemzetiszínű zászlóval ajándékozta meg a Gárdát – azt mondta, hogy nyitott, tiszta arcú, hazáját féltő emberek tesznek esküt, akik „*a szeretet láncával fognak össze*” a „*Sátán, vagyis a jelenlegi kormány és az ötven év kommunizmusa*” ellen. Éppen ezért méltónak tartotta, hogy az avatási ünnepségen az 1956-os forradalom jelképévé vált lyukas nemzetiszínű zászló is megjelent. Bencsik András, a Demokrata folyóirat nevében csapatzászlót adományozott. Gyalázta a kormánypárti politikusokat és a „*fizetett heccembereket*”, vagyis az ellentüntetőket. Vona Gábor, a Jobbik és a Magyar Gárda Egyesület elnöke – többek között – arról beszélt, hogy a kormánypártiak három hete félelmet szítanak, mert ők maguk félnek „*a nemzet felemelkedésétől*”. A gárda előképei között megemlítette az MDF-es lakiteleki mozgalmat, a MIÉP-s Magyar Út Köröket és a fideszes polgári köröket. Októberre már 5 000 gárdista készenlétét jövendölte az ország minden pontján.

A 3 000-6 000 néző jelenlétében Usztics Mátyás, a Magyar Gárda megbízott parancsnoka mondta elő az eskü szövegét. Ez két ponton tért el az állami tisztviselők által leteendő eskük szövegétől: a gárdisták nem a Magyar Köztársaságnak, hanem a magyar népnek fogadtak hűséget, valamint nem az

alkotmány és törvények, hanem a gárda szolgálati szabályzatának betartására esküdtek. *Für Lajos*, volt honvédelmi miniszter, a Magyar Gárda tiszteletbeli elnöke adta át a megbízóleveleket. A felesketett gárdatagoknak megtiltották, hogy nyilatkozzanak a gárdába lépésük okáról, valamint érkezésük helyszínéről. A történelmi egyházak képviseletében megáldották a Magyar Gárda zászlaját: *Dévényi Ferenc* katolikus pap, *Bálintné Varsányi Vilma* evangélikus lelkész és *Csuka Tamás* református lelkész. Az eseménytől azonban *Német László*, a Magyar Katolikus Püspöki konferencia titkára az MTI-nek adott nyilatkozatban, valamint a Magyarországi Református Egyház Zsinatának elnöksége – közleményben – elhatárolódott.

Az MTI tudósítása szerint néhány százan gyűltek össze a budai Vár melletti *Dózsa György téren*, a gárdaavatás ellentüntetésén, amelyet a Magyar Antifasiszta Liga, a Nagy Imre Társaság és más civil szervezetek kezdeményeztek. „*Soha többé fasizmust!*” és a negyvenes évek magyarországi zsidóüldözésére emlékeztető táblákat, valamint „*Magyar vagyok, nem gárdista!*” feliratú pólókban lévő embereket lehetett látni. *Hirschler Tamás*, a Magyar Antifasiszta Liga ügyvivője az Országgyűlést szólította fel, hogy teremtsen olyan törvényi helyzetet, amely alapján „*a rendőrség megfékezhetné a neofasiszta randalírozókat*”. *Daróczi Ágnes*, roma vezető arról beszélt, hogy a szólásszabadság a demokrácia egyik legfőbb értéke, de „megállj”-t kell parancsolni, ha mások – például a romák – biztonságérzetét, emberi méltóságát sértik. *Tamás Gáspár Miklós* filozófus „*a magyar SS megalakulásának*” nevezte a napot. Szerinte a „*kapitalizmus úgy termeli a fasizmust, mint máj az epét*”, mert igazságtalan, elnyomó. Teremtsünk tehát igazságosabb társadalmat, ha azt akarjuk, hogy kevesebb fasiszta megnyilvánulással találkozzunk. *Donáth Ferenc*, a Nagy Imre Társaság budapesti elnöke párhuzamot vont a Magyar Gárda és az 1944-45-ös nyilasok, valamint az 1956-os forradalom leverése után létrejött munkásőrség között. A szónokokon kívül *Szalóki Ági* énekes is fellépett, egy székely népdalt elénekelve hangsúlyozta a kultúrák és etnikumok együttélésének fontosságát. A HVG tudósítója szerint a tüntetés végén már ezer-ezerötszáz résztvevője lett a demonstrációnak.

A belvárosi Olimpiai Parkban *Antifasiszta Pikniket* rendeztek mintegy félszáz ember részvételével néhány meleg jogvédő szervezet, a Labrisz Egyesület, a Háttér a Melegekért Társaság, valamint a társadalmi erőszakmentességet és előítélet-mentességet hirdető Humanista Mozgalom, továbbá a feminista Regina Alapítvány szervezésében.

A Magyar Gárda „utóélete”

40 2007. december 9.	A Magyar Gárda demonstratív cigányellenes felvonulása Társaszentgyörgyön.
2008. március 12.	A Magyar Gárda-per első tárgyalása.
2008. április 12.	Romaellenes gárdista demonstráció Nagykátán.
2008. április 27.	Vásárosnaményban tiltakozó gyűlés a cigánybűnözés ellen.
2008. május 19.	A Magyar Gárda-per második tárgyalása.
2008. december 15-16.	A Magyar Gárda-per harmadik tárgyalása.
2008. december 16.	Elsőfokú ítélet a Magyar Gárda feloszlításáról.
2008. szeptember 14.	A Magyar Gárda kettészakadása egy „Jobbikos” és egy „Őrző” szárnyra.
2009. július 2.	Másodfokú, jogerős ítélet a Magyar Gárda feloszlításáról. A Gárda feloszlatásáig különböző helyszíneken több ezer gárdistát avattak fel.
2009. július 4.	Nem engedélyezett gárdás tüntetés a fővárosban a szervezet feloszlítása ellen. 216 letartóztatás, 17 könnyebb sérült a rendőrséggel való összecsapások során. A hét végén Nyíregyházán és Debrecenben is voltak demonstrációk.
2009. július 11.	Létrejön az Új Magyar Gárda Mozgalom. Ezt követően magánterületeken tartanak avatásokat (például Kerepesen).
2010. július 4.	A Magyar Nemzeti Gárdának nevezett szervezet Erzsébet téri megemlékezéssel egybekötött gárdaavatásán a rendőrség szerint 41, a Jobbik közlése alapján 74 embert állítottak elő. A rendfenntartó erők könnygázt is alkalmaztak.
2011. november 21.	A Legfelsőbb Bíróság szerint a rendőrség 2009. július 4-én tüntetőkkel szembeni fellépése jogszerűtlen volt.
2012. március 17.	A Magyar Nemzeti Gárda gárdistaavatással egybekötött március 15-i megemlékezése a Hősök terén.
2012. június 14.	A Szegedi Ítéltábla jogerős döntése értelmében az Új Magyar Gárda Mozgalom lényegileg azonos a feloszlított Magyar Gárda Mozgalommal, így a feloszlítás rá is vonatkozik.

34. adatlap: 2007. augusztus 25.

- Cím, jelmondat: A gárda és ellenzői
- Alcím, minősítés: A Magyar Gárda avatása - felhangokkal.
- Szervezők: Magyar Gárda Hagyományörző és Kulturális Egyesület és az általa létrehozott Magyar Gárda Mozgalom.

Jelszavak: „Győz a szittya fürgeteg...” , „Gyurcsány, takarodj!” / „Soha többé fasizmust!” , „Magyar vagyok, nem gárdista!” , „Trágya gárda!”

Fő követelések: Gyurcsány Ferenc és a kormány távozása.

Résztvevők száma: 3 - 5000 ill. néhány száz - ezer/ezeröt-száz.

Letartóztatottak száma: -

A tüntetés helye: Szent György tér, a budai Várban, ill. a Vár alatti Dózsa György tér.

Időjárás, egyéb fontos körülmények: meleg, nyári idő.

Visszhang a médiában: Nemzetközi sajtó: a német Berliner Zeitung és közszolgálati adó, az ARD; az osztrák Der Standard; a svájci Neue Zürcher Zeitung és St. Galler Tagblatt; valamint az izraeli Haarec napilap tudósított a Magyar Gárda avatásáról és kommentálta azt.

Sajtóvisszhang Magyarországon: „A Fidesz most is a kormányfőt okolja” ; „Gyurcsány: Nem várhatunk tovább a felháborodással” ; „A példakép” ; „Operettgárda vagy igazi fasiszták?” „Történelmi nap” ; „Véradók és vérszívók - Árpádsávos zászlóerdő a Magyar Gárda megalakulásán” ; „Buda Béla szerint egy papnak nem lehet »írói munkássága«” ; „Soha többé fasizmust! - Több száz tiltakozó a Vár alatt” (aug. 27.) /Népszabadság/ „Megalakult a Magyar Gárda” ; „Többezresre duzzadhat a Magyar Gárda” ; „Felbőszült antifasiszták (aug. 27.) /Magyar Nemzet/

Békés nagygyűléstől a Molotov-koktélokig – Egy újabb „ünneptelen ünnep” (2008. március 15.)

Reggel és délelőtt a Kossuth téri állami zászlófelvonáson és a múzeumkerti hivatalos ünnepségen még csak bekiabálások voltak. *Demszky Gábor* főpolgármestert a Petőfi-szobornál – immár a „hagyományoknak megfelelően” – még „csak” megdobálták. Este viszont már a Nagykörúton és környékén összezsúptak a tüntetők és a rendőrök. Égő palackok repültek a könnygázzal oszlató rendőrök felé. Tehát az események kitapinthatóan radikalizálódtak. Igaz, nem annyira, mint a megelőző években. E mozgalmas nap, az 1848-as márciusi forradalom 160. évfordulójának történéseit tekintjük át röviden helyszínről helyszínre és eseményről eseményre.

Elmondhatjuk, hogy mindkét fél „készült”. Látványos volt egész nap a rendőri jelenlét, de a tüntetők egyes csoportjai is igen szervezettek voltak. 1164 bejelentett rendezvény volt országszerte, ebből 166 csak Budapesten. A rendőrség 12 „kiemelt kockázatú” eseményre készült különösen. Ezen a napon például zömmel eltűntek a kukák Budapest utcáiról.

Az első hivatalos helyszín a Parlament előtti *Kossuth tér* volt, ahol az állami zászlót vonták fel a legmagasabb közjogi méltóságok jelenlétében. Itt már reggel tiltakozók várták *Gyurcsány Ferenc* miniszterelnököt és kormánya tagjait, akiket ugyan kordonok „védték” a 100-150 főnyi bekiabálótól, de nem sok eredménnyel. A „*Gyurcsány takarodj!*” és az „*Elkúrtad!*” sípokkal, dudákkal megerősítve „belengte” a teret, ahova egyébként csak fémdektoros kapukon lehetett bejutni.

A Kossuth térről sokan a *Szabadság téri* Hazatérés templomához mentek, ahol már a Magyar Gárda tagjai és rendőrök néztek egyelőre csak farkasszemet egymással. Innen *ifj. Hegedűs Lóránt* református lelkész vezetésével mintegy fél ezres tömeg vonult rendőrautók és gárdisták kíséretében a *Kálvin tér* felé, ahonnan aztán tovább vonultak a *Fővám terre*. Itt tartották meg a Magyar Rendszerváltók Országos Szövetségének rendezvényét. Korántsem békés jelszavaik: „*Fegyverbe!*”, meg „*Gyurcsány, Kóka, készül a bitófa!*” voltak. Az is igaz, hogy korábban az *Október 6. utcán* egyes házakból, lakásokból ételmaradékokat és különféle folyadékokat öntettek a vonulókra.

A *Múzeumkertnél* – szintén a szokásoknak megfelelően – *11 órakor* tartották a központi ünnepséget – ezúttal közjogi méltóságok és politikusi beszédek nélkül. A gyülekező, javarészt ünnepelni szándékozó tömeg tagjaitól elvették az italos palackokat és az egy méteresnél hosszabb zászlórudakat. Itt

is voltak ugyan bekiabálások, de alapvetően zavartalanul, komolyabb rendbontás nélkül zajlott le a megemlékezés. Egy ideges középkorú hölgy viszont keserűen jegyezte meg: „*A legszemetebb ember itt ül a fejünk felett. Ez március 15-e?*”

Az egyik leginkább biztosított esemény a 13 órakor kezdődő *Március 15-e téri* fővárosi rendezvény volt. A rendőrök kordont vontak a *Petőfi-szobor* körül Demszky Gábor főpolgármester védelmére. Ennek ellenére tojással, lószarral és kövekkel vették célba a szónokló főpolgármestert. Beszédjéből azonban alig lehetett valamit hallani. A „találatoktól” – egy tojást kivéve – meg tudták ugyan védeni, de a „*Demszky, takarodj!*”, „*Elkúrtad, népirtó, hazaáruló!*” és más pocskondiázó jelszavaktól nem. Két dobálózót „kiemeltek” a rendőrök, egy rendőr a lábán könnyebben megsérült.

Ezt követően *14 órakor az Erzsébet téren* a Jobbik Magyarországért Mozgalom és a Magyar Gárda szervezett rendezvényt, alig ezer fős részvétellel, és rengeteg árpádsávos zászlóval. A konferáló „humoros” volt: „*Ha van itt roma, engedjük előre, de óvjuk értékeinket!*” Különböző hozzászólók beszéltek arról, miért lettek a Gárda tagjai. Osztogatták a Jobbik *Sokkoló* című kiadványát is, melyben cigánybűnözésről volt szó, meg arról, hogy Magyarország Európa legeladósodottabb állama. A gyűlés végén *Vona Gábor* a Jobbik terveiről beszélt.

A legnagyobb rendezvény – szintén a szokásoknak megfelelően – a Fidesz nagygyűlése volt *15 óra* után, amelyet az *Erzsébet híd* pesti hídfőjénél tartottak. Erre a táblák tanúsága szerint Szegedről, Debrecenből, Békéssámszonból, Tiszafüredről, Soltról, de a Székelyföldről is érkeztek. Ismét megtelt nemcsak a hídfő környéke, de a *Kossuth Lajos utca* is egészen az *Astoriáig*. A Himnusszal és a Székely himnusszal kezdődő ünnepséget ismét *Rákay Philip* vezette, aki „*egy végnapjait élő ripacsnak*” nevezte a miniszterelnököt. Felszólalt *Jókai Anna* is, illetve felolvasták *Blaskó Péter* színművész – korábban a sajtóban már publikált – nyílt levelét, melyben lemondott a Kossuth-díjról, mert azt nem kívánta Gyurcsány Ferenctől átvenni. Az ünnepi beszédet a szokásoknak megfelelően *Orbán Viktor* mondta. A résztvevők számát ismét igen szélsőségesen ítélték meg. A rendőrség szóvivője szerint 20-25 ezer ember lehetett, míg a szervezők százezres nagyságrendű részvételtől beszéltek.

Az események ezt követően kezdtek eldurvulni, de nem itt. *Budaházy György* és a Magyar Önvédelmi Mozgalom a *Blaha Lujza téren* kívánt demonstrálni. A rendőrség kordonokkal vette körül a teret. Itt színpadot állítottak fel, melyen *17 órától* (elvileg 22 óráig) hazafias rock és más zene szólt.

Folyamatosan érkeztek a fiatalok a Fidesz nagygyűlésről, de zömükben tovább álltak. A mellékutcákban vízágyúk és mintegy 1000 rendőr várakozott a bevetésre. A tüntetők 1000-1500 ember (az MTI 2000, a Hír TV ezrekről beszél) részvételével gyűlést tartottak, melyen Budaházy, az egykori „híd-foglaló” szónokolt, de beszélt *ifj. Hegedűs Lóránt* is.

Este nyolckor a kormányfő a *Művészetek Palotájában* mondott ünnepi beszédet. Erre a hírre indult meg a Blaha Lujza téri tömeg a MűPa irányába. A *Corvin köz* előtt rendőrsorfallal zárta el a körutat, mire a tüntetők a mellékutcákat választották a továbbvonulásra. A demonstrálók köveket és petárdákat hajigáltak, míg a rendőrök a *Pál utcában* könnygázt lőttek a tömegre, melyben elég sok volt a gázálcáros ember. Itt kerültek elő az első Molotov-koktélok is. A rendőrök bekerítették a tüntetők egy jelentős csoportját a *Corvin köz és a Baross utca közötti területen. A Horváth Mihály téren* egy rendőrautó kapott lángra Molotov-koktéltól. Az *Üllői úton* „kínáltak” egérutat a tüntetőknek, a mellékutcákból folyt a „szétterelés”.

Kisebb-nagyobb incidensek sora történt: tüntetők ruhája kapott lángra a benzines palackoktól, a *Hock János és Nap utca sarkán* egy rendőrautó gyulladt ki. A *Nagy Templom utcában* köveket szedtek fel a tüntetők, de olyan is előfordult, hogy már letartóztatott tüntetőt szabadítottak ki társaik. Az atrocitások egészen a *Petőfi hídig* kiterjedtek. A *Tompa utcánál* az egyre nyomasztóbb túlerőben lévő rendőrök egy 100-150 fős csoportot kergettek szét, akik közül a *Boráros tér* környékén többen is megsebesültek. A tömeg maradék részét újra a Blaha Lujza tér felé tolták a rendőrök, akik közben elfogó csapatokat is indítottak a sorfalukból. A tüntetők tűzijátékkal lőttek. A Baross utcánál, de a Petőfi hídnál és az Üllői úton szinte csak rendőröket lehetett látni. Lassan a *Rákóczi térnél* is kiürült a körút, csupán a *Kissalétrom utcában* kergettek még pár embert a rendőrök. Este tíz óra után kiürült a körút, lassan a rendőrök is megkezdtek az elvonulást, hiszen a rendőrautók, csapatszállítók és egyéb rendőri járművek sora a Corvin mozitól a Blaha Lujza térig ért. Igazoltatások még folytak, de a „csata” véget ért.

21 embert állítottak elő a nap folyamán. A *József körút* és az *Üllői út* környéke felgyújtott kukákkal, kitört jelzőablákkal, összetört üvegekkel és szétdobált sörös dobozokkal tarkított képet mutatott. A törmelékeket az út közepére dobálták. Újabb „tájkép csata után”, hogy Wajda világhírű filmjének címét idézzük. Az „ünneptelen ünnepek” folytatódtak ugyan, de az összecsapások hevéssége csökkent. Ezzel együtt mintegy 90 millió forint többletköltséget jelentett a rendőrség számára a közrend biztosítása ezen a napon.

35. adatlap: 2008. március 15.

- Cím, jelmondat: Békés nagygyűléstől a Molotov-koktélokig
- Alcím, minősítés: Egy újabb „ünneptelen ünnep” .
- Szervezők: Magyar Rendszerváltók Országos Szövetsége, Jobbik Magyarországért Mozgalom, Magyar Gárda, Fidesz, Magyar Önvédelmi Mozgalom.
- Jelszavak: „Gyurcsány takarodj!” , „Elkúrtad!” , „Fegyverbe!” , „Gyurcsány, Kóka, készül a bitófa!” , „Demszky, takarodj!” , „Elkúrtad, népirtó, hazaáruló!”
- Fő követelések: Gyurcsány Ferenc és a kormány távozása.
- Résztevők száma: 20/25 ezer - 100/200 ezer.
- Letartóztatottak száma: 21fő.
- A tüntetés helye: Kossuth tér, Szabadság tér, Kálvin tér, Fővám tér, Múzeumkert, Erzsébet tér, Erzsébet híd pesti hídfőtől az Astoriáig terjedő Belváros: Ferenciek tere és Kossuth Lajos utca, Blaha Lujza tér, József körút és Üllői út, valamint környéke.
- Időjárás, egyéb fontos körülmények: hűvös, száraz idő, a Civil Jogász Bizottság külföldi megfigyelőket hívott az ünnepre Budapestre.
- Visszhang a médiában: „Még ünneptelen ünnep, már mérsékeltebb üzenetekkel” ; „Nemzeti riport - kordonról kordonra” ; „Demszky nem hajlandó elbújni” (márc. 17.) /Népszabadság/ „Nemzeti ünnep felemás háttérrel” ; „Magyarország többet érdemel” ; „Ezúttal is baj volt az azonosítókkal” ; „Szokásos barikádharc” ; „Demszky rácsok mögül provokálta a budapestieket” ; „Központi ünnep emberek nélkül” ; „Orbán Viktor: Merjünk a jövő emberei lenni! A Fidesz elnökének március 15-i beszéde” ; „Ünneprontók” (márc. 17.) /Magyar Nemzet/

A Hollán utcai ügy. – Szélsőséges és antifasiszta tüntetés nemzetközi felhangokkal (2008. április 7-11.)

Bár a politikai jellegű tüntetéssorozat 2008 áprilisában zajlott, de az előzmények március utolsó harmadára nyúltak vissza. *Március 20-án* a *Broadway* nevű jegyirodában egy fiatal nő szeretett volna jegyet vásárolni a nemzeti érzelműnek mondott együttes, a Kárpátia koncertjére. Miután nem kapott jegyet, szóváltásba keveredett a jegyiroda munkatársával, melynek során kölcsönösen „lefasztyázták”, illetve „lezsídozták” egymást. (A homlokegyenest eltérő interpretációk miatt lehetetlen a történet pontos rekonstruálása.) A kuruc.info „felkarolta” az ügyet, amely így nagy nyilvánosságot kapott.

Április 1-jén ismeretlen tettesek Molotov-koktélt dobtak az irodára. (Személyi sérülés nem történt, de az anyagi kár jelentős volt.) A *Magyarok Nyilai Nemzeti Felszabadító Hadsereg* nevű csoport levélben még ugyanazon nap magára vállalta az akciót, mintegy megtorolva a „magyarellenességet” és a „hazaárulást”. Egyes értelmezések szerint kulcsfontosságú volt az a tény, hogy a lányt állítólag magyarsága miatt nem szolgálta ki az iroda alkalmazottja (egy cigány származású férfi) az egykori zsidónegyedben.

Az iroda a támadást követően közleményt adott ki, amelyben elítélte az esetet, a *Bombagyár* nevű internetes portál viszont megköszönte a gyűjtogatók tevékenységét. Az üzlet tulajdonosa néhány nappal később a nyílt utcán találkozott a nővel, és állítólag megfenyegette, sőt a hölgy szerint inzultálta is őt. Erre az ismert szélsőséges jobboldali blogger, *Tomcat* (Polgár Tamás) felszólította a bombagyár.hu internetes oldal közösségét, hogy együtt menjenek el az irodához, és vásároljanak jegyet egy közeli Kárpátia-koncertre.

Április 7-én a *Jászai Mari téren* gyülekező szélsőjobbos tüntetők – Polgár Tamás vezetésével mintegy százan – a jegyirodához való tömeges vonulást tervezték. Itt azonban jelentős létszámban nagyobb ellentüntetők tömeggel találták szemben magukat, melynek vezetője *Szabó György* fideszes képviselő volt. Szópárbaj alakult ki a szélsőséges antifasiszták („Nácik, haza!”) és a szélsőséges nemzetiek között („Itthon vagyunk!”), de számottevő dülködés nem történt.

A sajtó és a politikusok nem hagyták szó nélkül a történeteket. A német *Die Welt* például nyilaskereszteseknek nevezte a gyűlés szervezőit, akiket *Demszky Gábor* akkori budapesti főpolgármester is elítélt. *Gyurcsány Ferenc* miniszterelnök levélben kérte a politikai pártokat, hogy vegyenek részt

a szélsőséges nemzetiek által *április 11-ére* meghirdetett újabb tüntetés ellen-tüntetésén.

A szélsőjobbosok ismét a Jászai Mari téren gyülekeztek délután fél négy tájban, az ellentüntetők pedig a *Hollán utcában*. Az utóbbiak között megjelent Gyurcsány Ferenc miniszterelnök (és felesége) társaságában az éppen Magyarországon tartózkodó *Schröder* német exkancellár, aki felhívta a figyelmet arra, hogy Európában túlságosan sokszor fordult már elő, hogy szélsőjobboldaliak háborúba vittek országokat. „*Én, mint német, tudom, hogy mit beszélek*” – mondta a szociáldemokrata politikus. Az eseményen mindkét fél hazafias műsorral tüntetett. A jobboldali szélsőségesek nemzeti rockkal, a baloldaliak József Attila és Radnóti Miklós versekkel. Végül a nagy erővel jelen lévő rendőrség – mely sikeresen választotta ketté a mindkét oldalon jelentős létszámú tömeget – három szélsőjobbos tüntetőnek megengedte, hogy jegyet vásároljanak az irodában a Hungarica-koncertre. Hat óra tájban helyre állt a rend a *Hollán Ernő utcában*.

Ezt követően a szélsőjobbosok – mintegy ezren – a *Kossuth térre*, majd a *Szabadság téri* szovjet emlékműhöz mentek, melyről ledobálták a virágkoszorúkat, sőt – a jelenlévők üdvivalgása közepette („*Szép volt, fiúk!*”) – kövekkel dobálták meg az oszlopot. (Ez úgy hét óra tájban történt.) Ettől ugyan Tomcat utólag elhatárolódott, provokációnak minősítve a történeteket, de aztán híres magyarok – Jászi Oszkár, Mikszáth Kálmán és Kossuth Lajos zsidóságot bíráló gondolatait olvasta fel az egybegyűlteknek.

A Roosevelttérről az *Október 6. utcán* és a *Lánchídon* a *Clark Ádám térre* vonult a tömeg, ahol azonban minden utat elzárt a rendőrség, és távozásra szólította fel a tüntetőket. Többeket igazoltattak, és néhányukat, például Polgár Tamást és *Budaházy Györgyöt* őrizetbe is vették. Fél tízkor a *Fő utca* irányába engedték távozni a maradék néhány száz fős csoportot, megakadályozva azt, hogy – eredeti tervüknek megfelelően – lezárhassák az Erzsébet hidat. A rendőrség tájékoztatása szerint ezen a pénteki napon 59 előállítás történt.

36. adatlap: 2008. április 7–11.

Cím, jelmondat: A *Hollán utcai* ügy

Alcím, minősítés: „Fasisztázók” és „zsidózók” egymás közt.

- Szervezők: A Magyarok Nyilai Nemzeti Felszabadító Hadsereg nevű csoport, Polgár Tamás (Tomcat), Szabó György helyi fideszes képviselő.
- Jelszavak: „Magyarok vagyunk!” Nem kérünk a nácikból!” „Szeretlek Magyarország!” Gyurcsány takarodj!”
- Fő követelések: Tüntetés a diszkrimináció, a fajgyűlölet ellen.
- Résztvevők száma: néhány száz fő az egyik, néhány ezer a másik oldalon.
- Letartóztatottak száma: 59 fő.
- A tüntetés helye: Újlipótváros: Jászai Mari tér, Hollán Ernő utca, Katona József utca; majd Parlament, MTV székház, Szabadság tér, Roosevelt tér, Lánchíd, Fő utca.
- Időjárás, egyéb fontos körülmények: hűvös, száraz idő.
- Visszhang a médiában: „Szélsőjobbos flashmob” (ápr. 7.) „Nácik haza!” - „Ellentüntetők fogadták a szélsőségeket” (ápr. 8.) „Nem kérünk a nácikból! - Tüntetők, ellentüntetők, politikusok vonultak fel a Hollán utcában” (ápr. 12.) /Népszabadság/ „Újlipótvárosi villámcsődület” ; „Felosztatott tüntetések a múlt héten felgyújtott Broadway jegyirodánál” (ápr. 8.) „Gyurcsány megdicsérte az ellenakciót” (ápr. 8.) „Gyurcsány tüntetésre invitál, Kisajátított zsidóság” ; „A fideszes Szabó György szerint véget kell vetni az elhatárolódásnak” (ápr. 11.) „Antifasiszta tüntetés Schröderrel; Orbán: mindenkit megvédünk faji, vallási hovatartozásra való tekintet nélkül” (ápr. 12.) /Magyar Nemzet/

Melegfelvonulások és ellenzőik évről évre (2007. július 7. és 2008. július 5.)

A Meleg büszkeség napjáról

41 A Meleg büszkeség napja (Gay Pride Day) a meleg mozgalom kezdeteként számon tartott 1969. június 27-i New York-i Stonewall-lázadásnak állít emléket, amikor egy meleg klub látogatói megelégtették a hatóságok állandó zaklatásait, és szembeszálltak a rendőrséggel. Először 1970. június 29-én szervezték meg New Yorkban a Christopher Street Gay Liberation Day (Christopher utcai Meleg felszabadulás napja) felvonulást. Az azóta parádé-sorozattá vált emlékménetet ma már a nyugati világ minden jelentős nagyvárosában megtartják. Berlinben a Stonewall-lázadás 10. évfordulóján, 1979-ben; Budapesten 1997. szeptember 6-án rendezték meg először.

A 2007. július 7-ei – ekkor már hagyományosnak mondható *Andrássy úti* – melegfelvonulást az „*elmúlt 11 év legvéresebb meleg büszkeség napja*”-ként tálalta a baloldali sajtó. Pedig a tojásokat, homokos zacskókat és üvegeket dobálókat másodpercek alatt leszerelték a rendőrök, nyolc embert előállítva. A 200–300 fős provokátor csapat pfujolását és „*rohadt buzik*”, „*pedofilok*” bekiabálását viszont nem sikerült leállítani. A rendőrségnek a legnagyobb gondot az jelentette, hogy a *Felvonulási térről* induló melegmenet az *Oktogonnál*, illetve a *Dohány utcánál* összetalálkozott az ellentüntető jobbikosokkal, szkinhedekkel. A József körúton néhány füstbomba is előke-rült, de bő egy óra alatt a rendőrség biztosítani tudta, hogy a melegfelvonulás résztvevői eljussanak a *Központ utcai* záró rendezvényük helyszínére. Bár összecsapások még ezután is voltak, lényegében ennyi a 2007. évi „legvéresebb” budapesti melegfelvonulás gyorsmérlege.

A rá következő évben komolyan felmerült, hogy a hatóságok nem engedélyezik a felvonulást, de végül a BRFK június közepén visszavonta korábbi tiltó határozatát. 2008. július 5-én aztán az előző évinél még komolyabb összecsapások voltak a fővárosban ezen a több mint egy évtizede évente ismétlődő napon. Pedig a hatóságok jelentős előkészületeket tettek, hiszen a rendőrök kordonnal vették körül az Andrássy utat és környékét. Előtte száznegyvenöt autót szállított el a rendőrség a demonstrációk helyszíneiről, az *Ötvenhatosok teréről*, az *Andrássy útról*, a *Hunyadi térről* és a *Jókai térről*. A szélsőjobbos tüntetők is felkészültek azonban, többek között a „híd-foglaló” *Budaházy György* és a „hatvannégy vármegyés” *Toroczkai László* vezetésével. A felvonulást megelőző héten két melegbárba is Molotov-koktelt dobtak ismeretlenek, de általuk látogatott fürdőt is ért támadás.

A heves indulatokat részben az magyarázza, hogy a melegfelvonulások résztvevői tudatosan provokálták a többségi társadalmat. Hiányos öltözetű, szinte meztelen résztvevők szexuális jeleneteket mutattak be, s alig volt olyan felvonulás, amelyen két katolikus papnak öltözött homoszexuális férfi ne csókolózott volna. Ezek a többségi társadalom ízlését semmibe vevő, értekeit meggyalázó cselekedetek nagy ellenszenvet váltottak ki.

A felvonulás szombaton négy óra után indult az *Erzsébet térről* az Andrássy úton át a *Városliget* felé. A több száz ellentüntető az Ötvenhatosok teréről indult az Erzsébet tér felé. Mások folyamatosan dobálták üvegekkel, petárdákkal, kövekkel, tojásokkal és sörös dobozokkal a meleg felvonulását, akiknek a rendőri kordon ellenére egyetlen perc nyugtuk sem volt a buzizó-zsidózó bekiabáló szélsőségesektől. Az időnként a rendőrökre is rátámadó szélsőségesek „*Mocskos ÁVH!*” vagy „*Gyurcsány takarodj, vidd a buzi haverod*” bekiabálásokkal az Oktogonnál felgyújtottak egy rendőrségi furgont, a Bajza utcánál két rendőrautót vertek szét.

Az egyik komoly összecsapás a *Liszt Ferenc téren* volt, ahol a fémkordont felborítva támadtak csuklyás, maszkos tüntetők a rendőrökre, akik könnygázzal és vízágyúval válaszoltak. A rendőrök a tömeget a Városliget, valamint a *Dózsa György úton a Keleti pályaudvar*, illetve a *Váci út felé* szorították ki. A másik jelentős összecsapás a *Hősök terén* volt, ahol a helyszínt biztosító rendőrök a könnygáz mellett a vízágyúkat is bevetették. A felvonulók az összecsapások miatt csak a mellékutcákon tudták megközelíteni az Ötvenhatosok terét. A szélsőségesek sörösüvegeket, Molotov-koktélokot dobáltak, sőt az utcaköveket is kezdték felszedni. A „csata” csak este hét óra felé ért véget.

A rendőrök 57 embert állítottak elő, a mentők hét civilt és hat rendőrt vittek kórházba, további hat egyenruhást kollégáik vittek be kórházi ellátásra. A helyszínen további tizenöt könnyebben sérültet részesítettek elsősegélyben a mentők. Három politikust (az SZDSZ-es *Horn Gábort*, az MSZP-s *Lévai Katalint* és a volt kormányhivatalnok *Szetey Gábort*) támadtak meg, és egy újságíró (a Klubrádiós *Orosz Józsefet*) vertek össze a szélsőjobbakkal, de kő találta el *Léderer Andrást*, az SZDSZ Új Generáció elnökét is.

Szetey Gábor nyilvános önvallomása

- 42 „Szetey Gábor vagyok. A Magyar Köztársaság kormányának személyügyi államtitkára. Hiszek Istenben, a szeretetben, a szabadságban és az egyenlőségben. Magyar vagyok és európai... Társ, barát, néha ellenfél. És meleg.” A budapesti XII. Meleg, Leszbikus, Biszexuális és Transznemű Fesztivál megnyitóján hangzottak el ezek a mondatok, s nem sokkal ezt követően érték a nyilatkozatot tévőt az atrocitások.

Nemzetközi visszhangja is volt a történeteknek. A Süddeutsche Zeitung „Vadászat liberális politikusokra” címmel számolt be a budapesti melegfelvonulásról. A lap kiemelte, hogy a magyar főváros ezen a napon ismét szélsőjobboldali erőszak helyszíne volt. A támadások a homoszexuálisok hagyományos parádéja ellen irányultak, amely az elmúlt tizenkét évben messzemenően zavartalanul zajlott le. Az újság beszámolt arról is, hogy a „megszokott gyűlöletjelszavak” mellett a szélsőjobboldali támadók Gyurcsány Ferenc miniszterelnök távozását is követelték. A szocialista kormányfő népszerűtlen reformkísérletei miatt lett „a jobboldali gyűlölet” célpontja – fogalmazott a német napilap. Gyurcsány egyébként nyilatkozott az eseményekről rövid híradásban tudósító Deutschlandfunk német rádióadónak. A szélsőjobboldali erőszak nemcsak a rendőrség, a homoszexuálisok, a zsidók és a romák ellen irányul, hanem az egész társadalom ellen – idézte a rádió az akkori magyar miniszterelnököt.

Ezen a napon egyébként Kölnben és Londonban, egy héttel korábban Berlinben is voltak ilyen felvonulások, több tíz-, sőt százezer résztvevővel, utána népnünneppel.

37. adatlap: 2007. július 7. és 2008. július 5.

- Cím, jelmondat: Melegfelvonulások és ellenzőik
- Alcím, minősítés: A meleg büszkeség napja.
- Szervezők: Szivárvány Misszió Alapítvány, Magyarországi LMBT (leszbikusok, melegek, biszexuálisok és transzneműek) szervezetek, ill. Jobbik, Hatvannégy Vármegye Mozgalom, szélsőséges portálok.
- Jelszavak: „Hunnia serege megvédi a magyarok fővárosát!” „Mocskos ÁVH!” „Gyurcsány, takarodj, vidd a buzi haverod!”
- Fő követelések: Melegfelvonulás a másságuk elismertetése érdekében, ill. tiltakozás a Meleg méltóság menete ellen.
- Résztvevők száma: ezer-másfélezer fő, ill. néhány száz fő a másik oldalon.
- Letartóztatottak száma: 57 fő.
- A tüntetés helye: Erzsébet tér, Andrássy út, Hunyadi tér, Jókai tér, Liszt Ferenc tér, Oktogon, Bajza utca, Hősök tere, Dózsa György út, Ötvenhatosok tere, Városliget.
- Időjárás, egyéb fontos körülmények: napfényes, meleg idő.

Visszhang a médiában: „Utcai támadás a melegek ellen” (2007. júl. 9.) „Július ötödike, szégyennap - Megtámadták a meleg-felvonulást, a szolidáris politikusokat és a rendőröket” - „Büszkeség és félelem Budapesten” (2008. júl. 7.) /Népszabadság/ - „Ellentüntetők zavarták meg a felvonulást” (2007. júl. 9.) „Láng, könnygáz, közápor” (2008. júl. 7.) /Magyar Nemzet/ „Vadászat liberális politikusokra” /Süddeutsche Zeitung/

Kórházrombolás? Kórházvédelem? – Várvédők helyett kórházvédők Egerben (2008. március 25. – 2009. augusztus 1.)

Mi is az a HospInvest?

43 2000-ben *Kern Miklós* vegyész mérnök és *Kollányi Gábor* villamosmérnök, a labor- és diagnosztikai ipar sikeres szereplői létrehozták a HospInvest nevű céget. Hamarosan csatlakozott hozzájuk *Gaszpor Jenő*, aki a művese-szolgáltatásban szerzett tapasztalatokat. Céljuk nem volt szerény: egy tíz-tizenöt intézményből álló kórházholdingot kívántak létrehozni, működtetve az egészségügy néhány intézményét. Ez először 2004-ben sikerült nekik, amikor a kiskunhalasi, majd körmendi kórházat szerezték meg. 2006-ban Kern József kivált a holdingból, és a saját cégébe „magával vitte” az utóbbit. Ugyanebben az évben a HospInvest a hatvani kórház üzemeltetési jogát is megszerezte, egyelőre az előzőkkel együtt pályázat kiírása nélkül. 2007 nyarán a holding egy kórházi patikáláncolatot működtető céggel bővül, és az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank (EBRD) is beszállt az üzletbe, mintegy harmadnyi részesedéssel. A cég 2008-as egri „kórházszerzése verte ki végképp a biztosítékot”, ekkor került a közfigyelem középpontjába, az egri ún. kórházvédőkkel vívott – néha szó szerinti – harc során.

A szocialista többségű Heves megyei közgyűlés **2008. március 25-én** határozott arról, hogy 20 évi működtetésre átadja a veszteségesen működő egri *Markhot Ferenc Kórházat* a HospInvestnek. Ez nagy felháborodást váltott ki, mert a minimálisan szocialista többségű megyegyűlés döntött a cég javára a Debreceni Egyetemmel és jobboldali vezetésű Eger városával szemben. (Már a korábbi, a kórházügyet tárgyaló novemberi és februári ülésen is botrányos jelenetek voltak.) A HospInvest hatmilliárd forintos fejlesztést ígért pályázatában, továbbá a dolgozók tovább foglalkoztatását. A döntéssel szemben heves ellenállás bontakozott ki, elsősorban abban, hogy kórházi dolgozók nagy része nem volt hajlandó lemondani közalkalmazotti státuszáról, ami az átvétellel megszűnt volna. *Kórházvédő Bizottság* jött létre *Szabó Pál*, az intézmény portása vezetésével, aki május elején az újonnan beiktatott egészségügyi miniszterhez, *Székely Tamáshoz* fordult jogvédelemért. A HospInvest többek között azért nem nyerte el az orvosi kar döntő többségének bizalmát, mert nem tartották megfelelőnek a cég addigi tevékenységét, az egyes osztályokon történő bemutatkozását, a szakmai koncepcióját, valamint elutasították a már kiküldött dolgozói munkaszerződések tartalmát – állt az egészségügyi tárca vezetőjének átnyújtott dokumentumban. Később csatlakozott a magánosítás elleni tiltakozáshoz a kórház 18 főorvosa is. A

kórházvédők azt szerették volna elérni, hogy Eger városa vegye át a kórház működtetését, fenntartva a dolgozók közalkalmazotti státuszát.

Konfliktusok sora következett. Az egri városi Fidesz már *áprilisban* követelte a szerződés felbontását. Ekkoriban ismeretlen porral teli levelet kapott a kórház vezetése, és felmentését kérte a kórház addigi igazgatója. **Június 12-én** a kórházvédők nem tudták megtartani az intézmény ebédlőjében a megbeszélésüket, mert a vezetés azt nem engedélyezte. Közben arra is fény derült, hogy egy osztrák cég áll a HospInvest mögött, sajátos külön érdekekkel. *Július* elején kezdtek még jobban elmérgesedni a viszonyok. Zaklatták a szerződést aláírni nem kívánó dolgozókat, maró anyaggal leöntötték a kórházvédők vezetőjének és a bizottság egyik tagjának autóját, nem sokkal azt követően, hogy **július 1-jére** nagygyűlést hirdettek az egri *Dobó István térre*. Az időpont megválasztását az indokolta, hogy kinyilvánítsák a „kórház megvédettségét”, ugyanis ekkorra írta elő a megyegyűlési döntés a kórház átvételét a HospInvest részéről, ami egyelőre meghiúsult.

A hónap végére érte el a cég, hogy a dolgozók több mint fele és a vezető orvosok többsége aláírta a szerződést, de a beosztott orvosoknak csak egy része. Kiderült, hogy öt osztály orvosai tagadták meg a HospInvesttel az együttműködést, de az osztályok kétharmada működőképes maradt. Még a Magyar Orvosi Kamara is kifejezte aggodalmát a kialakult áldatlan helyzet miatt. **Augusztus 15-én** az *egri főiskola előtt* tartott tüntetésen elhangzott, hogy akik nem írták alá a cég munkaszerződését, azok végkielégítésre jogosultak, ha a cég birtokon belül kerül. Kérdés, van-e mintegy másfél milliárd forintja a HospInvestnek a végkielégítésekre. Egy táblán megjelent az alá nem író orvosok neve, és elhangzott az is, hogy rövidesen olvasható lesz a mintegy ötszáz alá nem író nővér neve is. Ennyi embert a szakmaiság biztosításával együtt nem lehet pótolni. Ilyen körülmények között az ÁNTSZ nem adhatja ki a működési engedélyt. Amennyiben mégis megteszi, a tiltakozók a sztrájktól sem riadnak vissza. A több ezer ember részvételével zajló tüntetésen részt vett mintegy félszáz gój motoros is, akik este hétkor körülmotorozták a kórházat, majd a motorok hangjával tiltakoztak a HospInvest ellen. A demonstráció kapcsán az MSZP megyei frakcióvezetője támogató nyilatkozatot tett a cég mellett, annak várható hatmilliárd forintos fejlesztésére hivatkozva. Kijelentette, hogy aki a dolgozók között nem kíván élni a felkínált lehetőséggel, annak az egzisztenciális következményeket is vállalni kell.

Az **augusztus 28-i** újabb nagygyűlésen a kórházvédők újra védettnek nyilvánították a kórházat, mert – mint jelezték – *szeptember 1-jén* sem tud-

ja működésbe venni az intézményt a HospInvest. Tájékoztatták a résztvevőket arról, hogy a HospInvest országszerte eredménytelen orvos toborzást tartott. Márpedig megfelelő szakdolgozói létszám híján nem működtethető az intézmény. **Szeptember 8-án** az egeri kórház négy dolgozója (három orvos és egy diplomás szakápoló) éhségsztrájkba kezdett a HospInvest és a megyei közgyűlés között kötött szerződés felbontásáért. A többi kórházvédő ún. mozaiksztrájkot helyezett kilátásba, ami azt jelenti, hogy egy-egy osztályon valaki mindig sztrájkol, miközben a többiek az ő munkáját is ellátják. Vagyis az akció nem befolyásolja a betegellátást. Közben a cég újabb 60 napos hosszabbítást kért a megyegyűléstől, mert az intézmény átvételére kiszabott újabb, szeptember 1-jei határidőt sem tudta teljesíteni. **Szeptember 15-én** a Heves Megyei Bíróság jogerősen hatályon kívül helyezte a megyei önkormányzat határozatát, amely a HospInvestet nyilvánította a vagyongazdálkodási pályázat győztesévé. A megyei közgyűlés elnöke másnap mégis bejelentette: nem bontják fel a szerződést. A „kórházvédők” 2 órás figyelmeztető sztrájkot szerveztek, amelyhez becslésük szerint 250-300-an csatlakoztak. A HospInvest **szeptember 29-én** mégis megkapta a működési engedélyt az ÁNTSZ-től. **Október 6-án** újra sztrájk volt a kórházban. A műszakban lévő 566 dolgozó közül 90-en sztrájkoltak, csaknem kizárólag orvosok. A napokig tartó sztrájk során 10-én már csak 16-an nem vették fel a munkát.

Október 18-án kórházvédők tüntettek a budai várban a *Sándor-palota* előtt, a köztársasági elnöki hivatalnál. Petíciót adtak át *Sólyom Lászlónak*, melyben azt kérték, hogy az orvosok és az ápolók ne veszítsék el közalkalmazotti státuszukat, és az államfő vesse latba befolyását, hogy egy „*nemzet-, ember- és betegellenes döntés*” ne sodorhassa veszélybe több ezer ember megélhetését. A megmozdulást követően a kórházvédők és a tüntetéshez csatlakozó Magyar Nemzeti Bizottság 2006 tagjai a Hősök teréről rendőri kísérettel, autókonvojval indultak az egeri kórház elé, hogy ott folytassák követeléseiket. Útközben megálltak *Gyöngyösön* és *Hatvanban*, ahol a HospInvest működtetett egészségügyi intézményt.

Az egeri demonstráción a Dobó tér háromnegyedét töltötték meg a tüntetők. Sokan érkeztek az ország más helyeiről (Mezőkövesd, Veszprém, Nyíregyháza, Budapest-Zugló, Budaörs, Győr-Moson-Sopron feliratú transzparenseket lehetett látni), voltak köztük gój motorosok és az ún. Kossuth tériek is. Itt is a megyegyűlés és a HospInvest között kötött szerződés megsemmisítése volt a fő követelés. Arra a napra időzítették a tüntetést, amikor a vert török sereg 1552-ben végleg meghátrált a hős egeri várvédők előtt. Egyben

az akkori harchoz hasonlították a szónokok a mostani küzdelmet. **Október 29-én** az Országos Egészségbiztosítási Pénztár (OEP) mindennek ellenére megkötötte a finanszírozási szerződést a HospInvesttel, és a cég **november 1-jével** megkapta a kórház működtetési engedélyét. Az új működtetők jelentése szerint az 1516 dolgozóból 602-en nem léptek át a HospInvesthez. A maradék létszámot elegendőnek tartották a működtetéshez.

Az új kórházi vezetés rövid türelmi időt kért az átvételt követően, a kórházvédők romboló tevékenységére hivatkozva. Az utóbbiak **november 4-én** egyesület alapítását határozták el. Az elnök Szabó Pál lett. **12-én** a HospInvest budapesti székháza előtt azért tüntettek, hogy a vállalat tettekkkel nyilatkozzon arról: be kell-e tartani a törvényeket és jogszabályokat. **2009. februárban** a Heves megyei Fidesz jótékonyági bált rendezett a kórházvédők támogatására. Állástalanná vált szakdolgozók, szakápolók és asszisztensek részesültek a befolyt 3 millió forintból. A Heves Megyei Orvosi Kamara is támogatta anyagilag a kórházvédő egyesületet. **Márciusban** rendőrségi eljárások indultak négy kórházvédő ellen, demonstráció engedély nélküli szervezése, illetve becsületsértés miatt. Egyiküket közmunkára ítélték.

Közben **2009. március 17-én** a Nógrád Megyei Bíróság első fokon érvénytelenné nyilvánította a Heves megyei közgyűlés és a HospInvest között kötött 2008. március 25-i szerződést. Ebben a hónapban az EBRD is eladta részesedését a HospInvestből. **Április** elején csődvédelmet kért a cég. Kiderült, hogy több mint 17 milliárd forint a tartozása. **Április 23-án** mintegy 1500-an követelték a kórházvédők egyesülete által szervezett demonstráción a kontraktus felbontását. **Május** végére jutott el a helyzet oda, hogy már maga a Heves megyei közgyűlés elnöke, az MSZP-s Sós Pál sem látta biztosítottnak az egri kórház zökkenőmentes működtetését az eddig támogatott cég részéről. Ekkor már Hatvan szerződést bontott a HospInvesttel, a gyöngösi önkormányzat pedig egy hónap haladékot adott a cégnek.

Egerben 2009 júliusában jutottak el az események oda, hogy a Heves megyei közgyűlés úgy döntött: **augusztus 1-jétől** az általuk alapított Markhot Ferenc Nonprofit Kft. veszi át az egri kórház működtetését, míg a HospInvest benyújtotta a bírósághoz felszámolása iránti kérelmét. Az átvételkor kiderült, a cég többmilliós tartozást halmozott fel. A kórházvédők intézményhez való visszatérésére csak 2010 végétől kerülhetett sor. Megállapíthatjuk, hogy felettébb méltatlan fejezete ez a történet az egyébként hányatott sorsú magyar egészségügynek.

38. adatlap: 2008. március 25. – 2009. augusztus 1.

Cím, jelmondat: Várvédők helyett kórházvédők Egerben
Alcím, minősítés: A HospInvest történet.
Szervezők: Kórházvédő Bizottság, Kórházvédő Egyesület.
Jelszavak: „Egri kórházat akarunk!” „HospInvest haza!”
 „Háborút folytat a kormány a nép ellen, a megye ellen, Eger és a Markhot ellen” „Nem akarunk több emberáldozatot!” „A bűnösöknek felelni kell!” „Megvédjük a kórházat!”
Fő követelések: A HospInvesttel kötendő szerződéskötés megakadályozása, majd annak felmondása.
Résztvevők száma: esetenként legfeljebb ezer-másfélezer fő.
Letartóztatottak száma: -
A tüntetés helye: Eger: Dobó tér, Esterházy tér, Markhot Ferenc kórház környéke; Budapest: budai vár, Sándor palota előtti tér, HospInvest Megyeri úti székháza; Gyöngyös, Hatvan.
Időjárás, egyéb fontos körülmények: -
Visszhang a médiában: „A HospInvest közjegyzővel hitelesítette a munkaszerződéseit” (2008. aug. 5.) „Az EBRD értékesíti HospInvest-részesedését” (2009. márc. 24.) „Lesz fizetés a HospInvest kórházakban” (ápr. 9.) „A nagy kórházátalakítás - avagy mindenki küzd, mint malac a jégen” (ápr. 11.) „Csúsznak a műtétek a HospInvest kórházakban?” (ápr. 24.) „HospInvest-vég Egerben” (jún. 18.) „Kollányi Gábor szerint a HospInvest akkor hibázott, amikor hitt a kormánynak” (júl. 23.) /Népszabadság/

Felelő sajtócímek (Népszabadság – Magyar Nemzet)

44	Népszabadság	Magyar Nemzet
2008. jan. 18.	A HospInvest ringbe száll az egri kórházért;	2008. márc. 25. Egerben;
márc. 6.	HospInvest: tiszta a banki háttér;	már. 26. A HospInvest kezében az egri kórház is;
márc. 26.	HospInvest-döntés egy szavazattal;	ápr. 26. HospInvest: elbocsátás után fejlesztés;
márc. 28.	Egri kórház: személyre szabott munkaszerződések;	máj. 24. Tömeges dolgozói tiltakozás Egerben;

44	Népszabadság	Magyar Nemzet
máj. 17.	Szerződésosztás Egerben;	máj. 31. Kórházukat védik az egriek;
máj. 27.	Aláírásbojkott a HospInvest ellen;	jún. 4. Székelytől várják a Markhot megmentését;
júl. 1.	Kórházvédők demonstráltak Egerben;	júl. 29. Rendőrök várták a tiltakozókat;
júl. 2.	Egri kórház: megrongált autók;	aug. 16. A kórházvédők vészforgatókönyve;
júl. 29.	Munkaszerződések az öltözőszekrényben. Felfüggesztették állásából a HospInvest ellen harcoló portást;	aug. 22. Ügyeleti bojkott Egerben;
aug. 30.	Heves hosszabbított a HospInvesttel;	aug. 30. Időt nyert Egerben a HospInvest;
szept. 9.	Végvári harc. Éhségstrájk és mozaikos munkabeszüntetés;	szept. 6. Hétfőtől sztrájk az egri kórházban;
szept. 16.	Papírhiba, bizonytalanság – A bíróság szerint érvénytelen a HospInvest pályázata, de mégis övé lehet az egri kórház;	szept. 16. A bíróságon jogerősen veszített a HospInvest. Érvénytelenített pályázat;
szept. 17.	Heves nem bont szerződést;	szept. 17. Egri kórház: további perek várhatók;
szept. 19.	Per per hátán;	szept. 27. Figyelmeztető sztrájk Egerben;
szept. 22.	Beteg helyzet Egerben;	szept. 30. ANTSZ: zöld jelzés a HospInvestnek;
szept. 24.	Figyelmeztető sztrájk és dokumentumpótlás – végjáték Egerben;	okt. 1. Eger kész megvédeni a Markhot kórházat; Fellebbeznek az egriek;
okt. 2.	Mi van a kórház-üzemeltető zsebében? Hétfőtől sztrájk a Markhotban;	okt. 7. Új helyzet az egri Markhot Ferenc kórházban;
okt. 7.	Letészik a szikét Egerben;	okt. 8. Az egri sztrájk folytatódik;
okt. 9.	Sztrájk és felpályás útlezárás;	okt. 20. Egyenlő mércét kérnek az egriek;
okt. 17.	Lecsengőben a sztrájk az egri kórházban;	okt. 30. Szerződése van a HospInvestnek;
okt. 22.	HospInvest: jogerős engedély;	nov. 3. A HospInvest az úr az egri kórházban;
nov. 3.	Béke honol a HospInvest új kórházában;	nov. 5. HospInvest: rombolás történt;

44	Népszabadság	Magyar Nemzet
nov. 13.	A HospInvest vezetőinek otthonát fenyegetik;	dec. 20. Fogyóban az orvosok Egerben;
dec. 19.	Bezárták az egri kardiológiát;	2009. Semmis a szerződés a márc. 18. HospInvesttel;
2009. Márciustól újra lesz		márc. 19. Fidesz: Távozzon Sós Tamás! Hogyan vehetné vissza a magyar az egri kórházat?
márc. 2.	kardiológiai osztály az egri kórházban;	márc. 20. Kész a terv az egri kórház visszavételére;
márc. 18.	Visszaúton az egri kórház;	márc. 27. Kiszáll az EBRD a HospInvestből;
márc. 27.	Az EBRD kiszáll a HospInvestből;	ápr. 4. Csődvédelmet kért a HospInvest;
ápr. 4.	Csődvédelmet kér a HospInvest;	ápr. 6. Kórháziak fizetés nélkül. A HospInvest állítja: megvan az új szakmai befektető;
ápr. 6.	A HospInvest reménykedik a konszolidációban;	ápr. 7. A HospInvest nem enged;
ápr. 24.	Ez a tüntetés lesz a végső?	ápr. 9. Politikai támasz nélkül. A HospInvest cég-csoport összeomlása a kormánypártok csődje;
ápr. 30.	Hitelezőtől egy ideig lélegzethez jut a HospInvest;	ápr. 18. Tartozáshegy a HospInvestnél;
jún. 18.	HospInvest-vég Egerben;	ápr. 24. Tüntettek a HospInvest ellen;
júl. 7.	Eger búcsút int a HospInvestnek;	ápr. 27. Megválhat a megye a HospInvesttől;
júl. 11.	Bedőlt a HospInvest kórházbirodalom.	máj. 27. Végórát éli a HospInvest;
aug. 3.	Már nem a HospInvest működteti a Heves megyei kórházat.	jún. 11. Lesz-e felelősségre vonás Egerben?
		jún. 19. Eger számít Debrecenre;
		júl. 10. Nem tárgyal a megye a várossal. Politikai játszmák áldozata a betegellátás a HospInvestnél;
		júl. 11. Felszámolást kér a HospInvest;
		júl. 14. Megadta magát a HospInvest;
		aug. 3. Jogi lépések a hevesi szocialisták ellen.

Romák, chartások és szélsőjobbosok. – Három tüntetés Budapesten (2008. szeptember 20.)

Három jelentősebb demonstráció volt ezen a szombati napon Budapesten. A cigányszervezetek és a Demokratikus Charta felvonulása békésen zajlott, a szélsőjobbosok tüntetését azonban könnygázzal és vízágyúval oszlatták fel. Néhányan közülük felgyújtottak egy rendőrautót, mások padokat borogattak és pajzsokat loptak, mire a hatóság emberei többeket előállítottak. A 2006 őszi megmozdulások óta ez volt az egyik legnagyobb tömegeket megmozgató és legkonfliktusosabb tüntetéssorozat.

Szombaton már kora délelőtt álltak azok a kordonok, amelyeket a rendőrök a délutáni tüntetések helyszíneinek biztosítására helyeztek ki. Így a Hősök terét, az Olimpiai parkot és a Szabadság teret is lezárták, és álltak a színpadok a Kossuth, a Rooseveltt és a Clark Ádám téren is, továbbá zajlott a fokozott ellenőrzés az utakon.

Romák tüntetése az Olimpiai parkban

Kora délután kezdődött az *Országos Cigány Önkormányzat* (OCÖ), a *Magyarországi Cigányszervezetek Fóruma* (MCF) és választási szövetségesei által meghirdetett demonstráció a Képviselői Irodaház mögötti *Olimpiai parkban*. Több tucatnyi busszal érkezett a néhány száz résztvevő az ország különböző pontjairól, és a fémkordonokkal körbezárt füves területen gyülekeztek. A romák rendezvényére érkező emberek többsége fehér színű ruházatot viselt. A kis zászlók mellett fehér pólókat is osztogattak a számukra. Láthatósági mellényt viselő roma polgárőrök vigyáztak rájuk, de a Parlament északi oldalán lévő parkolóban mintegy 200, teljes védőfelszerelést és sisakot viselő rohamrendőr sorakozott fel, és a Kossuth tér környékén is jelentős rendőri erőket mozgósítottak. Az Olimpiai parkhoz vezető mellékutakat lezárták, a keresztezésekben rohamrendőrök kisteherautókkal várakoztak. Ugyanakkor a szervezők irányultságát jól mutatta, hogy a Magyar Nemzet és a Hír TV tudósítóit nem engedték be a tüntetés helyszínére. (Utóbb ezt azzal magyarázták, hogy nem akkreditálták magukat, de a szervezők előtte nem értesítették ezeket a sajtóorgánumokat az akkreditáció szükségességéről sem.)

Délután két óra után kezdődött a rendezvény. *Kolompár Orbán* az OCÖ és MCF elnöke új kezdetet hirdetett azt hangoztatva, hogy a nyomor, a kiszolgáltatottság ellen csak romák és nem romák közös összefogása lehet az egyetlen orvosság. A beszédet hallgatók egymás kezét megfogva, azt a ma-

gasba emelve hosszasan azt skandálták: „*Soha többé fasizmust!*”. Felszólalt még ifj. Bogdán János, az ÖCO szóvivője, az összefogás fontosságát hangsúlyozva. Daróczi Ágnes, a Phralipe alelnöke megemlékezett a 2007-ben megölt Szögi Lajos tanár tragikus haláláról megállapítva, hogy a cigány bűnösök nem szolgáltathatnak okot a romák kollektív üldözésére. „*Munkát, kenyeret és minőségi oktatást*” és „*Jogállamot akarunk*” követeléseit visszahangozta a közben közel ezer főre duzzadó tömeg. Felszólalt még Mohácsi Viktória Európa parlamenti képviselő és Kende Péter újságíró is. Mohácsi a szegregált iskolákkal szemben emelte fel a szavát, Kende pedig arra figyelmeztetett: „*nem engedhetjük, hogy még egyszer megtörténjen az, ami 1944-ben*”. – *Nem félünk!* – skandálta válaszul a tömeg. A tüntetésen valamennyi cigányszervezet liberális, jobb- és baloldali vezetése is felszólalt, így részt vett és beszédet mondott több megyei Lungo Drom-os képviselő is.

A cigány és nemzetiszínű zászlókat, valamint települések neveit hirdető táblát tartó demonstrálók a tüntetés végén rohamrendőrök gyűrűjében „*a demokráciáért szervezett békemenet*” keretében indultak el a *Cipők a Dunaparton* nevű szoborkompozícióhoz. Menet közben többször megálltak, és a cigány himnuszt énekelték. A tüntetés a *Széchenyi rakparton* haladt tovább a *Roosevelt térre*, ahol csatlakoztak a Demokratikus Charta felvonulásához. A rendőri biztosítás itt még erősebbé vált, rohamrendőrök és lovas egységek biztosították a felvonulást. A Széchenyi rakparton látványos keretek között „*mosták ki*” az árpádsávós lobogót, melyet a Dunából mert vízben tisztítottak meg „*a fasizmus szennyétől*”. A már megtisztított lobogót a tömeg hatalmas ovációja közepette emelték a magasba.

A Demokratikus Charta tüntetése

Körülbelül 200-250 ember gyűlt össze a Demokratikus Charta rendezvényére várva két óra körül a *Clark Ádám téren*. A teret előtte tűzszerek vizsgálták át, hiszen ide várták a kormányfőt is. A *Roosevelt téren* öt nemzetiszínű lobogókkal feldíszített színpadot állítottak fel, hangfalakkal és kivetítőkkel. 14 óráig a tömeg 300-400 főnyire nőtt. A résztvevők többsége a ruhájára ragasztott, kék színű, *Magyar Demokratikus Charta 2008* feliratú matricával várakozott a téren. A matricákat, az azonos feliratú karszalagokat, illetve a rendezvény térképét és „házi rendjét” kék pólós rendezők osztogatták. Valamivel három óra után megérkezett a Clark Ádám térre Gyurcsány Ferenc miniszterelnök is a feleségével. Ezt követően megindult az ekkor már mintegy kétezer fős tömeg a *Lánchídon át* a pesti oldalon lévő társaikhoz,

akik mintegy ezren-másfélezren lehettek, és a várakozás ideje alatt a színpadokról szórakoztatták őket. Több miniszter (*Bajnai Gordon, Draskovics Tibor, Hiller István, Veres János*), városvezető (*Hagyó Miklós, Horváth Csaba* főpolgármester-helyettesek), az MSZP-s frakcióvezető *Lendvai Ildikó, Teleki László*, romaügyekért felelős miniszterelnöki megbízott, valamint neves közéleti személyiségek (*Vágó István és Vásárhelyi Mária*) is megjelentek a rendezvényen. Vidékről buszokkal is érkeztek résztvevők, példáulul Szerencsről, Nyíregyházáról, Oroszlányból, Dunaújvárosból. Sokan nemzeti lobogókkal, meg MSZP-s zászlókkal érkeztek.

A két egyesült tömeg az *Akadémia utcán* át „*A köztársaságért, a demokráciáért, a szabadságért*” felirattal az élen megindult a nagygyűlés helyszíne, a *Kossuth tér* irányába, ahova háromnegyed négy tájban érkeztek. A tudósítók tíz-tizenötezerre becsülték a tömeget. A térre kordonokon keresztül lehetett bemenni, a rendőrök szűrőpróbaszerűen ellenőrizték az érkezőket. Itt először az 1993-as Demokratikus Charta három alapítója, *Vitányi Iván* szocialista politikus, *Konrád György* író és *Farkasházy Tivadar* humorista lépett a színpadra, és ugyanazt a performance-t alkalmazták, mint az 1993-as Charta rendezvényén: a színpadon állók együtt nyitották ki a nemzetiszínű esernyőiket, a „barna eső” elleni védekezésül. Konrád György később azt mondta: „*azért nyitottuk ki az esernyőnket, hogy félresöpörhessük a vad, embertelen ideológiákat*”. *Vitányi Iván* beszédében hangsúlyozta: 1993 szeptemberében a charta tagjai ugyanúgy álltak a Kossuth téren, mint most, két okból: valami ellen és valamiért.

Ezt követően *Demszky Gábor* főpolgármester mondott beszédet. „*Azért gyűltünk itt össze, hogy kinyilvánítsuk, nem félünk*” – mondta, majd felidézte, hogy az elmúlt két évben milyen típusú szélsőjobboldali fenyegetések történtek az országban. Példaként említette többek között a Magyar Gárdát. *Iványi Gábor* lelkész beszédében hangsúlyozta, „*szégyelljük, hogy több mint fél évezred után nem tudtuk integrálni a cigányságot*”. Ez a tüntetéshez csatlakozó romáknak is szóló üzenet volt, hiszen a Kossuth térre mintegy ezerötszázan érkeztek a romaszervezetek nem sokkal korábban véget ért tüntetéséről is. *Horváth Aladár*, a Roma Polgárjogi Alapítvány elnökének beszéde alatt érkezett a legtöbb visszajelzés a tömegből: gyakran kísérté taps a szavait, és „*úgy van!*” bekiabálás is el-elhangzott. Többek között azt hangsúlyozta, hogy be kell engedni a romákat a munkahelyekre, az iskolákba. Arról megfontak, hogy az iskolákból senki sem zárta ki a cigányokat, éppen ellenkezőleg: közülük nem voltak hajlandók sokan iskolába járni és ott tanulni.

Ezután Gyurcsány Ferenc kapott szót, aki egy szaxofonossal kísért néptáncsoportot követően lépett színpadra. Beszéde elején hangsúlyozta: azt üzeni a jobboldaliaknak, hogy ők is a honfitársai és a barátai. Kiemelte: Magyarország ereje sokszínűségéből ered. Mi egy nyugodt, békés országot akarunk, ahol mindenki az lehet, ami akar. Ebben a legszentebben közösek vagyunk magyarok, demokraták. Azt hangsúlyozta, hogy egy a kötelessége minden hazafinak: tanuljon meg ne gyűlölni, hanem szeretni.

A rendezvény véget ért, amelynek az egyik legrokonszenvesebb szereplője a hangsúlyozottan civil és rövid megszólaló *Groó Diána*, filmrendező volt. Egy svéd gyerekkönyvből idézett: „*Sten-Malténak nagy, vörös és elálló füle van. Nekem tetszik a nagy, vörös és elálló fül*” – mondta. A békésen lezajló rendezvény után a résztvevőket arra kérték a kivetítőkön, hogy hazafelé tartva három útvonal közül válasszanak: induljanak a Jászai Mari tér felé, az Akadémia utca irányába, vagy szálljanak fel a metróra. Az ok, jobboldali tüntetők közeledtek a Szabadság térhez. Itt kapcsolódik be a történetünkbe a harmadik, a Hősök téri szélsőséges tüntetés.

A szélsőjobbosok békés nagygyűlése és harcos tüntetése

A szélsőséges jobboldal nagygyűlésének helyszínén, a Hősök terén három óra körül kezdtek gyülekezni az emberek, s rövid idő alatt ezres, majd több ezres nagyságúra duzzadt a tömeg. Sokan – főleg bőrfejük – fekete ruhába öltöztek és csuklyát is viseltek. Többen láttak Szálasi pólókat, nyilaskeresztes jelképeket és sok palesztin sálát. A Romantikus Erőszak zenekar szórakoztatta a gyülekezőket. Sok helyen lehetett látni nemzetiszínű és árpádsávos lobogókat. A szervező *Toroczkai László*, a Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom (HVIM) vezetője volt, de jelen volt *Tomcat (Polgár László)* az ismert blogger is, aki egy celofánba csomagolt tárgyat vitt magával, amit meglepetésnek szánt.

Zagyva György Gyula, a HVIM alelnöke köszöntötte a megjelenteket, majd *Kakuk Attila*, a Magyar Önvédelmi Mozgalom (MÖM) elnöke külön köszöntötte a futballszurkolókat, akiktől a hatalom legjobban fél. A szélsőséges nemzeti mozgalmak (a HVIM, a Jobbik és a MÖM) egysége mellett szállt síkra, amely oldal a magyar emberek 15-20%-át képviseli. *Vona Gábor*, a Jobbik elnöke ígéretet tett arra, hogy pártja meghatározó erőként fog a magyar országgyűlésbe bevonulni. Hevesen kikelt a kuruc.info nevű portál ellen, kaftánosoknak titulálva annak működtetőit. *Morvai Krisztina* – beszéde idején már legalább ötezren voltak a téren – üzenetet intézett a chartások

felé: „*Elegiünk van a maguk fajtából!*”. Ezt követően – a résztvevők nagy derűtsége közepette – idézeteket olvasott fel a Demokratikus Chartából. Beszédében hosszan szembesítette a chartát aláírókat eddig elkövetett bűneikkel a 2004. december 5-ei népszavazástól kezdve a 2006-os terrorig és a jelenleg is zajló atrocitásokkal. Szerinte gyarmattá tették az országot, és elítélte azt, hogy a multik megölik a magyar kis- és középvállalkozásokat. Gyurcsányt „*zakkant semmirekellőnek*” és „*hibbant Nérónak*” nevezte, és örül, hogy a másik oldal végre fél. Toroczkai László gyújtó hangú beszédet tartott, „fegyverbe” szólított visszafoglalni a hazát, végigvonulni Budapesten. Elővette az eddig titkolt tárgyat: egy rendőrbakancs taposta Hunnia zászló volt, melyen állítólag akkor is látszódtak a bakancs nyomok. *Budaházy György* is köszöntötte a „harcosokat”, és arra buzdított, hogy a Szabadság téri szovjet emlékműnél tegyék le a cipőjüket, és aztán „nézzenek át” a Kossuth térre, van-e még ott chartás ember. Teherautóról maszkokat és szemtörőket kezdtek osztogatni, a felismerhetőség és a paprika-spray ellen.

Öt óra tájban indult el a többezres menet az *Andrássy úton* a Szabadság tér irányába. A sor elején egy fekete alapon piros keresztet zászlót vittek „*Magyar Ellenállás*” felirattal. A rendőrség kísérte a tömeget. Negyedóra múltán már az Oktogont is elhagyták „*Gyurcsány, takarodj!*” „*Le a magyargyűlölettel!*” mondatokat skandálva, de „*Mocskos zsidók!*” „*Szemét cigányok!*” rigmusokat is hallani lehetett. A rendőri biztosítás hatalmas volt, a tüntetők felett helikopter körözött. Hat óra felé a felvonulók már a *Bajcsy-Zsilinszky úton* haladtak. A környéken lévő kiülős kávéházak alkalmazottai gyorsan beszédtek a székeket, asztalokat. (Ekkor ért véget a Demokratikus Charta rendezvénye.)

Negyed hétre értek a radikális tüntetők a *Szabadság téri* szovjet emlékműhöz, melyet megerősített rendőrkordon vett körül. Ennek ellenére sikerült cipőket, köveket, üvegeket, sőt égő tárgyakat is bedobálni az obeliszkhez, tiltakozva a „cigánybűnözés” ellen és emlékezve a kommunizmus áldozataira. Eldurrant az első könnygázgránát, megkezdődött az oszlatás. Ekkor már vagy háromezer rendőr állt készenlétben. Kilenc megyéből rendeltek fel erősítést a Készenléti Rendőrséghez, de mindegyikükön ott volt az azonosító jel. A rendőröknél pajzs, gázálarc és paprikaspray, a rakparton, az MTV székház északi oldalán és az Országház mellett tucatnyi rendőrségi teherautó és autóbusz volt látható. Vízágyúk is voltak a közelben, valamint lovasrendőrök osztaga. Fél hét tájban a rendőrök ellentámadásba lendültek. A *Hold utcánál*, a *Bank utca* kereszteződésénél állt fel a „front”. Az *Arany János utcánál* a metró már több órája nem állt meg, mert a rendőrök extra erősségű könnygázt vetettek be. A

Hercegprímás utca sarkán kiégett egy rendőrautó. A demonstrálók két részre szakadtak: sokan a Bank utcába menekültek, más részük a Hold utcába. Itt azonban rendőrsorfall várja őket. A rendőrök többeket kiemelték a tömegből.

Egyes szélsőségesek közben megtámadták a hazatérő chartásokat. Közben a rendőrök a tömeget az Andrássy út felé szorították, vízágyú is volt már a helyszínen, mellyel a sugárúton megindult az oszlatás. A *Bajcsy-Zsilinszky út* az Arany János utcánál teljesen kiürült. Az *Oktogontól a Hősök tere felé* szorították a tömeget, rengeteg volt a rendőr. Több tüntetőt előállítottak. Könnygázt is bevetettek. A főváros közlekedése megbénult, a Nagykörúton nem közlekedtek villamosok. Közben körülbelül ötszáz tüntető pusztított az Andrássy úton a rendőri sorfall elől menekülve. A Szabadság téren a szélsőséges nemzetiek közül 80–100 ember menekült a *Hazatérés templomába*, akik rendőri felszólításra sem voltak hajlandók kijönni onnan. Később a rendőrök szabad elvonulást biztosítottak a számukra, amivel azonban csak néhányan éltek. Ezt követően az *Izabella utcában* voltak összecsapások, ahol a tüntetők sített öntöttek az útra, a rendőrök pedig könnygázt vetettek be egy 150–200 fős csoport ellen. Többeket letartóztattak és a Gyorskocsi utcába vittek.

Fél nyolc után már csak a tüntetők szétszórt kisebb csoportjai „harcoltak” a Nyugati térenél, a Hősök terénél, az Oktogonnál, és a Hazatérés templomát is elhagyták az ott maradt tüntetők. Nyolc óra felé csak rendőröket lehetett látni az utcákon. A közlekedés is megindult, megkezdődött az utcák takarítása. Összesen tizenöt tüntetőt állított elő a rendőrség, közülük kettőt feljelentettek. Öt rendőr sérült meg az összecsapásokban, a mentők egy civil sérültről tudtak. Tíz köbméter hulladékot takarítottak össze, főleg az Izabella utcában és környékén. Az anyagi kár több millió forint lett. Egy rendőrautót felgyújtottak, rendőrpajzsok tűntek el, melyek zöme később megkerült. Ez történt egy rendőr pisztolyával is. A főváros népe ismét egy szégyenteljes napot élt át.

39. adatlap: 2008. szeptember 20.

- Cím, jelmondat: Romák, chartások és szélsőségesek
- Alcím, minősítés: Három tüntetés Budapesten.
- Szervezők: Roma szervezetek, a Magyar Demokratikus Charta, Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom és más szélsőséges szervezetek.

Jelszavak: „Soha többé fasizmust!” „Munkát, kenyeret és minőségi oktatást!” „Jogállamot akarunk!” - „A köztársaságért, a demokráciáért, a szabadságért” „Nem félünk!” - „Gyurcsány, takarodj!” „Le a magyargyűlölettel!” „Mocskos zsidók!” „Szemét cigányok!”

Fő követelések: fasizmusellenesség, romák egyenjogúsága - antifasizmus, megbékélés - a magyargyűlölettel való leszámolás, a kormányfő lemondatása, a „cigánybűnözés” elleni tiltakozás.

Résztvevők száma: ezer-másfélezer - tíz-tizenötezer - öt-tíz-ezer.

Letartóztatottak száma: 15 fő.

A tüntetés helye: Olimpiai park, Széchenyi rakpart, Cipők a Duna-parton szoborkompozíció - Clark Ádám tér, Roosevelt tér, Alkotmány utca, Kossuth tér - Hősök tere, Andrássy út, Oktogon, Bajcsy-Zsilinszky út, Szabadság tér, Hold utca, Arany János utca, Hercegprímás utca, Bajcsy-Zsilinszky út, Andrássy út, Izabella utca, Hősök tere, Nyugati tér, Oktogon .

Időjárás, egyéb fontos körülmények: hűvös idő, több milliós kár a főváros utcáin.

Visszhang a médiában: A Hősök terénél oszlatták szét a dühöngőket, „Mi is magyarok vagyunk, mi is ide tartozunk!” ; „Civilek az erőszak és a kirekesztés ellen” (szept. 22.) /Nép-szabadság/ „Provokáció és erőszak a fővárosban” ; „Tömegek mozgósítására nem, csak az indulatok felkorbácsolására volt alkalmas a chartagyűlés” ; „Titkos szolgálatok provokáltak?” „A Fidesz és a KDNP arra gyanakszik, hogy Szilvásy és »emberei« állnak a szombati rendbontás mögött” ; „Kevesen »védték« a demokráciát” ; „Gyurcsány: »Soha bűnbe nem estem« . „Iványi a chartatüntetésen beintett népünk eredetmondájának” ; „Köny-nyező hívők, sörös üveggel üdvözölt fesztiválózó” ; „Chartá-sok és kirekesztők” (szept. 22.) /Magyar Nemzet/

Civil összefogás a demokráciáért (2009)

Amit a Civil Összefogás Fórumról (CÖF) tudni kell

45 2009. elejére a polgári ellenzéki értelmiség számára nyilvánossá vált, hogy nincs értelme új ellenzéki párt alapításába kezdeni, egyetlen út maradt az erők összefogására, a civil társadalom megszervezése. Ennek szellemében alakították meg politizáló civil szervezetek képviselői 2009. március 27-én a Civil Összefogás Fórumot (CÖF). Egy hónapi előkészítő vita után 12 fő hozta létre a szervezetet, mely néhány nap múlva már 24 civil szervezetet egyesített több ezer taggal. Legfőbb céljának a Gyurcsány-kormány lemondatását és új választások kiírását tartotta. Közben Gyurcsány bejelentette, hogy saját kormánya ellen bizalmatlansági indítványt nyújt be, s az új kormányt az MSZP-re támaszkodva választják meg. E megoldás ellen a CÖF a civil szervezetek legszélesebb összefogásával gigademonstrációt hirdetett április 5-ére a Hősök terére. A május 23-án rendezett I. Kongresszuson az összefogás koordinálására és a szervezeti struktúra stabilizálására az alapítók hét szövivőt választottak, akik a továbbiakban a CÖF-öt képviselték a nyilvánosság előtt. (Bencze Izabella, Csizmadia László, Fricz Tamás, Piukovics Gábor, Schulek Ágoston, Simon János, Varga István). Az új választások kiírásáért két további tüntetést szerveztek: az egyiket április 14-ére, a Bajnai-kormány kinevezése ellen az Alkotmány utcában, a másikat „Utolsó figyelmeztetés” címmel az ellenzék elsöprő győzelmét hozó Európai Unió választások után, június 14-ére. A szlovák nyelvtörvény elleni tiltakozásul szeptember elsején Szlovákia Budapesti Nagykövetsége előtt tartottak demonstrációt. Októberre megszervezték a Civil Társadalmi Kerekasztalt, s novemberben szakértőkkel „Társadalmi szerződés” címmel tanulmány-kötetet készítettek arról, miért kell új Alkotmány, s szerintük miről kellene szólnia. A könyvet a CÖF egy ünnepi rendezvény keretében átadta a Fidesz–KDNP képviselőjének, Semjén Zsolt-nak. A továbbiakban a CÖF vezetésében személyi változások és szervezeti átalakulások történtek, s 2010-től már egy szűkebb, centralizáltabb vezetés vitte az ügyeket Csizmadia László és Fricz Tamás vezetésével. A Civil Összefogás Fórum vezetőinek legnagyobb érdeme, hogy hosszú évtizedek után végre létrehozták az első olyan nagyobb civil szervezeti hálózatot, melyet nem politikai pártok mozgattak, hanem független szervezetek. A későbbiekben a Békemenetek szervezésében a CÖF felhasználta a 2009-es évben szerzett tüntetési tapasztalatokat és nemzetközi kapcsolatokat.

Bemutakozó tüntetés virágvasárnapon: A CÖF tüntetése a választások kiírásáért (2009. ápr. 5.)

A Civil Összefogás Fórum (CÖF) vezetői a kialakult kormányzati válságot úgy értékelték, hogy az országban egyszerre jött létre tartós gazdasági, politikai és erkölcsi válság, amit a szociálliberális kormány, társadalmi támogatottság nélkül képtelen megszüntetni. Ezért társadalmi összefogást kell lét-

rehozni az új választások kiírása érdekében. Az MSZP és az SZDSZ „vásári komédiává” züllesztette a kormányfőjelölést, s ebben a megoldást számukra az a *Bajnai Gordon* jelentette, akit vállalkozói múltja miatt a CÖF alkalmatlannak tartott arra, hogy az ország miniszterelnöke legyen. Az emberek kétharmadának követelése, hogy előrehozott választások legyenek, aminek bizonyítására a Civil Összefogás Fórum a civil szervezetek legszélesebb összefogásával gigademonstrációt hirdetett a *Hősök terére*, április 5-ére, virágvasárnapra.

Emellett több szervezet is jelezte, hogy a budapesti rendezvénnyel egy időben a vidéki városokban tiltakozó demonstrációt szerveztek. A hirtelen óriásira duzzadt szerveződést jelezte, hogy a CÖF felhívásához interneten keresztül több mint 400 civil szervezet csatlakozott. A tömeg óriásira duzzadt, ami még a szervezőket is meglepte. A nagygyűlés valóban „gigademonstrációvá” vált, még Nagy Imre 1989-es ünnepélyes temetésén sem voltak ennyien, hiszen a BRFK is 200-250 ezer főre tette a megjelentek számát. A rendkívüli erejűvé vált civil aktivitást jogosan nevezték az elemzők a civil társadalom reneszánsza kezdetének. A rendezvény programját a szervezők nem hozták előzetesen nyilvánosságra, hiszen azt még a helyszínen is alakították. A CÖF kérésére a rendezvényt biztosító rendőrök a helyszíntől távolabb, a *Városligetben* állomásoztak, hogy ne legyen semmilyen provokáció. A gyűlést magyar és CÖF-ös zászlók sokasága dominálta, de több helyen feltűnt az árpádsávós zászló és a Jobbik pártzászlaja is. A Magyar Gárda egy kb. 50 fős szervezett csoportja egyenruhában és alakzatban a tér egyik oldalán sorakozott fel.

A nagygyűlést 14 órakor *Makovecz Imre* nyitotta meg, majd további felszólalások hangzottak el, sorrendben a következők: *Jókai Anna, Piukovics Gábor, Vértessaljai László, Szokolay Sándor, Bíró Ildikó, Mészáros Imre, Répás József, Palkovics Imre, Szöőr Anna, Molnár Attila, Kelemen András, Németh Miklós Attila, Jakab István, Molnár Oszkár, Varga István, Rácz Sándor, Bencze Izabella, Simon János, Fricz Tamás*. Az összefogás szellemében a felszólalók széles ideológiai skálát képviseltek, voltak közöttük jobboldaliak és baloldaliak, konzervatívok, szocialisták és liberálisok, vallásosak és nem vallásosak. A beszédek a korrupcióval, az átláthatatlan privatizációkkal, a törvénysértésekkel, a sajtószabadsággal, a hazugságokkal, a hiteles közszolgálati tájékoztatással és a társadalmi igazságtalanságokkal foglalkoztak, és azzal zárultak, hogy vissza kell adni az emberek kezébe a választás, a döntés lehetőségét. Mindannyian a választások azonnali kiírását követelték. Menet

közben felolvasták a civilek 12 pontba foglalt követeléseit, melyek megvalósításához előrehozott választásokat követeltek, s azt a tömeg közfelkiáltással megszavazta.

A petíciót nemzeti zászlókkal feldíszított motorosok vitték el a kormányalakításról alkudozó MSZP és SZDSZ székházába, valamint a Várba, a *Köztársasági Elnök Hivatalába*. A tömeg egyetlen hangorkánban zúgta, hogy „*Elég volt! Döntsön a Nép! Előre hozott választásokat!*” A rendezvény 18 órakor közös énekléssel zárult, majd a CÖF szervezői bejelentették, hogy ha a kormánytöbbség mégis Bajnait jelöli miniszterelnöknek, akkor április 14-ére, beiktatásának napjára tiltakozó nagygyűlést hirdetnek a Kossuth térre, és élfőlánccal körbe veszik az Országházat.

A Jobbik és a Magyar Gárda tagjai azonban elhatározták, hogy nem fejezik be a tüntetést, és mintegy 2000 fő elindult a *Kossuth térre*. A Parlament előtt *Gonda László*, majd *Budaházy György* mondott beszédet, de érdeklenség miatt a spontán gyűlés hamar feloszlott.

Az utóbbi történet azonban a kormánybarát sajtó számára alkalmat adott arra, hogy összemosza őket a korábbi CÖF rendezvénnyel, s általában a civileket szidja kudarcos kísérleteikért. A civil tüntetésnek a maga helyén való értékelése azért is fontos volt, mert sokan még mindig a Téli Palota ostromának ígézetében éltek, hogy a tömeg egy rohammal beveszi a Parlamentet. Ez egy diktatúra ellen hatékony és járható út, de a demokráciában a tüntetést egyértelmű jogi keretek és normák rendszere szabályozza, amit a CÖF következetesen betartott. Hangsúlyozni kell, hogy a CÖF által szervezett rendezvények egyik fontos alapelve volt, hogy nem alkalmaznak erőszakot, nem engedik a konfliktusokat olyan szintre fajulni, hogy erőszakos rendőri fellépésre kerüljön sor. A szervezet egyik érdeme, hogy ezt az elvet sikerült mindig megtartani.

Maga a tüntetés példátlan volt, egyrészt méreténél fogva, másrészt, hogy civilek és nem pártok szervezték, s ezért sem a média, sem a pártok nem tudták helyén kezelni vagy értelmezni. A politikusok – különösen a kormányzó MSZP–SZDSZ-esek – alapvetően tartottak tőle, ami részben érthető is. A közszolgálati média agyonhallgatta a CÖF rendezvényt, az MTV1 reggeli műsorában, a *Gyárfás Tamás* nevével fémjelzett *Napkelte*-ben, a műsorvezetőtől egyetlen mondat sem hangzott el róla. Hasonlóképpen járt el a Népszabadság és a Népszava, az MTI pedig mindössze 10–20 ezer részvevőről beszélt. Még az ellenzéki Hír TV is bizonytalanul kezelte, s csak óvatos szimpátiával tudósított róla. A Magyar Nemzet, a Magyar Hírlap bővebben

számolt be a tüntetésről, a Demokrata viszont – szerkesztési nehézségekre hivatkozva – nem írt róla. Közben elterjedt a hamis hír ellenzéki körökben, hogy a CÖF párttá akar válni, ezért sokan óvatos távolságtartással kezdték szemlélni az eseményeket. A hírportálok többsége sem tudta helyén kezelni a megmozdulást. Néhány hírportál folyamatosan hírt adott a történésekről: Gondola.hu, hírextra.hu, index.hu. Egy részük azonban kifejezetten össze-mosta a civilek, vagyis a CÖF tevékenységét a Magyar Gárdával és a Jobbikkal. Kevés olyan hírportál volt, mely hitelesen és tisztességesen tudósított az eseményről. Ilyen kivételnek számított a Gondola.hu.

40. adatlap: 2009. április 5.

Cím, jelmondat: Gigademonstráció: „Döntsön a Nép!”
Alcím, minősítés: Civil szervezetek tömeggyűlése előrehozott választásokért.
Szervezők: a 24 nagy civil szervezetet összefogó Civil Összefogás Fórum (CÖF).
Jelszavak: „Szabad választásokat most!”
Fő követelések: A tüntetés a lemondott Gyurcsány-kormány után új választások kiírását akarta elérni.
Résztvevők száma: kettőszázezer – kétszázötvenezer fő (a BRFK szerint).
Letartóztatottak száma: -
A tüntetés helye: Hősök tere - Kodály körönd.
Időjárás, egyéb: kellemes napsütés, békés, incidens és atrocitás nélküli megmozdulás.
Visszhang a médiában: „Tüntetés április 5-én a Hősök terén” (ápr. 5.) „Az előrehozott választásokért tüntettek” (ápr. 6.) /Népszabadság/ „Tüntetést szervez a Hősök terére a 120 társadalmi szervezetet tömörítő CÖF az előre hozott választásokért” (márc. 31.) „A 120 társadalmi szervezetet tömörítő CÖF vasárnapra »gigademonstrációt« szervez a Hősök terén” (ápr. 2.) „Százvezres tüntetés az új választásokért” ; „Parlamentoszlató tüntetés folytatással” (ápr. 6.) /Magyar Nemzet/

„Döntsön a Nép!” Az Alkotmány utcai harcos tüntetés (2009. április 14.)

Gyurcsány Ferenc az MSZP 2009. március 21-i kongresszusán bejelentette, hogy nem kívánja tovább betölteni a miniszterelnöki tisztséget, de előrehozott választásokat sem akar. Javasolta, hogy a kormánypárt két héten

belül találjon miniszterelnök-jelöltet, akit majd a „konstruktív bizalmatlansági indítvány” útján választ meg az Országgyűlés. 2009. március 29-én, éjszakába nyúló viták után az MSZP és az SZDSZ is elfogadta *Bajnai Gordont* miniszterelnök-jelöltnek, így miniszterelnökké választásának időpontját 2009. április 14-ére tűzték ki.

A Civil Összefogás Fórum 2009. április 5-i gigademonstrációjának szervezői *április 7-én* sajtóközleményt adtak ki, miszerint tüntetésüket addig folytatják, amíg a civilek „*vissza nem kapják a döntés jogát arra, hogy előrehozott választással ők válasszák meg vezetőiket.*” A CÖF vezetői ennek szellemében 2009. *április 14-én déltől fél hatig* újabb országos demonstrációt hirdettek Bajnai beiktatása ellen a *Kossuth térre*. Mivel a Parlament előtti teret az új miniszterelnök megválasztásának és beiktatásának napján védett területté nyilvánították, ezért a demonstráció az *Alkotmány utcába* került meghirdetésre, s ez már eleve lehetetlenné tette, hogy a civilek élőlánccal zárják körbe a Parlamentet.

Április 14-én délben már vagy 10 ezer ember szorongott az Alkotmány utcában, s az emberek egyre csak gyülekeztek. Délután 4 órakor, a munkaidő lejárta után már 30–40 ezer ember verődött össze egészen a metrókijáratig. 12 órakor, a tüntetés kezdetén, a Himnusz eléneklését követően, *Németh Miklós Attila* levezető ismertette a rendezvény programját, majd *Simon János* felolvasta a CÖF követelését tartalmazó egyoldalas levelet, amit háromszori közfelkiáltással megszavaztatott a jelenlévőkkel. Ezt követően a Parlament bejáratánál a petíciót a *Csizmadia László, Fricz Tamás* és *Simon János* által alkotott delegáció átadta *Semjén Zsolt* országgyűlési képviselőnek, kérve, hogy olvassa fel. A kisebb ellenzéki párt elnöke szót kért a Parlamentben, és fennkölt érces hangon, méltóságteljesen felolvasta a Nép kiáltványát. A kordonok mögé szorult tömeg a szabadtéri kivetítőn egyenes adásban nézte és néma csendben hallgatta. Először fordult elő a magyar parlamentáris demokrácia történetében, hogy egy tüntető tömeg követelését nyilvános ülésen felolvassák az ország házában.

A szavazás előtt a FIDESZ és a KDNP képviselői tiltakozásul kivonultak, így az országgyűlés szociálliberális többsége 204 igen szavazattal és 8 tartózkodással megválasztotta Bajnai Gordont Magyarország miniszterelnökévé. Az Alkotmány utcában a képviselői voksok leadását, majd az eredmény kihirdetését követően *Piukovics Gábor* elszavalta a „Magyar hiszek egyet”, majd 10 perces ütemes dobszó hallatszott a beiktatás alatt. A feszültséget oldotta az öröm, hogy egymás után jöttek ki a tömeghez az

ellenzéki képviselők. Először *Czomba Sándor* és *Wittner Mária*, majd *Molnár Oszkár* és *Kelemen András*. Wittner Mária gyújtóhangú beszédet mondott, de nagy taps kísérte Molnár és Kelemen felszólalásait is. A drámaiság idővel csökkent, sőt a rendezvénynek volt humoros csúcspontja is. Az új miniszterelnököt zűrös libás ügyelein gúnyolódó demonstrálók két tucát libát dobtak be a kordonon belülrre. A libák sorba rendeződtek, és elindultak az Országház felé.

A BRFK képviselőivel történt előzetes megállapodásnak megfelelően a CÖF részéről Csizmadia László fél hatkor bejelentette a rendezvény hivatalos befejezését. Közben a résztvevők közül egyre többen *Vona Gábor* nevét kezdték el skandálni, követelve őt a szónoki emelvényre. A Jobbik elnöke meg is jelent a tüntetés helyszínén, azonban a szervezők – *Makovecz Imre* vezetésével – nem engedték föl az emelvényre, hogy beszédet mondjon. A feszült helyzetet úgy oldották föl, hogy kiadták a jelszót: „*Irány a Köztársasági Elnök Hivatala!*” Ezzel sikerült elvinni a CÖF-ös tüntetőket az Alkotmány utcából gyalogosan a budai Várba. Az Alkotmány utcában maradt engedély nélkül demonstráló jobbikos tüntetőket rövid időn belül a REBISZ emberei gumibottal szétoszlatták, sőt ismeretlen számú tüntetőt rövid időre elő is állítottak.

A CÖF-ös tüntetők (kb. 2000 fő) a *Sándor-palotához* érve rigmusokat szavaltak, népdalokat énekeltek. Eközben *Bencze Izabellát*, a CÖF küldöttét beengedték az Elnöki Hivatalba, ahonnan telefonon beszélt a köztársasági elnökkel, aki ígéretet tett arra, hogy a demonstrációt szervezők korábbi levelére szóban, illetve írásban a közeljövőben válaszol. Soha nem válaszolt! A demonstráció békésen ért véget.

Az április 14-i Bajnai-ellenes rendezvényről már több hír volt mind a magyar, mind a nemzetközi sajtóban. Többségük korrekten a tények közlésére szorítkozott, de a kormánypárti média most is összemosta a CÖF-öt a Jobbikkal és a Gárdával, amikor azt állították, hogy a CÖF tüntetésén a civilek megütköztek a rendőrökkel, és sok volt a sérült. Mindeközben a valóság az volt, hogy az Alkotmány utcában már hivatalosan befejeződött a CÖF tüntetés, megőrizve békés jellegét. Amikor pedig a rendőrök elindították a gumibotos oszlatásukat, akkor már csak a jobbikosok és a gárdisták tartózkodtak ott, a CÖF demonstrálói a Várban voltak.

41. adatlap: 2009. április 14.

Cím, jelmondat: Folytatjuk! Döntsön a nép!

Alcím, minősítés: Nagygyűlés az előrehozott választásokért!

Szervezők: a Civil Összefogás Fórum (CÖF).

Jelszavak: „Döntsön a Nép!” „Döntsön a Nemzet!” „Döntsenek a választók!” „Még kér a Nép, most adjatok neki!”

Fő követelések: Országgyűlési azonnali felosztatása és előrehozott országgyűlési választások kiírása.

Résztvevők száma: 30-40 ezer (szervezők becslése).

Letartóztatottak száma: -

A tüntetés helye: Alkotmány utca - Kossuth tér torkolata, Sándor-palota előtti tér.

Időjárás, egyéb fontos körülmények: rövid ideig jégeső is esett, a CÖF demonstráció békésen zajlott le (a sajtóban a CÖF tüntetését és a jobbikosok (Magyar Gárda) tüntetését - utóbbi résztvevőinek oszlatását - összemosták).

Visszhang a médiában: széleskörű tudósítások, még a nemzetközi sajtóban is, de a közszolgálati média ismét hallgatott róla. „Amikor a Plútó együtt áll az Orionnal” (ápr. 15.) /Népszabadság/ „Ismét tüntettek ma civilek” (ápr. 10.) „Civil frakció” (ápr. 11.) „Bent szavazás, kint tüntetés” (ápr. 14.) „Előre hozott választást követeltek” ; „Ismét tízezrek a Kossuth téren” (ápr. 15.) /Magyar Nemzet/

Utolsó figyelmeztetés – vonulós tüntetés az EP választások után (2009. június 14.)

A 2009. június 7-i Európai Parlamenti (EP) választások után Magyarországon 22 képviselőt delegálhatott az Európai Parlamentbe. A 36%-os részvétel mellett megtartott választáson a Fidesz-KDNP 14 mandátumot szerzett, az MSZP 4-et, a Jobbik 3-at, az MDF 1-et, az SZDSZ pedig egyet sem. A CÖF előzetesen elhatározta, hogy ha az EP választáson a szavazók többsége a változás mellett voksol, akkor „*Utolsó figyelmeztetés! – Döntsön a nép!*” címmel egy harcos kormányellenes tüntetést szervez az előrehozott országgyűlési választások kiírásáért. Azzal a szervezők is tisztában voltak, hogy tüntetésükre nem fog lemondani a Bajnai-kormány, de mivel megígérték az embereknek, úgy döntöttek, hogy szavukat betartják. Emellett hozadéknak kalkulálták, hogy ezzel a választásokig egyben tartják az ellenzékieket, hogy ne veszítsék el a változásba vetett hitüket. Változtattak is az eddigi tünteté-

sek statikus jellegén, és a Hősök teréről egy menetet terveztek az Alkotmány utcába egy olyan teherautó vezetésével, amit az '56-os forradalom idején használtak.

A június 14-i rendezvény délután négy órakor kezdődött a *Hősök terén*, ahol az emelvényt az '50-es évekbeli zöld ZIL teherautó platója szolgáltatta. Innen hangzottak el a kritikus hangú szónoklatok. A fő előadóként *Tarlós István* beszélt, mint a Polgári Szociális Bázis alapítója és vezetője, valamint *Bogár László*, *Csizmadia László*, *Fricz Tamás*, *Osztie László*, *Simon János*. A Hősök terén elhangzott beszédekot követve az összegyűltek fél hatkor gyalog, csendes menetben átvonultak az *Alkotmány utcába*. A felvonulókat az ideiglenes színpadként is használt teherautó vezette fel, ami mögött az „*Utolsó figyelmeztetés! Döntsön a Nép!*” feliratú transzparenst vittek. *Oberfrank Pál* színművész elszavalta *Dsida Jenő* *Psalmus Hungaricus* című költeményét, majd három szónoklat hangzott el (*Piukovics Gábor*, *Kásler Árpád*, *Fricz Tamás*). A beszédek az ellenzéki összefogás szükségességét hangsúlyozták, és arra ösztönözték a hallgatóságot: ne engedjék, hogy falat építsenek a kormányt leváltani akaró pártok szavazói közé. A tüntetők a Parlamentig nem juthattak el, mert a rendőrök kordonokat emeltek az Alkotmány utca végén. A felszólalók többsége azt kérte az emberektől, hogy az új választásokig maradjanak együtt, s akkor is legyenek ilyen aktívak. A radikálisabb felszólalók azt javasolták, hogy amennyiben szeptemberig nem távozik a Bajnai-kormány, sztrájkokat, illetve engedetlenségi mozgalmakat szerveznek.

A résztvevők nyugodtan figyelték az ideiglenes színpadon felszólalókat, a tömegben sok magyar zászló mellett néhány árpádsávos, valamint jobbkios lobogót lehetett látni. Az országgyűlési választások kiírásáért tartott demonstráció kora este fél nyolckor fejeződött be, a tüntetők a környező utcákon békésen távoztak. A rendezvényen rendbontás nem történt, a rendőröknek nem kellett beavatkozniuk.

A baloldali kormánypárti média, ahogyan a két országos baloldali napilap is, elhallgatta a CÖF demonstrációját. Néhány MSZP-s politikus a radikálisok tüntetésének minősítette a rendezvényt, és pár ezer fős tüntető csoportról beszélt.

42. adatlap: 2009. június 14.

- Cím, jelmondat: „Utolsó figyelmeztetés! Döntsön a nép!”
- „Újra itt van a nagy csapat!”
- Alcím, minősítés: Nagygyűlés az előrehozott választásokért!
- Szervezők: Civil Összefogás Fórum.
- Jelszavak: „Utolsó figyelmeztetés!” „UFI, Döntsön a nép!”
- „Előrehozott választásokat!”
- Fő követelések: Előrehozott országgyűlési választások kiírása.
- Résztvevők száma: 25-30 000 (szervezők becslése) (MTI: pár ezer fő)
- Letartóztatottak száma: -
- A tüntetés helye: Hősök tere - Andrássy út - Bajcsy-Zsilinszky út - Alkotmány utca.
- Időjárás, egyéb fontos körülmények: kellemes időjárás, a demonstráció incidens nélkül, békésen zajlott le.
- Visszhang a médiában: az ellenzéki lapokban széleskörű tudósítások, a kormánypárti baloldali sajtóorgánumban nem jelent meg tudósítás, vagy ha igen, akkor mint a radikálisok rendezvénye. „Utolsó figyelmeztetésnek szánt tüntetés a választásokért” (jún. 14.) /Népszabadság/ „Civil tüntetés az új választásokért” ; „Utolsó esély - döntsön a nép!” (jún. 11.) „Orbán Viktor: Nincs kiegyezés” ; „Utolsó figyelmeztetés Bajnaiéknak” (jún. 15.) /Magyar Nemzet/

A szlovákiai nyelvtörvény elleni tiltakozás (2009. szeptember 1.)

2009. június 30-án jött a hír Szlovákiából, hogy a felvidéki magyarokkal szemben egy diszkriminatív államnyelvtörvényt fogadtak el, mely megtiltotta a nemzetiségieknek, hogy közintézményekben anyanyelvüket használják. A törvényt megszegő intézményeket és személyeket 5000 euro büntetésre ítélik. Mivel a kollektív kisebbségi jogokat, így a nyelvhasználatot is több kétoldalú szerződés és EU-s határozat is védi, a Civil Összefogás Fórum szóvivői is úgy gondolták, hogy a szlovák rendelkezések ellen fel kell emelniük a szavukat. Ha ugyanis ezt a törvényt átveszik a románok, szerbek, ukránok, akkor a magyarság legerősebb identitásképző ereje, a közös nyelv kerül végveszélybe. A szlovákiai magyarok szeptember 1-jére tiltakozó nagygyűlést hirdettek a *duna-szerdahelyi* sportstadionba, s velük egyeztetve ugyanabban az időpontban hirdette meg a CÖF is tiltakozó gyűlését a budapesti szlovák nagykövetség elé.

A rendezvény több értelemben is nemzetközi volt. Jelszava: „*Európa kiálts és tiltakozz!*” A nemzetközi közvéleményhez szóló demonstráció szolidaritását fejezte ki a felvidéki magyarsággal, s kérte, hogy az Európai Unió is foglalkozzon a nyilvánvaló jogsértéssel. A rendezvényre nemcsak Szlovákiából érkezett szónok, de Spanyolországból is. A szervezők előre bejelentették, hogy a nemzetközi tiltakozás kifejezésére pontban 15 órakor megszólalnak a harangok Budapesten, a szlovákiai magyar többségű településeken, Erdélyben, a Vajdaságban, Kárpátalján ugyanúgy, mint ahogy Krakkóban, Varsóban, Brüsszelben, Helsinkiben, Koppenhágában, Londonban, Valenciában, New Yorkban, Los Angelesben, Torontóban, Clevelandben, Mexikóvárosban, Buenos Airesben, Melbourne-ben is. Ezzel a CÖF elkezdte nemzetközi hálózatának kiépítését. Brüsszelben is akadt egy magyarokat tömörítő civil szervezet, a Magyar Hullám, mely csatlakozott a tiltakozó megmozduláshoz, megkongatta a harangot, és a CÖF által készített Tiltakozó memorandumot („*Declaration of Protest*”) átadta Jerzy Buzeknek, az Európai Parlament elnökének.

A nyelvtörvény elleni nemzetközi tiltakozás megszervezését nehezítette, hogy az Európai Unió jogszabályai és szokásjoga nem ismeri el „*expressis verbis*” a kollektív kisebbségi kulturális jogokat, csak a liberális egyéni jogokat (például homoszexualitás). Néhány politikus azért megszólalt mellettünk. Jerzy Buzek azt hangsúlyozta, hogy a nemzeti kisebbségek jogait nem korlátozni, hanem bővíteni kell. *Per Stig Moeller* dán külügyminiszter hazája civil szervezetei nyomására úgy nyilatkozott, hogy megkülönböztetett figyelmet fog szentelni a szlovák nyelvtörvénynek. *Peter H. Carsten*

sen, Schleswig-Holstein tartomány miniszterelnöke azt szorgalmazta, hogy legyen az EU-nak kisebbségi ügyekért felelős biztosja. A német Frankfurter Allgemeine Zeitung pedig közölte az Európai Nemzetiségek Föderalista Uniója (FUEV) vezetőjének, *Hans Heinrich Hansen*nek a nyilatkozatát, miszerint „egy európai ország törvényei közé nem tartozhat olyan jogszabály, amely büntetni rendeli egy nyelv használatát.” Spanyolországban az ismert kisebbségi jogvédő egyetemi professzor, *Carlos Flores Juberías* is a magyarok védelmében nyilatkozott meg, s elfogadta a szervezők meghívását, eljött Budapestre, hogy elmondja tiltakozását.

A demonstráció előtt egy nappal az MTV1 Híradója ismeretlen forrásokra hivatkozva azt közölte, hogy egy magyar rendszámú autó megpróbálta a szlovák nagykövet kocsiját leszorítani. A BRFK ezt a hírt nem erősítette meg. A szlovák nagykövetség másnap azt állította, hogy ismeretlen tettesek egy Molotov-koktél jellegű üveget dobtak be a követség kertjébe, de az nem robbant fel. Bárgyú színjátéknak tűnt, de az MTV már úgy feliratozta a hírt, mint a „civiliek válaszáát” a nyelvtörvényre. A civil mozgalommal szemben ennél átlátszóbb lejáratási kísérletet nem is lehetett volna produkálnia a kormányzati médiának. A CÖF rendezői sajtókonferenciát tartottak, és 20 ezer példányban szórólapot is készítettek *Csongár Dániel* grafikájával, amin egy szlovák olló vágja le a magyarok nyelvét. A képnek olyan sikere lett, hogy a felvidéki magyarok engedélyt kértek arra, hogy óriásplakátot csináljanak belőle. Az egyik dunántúli város SZDSZ-es polgármestere 50 ezer Ft bírságot rótt ki a CÖF-re, mert valaki engedély nélkül kiragasztotta a tüntetésre hívó plakátot.

Szeptember 1-jén (kedden) délután fél háromkor kezdődött a rendezvény, egy időben a dunaszerdahelyivel. A *Stefánia úton*, a szlovák nagykövetséggel szemben felállított emelvény előtt 3-4 ezer ember gyűlt össze csekély média-érdeklődéssel kísérve. Először *Simon János*, a rendezvény fő szervezője felolvasta *Csáky Pálnak* a szlovákiai magyarok pártja (MKP) nevében küldött üdvözlő és köszöntő levelét, majd a *Csoóri Sándor* által megfogalmazott nyelvtörvény-ellenes nyilatkozatot, melyet 21 neves magyar közéleti személy írt alá. A beszédeket *Papp Lajos* szívsebész és *Zétényi Zsolt* ügyvéd kezdték, majd pontban háromkor megszólaltak a környék templomainak harangjai. Ezzel együtt a világ sok városában is megszólaltak a szolidaritás harangjai.

Ahogy elhalkultak, a közönség éneklésbe kezdett, majd *Carlos Flores Juberías* professzor lépett a mikrofonhoz. Angolul kezdte olvasni előre megírt beszédét, de a sok taps hatására kótetlenül spanyolul folytatta. Kijelentette, hogy Közép-Európában is az a legjobb nyelvtörvény, amelyik nem létezik,

mert minden nyelvnek egyenlő jogokat kell adni. *Erdélyi Géza* felvidéki református pap magasztos hangvételű felszólalása után az alig 18 éves *Lovász Ádám* következett. Az Amerikában született, de már Magyarországon élő fiatal egymaga 30 ezer aláírást gyűjtött a nyelvtörvény ellen. Ezután *Schulek Ágoston* felolvasta a CÖF Tiltakozó memorandumát (Declaration of Protest), amit hárman átvittek a Szlovák Nagykövetségre, és átadtak a szlovák nagykövetnek. *Peter Weis* fogadta őket, s megígérte, továbbítja azt kormánya felé. Végül a színpadon *Oberfrank Pál* idézeteket olvasott fel az Emberi jogok nyilatkozatából, majd a *Kormorán* együttes lépett fel, s a tüntetést *Varga Miklós* zárta, a Vén Európa eléneklésével.

Ez a rendezvény eltért a többi CÖF-tüntetéstől, mert nem annyira a tiltakozás szelleme uralta, hanem sokkal inkább a pátosz, az emelkedettség és a magyar identitástudat erősítése.

43. adatlap: 2009. szeptember 1.

Cím, jelmondat: A szlovák nyelvtörvény ellen

Alcím, minősítés: Civilek nemzetközi tiltakozása a szlovák nyelvtörvény ellen.

Szervezője: a Civil Összefogás Fórum (CÖF) és nemzetközi hálózata.

Jelszavak: „Tiltakozz!” „Európa kiálts és tiltakozz!”

Fő követelések: A tüntetés a szlovák nyelvtörvény visszavonását követelte.

Résztvevők száma: négy-ötezer fő.

Letartóztatottak száma: -

A tüntetés helye: Stefánia út - Szlovákia Nagykövetségével szemben.

Időjárás, egyéb: kellemes napsütés, békés, incidens és atrocitás nélküli megmozdulás.

Hozadéka: Az EU 2009 novemberében a nyelvtörvény módosítására szólította fel Szlovákiát, ami részben meg is történt.

Visszhang a médiában: „Szakadékba tart Szlovákia” (szept. 2.) /Népszabadság/ „Európa kiálts és tiltakozz!” (szept. 1.) „Tüntetés a nyelvtörvény ellen” ; „Saját lábára állhat az ország. Orbán Viktor: Szlovákia szembemenetel az unió közös értékeivel és érdekeivel” (szept. 2.) /Magyar Nemzet/

IV. A kétharmad és ellenzéke (2010–2013)

A 2010 áprilisában tartott országgyűlési választásokat a Fidesz–KDNP pártszövetség nyerte, több mint kétharmados többséggel. Az Orbán Viktor vezette új kormánynak egy gazdasági és politikai csődben lévő országot kellett talpra állítania. A gazdasági összeomlás elkerülése érdekében a kormány a hagyományos válságkezeléstől eltérő módszereket választott, ami sértette a nemzetközi pénztőke és multinacionális nagyvállalatok érdekeit. Kapóra jött ezek számára, hogy a baloldali ellenzék készségesen szállította a magyarországi állapotokat rágalmazó híreszteléseket, így hazánk politikai támadások kereszttüzebe került. A kormánynak azonban sikerült megőriznie belső támogatottságát, s a már veszélyessé váló külső nyomás idején a magyar nép százezres tüntetésekkel fejezte ki a kormány iránti bizalmát. Ez a támogatottság tette lehetővé, hogy a kormány folytathatta az olyan régen időszerű reformok bevezetését, mint a nyugdíjé, az egészségügyé és az oktatásé, s az utóbbi kettő a lehetőségek határain belül szabta béremelésekkel is járt.

A munka alapú társadalom megteremtése érdekében meg kellett újítani a Munka Törvénykönyvét, a közbiztonság és a közállapotok javítása érdekében új büntető, valamint polgári törvénykönyvet kellett alkotni. Emellett kidolgozták és elfogadták az új választójogi törvényt, közel felével csökkentve az országgyűlési képviselők számát. S élve a kétharmados parlamenti többség adta lehetőséggel – az Országgyűlés megalkotta a már régóta esedékes új magyar alkotmányt, az Alaptörvényt.

A baloldali ellenzék, mely a saját, néha nem is létező elképzelésein kívül minden mást eleve rossznak tart – szokásához híven – a kormány törekvéseit a demokrácia és a szabadságjogok felszámolásának minősítette, és egyre hisztérikusabb támadásokat indított a kormányzat ellen. Ugyanakkor képtelennek bizonyult arra, hogy a jelenleg megvalósulóval szemben egy egységes, jól megalapozott politikai programot mutasson fel. A társadalom jelentős része viszont megértette, hogy az ország – a baloldali kormányzatok idejétől eltérően – végre nem sodródik, hanem irányítottan halad.

Gárdák vonulása (2010. július 4.)

Milyen politikai eszközöket választhat egy politikai párt? Adódnak a „klasszikus” parlamenti eszközök, a felszólalás, az interpelláció, a sajtótájékoztató vagy a sajtóközlemény. A parlamenten kívüli eszközök közül választhatják a tüntetést, aláírásgyűjtést, élőláncot vagy az utcai kitelepülést. Ezek az eszközök azonban leginkább a már parlamentbe jutott pártok számára jelentenek valós alternatívát.

A Jobbik Magyarorszáért Mozgalom még parlamenten kívüli pártként a látványos és provokatív megjelenéseket választotta. 2003-tól minden karácsonykor kereszteteket állítanak a főváros forgalmas helyein, amivel a szimbolikus térben „felzárkóztak” a zsidó hitközségek köztéri Hanuka gyertyagyújtási szertartásához.

A mai pártok közül talán a Jobbik érzett rá legjobban a „szimbolikus cselekvés” műfajára. Ennek keretében egy valós társadalmi igényt vagy problémát elsőként karoltak fel. A legtöbb ilyen probléma megoldása összetett, több szereplő együttműködését igényli, és csak közép- vagy hosszútávon képzelhető el. Egyes pártok ezt a komplex kérdéskört leegyszerűsítik, egy provokatív kérdésbe sűrítik, amire egy hasonlóan leegyszerűsített választ adnak. Az érintettek józan eszükkel tudván tudják, hogy problémájukat nem lehet varázsűtésre megoldani. Elkeseredettségükben azonban sokan remélik, hogy valahogyan mégis egyik napról a másikra születhet megoldás égető problémáikra.

A szimbolikus cselekvés a politikai beszédnél annyival több, hogy a cselekvés látszatát kelti, vagy olyan eseménysort vált ki, amely elmozdítja a helyzetet a látszólagos holtpontonról. A szimbolikus cselekvés egyik eszközeként használta a Jobbik vezetése a Magyar Gárdát és annak különböző, általuk integrált utódszervezeteit.

Az események jobb megértése érdekében a következőkben röviden fellelevenítjük a Garda történetét és megalakulása körüli jogi problémákat.

A Garda rövid története

46 | A szélesebb társadalom és a parlamenti pártok figyelmét több tragikus esemény irányította a magyar–cigány együttélés problémáira. Szögi Lajos tanár meglinccselése (2006. október 15.) és Marian Cozma kézilabdázó megkéselése (2009. február 8.) voltak azok az események, amelyek hetekig szerepeltek az országos média híradásaiban.

A Jobbik vezetése által alapított *Magyar Gárda Egyesület* 2007. augusztus 25-én tartotta első nyilvános eskütételét a budai várban, ahol a Sándor-palota előtt 56 gárdista tett esküt. Örök igazság, hogy a baloldali kormányok és nagykoalíciók idején a nemzeti radikális pártok megerősödtek. Így volt ez 2008 után Magyarországon is, ahol a gárdisták nyilvános eskütetele és felvonulása egyes falvakban minden addiginál nagyobb médiafigyelmet biztosított a szélsőséges nemzetieknek.

A rendszerváltoztatás után a Jobbik első politikai szervezetként fedezte fel és aknáztta ki sikeresen a magyar–cigány együttélés problémáiban, valamint az ország válságregióiban kirívóan rossz közbiztonság kérdésében rejlő politikai lehetőséget. Több helyen alakult ki emiatt konfliktus a gárdisták és a helyi cigányság között, ami gyakran rendőri intézkedésekbe torkollott.

A *Magyar Gárda Hagyományörző és Kulturális Egyesületet* a Fővárosi Bíróság 2008. december 15-én oszlatta fel első fokon. Fő indoklásként mások emberi jogának megsértését hozták fel. Az elsőfokú ítéletet 2009. július 2-án a Fővárosi Ítéltábla másodfokon is jóváhagyta, sőt annak hatályát kiterjesztette a jogilag képlékeny fogalmú *Magyar Gárda Mozgalomra* is. A bíróság ítéletében elismerte ugyan, hogy közvetlen fizikai erőszakra nem került sor, ám – ahogy az ítélet fogalmaz – „a gárda rendezvényei közvetlenül és ténylegesen fajgyűlölő és kirekesztő megnyilvánulásokkal a közrendet és köznyugalmat támadták”.

A jogi helyzet bonyolultsága több téren is megjelent. A gárda avatási szertartásai helyszínéül előszeretettel választotta a szimpatizánsai által biztosított magánterületet, ahová a rendőrség csak kezdetben ment be intézkedni. Újabban, mint például a 2012. augusztus 25-i dunaföldvári gárdistaavatásnál már csak a magánterületre érkező tüntetőket ellenőrizte.

Egy másik ilyen vitatott kérdés az egyenruha kérdése. Az első feloszlató ítéletben az egyenruha viselését nem tiltották meg, a rendőrség mégis többször állított elő egyenruhás gárdistákat. Szőrszálhasogató jogi viták után 2009 novemberében hatályba lépett a lex gárda, amely a betiltott egyesület egyenruhájának viselését egyértelműen szabálysértésnek minősítette.

Harmadik kérdéskörként a betiltott szervezet neve váltott ki jogi vitát. A gárda vezetői a feloszlítás ellenére egyben akarták tartani tagságukat, így (fél)legális megoldásokat kerestek. Már az elsőfokú ítélet után megalakult az *Új Magyar Gárda Mozgalom*, amely csak nevében különbözött feloszlított elődjétől. (Mások a gárda bázisán őrző-védő céget alapítottak volna.)

A másodfokú ítélettel szemben beadott felülvizsgálati kérelmet a Legfelsőbb Bíróság 2009. december 14-én utasította el, így a gárda képviselőinek már csak a strasbourgi emberi jogi bíróság jogorvoslati lehetősége maradt.

Az előzmények után fordítsuk figyelmünket a 2009-es év történéseire, mely a Jobbik számára talán az addigi legsikeresebb év volt. Januárban a Jobbik jelöltje, *Szegedi Csanád* harmadik lett a ferencvárosi időközi választáson, az első fordulóban 8,5%-ot kapott. Innentől a szélsőséges nemzeti párt mint a „harmadik erő” hirdette magát.

A legnagyobb létszámú, ötödik országos gárdista avatásra *március 15-én* került sor, amikor a *Hősök terén* a hazai és nemzetközi sajtó élénk érdeklődése mellett 650 új gárdista vonult fel.

Nem várt „segítségként” a júliusi európai parlamenti választásokon az SZDSZ választási plakátjain a liberális és a szélsőséges nemzeti párt közötti választásra buzdítottak. Így a kormányzati pozícióban elhasználódott, belső vitáktól tépázott liberális párt ingyen reklámot csinált a Jobbiknak, mely párt a júniusi EP-választáson 427 773 szavazattal (14,77%) harmadik lett, így három képviselőt küldhetett Strasbourgba. Az országos politikai siker után, július 2-án született a Legfelsőbb Bíróság jogerős ítélete a gárda feloszlatásáról, amire a Jobbik vezetésének reagálnia kellett. Nem akartak a gárdáról, mint politikai eszközzől lemondani, és az ország szinte egészét lefedő, több ezres létszámú tagságot is egyben akarták tartani.

E célok elérésére szerveztek *július 4-ére* tüntetést a gárda betiltása ellen a fővárosi *Erzsébet térre*, ahol a gárdisták fehér ingben ültek a fűvön, majd vezényszóra felvették mellényüket. Ekkor a rendőrség beavatkozott, és a gárdistákat – köztük *Vona Gábort*, a Jobbik elnökét is – egyenként vitték a közelben álló rabszállító autókba. Az előállított személyek ellen rendszerint garázdaság miatt tettek feljelentést. A gárda szimpatizánsait a rendőrség kora este az Erzsébet tértől a Keleti pályaudvarig üldözte, ahol a tüntetők széteszlottak. Aznap 216 előállítás történt, 17 könnyű sérültet láttak el. A Legfelsőbb Bíróság 2011 novemberében jogerős ítéletében kimondta, hogy a rendőrség jogellenesen oszlatta fel a 2009. júliusi gárdatüntetést. Az akkor előállított gárdisták személyi szabadság korlátozása és más jogcímen kártérítési pereket indítottak a rendőrség ellen.

Egy évvel később, *2010. július 4-én* a „*Bajtársiasság napját*” hirdették meg, amelyen az egy évvel korábbi eseményekre emlékeztek. A Jobbik 2010-es Trianon-megemlékezésén hozták létre a Magyar Nemzeti Gárdát, amelyet a feloszlátott gárda utódszervezetének szántak. Az Erzsébet téri tüntetésen beszédet mondott *Vona Gábor*, a Jobbik elnöke, *Pörzse Sándor*, ifj. *Hegedűs Lóránt* és *Gaudi-Nagy Tamás* jobbikos képviselők, továbbá *Kiss Róbert* a Magyar Nemzeti Gárda akkori főkapitánya. A fővárosi Erzsébet téren új gárdistákat is avattak, az eskü szövegét *Vona Gábor* olvasta fel. A rendezvényen és az után 74 előállítás történt, a rendőrség ezúttal már csak a felfegyverkezett, rohamsisakos és rendbontó egyéneket emelte ki.

44. adatlap: 2010. július 4.

Cím, jelmondat: Gárdák vonulása

Alcím, minősítés: A Magyar Gárda újraalakítására tett kísérlet.

Szervezők: Jobbik Magyarországért Mozgalom, Magyar Gárda Mozgalom, Új Magyar Gárda Mozgalom.

Jelszavak: „Bajtársiasság napja”.

Fő követelések: A Magyar Gárda melletti kiállítás.

Résztvevők száma: több ezer tüntető.

Letartóztatottak száma: 216 előállítás, 17 könnyű sérült.

Tüntetés helye: Erzsébet tértől a Keleti pályaudvarig.

Időjárás, sajátos körülmények: átlagos nyári nap.

Visszhang a médiában: „Megalakult a Magyar Gárda” (júl. 5.)

/Népszabadság/

Feszültség Gyöngyöspatán (2011. április 26.)

Gyöngyöspata a Mátra alján fekvő kistelepülés Heves megyében. Az országos médiában azonban nem a Vári Pincesor finomságaival vagy a Palóc Napok kulturális fesztivál eseményeivel vált híressé. A 2011 húsvétkor eszkalálódó etnikai konfliktus utórezgései nemzetközi bonyodalmakhoz, rejtélyes öngyilkossághoz és titokban készült hangfelvételek kiszivárogtatásához is vezettek. Mint egy rossz politikai krimiben.

A magyar–cigány együttélés problémáiról már sokan és sokat írtak. A cigányság helyzete a kommunista rendszer bukása után a megnövekedett munkanélküliség következtében tovább romlott. Közöttük több lett a szegénységben élő nagycsalád és az iskolai végzettség nélküli fiatal. A lappangó etnikai feszültséget több fő okra szokták visszavezetni, amelyek közül több ok együttes megléte konfliktushoz vezethet. A régóta helyben élő (magyar és cigány) családok között csak ritkán törnek ki konfliktusok, hiszen ezek rendelkeznek a problémák megoldásához szükséges ismerettel és konfliktuskezelési mechanizmussal.

Valós feszültség akkor robban ki, amikor más településekről érkeznek olyan családok, amelyek aszociális életmódot folytatnak. A magyarságra már nem, ám a cigányság zömére még jellemző nagycsaládos modell következtében egy-két ilyen aszociális család akár 40–60 felnőttet és gyermeket is jelenthet. A cigányságra jellemző továbbá a közösségi szellem és cselekvés, ezért az individualizálódott magyarsággal szemben ők gyakran csoportosan járnak-kelnek. Vélt vagy valós sérelmeiket is kalákában köszörülik ki, ami néha csoportos verekedésekhez is elvezet.

Az aszociális családok közül sokan eleve azokat a településeket keresik, amelyekben rokonaik élnek, így könnyebb a megkapaszkodás. Olyan településekre is szívesen költöznek, ahol a helyi szociális támogatások igénybevétele nincsen szigorú feltételhez kötve, vagy ezek betartását nem ellenőrzik. Ilyen feltétel lehet a porta rendben tartása, a gyermek rendszeres iskolalátogatása, konyhakert művelése, stb.

A teljes képhez az is hozzátartozik, hogy egyes települési vezetők szívesen telepítenek be nagycsaládos romákat, akiktől a települési oktatási intézmények normatív támogatásának fenntartását, növelését várják.

A cigányság helyzete a rendszerváltoztatás után

47

A rendszerváltoztatás után az ország válságrégióiban az állami intézmények határfoka és tekintélye is válságba jutott. Háziorvosi és rendőrségi körzeti megbízotti állások százai betöltetlenek, ráadásul az országos átlaghoz képest itt alacsonyabbak a fizetések. A képzettebb és mobilabb rétegek elvándorlása után a kis falvakban gyakran csak az öregek és a helyben dolgozók maradtak. A magas munkanélküliséghez gyakran kilátástalanság is párosul, amit a szociális ellátórendszer sem tud mindig enyhíteni. Sok helyütt hiányoznak azok az intézmények és szakemberek (például napközi ellátás, mentorok és mediátorok), akik a mélyszegénységben élőket segítenék, számukra perspektívát és példát mutatnának. A cigány kisebbség érdekérvényesítő ereje csekély, kisebbségi önkormányzataikat a politika nem mindenhol tekinti egyenrangú partnernek.

2011-ben egyes megfigyelők számára úgy tűnt, mintha a Jobbik egy új stratégiába fogna vidéki bázisa stabilizálására. Ennek részeként az etnikai feszültséggel teli településeken a gárda és a *Szebb Jövőt Polgári Egyesület* (SZJPE) felhasználásával teremtették meg a lakossági támogatást. A konfliktus nyomán a jellemzően független polgármesterek lemondtak, és az időközi választáson a Jobbik által támogatott politikusokat választották településvezetőnek. A gárdistákból az akkori szabályok szerint akár polgárőrök válhattak volna, de a legálissá válásnak ezzel a lehetőségével nem éltek.

A legdrámaibb események 2011. március elején kezdődtek, amikor egy idős férfi öngyilkossága országos hírré vált. A Jobbik-közelében médiában ezt úgy tállalták, hogy a szomszéd házba egy cigány családot akartak költöztetni, és az idős férfi emiatt vetett véget életének. Más hírek szerint megoldhatatlan magánéleti problémái miatt lett öngyilkos. A felkavaró esemény után a Magyar Gárda egyik legaktívabb utódszervezetének számító Szebb Jövőért Polgárőr Egyesület tagjai egyenruhában két hétig járőröztek a településen. Miután a járőrözést már nem engedélyezték, az SZJPE tagjai „közbiztonsági sétát” tartottak, és így vonultak végig a falun. A rendőrség is nagy erővel vonult fel, megakadályozva, hogy a polgárőrök a cigányok utcáiban is sétáljanak.

Az események hatására – és betegségére hivatkozva – áprilisban az addigi polgármester lemondott. A július 17-i polgármester-választáson a Jobbik által támogatott *Juhász Oszkár* lett a befutó.

A konfliktus akkor eszkalálódott, amikor áprilisban egy addig alig ismert szervezet, a *Véderő* terepszínű egyenruhát viselő tagjai a cigány telep mellett telket vásároltak, és ott az április 22–24. közötti húsvéti hétvégén katonai élménytábort akartak tartani.

A tábor tervezett kezdőnapján *Richard Field* amerikai állampolgár, építési vállalkozó 267 roma asszonyt és gyermeket utaztatott el Csillebércre és Szolnok-Tiszaligetre, az őket fenyegető állítólagos veszély miatt. Az események után azonban mindannyijukat visszavitték Gyöngyöspatára.

A fizikai erőszak elszabadulására *április 26. éjszakáján* került sor, amikor a Véderő tucatnyi tagja és a helyi cigányok között verekedés tört ki, amelynek több sérültje is volt. Az eseményeket egy térfigyelő kamera is megörökítette. A nagy erőssel kivonuló rendőrség több embert állított elő. A Véderő vezetője, *Eszes Tamás* a júliusi polgármester választáson is elindult, kevés sikerrel.

Innentől lassan visszaköltözött a béke a kis hevesi faluba. 2011. augusztus elején a település az elsők között kapott 20 millió forintot a helyi közmunkaprogram elindítására, amely 40 hátrányos helyzetű lakosnak adott munkát. Az országos média érdeklődése mellett az új munkaruhába öltöztetett emberek bozótirtásba és tereprendezésbe kezdtek. A településen zajló közmunka sokáig a figyelem középpontjában maradt. 2011 októberében országos hír lett abból, hogy négy közmunkást igazolatlan hiányzás miatt elbocsátottak. A gyanú szerint a közmunkánál jobban fizető napszámon voltak, míg egyes érintettek szerint csupán betegek voltak.

Az események utóéletéhez tartozik még, hogy a parlament megváltoztatta a polgárőrségről és polgárőri tevékenységről szóló, 2011. évi CLXV. törvényt. Onnantól már csak az Országos Polgárőr Szövetség tagjaként működő szervezeteket tekintik hivatalosan polgárőrnek, amelyeknek a helyi rendőri vezetéssel együttműködve kell a közbiztonságot védeni.

2011. november 3-án Eszes Tamást holtan találták gyöngyöspatai házában. A 47 éves férfi, aki október közepén lemondott a Véderő vezetéséről, önkézével vetett véget életének. Egyesek a hivatalos jelentés ellenére rejtélyes kezek munkáját látják az öngyilkosságban, míg mások ismét csak magánéleti problémákat hoztak fel a tett indokaként.

Az események után közel egy évvel, *2012. április 19-én* az ATV honlapján nyilvánosságot kapott egy rejtett mikrofonnal készült, 2011-es hangfelvétel, amelyen Juhász Oszkár, későbbi gyöngyöspatai polgármester kampányfőnökével és vélhetően a Véderő két tagjával beszélget egy esetleges polgárháború kérdéséről. A polgármester másnap azt nyilatkozta, hogy ő éppen le akarta beszélni a szélsőségeket egy polgárháború kirobbantásáról, és azért használta a véderősök argóját (fordulatait), hogy azok jobban megértsék őt.

2012. május 14-én az Országgyűlés elfogadta az eseményeket vizsgáló bizottság jelentését, amely a Jobbikot és az LMP-t marasztalja el. Utóbbi a szintén elmarasztalt Richard Field amerikai állampolgár által került képbe, aki 2010 tavaszán pénzzel támogatta az ökopárt kampányát. Field támogatását az LMP akkor fel is tüntette nyitott kampányszámláján. Field szerepe egyeseket olyan összeesküvés-elméletekig is elvezetett, miszerint az Egyesült Államok állna az események mögött, ám erre semmiféle bizonyíték nincsen.

45. adatlap: 2011. április 26.

Cím, jelmondat: Feszültség Gyöngyöspátán
Alcím, minősítés: A magyar-cigány együttélés problémái.
Szervezők: Szebb Jövőt Polgári Egyesület (SZJPE).
Jelszavak: -
Fő követelések: a magyar lakosság védelme az aszociális cigányokkal szemben.
Résztvevők száma: néhány száz fő.
Letartóztatottak száma: -
Tüntetés helye: Gyöngyöspata.
Időjárás, sajátos körülmények: kellemes, tavaszi idő.
Visszhang a médiában: „A körülmények indokolták...” (ápr. 26.), „Orbán Viktor: Meg kell védeni az embereket” (ápr. 29.) /Népszabadság/ „Tömegverekedés Gyöngyöspátán” ; „Gyöngyöspata békét akar” ; „Gyöngyöspata ötvenhat napja” ; „Rendet!” (ápr. 28.) /Magyar Nemzet/

Bohócforradalom (2011. június 16.)

A kommunista rendszer bukása után kialakult helyzetben a nyugdíjas társadalmat 2010-es adatok szerint a közel 1,7 millió időskori nyugdíjas mellett leginkább a karkedvezményes (379 ezer fő) és rokkantnyugdíjasok (750 ezer fő) alkották. Sokan egyszerűen csak a politika által a munkanélküliség és a szociális segély előli menekülésre felkínált lehetőségként váltak nyugdíjassá, jó néhányan azonban hálapénzért jutottak valamilyen nyugellátást biztosító igazoláshoz.

A friss nyugdíjasok életstratégiájában a nyugdíj egyfajta alapbiztonságot jelent, amelyet – lehetőség szerint – valamilyen további jövedelem egészít ki. Aki tud, dolgozik, kiadja nyaralóját, lakását, vagy őstermelőként árulja terményeit. A rendvédelem területén dolgozókra ez különösen igaz volt, hiszen az aktív állomány tagjai 25 év szolgálati viszony után nyugdíjba vonulhattak. Szélsőséges esetben egy 18 évesen felszerelt rendőr, tűzoltó vagy katona már 43 évesen leszerelhetett. Az egymást menetrendszerűen követő jogszabályi változások életbe lépése előtt százak-ezrek éltek a számukra kedvezőbb lehetőséggel.

Azt mindenki belátja, hogy egy vadászpilóta, orvos, bányász vagy tűzoltó munkája embert próbáló, komoly fizikai és mentális igénybevételt jelent. Munkájuk értéke felbecsülhetetlen, pénzben csak nehezen kifejezhető. Sokan nem is a gyakran megalázóan alacsony fizetésért, a gyakori túlórákért, hanem a hivatás szépségeért vagy családi hagyomány folytatásaként vállalnak ilyen munkát. Az itt dolgozók más szakmáknál hamarabb érik el teljesítőképességük határát, amit a közösség a kedvezményes visszavonulás lehetőségével is elismer(t). A 25 évi szolgálat utáni nyugdíjba vonulás lehetősége azonban fenntarthatatlanná vált.

A 2011-es törvénymódosítás után az 57 évnél idősebb, kedvezményrel nyugdíjba vonult szolgálati nyugdíjasok választási lehetőség elé kerültek. Szolgálati járadékra átminősített korábbi nyugdíjukat 16% SZJA levonása után megtarthatták, vagy visszamehettek korábbi munkahelyükre dolgozni. Utóbbi lehetőséggel 2012 őszéig csak 80-100 nyugdíjazott rendőr élt.

Nem csoda, ha az intézkedések az érintettek részéről ellenállást váltottak ki. A lengyel kormány hasonló intézkedéseit egy kommunikációs kampány előzte meg, így az ottani „szolgálatiskok” és más kedvezményes nyugdíjasok nem számíthattak a közvélemény rokonszenvére.

Az előzmények sorát több tüntetés nyitotta meg. *2011. április 16-án* (szombaton) a tüntetők menete a Hősök teréről a Kossuth térre indult. Útközben az *Andrássy úton* egyes tüntetők füstbombákat dobtak és tűzcsapokat nyitottak ki. Ez nemcsak azt érzékeltette, hogy milyen körülmények között kell a tűzoltóknak néha dolgozniuk, de megfélemlítő hatása is volt. A tűzcsapokat kámzsás, símaszkos tűzoltók nyitották ki, mondván, csupán „ellenőrzik azok működőképességét”. Az előzetes vezetői tiltás ellenére sokan védőfelszerelésükben jelentek meg. A szerzett jogok védelmében rendezett tüntetés két fő szervezője a *Kónya Péter* által vezetett Fegyveres és Rendvédelmi Dolgozók Érdekvédelmi Szövetsége (FRDÉSZ) és az *Árok Kornél* által vezetett Hivatásos Tűzoltók Független Szakszervezete (HTFSZ) volt.

Május 6-án (pénteken) a rendvédelmi dolgozók tiltakozó napot tartottak. A *Hősök teréről* autókaraván indult a *Parlamenthez*. Egy vonulási tüntetés érintette a *Belügyminisztérium* Széchenyi István (korábban Roosevelt) téri épületét, ahol a tüntetők rangjelzéseiket letépve követelték *Pintér Sándor* belügyminiszter lemondását, és szerzett jogaik védelmét. A *Nemzetgazdasági Minisztérium* Honvéd utcai épülete előtt egyes tüntetők izraeli zászlót is égettek, majd a Parlament elé vonultak. A délutánra a Kossuth térre érkező több száz tüntető áttörte a Parlament épületét körülvevő lánckordont, és elfoglalta a látogatók elől elzárt főlépcsőt. A rendőrség nagy erővel vonult ki, ám nem avatkozott közbe. Kora estére a tüntetők elhagyták a főlépcsőt és a parlamenti parkoló területét, tiltakozásukat a kijelölt helyen folytatták. Itt a belügyminiszter kiment a tüntetőkhez, és hangos füttykoncert közepette a tárgyalások folytatását ígérte a megjelenteknek, illetve a tűzoltók elmaradt pótlékainak kifizetését. A kb. háromezer tüntető este fáklyás felvonulással és élőlánccal zárta a tüntetést.

2011. május 30-án a *Tettrekész Magyar Rendőrség Szakszervezet* hívta a rendvédelmiseket tüntetni. A Parlament előtt 15 órára kb. kétezer tüntető gyűlt össze a miniszterelnök és a belügyminiszter lemondását követelve. A tüntetők haragja leginkább *Lázár János* és *Balsai István* kormánypárti képviselők ellen irányult, akik indítványozták az akkor hatályos alkotmány módosítását, így téve lehetővé a kedvezményes nyugdíjakra vonatkozó szabályok elfogadását. Magyarország 2012. januártól hatályos Alaptörvénye már nem garantálta a fegyveres testületek korábbi kiváltságait, így az említett technikai jellegű módosítás csupán a 2011. novemberben elfogadott törvény alkotmányosságának feltételeit teremtette meg.

Ilyen előzmények után került sor a *június 2-i* egyeztetésre a miniszterelnökkel, amelyen nem született érdemi egyezség. A szakszervezeti vezetők javaslatára, miszerint Orbán Viktor tartson a Kossuth téren tüntetőkkel rögtönzött szociális konzultációt, a miniszterelnök a tárgyaláson résztvevők szerint azt felelte, hogy ezzel a „bohócüggyi” államtitkára foglalkozik. Az egyeztetések később a Belügyminisztériumban folytatódtak.

A fent idézett kijelentés csak olaj volt a tűzre, s a szervezők fel is használták az amúgy is feszült hangulat fokozására. Sikerült is a szerzett jogaik megvédéséért küzdő rendvédelmi dolgozóknál szélesebb társadalmi csoportokat megszólítani. Ezt a célt a „bohócforradalom” meghirdetésével érték el. A rendvédelmisek mellett főként a kormány munkájával elégedetlen embereket várták, akiket arra kértek, hogy szolidaritásuk és felháborodásuk jeleként öltözzenek bohócnak.

A rendvédelmi szakszervezetek vezetői 2011. június 16-ára (csütörtökre) hirdették meg a *Kossuth térre a bohócforradalmukat*. Négy szakszervezeti szövetség országszerte autókorzókat és szolidaritási tüntetéseket szervezett, s több kisebb szakszervezet és civil szervezet is támogatásáról biztosította a tüntetőket. A tüntetés két fő szervezője és szónoka a bohócnak öltözött Kónya Péter és Árok Kornél volt, akiket hasonló kosztyümjük miatt „bohócikreknek” is neveztek. A Kossuth térre minden irányból bohócnak öltözött, vagy bohócorrú tüntetők érkeztek, akik a felállított szavazófülkékben szimbolikusan visszavonhatták a választáson a Fidesz/KDNP pártokra leadott voksukat: összesen 19 561 szavazat érkezett. Az Alkotmány utcában felállított színpadon több szónok, köztük a *Civil Mozgalom* vezetője, *Seres Mária* is felszólalt, de tartottak bohócszépségversenyt is. A tömeg este fél kilenc körül indult el a *Lánchídon* keresztül a budavári *Sándor-palotához*, hogy a szavazólapokat jelképesen átadják a köztársasági elnöknek, és megdöntsék a „parlamenti kétharmadot”. A szervezők 35 000 tüntetőről beszéltek.

Az események utóéletéhez tartozik, hogy az Országgyűlés 2011. november 28-án elfogadta a kormány által beterjesztett, kedvezményes nyugdíjak átalakításáról szóló 2011. évi CLXVII. törvényt, amely 2012. január 1-jén lépett hatályba. Az áprilisi tüntetésen kinyitott tűzcsapok miatt a tüntetőknek októberben 30 000 forintot kellett fizetni a vízműveknek, amit Árok Kornél a későbbi tüntetéseken összegyűjtött aprópénzből (5-10 forintosokból) egyenlített ki.

46. adatlap: 2011. június 16.

Cím, jelmondat: Bohócforradalom
Alcím, minősítés: A rendvédelmi szakszervezetek megmozdulása.
Szervezők: Fegyveres és Rendvédelmi Dolgozók Érdekvédelmi Szövetsége (FRDÉSZ) és a Hivatásos Tűzoltók Független Szakszervezete (HTFSZ).
Jelszavak: „Bohócforradalom” .
Fő követelések: A korábban szerzett jogok védelme.
Résztvevők száma: néhány ezer tüntető.
Letartóztatottak száma: -
Tüntetés helye: Kossuth tér, Alkotmány utca, Lánchíd, Sándor-palota.
Időjárás, sajátos körülmények: napos, meleg nyár idő.
Visszhang a médiában: „A bohócforradalom pártpolitikai tevékenység?” (júl. 8.) /Népszabadság/ „Utcára vitt indulatok. Kónya Péter bohócforradalmár majd üzen, mikor kell lépni” ; „Szakszervezeti tüntetések országszerte” (jún. 17.) /Magyar Nemzet/

D-Day Budapesten (2011. szeptember 29. – október 1.)

2011. szeptember 29. és október 1. között hetvennél is több szakszervezet és civil mozgalom hirdetett tiltakozó akciót a munkavállalói és szerzett jogok védelme érdekében, valós társadalmi párbeszédet követelve a kormánytól az új Munka Törvénykönyv elfogadása előtt. A „D-Day – A vég kezdete” név választása a nyugati szövetségesek 1944. június 6-i normadiai partraszállására utalt. A szervezők ettől a tüntetéssorozattól is olyan áttörést vártak, mint amelyet a névadó partraszállás hozott a második világháborúban.

A tüntetések szeptember 29-én (csütörtökön) délután a Clark Ádám téren kezdődtek egy ülősztrájkkal. A rendőrség nem engedélyezte, hogy az Alagút és a Lánchíd közötti körforgalomban építsenek színpadot, így az Alagút és a Sikló között felállított színpadon szólaltak fel a szakszervezeti vezetők, tüntetők és civilek. Árok Kornél egy látványos akcióval érkezett, az alagút kijáratának tetejéről ereszkedett le kötélén. A közel ezer fős tömegben megjelent több politikus, köztük az MSZP elnöke és elnökségi tagjai.

Négy szakszervezeti vezető (Kónya Péter, Árok Kornél, Székely Tamás, Vámos Annamária) a Sándor-palotához indult, ahol a tüntetés fő követeléseit tartalmazó 10 pontos petíciót adtak át a köztársasági elnöki hivatalban.

A szervezők a tüntetőket arra kérték, hogy hozzanak magukkal üres narancsleves dobozokat, amelyekből majd a Kossuth téri nagy tüntetésen piramist építenek. A tüntetési helyszíneken ötforintosokat is gyűjtöttek az április 16-i tüntetésen kinyitott tűzcsapokból elfolyt víz miatt kirótt 30 000 forintos büntetés kifizetésére.

Ezen az első napon alakult meg a *Magyar Szolidaritás Mozgalom*, amely integrálni kívánta a D-Dayhez csatlakozó civil mozgalmakat és szakszervezeteket. Fő törekvésük a rendvédelmi dolgozók és érdeksérelmet szenvedett szolgálati nyugdíjasok tavaszi tiltakozó akciójának kiterjesztése volt. Érdekvédő szakszervezeti mozgalmából politikai mozgalommá váltak, amely reményeik szerint eredményesebben tudja meglovagolni és integrálni a kormány népszerűtlen intézkedéseivel szembeni választói elégedetlenséget. A kezdeményezés kezdettől fogva kockázatos volt. Sok csatlakozó szakszervezet és társadalmi mozgalom támogatta ugyan a jogsérelmek elleni széles munkavállalói és civil összefogást, ám korántsem volt hajlandó a (párt)politikai csatározásokra, konfliktusokra. A már addig is politizáló szervezetek pedig nem akartak besorolni egy másik szervezet zászlaja alá, feladva ezzel

szervezeti és programalkotási szabadságukat. A Szolidaritás Mozgalom végül Kónya Péter és Székely Tamás szakszervezeti vezetők társelnökségével alakult meg. Emblémájuk hasonlít az 1980-ban alakult lengyel Szolidaritás mozgalom jelvényéhez: a „szolidaritás” szó második, többi fölé magasodó i-betűjéből egy piros-fehér-zöld zászló nő ki.

Szeptember 30-án (pénteken) délután az *Egymillióan a Demokráciáért Egyesület* (EMD, Milla) a belvárosi *Vértanúk terén* álló Nagy Imre-szobornál tartott társadalmi kerekasztalt. Felszólalt *Balog Artúr* (cigányságkutató), *Krémer Balázs* (szociológus), *Molnár Péter* (médiakutató), *Pusztai Erzsébet* (volt egészségügyi államtitkár), *Simonovits András* (közgazdász), Székely Tamás (VDSZ elnök), *Radó Péter* (oktatáspolitikai kutató) és Vámos Annamária (a Civil Kontroll társelnöke). A beszédek az oktatás, egészségügy, nyugdíjrendszer, a munkanélküliség és szegénység helyzetéről és problémáiról szóltak. A néhány száz érdeklődőt vonzó rendezvényen feltűnt több ellenzéki parlamenti párt vezető politikusa is, akik civilként jelentek meg. A beszédek és az azt követő vita után a tüntetők átvonultak a Clark Ádám térre, ahol még javában tartott az előző nap megkezdett ülősztrájk.

Az október 1-jén (szombaton) 14 és 16 óra között a *Kossuth téri* nagygyűlésen a rendőrség szerint 10000, a szervezők szerint 50-60000 ember vett részt. A tüntetők a visszamenőleges törvényalkotás tilalma mellett újfent azt követelték, hogy a kormány csak érdemi társadalmi egyeztetés után terjessze a parlament elé az új Munka Törvénykönyvét. Átfogó követeléseként a demokrácia védelmét, a kormány és a miniszterelnök távozását is megfogalmazták. A rendezvény a 10 pontos petíció felolvasásával kezdődött. A tüntetők között más ismert politikusok mellett magánemberként megjelent Gyurcsány Ferenc volt miniszterelnök és *Schiffer András* az LMP akkori parlamenti frakcióvezetője is.

Pityinger László (*Dopeman*) énekes volt a tüntetés konferansziéja. Felszólalt többek között Árok Kornél a (HTSZ), *Nagy Navarro Balázs* (Köz-média-mok Szakszervezeti Tanácsa – Közsztat), *Polgár Dóra* (Hallgatói Hálózat).

A tüntetésen több látványos akciót rendeztek. A három nap alatt összegyűlt üres narancsleves dobozokból a tervezett piramis helyett végül falat építettek, amit a tüntetők közösen romboltak le. A tüntetés végén a résztvevők azzal is kifejezték a törvényalkotással szembeni nemtetszésüket, hogy egy perc erejéig némán hátat fordítottak az Országháznak. A megjelenteket az október 23-i Milla-tüntetésen való részvételre buzdították. A tüntetők egy

része negyed hat körül átvonult a *Clark Ádám térre*, ahol a rendvédelmi-
sek üldösztrájkja még mindig tartott. Itt „országvédelmi futóversenyt” és „de-
monstrálók kérték” kívánságműsort is tartottak, illetve további beszédeket
hallgattak meg.

A rendezvények zárásaként *október 2-a* (vasárnap) délelőttre tiltakozó
tüntetést hirdettek, melynek keretében a Clark Ádám térről a *Sándor-palota*
és a *Széll Kálmán* (korábban Moszkva) tér érintésével vonultak körbe Budán.
A „plusz egyedik” napon már csak 80-100 tüntető vett részt. Hétfőtől ország-
szerte felpályás útlezárásokkal nyomatékosították a D-Day tüntetéssorozat
követeléseit.

47. adatlap: 2011. szeptember 29. – október 1.

Cím, jelmondat: D-Day Budapesten

Alcím, minősítés: „A vég kezdete”. Szakszervezetek tiltakozó
akciósorozata.

Szervezők: Hetvennél is több szakszervezet és civil mozgalom
hirdette meg.

Jelszavak: „Szolidaritás”.

Fő követelések: Munkavállalói szerzett jogok védelme, párbe-
széd a kormánnyal a Munka törvénykönyvéről.

Résztvevők száma: a legnagyobb megmozduláson több tízezer fő.

Letartóztatottak száma: -

Tüntetés helye: Clark Ádám tér, Vértanúk tere, Kossuth tér,
Clark Ádám tér, Széll Kálmán tér.

Időjárás, sajátos körülmények: kellemes, kora őszi idő.

Visszhang a médiában: „Szakszervezeti D-Day” (júl. 1.)

„D-Day - Két egyenruhás védi a demokráciát az aktuális hata-
lom ellen” (okt. 3.) /Népszabadság/ „D-Day: a kormány állás-
pontja változatlan” (okt. 1.) „Kifulladt a budapesti part-
raszállás. Magyar Szolidaritás Mozgalommá alakult a tiltakozó
szakszervezetek»akcióegysége«” . (okt. 3.) /Magyar Nemzet/

Ellenzéki tüntetések (2011. október 23.)

Az 1956-os forradalom 55., a harmadik köztársaság kikiáltásának 22. évfordulóját feszült politikai vita előzte meg. A kormányzó Fidesz népszerűsége már csökkent, ám támogatottsága még mindig messze megelőzte az összes ellenzéki pártét. Az újonnan alakult civil mozgalmak továbbra is igyekeztek távol tartani magukat a parlamenti pártoktól. Az elmúlt 20 év pártjainak politikusait nem engedték fel színpadjaikra szónoklatot tartani, őket csupán magánszemélyként várták a nagyobb tömeget megmozgató civil tüntetésekre.

A Fidesz – immáron kormánypárként – szerette volna mozgósítani híveit, hogy ezzel is megmutathassa: az utca nem csupán az ellenzékieké. Az utolsó nagyobb tömeget megmozgató szabadtéri fideszes tüntetés a kormány beiktatásakor, 2010. május 29-én volt a Kossuth téren. Mivel ebben a politikai helyzetben mindkét oldal szeretett volna élni az utcai tüntetés eszközével, ezért 2011 októberében hosszas egyeztetések folytak. Az *Egymillióan a sajtószabadságért* (Milla) Facebook-csoport (Szabad sajtó utcai) és a Fidesz tüntetésének (Astoria környéki) hagyományos helyszíneit ugyanis csupán néhány utcasarok választja el. Ez némi feszültség forrása is volt, amit a Milla azzal próbált oldani, hogy tüntetését a tervezett 16 óra helyett egy órával előbbre hozta, hogy az időben elváljon a Fidesz tervezett rendezvényétől. Aznap azonban Orbán Viktornak Brüsszelbe kellett utaznia az uniós állam- és kormányfők rendkívüli csúcstalálkozójára, ahol az euró megmentésének aktuális kérdéseit vitatták meg. Mivel a vezető kormánypárt nem talált olyan szónokot, aki méltón helyettesítette volna a miniszterelnököt, ezért inkább lemondták a tüntetést.

A kormánytagok ezért inkább október 22-én vettek részt hivatalos állami megemlékezéseken, így a *Műegyetemen* tartott hagyományos megemlékezésen *Réthelyi Miklós* nemzeti erőforrás miniszter tartott beszédet, míg a forradalom *Kossuth téri* lángjának fellobbantásánál *Rétvári Bence* KIM-államtitkár volt jelen. 23-án reggel 9 órakor a Himnusz hangjai mellett *Schmitt Pál* köztársasági elnök jelenlétében húzták fel az állami lobogót.

„Millás” tüntetés a sajtószabadságért

A Milla tüntetése a „*Nem tetszik a rendszer!*” jelszó köré szerveződött, ami azt is mutatta, hogy a médiatörvény elleni addigi tiltakozások és tüntetések elérték mozgósító erejük határát. Ezt a tüntetést már sokkal inkább a 2010-es kormányváltás óta körvonalazódó berendezkedés elleni általános

kiállásnak igyekeztek beállítani, amely egyesíti a polgári kormány intézkedéseivel elégedetlen különböző csoportokat, például a nyári „bohócforradalmárokat” (Magyar Szolidaritás Mozgalom), Hallgatói Hálózat (HaHa) aktivistákat és másokat.

Az interneten már hosszú napok óta keringett egy videó klip, amelyen egy egyetemista lány dalban mondta el az „Orbán-rendszerrel” szembeni kifogásait. A tüntetésig az interneten közel 300 000 alkalommal megtekintett filmecske azt az életérzést foglalja össze, miszerint az új törvények elveszik a fiataloktól az itthon maradás perspektíváját, és Magyarország immáron nem „trendi hely”.

A Milla helyválasztása két szempontból is szimbolikus volt: A sajtószabadságra emlékeztető utcanév utalt az 1848-as márciusi ifjakra és az ő tetteikre, illetve a médiatörvény elleni korábbi tiltakozásra, például a 2011. március 15-én ugyanott tartott, több tízezres tüntetésre. A „civiliek” által szervezett tüntetés két műsorvezetője *Csákányi Eszter* és *Kulka János* színművészek voltak. A rendezők a megjelentek között alkalmi sajtóigazolványokat osztottak szét, hogy mindenki a szabad sajtó képviselőnek érezhesse magát.

A tüntetés elején *Juhász Péter* (Milla) a szervezők nevében köszöntötte a megjelenteket. A felszólalók között egy HaHa aktivista a felsőoktatási reformot bírálta. Kulka János „*államilag támogatott örületnek*” tartotta, hogy *Dörner Györgyöt* nevezték ki az Új Színház élére, és a kultúra szabadsága mellett érvelt.

A Negyedik Köztársaság (4K!) csoport koordinátora, *Istvánffy András* szerint Orbán Viktor „*elárulta 1956 szellemét*” és az ellenzéki erőknek egy negyedik köztársaság érdekében kellene összefogniuk. *Karsay Dorottya* a színpadon is elénekelt a „*Nem tetszik a rendszer*” című dalt. Őt *Dénes Balázs*, a Társaság a Szabadságjogokért elnöke követte, aki sajnálta, hogy 20 évvel a rendszerváltozás után a szavazók 60 százaléka nem talál magának olyan pártot, amelyben megbízna.

A tüntetés végén *Juhász Péter* bejelentette, hogy az ellenzék „alternatív köztársasági elnököt” választ magának, akit a következő, 2012. március 15-i nagy ellenzéki tüntetésen mutatnak be.

Jobbikos tüntetés: „Kimentek a tankok, bejöttek a bankok!”

A szélsőséges nemzeti párt tüntetésének színpadán a „*Kimentek a tankok, bejöttek a bankok! Tisztelgünk a hősök előtt*” felirat és az 1956-os év-

szám volt olvasható. A Jobbik helyszínválasztásánál a Bankszövetség József nádor téri székháza volt meghatározó. A szónoki pulpitusra a „Csak a nemzet!” mondatot írták.

A Jobbik tüntetésének jelmondata utalás, korábbi MIÉP-elnök, Csurka István által az 1990-es évek közepe óta használt mondatára, miszerint a „tankok helyett bankok” foglalják el Magyarországot. Szélsőséges szervezetek a 2006. szeptember 20-i országos tüntetéseiken is használták már ezt a hasonlatot.

A 2011. október 23-i jobbikos tüntetésen Novák Előd párhuzamot vont a bankok és Alföldi Róbert nemzeti színházi igazgatósága ellen indított aláírásgyűjtéseik közé. Szerinte előbbi a gazdasági, míg utóbbi a kulturális szabadságharc része. Sneider Tamás jobbikos parlamenti képviselő beszédében attól óvott, nehogy a bankokra is Molotov-koktélokot dobjanak, mint 1956-ban a szovjet tankokra. Vona Gábor, a Jobbik elnöke beszédében kilátásba helyezte, hogy pártja a devizaalapú hiteleket a felvételkori árfolyamon váltaná forintra, amelynek terheit a bankokra hárítanák, majd párhuzamot vont a tankokért Moszkvába menő Kádár János és a bankok érdekében Brüsszelbe utazó Orbán Viktor közé.

A Jobbik rendezvényét a Kalapács zenekar koncertje zárta, ahonnan a Jobbik Ifjúsági Tagozatának tagjai fáklyákkal a Magyar Rádió Bródy Sándor utcai épülete elé vonultak. A rendezvények rendzavarás és rendőri intézkedések nélkül, békésen értek véget.

48. adatlap: 2011. október 23.

Cím, jelmondat: Tüntetés a sajtószabadságért - „Kimentek a tankok, bejöttek a bankok”

Alcím, minősítés: Egy ünnep - kétféle cél.

Szervezők: Milla, Jobbik.

Jelszavak: Milla: „Nem tetszik a rendszer!” „Orbán takarodj!” Jobbik: „Kimentek a tankok, bejöttek a bankok!”

Fő követelések: Demokráciát!

Résztvevők száma: Milla: több tízezer, Jobbik: néhány ezer.

Letartóztatottak száma: -

Tüntetés helye: Milla: Szabad sajtó utca, Jobbik: József nádor tér.

Időjárás: 10 fok körüli hőmérséklet, felhős ég, szemerkélő eső.

• Visszhang a médiában: állami megemlékezések után: „Orbán Viktor ellenforradalma” ; „Harcos lázban égett a Jobbik” ; „Patrióta köztársaságiak” (okt. 24.) /Népszabadság/ „Til-takozás az Új Színháznál” ; „Kormányellenes demonstráció a Szabad sajtó útján.” „Új köztársaságot alapítanak a Facebook-csoport által szervezett tüntetés szónokai” ; „Alternatív államfőt is választanak (Nem tetszik a rendszer ?! címen tüntetnek)” (okt. 24.) /Magyar Nemzet/

„A kétharmad csak téled fél!” A legkisebb ellenzéki párt tiltakozó akciója hullámokat ver – a világsajtóban is (2011. december 23.)

Az Országgyűlés őszi szezonjának egyik utolsó ülésnapján igazi törvényhozási hajrá várt a képviselőkre. Aznap tizennégy – köztük több kétharmados – törvény zárószavazására került sor a Tisztelt Házban, amit a Lehet Más a Politika (LMP) párt szimbolikus akcióval akart emlékeztetessé tenni. Főként az elfogadásra váró választójogi törvény kapcsán tartottak attól, hogy a harmadik köztársaság berendezkedését egy alapján új rendszer váltja fel. Előre csak annyit lehetett tudni, hogy az LMP „Új ellenállás” kampánya keretében délután 16 órára tiltakozó fáklyás gyűlést szervez a Kossuth térre. Ez a tüntetés előzetesen csupán egynek ígérkezett az akkori számos ellenzéki tüntetés közül. Az, hogy az események másként alakultak, leginkább a modern hírközlési technikának köszönhető.

De előbb lássuk az előzményeket! A kormányzó Fidesz/KDNP pártszövetség rendelkezett a sarkalatos törvények elfogadásához és módosításához szükséges kétharmados többséggel, így a parlamenti ellenzéknek nemcsak külön-külön, de együtt sem volt valós eszköze a beterjesztett és/vagy végszavazásra váró törvényjavaslatok elfogadásának megakadályozására. Az ellenzék nem számíthatott a harmadik köztársaság politikai rendszerében korábban bevettnek számító vétőző és lassító mechanizmusokra sem, mert az Országgyűlés 2010 novemberében olyan törvényeket fogadott el, amelyek gazdasági kérdésekben korlátozták az Alkotmánybíróság hatáskörét, ameddig az ország adósságállománya a GDP 50%-a alá nem süllyed. *Schmitt Pál* köztársasági elnök a Fidesz/KDNP pártszövetség előtti bemutatkozó beszédében, 2010. június 24-én maga fejtette ki: „*Én nem leszek a kormány, a kormányzat törvényalkotási lendületének gátja, sőt motorja lehetek.*” Az államfő a tüntetésig (vagy a tüntetések hatására) egyetlen törvény kapcsán sem élt politikai vagy alkotmányos vétőjogával, holott az Országgyűlés honlapja csak 2011-re 109 elfogadott új törvényt és 106 törvénymódosítást említ.

Az ellenzék nem tudott érdemben profitálni a kormánypártok népszerűségének csökkenéséből. A Fidesz 2010-hez képest elveszítette támogatóinak kb. felét, ám az ellenzéki pártok támogatottsága alig változott. A 2011-es év legnagyobb és legemlékezetesebb utcai tüntetéseit újonnan létrejött civil mozgalmak rendezték, amelyek kifejezetten meg akarták különböztetni magukat a parlamenti pártoktól. E közben a baloldal tovább töredezett. Az MSZP-ből 2011. október 22-én kivált *Gyurcsány Ferenc* egy évvel korábban

alakult platformja, és Demokratikus Koalíció néven kezdeményezte önálló pártként való bejegyzését. A számtalan ellenzéki mozgalom számát gyarapították a *Lomnici Zoltán* korábbi főbíró arcának a közszolgálati televízió december 3-i, szombati híradóiban való kitakarása ellen éhségstrájkjal tiltakozók, akik december 31-én a Kossuth téren „*Tiszta kezek mozgalom*” néven önálló szervezetet hoztak létre. Az LMP lépéskényszerben volt, ráadásul parlamenti frakcióvezetőjét, *Schiffer Andrást* sokan a Fidesz-kormánnyal szembeni „demokratikus” ellenzéki összefogás kerékkötőjének tartották.

A sorsdöntő szavazás előtt *Mong Attila* újságíró blogja révén kiszivárgott *José Manuel Barroso* EB-elnök Orbán Viktor miniszterelnöknek írt levele, amelyben „nyomatékosan” kéri az MNB és a stabilitási törvények visszavonását.

Törvények végszavazás előtt 2011. december 23-án

48

December 23-án az országgyűlés napirendjén többek között az alábbi törvények szerepeltek: A *választójogi* – sarkalatos – *törvény*, amely 106 egyéni választókerületet és 93 listás mandátumot irányoz elő a 2014-es választásra. A törvény maga kifejtette a fontosabb választási elveket, míg annak melléklete tartalmazta a választókerületek földrajzi határának kijelölését. Az ellenzéki kritika szerint az új törvény olyan mechanizmusokat is tartalmazott, amelyek a kormányzó – más vélemények szerint a választáson nyertes – pártnak kedveznek. A kritikát táplálta a *Haza és haladás* alapítvány blogján korábban megjelent elemzés is, amely az elfogadásra váró szabályokat korábbi választásokra is alkalmazta, és az eredmények érdemi torzulását állapította meg.

A *pénzügyi stabilitási törvény* rögzítette az EU által elvárt adósságcsökkentő intézkedéseket, de a képviselők kétharmadának támogatásához kötötte az arányos (egykulcsos) személyi jövedelemadó és a gyermeknevelés költségeinek adórendszerben való érvényesíthetőségét biztosító elv módosítását. A kritika szerint ezzel a hatalmon lévő kormány megköti hivatali utódjai kezét, hiszen az új választási törvény szerint nehezen elképzelhető egy jövőbeli kormány kétharmados parlamenti többsége, vagy olyan konszenzus a parlamenti pártok között, amely a törvény és ez által a jövedelemadó most bevezetett rendszerének változtatását lehetővé tenné. A kormány szerint a kétharmados törvény garanciát ad arra, hogy a családok olyan hosszú távú döntéseiket, mint például a gyermekvállalás kérdését kiszámíthatóan hozhassák meg.

Az új *felsőoktatási törvény* az államilag finanszírozott képzési helyeknél bevezette az ún. *állami ösztöndíjas* és *részösztöndíjas* kategóriákat, amelyek a képzési költségek 100, illetve 50 százalékát fedezték. Az ilyen támogatásban részesülőknek szerződésben kellett vállalniuk, hogy egy 20 éves időkereten belül a támogatott képzési idővel arányos ideig Magyarországon dolgoznak. A kormány az intézkedéstől az adófizetők pénzén kiképzett munkaerő elvándorlása (agyelszívás) esetére a támogatás visszafizetését írta elő, amit a kritikusok „röghöz kötésnek” tartottak.

A *Magyar Nemzeti Bankról (MNB) szóló* – sarkalatos – törvény egy harmadik MNB-alelnököt is beiktatna, és növelné a Monetáris Tanács tagjaink számát.

A *Házszabály módosítása* szerint a képviselők addigi négyötöde helyett azok kétharmada is megszavazhatta a napirendtől való eltérést. Eztán lehetőség nyílt ülészakonként hat alkalommal egyes törvények kivételes sürgősségi tárgyalására, amennyiben azt a képviselők egyötöde kezdeményezi. Ez az eljárás ugyanakkor nem vonatkozott az alaptörvény és a sarkalatos törvények módosítására.

Az LMP-s képviselők és aktivisták a sorsdöntő szavazás napjának reggelén fél 10 körül az *Országház* gépkocsibejáróinak sorompóihoz és – élláncot alkotva – egymáshoz láncolták magukat, így akadályozva a járművel érkező képviselők bejutását. A szavazásra igyekvő képviselők ugyanakkor gyalog a tüntetés egész ideje alatt is bejutottak az épületbe. A tiltakozók kormánypárti képviselők A/3-as méretű fényképeit tartották a kezükben, amelyekre az „*Ugye, nem árulod el a demokráciát?*” szöveg volt nyomtatva.

Az LMP figyelemfelhívást szolgáló akciójáról számos internetes hírportál azonnal beszámolt, így az eseményeket az ülésteremben helyet foglaló honatyák is élőben követhették. Az MSZP-s képviselők az ülésteremben készültek tiltakozó akcióra, az MNB törvény szavazása alatt például hangos fütytészéssel adtak hangot nemtetszésüknek. A Jobbik képviselői a törvénytervezetek vitájában vettek részt.

Az LMP akciójához 11 óra előtt csatlakozott Gyurcsány Ferenc korábbi miniszterelnök, a Demokratikus Koalíció (DK) elnöke, és vele pártja több más képviselője is, akik tájékoztak a helyzetről, majd ezt követően a rendőri felszólítás ellenére sem hagyták el a helyszínt. Gyurcsányt ezt követően két rendőr kísért el egy rendőrautóhoz, és az erről készült képek órák alatt bejárták a hazai és a világsajtót (CNN, BBC, FOX News).

A rendőrség délelőtt 11 óráig nem lépett fel érdemben a tüntetők ellen. A területfoglalási engedélyben meghatározott idő lejártá után a tüntetők és a hozzájuk csatlakozók nem vonultak át az engedélyben meghatározott új helyszínre, a *Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium* szomszédos épülete elé. A rendőrség vágóeszközök alkalmazásával tette szabaddá a behajtókat, és – a média kitüntetett érdeklődése mellett – számos tüntetőt a rendőrség *Gyorskocsi utcai* épületébe szállított. Az eseményre utolsóként érkező szocialista képviselők egy rendőrautó útját állták el, amiért közülük is előállítottak kb. 10 főt. Más nyilatkozatok alapján szolidaritásból csatlakoztak az LMP-s és DK-s képviselőkhöz, és szálltak be a rendőrségi kisbuszba, amely őket is a Gyorskocsi utcába szállította.

A BRFK közlése szerint kora délutánig 26 főt állítottak elő, akiket azzal gyanúsítottak, hogy akadályozták a személyek szabad mozgását, és nem engedelmeskedtek a rendőri felszólításnak. A nap végére kiderült, hogy a rendőrség a képviselőket csak mentelmi joguk parlamenti felfüggesztése után vonhatta volna eljárás alá. Ezért őket – személyazonosságuk tisztázása és egészségi állapotuk felmérése után – még kora délután szabadon engedték. Mivel a képviselőket előre vették, az aktivistáknál e feladatokat csak estére sikerült befejezni, de a Kossuth térről a nap folyamán előállított személyek mindegyike még így is aznap elhagyhatta a rendőrség épületét.

A nap eseményeinek tükrében az LMP délutáni fáklás tüntetése a vártnál nagyobb sikert hozott, azon több ezer ember vett részt. A tömeg – amelyben több ellenzéki politikus is megjelent – a Gyorskocsi utcai rendőrségi épülethez akart vonulni, hogy így sürgesse a még őrizetben lévők szabadon bocsátását, ám a tüntetőkhöz eljutott hírek szerint a legtöbb aktivistát addigra már szabad lábra helyezték. A szónokok közül *Schiffer András*, az LMP frakcióvezetője pártja népszavazási kezdeményezéseiről beszélt, amelyekben a munkavállalói jogok és az oktatáshoz való hozzáférés kérdéseiben kérik ki a választók véleményét. *Karácsony Gergely* frakcióvezető-helyettes a kormány leginkább sérelmezett intézkedéseit sorolta fel. A Szolidaritás Mozgalom képviselőjében *Székely Tamás* társelnök ellenzéki kerekasztal létrehozását jelentette be.

A tüntetés utóéletéhez tartozik, hogy már aznap többen egyenesen „*Gyorskocsi utcai koalícióról*” beszéltek, és a nap folyamán egy platformra került ellenzéki LMP, MSZP és DK pártok jövőbeni közeledését vagy szorosabb együttműködését várták. Bő két évvel a 2014-es választások előtt azonban az egyes pártok (és politizáló civil szervezetek) eltérő stratégiája és helyzetmegítélése ezt (még) nem tette lehetővé.

A két kormánypárt frakcióvezetője (*Lázár János* és *Harrach Péter*) más kormánypárti képviselőkkel 2012. február 17-én törvénytervezetet nyújtott be a 2011. december 23-i események miatt eljárás alá vont személyek (képviselek és aktivisták) *közkegyelemben* részesítéséről. Az 1990-es taxisblokádtól utóéletére emlékeztető javaslatot az érintettek elutasították, mert a törvénytervezet elfogadása egyértelművé tette, hogy a tüntetők törvényteleniséget követtek el.

49. adatlap: 2011. december 23.

- Cím, jelmondat: „A kétharmad csak téled fél!”
- Alcím, minősítés: Breaking: A legkisebb ellenzéki párt tiltakozó akciója hullámokat ver - a világsajtóban is.
- Szervezők: LMP.
- Jelszavak: „A kétharmad csak Téled fél!” „Új ellenállás”, „Elég volt!”
- Fő követelések: Kormánypárti képviselők szavazzanak nemmel a beterveztett törvényekre.
- Résztvevők száma: délelőtt kb. 50-100 fő, délután kb. 5000 fő.
- Letartóztatottak száma: (délutánig előállítottak) 43 fő (közük 15 képviselő).
- Tüntetés helye: Kossuth tér.
- Időjárás: fagypont körüli hőmérséklet, borús idő.
- Visszhang a médiában: Vezető hír, Gyurcsány Ferenc előállításáról a világsajtóban is kiemelt helyen számoltak be. „Élőlánc a Parlamentnél”; „Kordonbontás”; „Népszavazásra hív az LMP” (dec. 24.) /Népszabadság/ „Gyorskocsi utcai koalíció” (dec. 23.) /Magyar Nemzet/

Tüntetés az Alaptörvény ellen az Operánál (2012. január 2.)

A 2010-es választáson szerzett kétharmados többség birtokában a Fidesz–KDNP vállalta, hogy az 1989-ban módosított alkotmány helyébe egy új, korszerű Alaptörvényt alkot. Ennek érdekében eltörölte azt a szabályt, amely a képviselők négyötödének egyetértéséhez kötötte az alkotmányozást, mivel a szociálliberális ellenzék együttműködésére nem számíthatott. Ezzel szabaddá vált az út egy új alkotmány elfogadása előtt.

Az alkotmányozás során élénk vita zajlott arról, hogy mennyire volt ismert a kormányra készülő Fidesz alkotmányozási szándéka, illetve, hogy ha már új alkotmányt kap az ország, úgy azt milyen módon és milyen tartalommal kéne elfogadni.

A kampányban és a Fidesz választási programjában valóban nem volt szó egy új alkotmányról, bár több közvetett utalás is volt arra, hogy jelentős változás várható. *Orbán Viktor* 2010. február 5-i évértékelőjében Puskás Öcsi után sejtelmesen úgy fogalmazott, hogy „*nagy különbség – nagy változás, kis különbség – kis változás*”.

A választási kampány hajrájában az MSZP már egyenesen azzal kampányolt, hogy egyedül a szocialistákra adott voksokkal lehet a Fidesz kétharmadát megakadályozni. Ettől a proteszt hatás érvényesülését várták, ami azonban 2010-ben elmaradt.

A 2011. április 25-én (húsvét hétfőjén) *Schmitt Pál* köztársasági elnök által aláírt, és így a 2010-es választás első fordulójának évfordulójára elkészült Alaptörvény már nevében is különbözik az 1972. I. törvénnyel módosított 1949. évi XX. törvénytől (Alkotmánytól), amely 2011. december 31-ig volt hatályban. A harmadik köztársaság alkotmányát az 1989-es „tárgyalásos forradalom” eredményeként még az 1985-ben megválasztott, pártállami Országgyűlés fogadta el.

Az Alaptörvény parlamenti vitájáról a baloldali ellenzék kivonult, így azt csak a Fidesz és a KDNP képviselői szavazták meg. Egy lényegi változásokat hozó alkotmány elfogadásához szükséges politikai konszenzus így nem jött létre, amiért az ellenzék rendre „egypárti” alkotmányról beszél. Ezzel szemben a kormánypártok 2010-es széles választói támogatottságukra és a nemzeti konzultáció során beérkezett nagyszámú támogató levélre hivatkoztak.

Ebben a közegben a kormány 2012. január 2-án a *Magyar Állami Operaházban* ünnepelte meg az Alaptörvény hatályba lépését, s ezen a napon

nyílt meg a Magyar Nemzeti Galériában a „Hősök, királyok, szentek” kiállítás is.

Az Alaptörvény hatályba lépésének napjára a *Szolidaritás Mozgalom* tüntetést hirdetett. A parlamentben a szocialisták is tüntetést jelentettek be, s ezzel a civil mozgalmak és ellenzéki parlamenti pártok kezdeményezései egy irányba mutattak. A szervezők végül megállapodtak egymással, így ez a tüntetés annyiban is mérföldkőnek számított, hogy itt már a pártok is a szervezők között voltak. A médiatörvény elleni tüntetéseket szervező Milla ugyanis korábban sem a pártok jelképeit, sem politikusait nem látta szívesen. Később az ismert politikusok „magánemberként” már részt vehettek ezeken a tüntetéseken, ám a pártjelképek csak 2011 októberétől jelenhettek meg a civilek tüntetésein.

Az *Operaház előtti* ellenzéki tüntetésen a szervezők által felkért civil közéleti emberek beszéltek. Köztük *Majtényi László* korábbi ombudsman arra figyelmeztette Orbán Viktort, hogy jobb dolog egy demokratikus állam bukott kormányfőjének lenni, mint egy népharag által elkergetett diktátornak. A volt ORTT-elnök szerint a kormány részlegesen elveszi a szabadságot és cserében jólétet ígér. „*Látjuk, mi lett az eredménye!*” – vonta meg a mérleget. *Iványi Gábor* metodista lelkész szerint a kormánypártok a köztársaság felett ülnek tort. „*Aminek a halálhírét keltik, az sokáig fog élni*” – zárta beszédét.

A több tízezres baloldali tömeg mellett néhány tucat szélsőjobboldali tüntető is megjelent a www.harcunk.com portál köré szerveződő közösség képviseletében. A két táborot ugyan rendőrsorfal választotta el, de több, a tüntetésre érkező szocialista politikust így is inzultus ért: lökdösték és lekópték őket.

A tüntetés egyik emlékezetes és máig ható része a közszolgálati híradó aznapi tudósítása. A rendezvény színpadánál álló tudósító háta mögött, az Andrássy út lezárt részén, csak rendőrök voltak láthatóak az üres úttesten. A riportban „néhány ezer” tüntetőről beszéltek, amit a képek – látszólag – alá is támasztottak. Ezt a tüntetés szervezői rögtön közölték a tömeggel, mire azonnal kitört a tüntetések szinte „kötelező” velejárójának számító számháború is. A szervezők már a színpadon százezres tömegről beszéltek, a másnapi újságok több tízezer résztvevőről írtak.

A tüntetésnek hosszú utóélete volt. A demokratikus ellenzék több politikusa hivatkozott rá, mint a széles ellenzéki összefogás pozitív példájára. *Lendvai Ildikó* (MSZP) 2012. július 25-én a Népszabadságban írt vélemény-

cikkének egyenesen ezt a címet adta („Vissza az Operához!”). Gyurcsány Ferenc (DK) 2012. december 14-én az egyéves évfordulóra közös ellenzéki tüntetést sürgetett, amire nem került sor. 2013. január 2-án az Együtt színeiben Szigetvári Viktor, a Milla nevében Juhász Péter, míg a Szolidaritás képviselőjében Kónya Péter tartott ezen a szimbolikus helyen közös sajtótájékoztatót. 2014. január elején már senki sem jelent meg az Operánál.

50. adatlap: 2012. január 2.

Cím, jelmondat: Tüntetés az Alaptörvény ellen az Operánál
Alcím, minősítés: Az új alkotmány elleni tiltakozás.
Szervezők: Magyar Szolidaritás Mozgalom, MSZP, DK, LMP, számtalan civil szervezet és kis párt.
Jelszavak: „Orbán takarodj!” „Elég volt!”
Fő követelések: Köztársaságot! Ellenzéki összefogást!
Résztvevők száma: több tízezer.
Letartóztatottak száma: -
Atrocitások: szélsőjobboldali ellentüntetők lökdöstek és leköptek több szocialista politikust.
Tüntetés helye: Andrassy út, Operaház előtti térség.
Időjárás: fagypont feletti hőmérséklet, csapadékos idő.
Visszhang a médiában: „Százazren kint, ezren bent: jéghegynek ütközött az alkotmány ünnepe” ; „Összefogást sürgetnek” ; „Össztánc” ; „Happy end” (jan. 3.) /Népszabadság/; „Kormányellenes tüntetéssel indul 2012” /index.hu/ „Az alaptörvény ellen tüntettek” ; „Gála tüntetőkkel és ellentüntetőkkel” ; „Szabad élet, szabad rúgás” ; „Orbán Viktorral szemben minden eszköz megengedett” (jan. 3.) /Magyar Nemzet/

Békemenet Magyarországért. – Megatüntetés a kormány védelmében (2012. január 21.)

A kormánypárti tüntetés fából vaskarika – gondolják sokan. 1990 óta valóban alig került sor a hivatalban lévő kormány melletti tüntetésre vagy tömeges kiállításra. Ha volt is ilyen, úgy annak létszáma és médiavisszhangja messze elmaradt az ellenzéki tüntetésektől. Ilyen „kormánypárt” melletti kiállításnak tekinthetjük a taxisblokádnál tartott „ellentüntetést” 1990 októberében, vagy az Antall József miniszterelnök ravatalánál kigyózó hosszú sorokat.

2010 vége óta szinte alig telt el hét ellenzéki tüntetés nélkül. Eleinte a médiatörvény, majd az Alaptörvény ellen tüntettek. A különböző civil és hallgatói szervezetek tüntettek egy-egy általuk sérelmezett új törvény és rendelet ellen, vagy fogtak látványos akcióba. A Milla minden március 15-én és október 23-én tömegeket tudott mozgósítani a kormány ellen. Az ellenzéki tüntetések szinte kivétel nélkül a főváros pesti oldalán voltak, közel szavazói fellegváraihoz, míg a Fidesz támogatói jellemzően Budán laknak, ezért a békemenetek újabban már onnan indulnak.

A 2012. január 2-i ellenzéki tüntetés az Operánál egy új minőséget hozott, hiszen a civil mozgalmak és az ellenzéki pártok immáron közösen szerveztek és bonyolítottak le egy tüntetést, amely a téli idő ellenére is több tízezer embert vonzott. A látszat szerint az utca az ellenzék kezében volt.

A kormányt támogató értelmiségiek közül a *Széles Gábor* nagyvállalkozó tulajdonában álló Echo TV és Magyar Hírlap körüli alkotóközösség január 10-én este felhívást tett közzé, amelyben a kormány melletti tüntetésre hívták a velük egyetértőket.

2008 óta a Fidesz vezette a közvélemény-kutatásokat. 2010 után az ellenzéki pártok támogatottsága érdemben annak ellenére sem változott, hogy a közvélemény-kutatók kérdéseire válaszolók többsége szerint összességében Magyarországon rossz irányba mentek a dolgok.

Az ellenzék Opera előtti, addigi legnagyobb tüntetése után mindenki kíváncsian várta, hogy a kormánypárti tüntetésen hányan fognak részt venni. A közösségi oldalakon már hetekkel korábban élénk szervezőmunka indult, ami leginkább a polgári körök 2002-es aktivitására emlékeztetett. A szervezők azt kérték, hogy mindenki a legszebb ruhájában, egy-egy méccsel és nemzetiszínű zászlókkal érkezzen.

A nap további krónikájához tartozott, hogy kora délután a *Zöld Baloldal* néhány tüntetője érméket szórt szét a *Kossuth téren*, azt sugallva, mintha

a kormánypárti tüntetők csak „aprópénzért” vonulnánk utcára. A *Magyarok Szövetsége* tucatnyi tüntetője a *Sándor-palota előtt* a „monetáris diktatúra” ellen demonstrált. Több baloldali szervezet délután ugyanott „*Diploma(f) osztó*” tüntetést szervezett néhány száz résztvevővel, amelyen a plágiumgyanúba keveredett *Schmitt Pál* köztársasági elnök lemondását követelték.

A nap fő eseménye azonban vitán felül a Békemenet volt. A résztvevők száma minden várakozást felülmúlt. A 16 órára meghirdetett *Hősök téri* gyülekező előtt már hosszú sorokban érkeztek – főként Budáról – a résztvevők. Buszok százai hozták a vidéki és külhoni résztvevőket. Sokan nem is mentek el a Hősök teréig, hanem rögtön a Kossuth téri végállomásánál „várták be” a Békemenetet.

A Hősök terén a Himnusz eléneklése után a szervezők a „*Nem leszünk gyarmat!*” feliratú molinóval a kezükben indultak el az *Andrássy úton*. A házilag barkácsolt táblákon magyar és angol nyelven is volt szöveg. Az egyik legtöbbet fotózott tablón kormánypárti politikusok arcképe látható, mellettük az „*Ők értünk, mi értük*” felirat.

A *Terror Házánál* a diktatúrák áldozatai emlékére többen méceset gyűjtöttek. A Békemenet eleje már befordult az *Alkotmány utcába*, amikor az embertömeg vége még csak az *Oktogon* környékéhez ért. A vonulók több dalt is énekeltek, amelyek közül a Himnusz, a Szózat, a Székely himnusz, a Kossuth Lajos azt üzenete és a Gábor Áron rézágyúja voltak a legnépszerűbbek.

A Békemenet hivatalosan 18 óra körül ért véget, amikor a fő szervezők közül Széles Gábor, *Bayer Zsolt* és *Bencsik András* köszönték meg a részvételt, és biztattak a kormány és Orbán Viktor melletti kiállásra. A Békemenet vége ekkor még mindig úton volt.

A tüntetés körüli számháborút a Belügyminisztérium aznapi közleménye nyitotta meg, amely szerint „*Emberemlékezet óta Magyarországon ekkora tömeg még nem demonstrált a kormány politikája mellett*”. A BM négy-százezer főben határozta meg a résztvevők számát, amit a baloldali pártok és médiumok kétkedéssel fogadtak.

Orbán Viktor miniszterelnök az első Békemenet kapcsán Bayer Zsolt szerkesztésében megjelent „Egy a haza” című kötetben úgy fogalmazott, hogy „... *ha nem állt volna sorompóba néhány százezer magyar (...) akkor lehet, hogy valóban nem éltük volna túl ezt az időszakot.*”

A miniszterelnök arra a 2011 végi helyzetre utal, amikor spekulációs támadás ért több európai országot, köztük Magyarországot is. Az ország külső finanszírozására két fő lehetőség kínálkozott. Egy megszorításokkal járó

újabb IMF-hitel, ami korlátozta volna az ország gazdasági szuverenitását. A másik megoldás a nem ortodox gazdaságpolitika folytatása volt.

A Békemenet azt mutatta meg, hogy ha az ellenzéknek vagy a spekulációs támadásoknak sikerülne is megbuktatni a kormányt, akkor egy új választáson is a Fidesz nyerne, hiszen – látható és mozgósítható – támogatottsága nagyobb, mint az ellenzéké. A kormánypárti tüntetés egyértelművé tette, hogy a közvélemény-kutatási adatok mögött valós választói támogatás is van, illetve, hogy az utca nem (csak) az ellenzéké.

A Békemenet utóélete igen színes: *2012 márciusában* indult második Békemenetre már lengyel és litván szimpatizánsok is érkeztek. *2012. október 23-án* a harmadik Békemenet már Budáról, a Széll Kálmán térről indult, kb. 150 000 résztvevővel. A negyedik Békemenetre Gyulán került sor *2013. február 5-én*, majd *2013. október 23-án* Budapesten az ötödikre.

51. adatlap: 2012. január 21.

Cím, jelmondat: Békemenet Magyarországért
Alcím, minősítés: Megatüntetés a kormány védelmében.
Szervezők: Magyar Hírlap, Magyar Demokrata, Civil Összefogás Fórum (CÖF).
Jelszavak: „Éljen a kormány!” „Ők értünk, mi értük!” „Nem leszünk gyarmat!”
Fő követelések: Nem leszünk gyarmat! Hajrá Orbán Viktor!
Résztvevők száma: több százezer.
Letartóztatottak száma: -
Atrocitások: -
Tüntetés helye: Budapest Hősök tere - Andrássy út - Kossuth tér.
Időjárás: fagypont feletti hőmérséklet, csapadékos idő.
Visszhang a médiában: „Tüntetések oda-vissza” ; „Rárontás” (jan. 23.) /Népszabadság/ „Százezer ember tüntetett Budapesten” /index.hu/ „Több százezren vettek részt a kormánypárti békemenetben” ; „A békemenet jelszava: Nem leszünk gyarmat! Több százezres tömeg tüntetett Orbán Viktor és a kormány politikája mellett. Erdélyi és varsói üzenet” ; „Tüntetési tünetek” ; „Magyarország megmozdult” (jan. 23.) /Magyar Nemzet/

Tüntetések a kormány ellen és mellett (2012. március 10. és 15.)

„Együtt egy új köztársaságért!”

A megosztott és egymással civakodó parlamenti ellenzéki pártok mellé felsorakozó civil mozgalmak nemcsak a helyüket keresték, hanem olyan alkalmakat is, amikor saját támogatottságukat látványosan be tudják mutatni. Több párt és szervezet erre még a „hagyományos” március 15-i „közös” tüntetés előtt keresett alkalmat, köztük a *Magyar Szolidaritás Mozgalom* (Szolidaritás), amely március 10-ére hirdetett saját rendezvényt.

A magának több sikeres tüntetéssel nevet kivívott Szolidaritásnak a 2011-es évben szerzett lendület megtartásához új akciókra volt szüksége. Ezért 2011 végén egy új *Demokratikus Ellenzéki Kerekasztal (DEKA)* létrehozását javasolták, amelyben az új civil mozgalmak a parlamenti baloldali ellenzéki párokkal egyenrangú félként vettek volna részt. Ezt a kezdeményezést oltotta ki a *Schmuck Andor* által vezetett Magyarországi Szociáldemokrata Párt, a *Thürmer Gyula* által vezetett Magyar Kommunista Munkáspárt, továbbá több kisebb baloldali párt február közepi kezdeményezése, akik „*Baloldali Kerekasztal a Változásért*” (BAKA) névvel hoztak létre egy párhuzamos fórumot, amivel magukhoz ragadták a kezdeményezést.

Intézményesülési kísérleteik kudarca mellett a Szolidaritást a vezetői válság is utolérte. *Árok Kornél* társelnököt február végén arra való hivatkozásból zárták ki, hogy ő tagja a *Szövetség az Egységes Magyarorszáigért* (SZEM) pártnak és a Szolidaritás pártoktól függetlenül kíván politizálni.

A Szolidaritás a 2012. március 10-i, szombati tüntetés bejelentésével tárgyalási alapot teremtett magának, hiszen ezzel vitát indított el arról, hogy 10-én, vagy a „hagyományos” 15-ei időpontra legyen-e az ellenzék „központi” rendezvénye. A Szolidaritás a tüntetés előtt látványos akciókba kezdett. Március elsején „*civil országértékelő tanácskozást*” tartott, amelyen Orbán Viktor február 7-i évértékelő beszédére kívántak válaszolni. Ezen mások mellett részt vett és felszólalt *Tétényi Éva*, Esztergom független polgármestere és *Petschnig Mária Zita* közigazdász.

A Szolidaritás elsőként csatlakozott az LMP március elején indított szociális aláírásgyűjtéséhez, amihez a közös nevezőt a munkavállalók kiszolgáltatottsága elleni fellépésben találták meg. Ennek megfelelően a március 10-ei tüntetésen az LMP több helyen is aláírásokat gyűjtött az iskolalátogatási korhatár 18 évre történő visszaállítása, a munkahelyi próbaidő 100

napban való maximalizálása, a szabadság kétharmadának felhasználásáról való döntés munkavállaló általi meghozása és a 260 napig járó álláskeresői járadék mellett.

Március 10-én 15 órára a tömeg teljesen betöltötte a *Kossuth tér* közepén lévő betonozott autóparkolót. A köztársaság témája köré szerveződő tüntetésnek hivatalos dala is volt: Verdi Nabucco című operájának Szabadság kórusa zenéjére *Fábri Péter* írt új szöveget, amelyet első ízben egy alkalmi kórus adott elő *Göncz Árpád* 90. születésnapjának előestéjén (2012. február 9-én). A Szolidaritás rendezvényén mások mellett eljátszották *Bródy János* „Lesz még Magyar Köztársaság!” című dalát és felolvasták *Erdős Virág* „Van egy ország” című versét.

Kováts Kriszta színművész, a rendezvény műsorvezetője köszöntötte a „köztársakat”. *Iványi Gábor* metodista lelkész után fő szónokként *Kónya Péter*, a Szolidaritás társelnöke következett. A nemzeti jelképek kisajátítása ellen azt javasolta, hogy a március 15-ei tüntetésen az ellenzék is bátran használja a nemzeti színeket. Egy mihamarabbi választást, „fülke-ellenfordalmat” követelt, amely után egy új köztársaság jöhet létre. *Kónya Péter* az általa vizionált új köztársaságot állította szembe a 2010 óta szerinte kialakult és elfogadhatatlan rendszerrel. Olyan köztársaságot szeretne, amelyben az alkotmányról népszavazás dönt, a képviselők visszahívhatóak és a köztársasági elnököt a nép választja. *Tóth Imre* az Éhségmenet egyik résztvevője, volt diósgyőri kohász a kétkezi munkások nevében a munkanélküliségről és a megélhetési gondokról beszélt. *Kornis Mihály* író hasonlóságot látott az 1992-es évvel. Szerinte – mint akkor, úgy – ismét diktatúra van, ami ellen közös tiltakozásra és cselekvésre szólított fel.

A tüntetésen civilként megjelent több ismert ellenzéki politikus, köztük *Török Zsolt* MSZP-s szóvivő, aki „szokásos módon” pártja vörös széldzseki-jében figyelte az eseményeket. Több tudósítás is utalt arra, hogy szélsőséges baloldali fiatalok a tüntetést arra akarták felhasználni, hogy – a Kossuth tér átépítése miatt kordonokkal elkerített területen – *Károlyi Mihály* eltávolított szobrára egy műanyag *Károlyi*-szobor felállításával emlékezzenek. Ehhez el kellett volna bontaniuk az építési területet lezáró kordont. Végül sem a kordonbontásra, sem a műanyagszobor felállítására nem került sor, a rendezvénynek fél ötre már vége is lett.

52. adatlap: 2012. március 10.

Cím, jelmondat: Együtt egy új köztársaságért

Alcím, minősítés: Kormányellenes civil tüntetés.

Szervező: Magyar Szolidaritás Mozgalom.

Jelszavak: „Minden hatalom a népé!” „Ébresztő! Orbán takarodj!”

Fő követelések: Szolidaritást! Köztársaságot!

Résztvevők száma: néhány ezer.

Letartóztatottak száma: -

Időjárás: 15 fok körüli hőmérséklet, napsütés.

Visszhang a médiában: „Földhöz vágta a narancsot a diósgyőri kohász” /index.hu/ „Újabb tüntetés a köztársaságért” (márc. 12.) /Népszabadság/ „Se kordon, se cenzor” (márc. 13.) /Magyar Nemzet/

Egy újabb „megosztó” nemzeti ünnep

A 2012 márciusának elején mindenki kíváncsian várta, hogy milyen lesz a kormány támogatóinak és ellenzőinek március 15-i megmérettetése. A kormánypártok *Orbán Viktor* hivatalos brüsszeli útja miatt 2011. október 23-án nem tartottak központi rendezvényt, így az ellenzékhez került a kezdeményezés. Ekkor még az ellenzéki civil szervezetek voltak a tüntetések fő szervezői, akik nem engedték a parlamenti ellenzéki pártok aktív politikusait a mikrofonok elé.

A *Békemenet Magyarországért Egyesület* március 6-án jelentette be a második Békemenetet, amelyre a január 21-i első menet résztvevőit várták, arra kérve őket, hogy „mindenki hozzon magával még egy embert”. Március 15-én a Széchenyi István téren gyülekeznek a résztvevők, akikhez több ezer lengyel és néhány tucat litván szimpatizáns is csatlakozott, és így együtt vonultak át a Kossuth térre, hogy meghallgassák *Orbán Viktor* ünnepi beszédét. A kormánypártok számára azért is volt nagy a tét, mert az első Békemenet sikere után rosszul festett volna, ha ez alkalommal egy nagyságrenddel kevesebben jönnek el. A lengyel és litván szimpatizánsok részvétele miatt kevesebb figyelem irányult a Békemenet – így is százezres – létszámaára.

A lengyel résztvevők a *Gazeta Polska* hetilap klubjai és a 2010-ben repülőbalesetben elhunyt *Lech Kaczyński* néhai lengyel elnökről elnevezett egyesület szervezésében különvonattal és -buszokkal érkeztek Buda-

pestre. A hagyományos lengyel-magyar barátság mellett sok lengyelt azért is érdekelte Orbán Viktor beszéde, mert a lengyel Jog és Igazságosság Párt (PiS) elnöke, *Jarosław Kaczyński* szerint „Varsóból is Budapest lesz”, azaz pártja győzelme esetén a Fidesz-kormányéhoz hasonló intézkedéseket vezetne be.

A nemzeti zászlókkal vonuló vendégek felkeresték Budapest lengyel vonatkozású emlékhelyeit (Bem apó szobrát, Piłsudski marsall emléktábláját, a katyíni mártírok emlékművét), majd a Budai Várból huszárok felvezetésével érkeztek a Lánchídon át a Széchenyi térre, ahol a Békemenet résztvevőikhez csatlakoztak. A menet élén az „*Egyesült erővel*” felirat volt olvasható, amit két oldalról a magyar és lengyel zászló szegélyezett.

A teljesen megtelt *Kossuth téren* tartott központi rendezvényen *Szájer József* EP-képviselő után Orbán Viktor miniszterelnök beszélt, aki a januári első békemenet jelszavát felkarolva kijelentette, hogy Magyarország nem lesz gyarmat. Az Európai Uniótól egyenlő elbánást követelt és kormánya addigi eredményeit felsorolva arra utalt, hogy „sokat tettünk, de még nem eleget!” Beszédében óvott az új gyarmatosítástól. Hasonlatában a békát hozta fel, amelyet úgy lehet a legjobban megőrizni, ha lassan melegítik fel körülötte a vizet. A miniszterelnök szerint a magyarok az „utolsó pillanatban” ugrottak ki a fazékból.

Mivel a civil ellenzéki szervezetek továbbra sem engedték fel a parlamenti pártok képviselőit színpadjaikra, az MSZP *Esztergomban* tartotta meg központi országos rendezvényét, pár ezer fő részvételével. A DK a belvárosi *Egyetem téren* tartott kora délután tüntetést, ahol *Gyurcsány Ferenc* pártelnök néhány száz résztvevő előtt felszólította az Alkotmánybíróságot (AB), hogy vegye komolyan a *Szabadság és Reform Intézet* korábban egyszer már elutasított beadványát, és vizsgálja meg, hogy az Orbán-kormány vajon alkotmányos módon alakította-e át a politikai intézményrendszert, köztük a sarkalatos törvényeket. Amennyiben az AB nem foglalkozik érdemben a kérdéssel, úgy blokádnak alá vonják az AB épületét.

A Milla tüntetése 15 óra körül kezdődött és fél öt körül ért véget. A helyszínről hónapokig tartó vita alakult ki, mivel a kormány és a főváros szinte az összes belvárosi helyszínt lefoglalta az 1848-as megemlékezésekre. Végül sikerült megállapodni abban, hogy a Milla a „szokásos” helyen, a *Szabad sajtó utcánál* tarthassa rendezvényét. A több tízezer résztvevőt mozgató tüntetésen ismét *Csákányi Eszter* és *Kulka János* volt a két műsorvezető, akik elsőként bemutatták *Pityinger Lászlót*, művésznevén *Do-*

peman-t mint „*alternatív köztársasági elnök*”. A rendezvényen az LMP aktivistái pártjuk népszavazási kezdeményezéséhez több helyen gyűjtöttek aláírásokat.

Majtényi László, az Eötvös Károly Közpolitikai Intézet vezetője Arany János 1845-ben írt „Elveszett alkotmány” műve alapján Rák Bende-díjat alapított, aki a maradiság megtestesítőjeként a fejlődés kerékkötőjének számított. A díj több fokozatát kormánypárti politikusok kapták, akik az adományozók véleménye szerint munkásságukkal hozzájárultak a jogállam lebontásához. „Pozitív” Rák Bende-díjat kapott *Parti Nagy Lajos* költő, aki beszédében nemet mondott a „Teljhatalom ZRt.”-re. A résztvevők között a Népszava különkiadását osztogatták.

Pikó András a Hadd Szóljon! Egyesület nevében a vitatott frekvenciájú Klubrádió számára kedvező, nem sokkal korábbi bírósági ítéletet a közösségi fellépés sikerének tekintette, majd mindenkit önvizsgálatra szólított fel, hogy mit csinált rosszul a rendszerváltoztatás óta eltelt 23 évben. *Molnár Péter* mediakutató új összetételű Médiatanácsot követelt, amelynek óhaja szerint lett volna roma tagja is. *Simándi Szelim* Milla-aktivista arról beszélt, hogy a szavazók 60 százaléka nem talál magának pártot, ezért a Milla őket akarja megszólítani, amihez szerinte programjuk is lesz. Nemzeti minimumot sürgetett, amelynek része kell, hogy legyen egy új választási rendszer, a közpénzek teljes átláthatósága és az EU alapértékei melletti kiállás. A Milla tüntetése Petőfi Sándor „Magyar vagyok” című versének megzenésített feldolgozásával ért véget.

A *Jégbüfé* előtt nem sokkal 16 óra után kb. 50 jobboldali szélsőséges tüntetett, akik fél öt óra körül a Milla tüntetés hazafelé induló résztvevőit szóban inzultálták. A két tábort kordon és rendőrsorral választotta el, így csupán egymás szidalmazására volt lehetőségük. A rendőrök a Milla-tüntetésről hazafelé tartó embereket elterelték a lezárt területtől, ezzel az összecsapás veszélye is csökkent.

A Jobbik tüntetése délután fél kettőkor a *Kodály köröndön* kezdődött, ahonnan a szimpatizánsok a „*Rabok tovább nem leszünk*” molinó mögé felsorakozva vonultak a Deák téri központi rendezvényre. Az árpádsávós és nemzeti zászlókat lengető tömegben több gárdaszervezet egyenruhája is feltűnt.

A Deák téren fél négyre már több ezer résztvevő gyűlt össze. A színpadon elsőként *Pörzse Sándor* szólalt fel, aki azokra emlékeztetett, akiknek a magyarság fennmaradását köszönhetette. *Balczó Zoltán* Jobbik-alelnök az EU-t a Habsburg birodalomhoz hasonlította, és több példát hozott fel arra,

hogy szerinte hol alkalmaznak Magyarországgal szemben kettős mércét. *Szegedi Csanád* EP-képviselő követelte Magyarország kilépését az EU-ból.

A Jobbik rendezvény hivatalos vége után több száz tüntető vonult át a *Szabadság téri Bankcenterbe*, hogy petíciót adjon át az IMF budapesti képviselőjének. Az ünnepnap miatt azonban senkit sem találtak az épületben, így a focimeccsekről ismert fény- és ködgyertyákat gyújtottak, amíg a helyszínre érkező rendőrök ki nem szorították őket az épületből. Ezt követően a tömeg az *MTV* üresen álló *egykori épülete elé* vonult, ahol a zászlótartókba nemzeti és árpádsávós zászlókat tűztek. Hét óra felé a néhány száz fős tömeg oszlani kezdett, és ezzel az aznapi rendezvények véget értek.

53. adatlap: 2012. március 15.

Cím, jelmondat: Egy újabb „megosztó” ünnep

Alcím, minősítés: Tüntetés a kormány mellett és ellen.

Szervezők: Békemenet Egyesület és más civil szervezetek.

Jelszavak: Békemenet: „Viktor, Viktor!” Milla: „Hadd szóljon!” „Orbán, takarodj!” DK: „Húzzunk bele!”

Letartóztatások: Esztergomban, illetve Budapesten a Jégbüfé és a Bankcenter előtt „néhány” tüntetőt állítottak elő. A mentők 45 embert láttak el, legtöbbjüket rosszullet miatt.

Időjárás: 10–15 fok, napsütés.

Helyszín: Békemenet: Széchenyi tér - Kossuth tér; Milla: Szabad sajtó út; DK: Egyetem tér; Jobbik: Kodály körönd - Andrássy út - Deák tér.

Résztvevők: Békemenet: 250 000; Milla: néhány tízezer; DK és MSZP: néhány ezer.

SajtóviSSzhang: „Taps és nagy ölelés - Békemenet lengyelekkel” /Stop.hu/, „Vonulva ünnepel a város” /index.hu/ „Az MTI tömeget becsült és nem fél győztest hirdetni” ; „Milla-tüntetés tízezrekkel” ; Orbán: „Nem leszünk gyarmat!” (márc. 16.) /Népszabadság/ „Egyenlő bánásmódot a magyaroknak! Orbán Viktor: Szabadságharcaink előbbre vitték a világot. Lengyelek és litvánok is velünk ünnepeltek” ; Orbán Viktor: „Nem leszünk gyarmat!” „Új szövetséget ajánlanak a szocialisták” ; „Az MSZP elnöke Orbán Viktor és Matolcsy György átokfutásáról beszélt” ; „Gyurcsány Ferenc blokáddal fenyeget” (márc. 16.) /Magyar Nemzet/

Hídfoglalások és tüntetések Budapesten (2012. március 30-31.)

Schmitt Pál köztársasági elnök beiktatásakor mondott beszédében „*nem a törvényhozás fékje, hanem motorja*” akart lenni. Az „*emberek embere*” hivatali ideje alatt egyetlen törvényt sem küldött vissza megfontolásra az Országgyűlésnek és nem emelt egyetlen alkotmányos vétót sem. 2012. elején a hvg.hu egyik olvasója „önszorgalomból” kikérte Schmitt Pál doktori dolgozatát, majd a svájci Lausanne-ban lévő olimpiai múzeumban megtalálta azt a forrásanyagot, amellyel a köztársasági elnök doktori értekezése feltűnő azonosságot mutatott. Az internetes portál január 11-én lehozta a doktori értekezést és *Nikolaj Georgiev* bolgár sporttörténész munkáját, kimutatva az átfedéseket.

Miután Schmitt Pál a nyilvánosságra hozottak ellenére sem mondott le, a tavasz folyamán egyre több tüntetésen követelték lemondását. E tüntetések csúcspontjára 2012. március legvégén, miután a közmédia minden csatornája *március 30-án (pénteken)* este egy exkluzív interjút sugárzott, amelyben *Obersovszky Péter* kérdezte a köztársasági elnököt. Schmitt Pál az interjúban ártatlanságát hangoztatta, és magát olyan hallgatóként mutatta be, aki mindenben követte az egyetemet, konzulense és opponense útmutatásait.

A Semmelweis Egyetem (SOTE) rektora, *Tulassay Tivadar* még január 25-én kezdeményezte egy egyetemi vizsgálóbizottság létrehozását, amely *március 27-ére* készült el jelentésével. A nyilvánosságra hozott jelentésben nem fordul elő a plágium kifejezés, ám, ahogyan fogalmaznak, jelentős a „szövegazonos fordításon” alapuló rész. Az események innentől felgyorsultak: A SOTE doktori tanácsa *március 29-én* kezdeményezte a doktori cím visszavonását. Az egyetem szenátusa 41/2012. (III. 29.) számú döntésével még aznap délután megvonta Schmitt Pál doktori címét. A köztársasági elnök aznap Dél-Koreában tárgyalt és csak késő este tért haza.

Másnap, *március 30-án* a közvélemény azt várta, hogy Schmitt Pál bejelenti lemondását. Akkoriban több külföldi példa is ebbe az irányba mutatott, amelyek közül a német keresztényszocialista (CSU) védelmi miniszter, *Karl-Theodor Guttenberg* volt a legismertebb, aki a plágium bebizonyosodása után még próbált ugyan küzdeni, de a rá nehezedő nyomás hatására 2011 végén kénytelen volt lemondani. Ezzel szemben a közszolgálati csatornán sugárzott tv-interjú azt mutatta, hogy Schmitt Pál a nyomasztó közvetett és közvetlen ráutaló bizonyítékok ellenére sem vonja le a kézenfekvő következtetést, és a számára reménytelenné váló körülmények között is megpróbál igazáért küzdeni.

Schmitt Pál ügye ezek után nem a „szokásos” bal–jobb politikai dimenzióban folytatódott. A társadalomban olyan érzés uralkodott el, hogy a diplomák és tudományos minősítések értéke csorbul azzal, ha a plágiumgyanúba keveredett és doktori címétől megfosztott államfő nem mond le, és nem vállalja az eseményekért a személyes és politikai felelősséget. Számos, a jobboldali kormánypártokkal rokonszenvező tudós, médium és közéleti ember is a lemondást követelte, így Schmitt Pál körül egyre fogyott a levegő. A Magyar Nemzet március 30-án szerkesztőségi cikkében egyenesen arra kérte Schmitt Pált, hogy „Elnök úr, gondolja át!”.

30-án napközben több LMP-s aktivista zöld színű sátrakkal és zöld sípokkal vonult a *Sándor-palota elé*, ahol addig kívántak táborozni, amíg a köztársasági elnök le nem mond. Több más csoport is kereste annak lehetőségét, hogy miként fejezze ki elégedetlenségét Schmitt Pál döntésével kapcsolatban, és miként növelje a köztársasági elnökre nehezedő nyomást. A táborozó tüntetők és szimpatizánsaik a Sándor-palota előtt követték az államfő interjút, amely egyes részein hangosan nevettek, míg más részek mélységesen felháborították őket, és a lemondás elmaradása miatti elégedetlenségük kifejezésére látványos akciót terveztek.

A 30-án, pénteken este sugárzott interjú után tucatnyi jobbikos aktivista akadályozta a *Lánchíd* autósforgalmát. A *Szabadság hídon* fél tucatnyi LMP-s aktivista tette ugyanezt. A fiatalok a járdáról az útestre léptek, egyesek rövid időre le is ültek az útestre, majd a rendőrségi felszólítás ellenére sem léptek vissza a járdára, így az V. és IX. kerületi rendőrkapitányságra a Lánchídról 13, míg a Szabadság hídról 6 főt állítottak elő közlekedési szabálysértés, illetve jogszerű intézkedéssel szembeni engedetlenség miatt.

Másnapra, március 31-ére a Facebook közösségi oldalon szerveződött spontán vonulós tüntetés, amely több száz like-ot kapott. A rendőrség tudomásul vette a tüntetést és biztosította azt. Szombaton kora délután több százan indultak el fél négykor a belvárosi *Deák térről*, hogy az *Erzsébet híd* északi járdáján át a budavári Sándor-palota elé vonuljanak, és a köztársasági elnök hivatala előtt követeljék Schmitt Pál lemondását.

A Sándor-palota előtt az alig egy órás tüntetésen mások mellett *Tálos Lőrinc* beszélt, aki előző este részt vett a Szabadság hídi akcióban, és akit ezt követően a IX. kerületi rendőrkapitányságon állítottak elő. *Czigler Sarolta* a Hallgatói Hálózat (HaHa) aktivistája szerint az államfő erkölcsileg méltatlanná vált arra, hogy képviselje a nemzetet és benne azokat, akik becsületes úton és saját teljesítményükkel szereztek diplomát vagy tudományos foko-

zatot, és ezért le kéne mondania. *Nagy Navarro Balázs*, a Tiszta Kezek Mozgalom vezetője szerint Schmitt Pálnak csendben kéne távoznia hivatalából és nem – mint az interjúban mondta – büszkének lenni arra, amit csinált.

A tömegben az LMP aktivistái folytatták pártjuk négy szociális kérdésben indított aláírásgyűjtését. A megjelenteket a szervezők aznap estére is visszavárták a Várba, hogy ezzel is bátorítsák a sátrazó tüntetőket, ám a tudósítások szerint este már csak tucatnyi ember jelent meg a helyszínen.

A tüntetések utóéletéhez tartozik, hogy Schmitt Pál az Országgyűlés *április 2-i* ülésén napirend előtt szót kért. Felszólalásában nagyjából megismételte a vitatott interjúban elmondott álláspontját, jóhiszeműségét hangoztatta, és pert helyezett kilátásba az egyetem döntése ellen. A beszéd nagyon jól volt megírva, így a legutolsó mondatig fenn tudta tartani az érdeklődést, hiszen Schmitt Pál csak beszéde legvégén jelentette be lemondását.

Lemondása után *Kövér László*, az Országgyűlés elnöke vette át az ideiglenes köztársasági elnöki feladatokat, amíg 2012. május 10-én *Áder János* hivatalba nem lépett. Áder Jánossal folytatódott az 1990 óta kialakult közjogi hagyomány, amely a korábbi házelnökök közül választ köztársasági elnököt. *Göncz Árpád* és Áder János is volt házelnök. *Szili Katalin* is a házelnöki pozícióból szerette volna 2005-ben a legmagasabb közjogi tisztséget elfoglalni, ami akkor nem sikerült neki. Schmitt Pál 2009 és 2010 között volt az Európai Parlament egyik alelnöke a 14-ből, majd 2010 májusától államfővé választásáig az Országgyűlésnek is elnöke lett.

54. adatlap: 2012. március 30–31.

- Cím, jelmondat: Hídfoglalások és tüntetések Budapesten
- Alcím, minősítés: Tüntetések Schmitt Pál köztársasági elnök lemondatásáért.
- Szervezők: 30-án: jobbikos és LMP-s aktivisták; 31-én: Facebook közösségi oldal.
- Követelések: Schmitt Pál mondjon le!
- Jelszavak: „Schmitt Pál, pakoljál!” „Nem kell félni, nem fog fájni!” „Lopás felelősségre vonás nélkül - elnöki kiváltság” ; „Plagi Bá - monnyon le!” (sic!)
- Időjárás: napos idő, 15 fok körüli hőmérséklet.
- Résztvevők: március 31: néhány száz fő.

Letartóztatottak száma: március 30: 19 fő, március 31: 2 fő került előállításra.

Sajtóvisszhang: „Újabb tüntetés a Sándor-palotánál” (márc. 31.) / nol.hu/ „A rektor mondott le - Dagadó államfői botrány - Schmitt Pálnak rosszul esnek a bekiabálások” (ápr. 2.) / Népszabadság/ „Ezren vonultak a Sándor-palota elé” (márc. 31.) /mno.hu/ „A Semmelweis Egyetem rektora lemondott” ; „Lemondott hivataláról Schmitt Pál” (ápr. 2.) /Magyar Nemzet/

A harmadik Békemenet és a programadó MILLA-tüntetés (2012. október 23.)

A harmadik Békemenet

A 2012. januári „Békemenet Magyarországért” rendezvény sikere nyomán, a kormány és politikája mellett demonstráló többszázezres tömeg hatására a szervezők még 2012 tavaszán létrehozták a Békemenet Magyarországért Egyesületet. *Bencsik András*, a Demokrata főszerkesztője és *Bayer Zsolt* publicista, újságíró kezdeményezésére többek között *Bencsik Gábor*, *Csizmadia László*, *Pozsonyi Ádám*, *Stefka István*, *Takács M. Zsuzsanna* és mások hozták létre a civil szervezetet. Az Egyesület konkrét célja alapító okirata értelmében, hogy „szabadtéri és zártkörben tartott rendezvényeket, találkozókat, konferenciákat, továbbá olyan civil megmozdulásokat szervezen, ahol a törvényes kereteket betartva a résztvevők szervezett formában kifejezhetik egyetértésüket az egyesület céljaival”. Ez pedig nem más, mint „az erkölcsös polgári demokrácia és a kiegyensúlyozott civil társadalom értékeinek védelme és szolgálata”.

Mindezek alapján a Békemenet Egyesület 2012. március 15-én is felvult, immár lengyel szimpatizánsok segítségével, majd október 23-ára újabb Békemenetet hirdetett a kormány programjának támogatására. A közlemény szerint az 1848-as forradalom, az 1956-os népfelkelés után 2012-ben ismét szükségessé vált a nemzeti szuverenitásért való kiállás. Ez alkalommal elsődlegesen nem az idegen fizikai megszállás, hanem az adósság béklyójából kell kitörnie a nemzetnek, ehhez pedig „újra áldozatokra és összefogásra van szükség” – hirdették a főszervezők.

A Békemenet 2012. október 23-án az 1956-os forradalom emlékére való tekintettel a budai *Széna térről* indult, délután 14 órakor. A nemzeti ünnep kapcsán a résztvevők egyperces néma csennel tisztelegtek az 1956-os hősök és Nagy Imre mártír miniszterelnök emléke előtt. Az indulást követően a *Margit körúton* és a *Margit hídon* át ért a tömeg a pesti oldalra, ahol a *Szent István körútról* a *Nyugati téren* fordult be a *Bajcsy-Zsilinszky útra*, majd onnan az *Alkotmány utcába*. A menet célja a *Kossuth tér* volt, ahol ezen a napon 16 órakor kezdődött az ünnepi műsor, melynek fő szónoka *Orbán Viktor* kormányfő volt.

A Békemenet elején ez alkalommal is egy hatalmas nemzeti színű molinót vittek, amelyen 2012. október 23-án ez állt: „Nem maradunk adósok! Egy a haza.” A felvonulás élén megtalálható volt a szervezők többsége, így

Csizmadia László, a Civil Összefogás Fórum (CÖF) alapítója és szóvivője, Bencsik András, a Demokrata című lap főszerkesztője, *Fricz Tamás*, a CÖF másik alapítója és Bayer Zsolt újságíró. Emellett szintén az első sorokban vonult többek között a Lungo Drom néhány prominense, *Palkovics Imre*, a Munkástanácsok Országos Szövetségének elnöke vagy *Pataky Attila*, az Edda zenekar énekese is.

Sokan a felvonulók közül városuk, településük nevével ellátott táblát hoztak magukkal, több száz magyar zászló mellett több tucat lengyel zászló is látható volt, emellett néhány kézben fideszes zászló is lengedezett. A tömegben egy hatalmas képekkel illusztrált molinón a következő volt olvasható: „*Keletről tankkal – 1956, nyugatról bankkal – 2012. A helyzet változatlan.*” Szintén egy több ember által vitt óriásplakáton Orbán Viktor fotókollázs mellett az „*Ő értünk – Mi érte*” felirat volt látható. A számos molinó között volt, amely „*Szuverén magyar nemzetet!*” követelt, és volt, amely „*Nekünk nem kell helytartó!*” jelszóval tiltakozott az IMF ellen.

A Békemenet során Csizmadia László az MTI-nek nyilatkozva kijelentette, hogy amellett, hogy tisztelegnek 1956 és a magyar ifjú forradalmárok előtt, akik a vérüket adták a magyar szabadságért, a menettel megemlékeznek Nagy Imre „kommunista vezéréről” is, aki félredobva korábbi kommunista ideológiáját 1956 vészterhes napjaiban a nemzet szuverenitásaért állt ki. Emellett Csizmadia szerint a menet fontos üzenete, hogy „*az adósrabszolgaságot nem tűrjük. Tehát üzenjük mindenkinek a világban, a pénzhatalmaknak, hogy Magyarország nem marad adós.*” Kiemelte: a kormánynak szüksége van a támogatásra, „*meg kell mutatnunk, hogy egy demokratikusan választott, kétharmados kormány mögül nem álltak még ki az emberek.*” Fricz Tamás egyik sajtóhoz is intézett felszólalásában hasonló gondolatokat fogalmazott meg, majd Petőfi Sándor nyomán tette fel a kérdést: „*adósrabszolgák legyünk vagy szabadok?*”

A résztvevők a Széna térről való induláskor elénekelték a magyar és a székely himnuszt, majd nagyrészt csendesen beszélgetve vonultak. Útközben többször is rákezdtek egy-egy közismert nótára, például a „*Kossuth Lajos azt üzenete...*” kezdetű dalt többször is énekelték a menet során. A Békemenetet útközben a Nyugati téri felüljárónál ellentüntetők is várták: a Hallgatói Hálózat aktivistái transzparenszekkel igyekeztek a felvonulók figyelmét felkelteni. „*Kevesebb diplomást, nagyobb Békemenetet*”, „*Köszí a tandíjat, a kivándorlást, Fidesz–KDNP*”, „*A háború: béke, a szabadság: szolgaság, a tudatlanság: erő*” – többek között ilyen és hasonló feliratú molinók lógtak a Nyugati

téri felüljárón, ahol mintegy tucatnyi ellenaktivista, elsősorban egyetemista fiatal jelent meg.

Az MTI helyszíni tudósítása szerint a Kossuth téri állami ünnepség kezdete előtt mintegy fél órával érkezett meg a Békemenet eleje az Országház épülete elé; ekkor a menet végén haladók még csak a Margit híd közepén jártak. Összességében az MTI és a BRFK illetékesei a menetben résztvevők számát közel 150 000 főre tették, míg az állami ünnepségen megjelentek létszámát – akik megtöltötték a teljes teret és a szomszédos utcák nagy részét is – összesen 400 000 főre becsülték.

Az állami ünnepségen a történelmi zászlók bevonulását követően Beethoven Egmont-nyitánya hangzott el, majd felszólalt *Balás-Piri László* 1956-os szabadságharcos. (A Beethoven-mű a magyar köztudatban szorosan összeforrt az 1956-os forradalom és szabadságharc eseményeivel, ugyanis 1956. október 23-án a rádió folyamatosan ezt játszotta, amikor lehetetlenné vált a saját műsorok készítése.) Az ünnepi rendezvényt, melynek konferansziéja *Szöllősi Györgyi*, a Magyar Televízió műsorvezetője volt, több vers és a *Ghymes* együttes fellépése foglalta keretbe.

Az ünnep főszónokaként Orbán Viktor miniszterelnök tartott beszédet, melynek elején köszöntötte *dr. Tamás Aladárné Szűcs Ilonát*, a felvidéki Balogvölgy tanítónőjét, a Magyar Becsületrend első kitüntetettjét. Az idős tanítónő 2012-ben töltötte be 100. születésnapját, de az új törvényi lehetőséggel élve miután magyar állampolgárságát is felvette, a szlovák állam megfosztotta szlovák állampolgárságától.

A miniszterelnök ünnepi beszédében méltatta 1956 örökségét: felhívta a résztvevőket, hogy emlékezzenek tisztelettel azokra, akik öt nap alatt levertek a szovjet megszálló csapatokat, és csak egy hatalmas túlerővel szemben szenvedtek vereséget. A forradalmárok, a kivégzett és börtönbüntetésre ítélt hősök adtak még négy évtizeddel később is erőt, hogy „*lebontsuk a falat, legyőzzük a szocialista munkáspártot*” – fogalmazott a miniszterelnök. Felhívta a figyelmet rá, hogy a szabadságharc leverőinek törekvései még mindig nem tűntek el a magyar közéletből.

Orbán Viktor finoman utalt a Békemenet által megfogalmazott célokra is: az uniós kereteket elfogadhatónak tartotta, de – hangsúlyozta – elutasítja, hogy „*bármilyen kifinomult módszerrel idegenek kormányozzanak minket*”. Különösen nem tartotta ezt elfogadhatónak akkor, amikor – véleménye szerint – a nyugati világ gazdasága nem a becsületes munkán, hanem egy pénz-világbirodalmon alapszik. A miniszterelnök beszédének második felé-

ben a 2010 óta hivatalban lévő kormány eredményeit sorolta, kezdve az új alkotmánnyal egészen a munkahely-teremtési programokig. Záró gondolatában azt emelte ki, hogy a nemzetnek ki kell tartania, folytatnia kell a megkezdett sikeresnek ígérkező utat annak érdekében, hogy olyan Magyarország jöhessen létre, ahová „néhány év múlva visszajönnek a ma idegenben szerencsét próbáló fiatalok” is. „Mi nem azt üzenjük a fiataloknak, hogy el lehet innen menni, hanem azt, hogy vissza lehet ide jönni” – fogalmazott beszéde végén a miniszterelnök, utalva ezzel Gyurcsány Ferenc egy korábbi elhíresült beszédére.

A rendezvényt követően a Békemenet szervezői sajtótájékoztatójukon eredményesnek ítélték újjáolagos kezdeményezésüket, és azt mondták, annyi békemenetet szerveznek még ezt követően, amennyire szükség lesz annak érdekében, hogy megvédjék Magyarország függetlenségét.

55. adatlap: 2012. október 23.

Cím, jelmondat: Békemenet Magyarorszáért.

Alcím, minősítés: harmadik békemenet.

Szervezők: Békemenet Magyarorszáért Egyesület, CÖF.

Jelszavak: „Keletről tankkal - 1956, nyugatról bankkal - 2012. A helyzet változatlan.” „Szuverén magyar nemzetet!”

Fő követelések: „Nem maradunk adósok! Egy a haza.”

Résztvevők száma: Közel 150 000 felvonuló a Békemeneten, mintegy 400 000 ember a Kossuth téren.

Letartóztatottak száma: -

Atrocitások: -

Tüntetés helye: Széna tér - Margit körút - Margit híd - Szent István körút - Nyugati tér - Bajcsy-Zsilinszky út - Kossuth tér.

Időjárás: kellemes, kora őszi idő.

Visszhang a médiában: „Békemenet: ki kell állni a hazáért” /MNO online/. „Békemenet, Milla, DK és Jobbik: hol hányan voltak?” /HVG online/. „Békemenet - Elindult a tömeg a Széna térről” /MTI/. „Szabadságharc? Igen, megkapjátok”; „Orbán: már nincs visszaút”; „Békeharc” (okt. 24.) /Népszabadság/. „Nem kormányozhatnak idegenek. Orbán Viktor miniszterelnök négyszázezres tömeg előtt beszélt”; „Nem kell kettős mérce. Orbán Viktor miniszterelnököt a Kossuth téren négyszázezres tömeg hallgatta” (okt. 24.) /Magyar Nemzet/

Programadó MILLA-tüntetés

A Békemenet mellett 2012. október 23-án az MSZP kivételével szinte minden nagy párt és társadalmi mozgalom szervezett szabadtéri megmozdulást. A Jobbik a *Deák téren* tartotta ünnepi nagygyűlését, ahonnan az est során a résztvevők fáklyás menete a *Magyar Rádió épülete elé* vonult. A Gyurcsány Ferenc által életre hívott Demokratikus Koalíció az *Egyetem téren* várta híveit, majd a nagygyűlést követően a résztvevők a Milla tüntetése irányába vonultak, hogy csatlakozzanak az ottani rendezvényhez. Ez utóbbi egyértelműen kiemelkedett a nap eseményei közül. A 2014-es választásokra való felkészülés egyik legfontosabb eseményévé váló tüntetést az *Egymillióan a magyar sajtószabadságért* (közkeletű nevén *Milla*), a facebook közösségi oldalon létrehozott véleményformáló csoport hirdette meg.

A megmozdulást szervezők jelképes helyszínen, a *Szabad sajtó úton* várták mindazokat, akik úgy vélték, hogy „*a mai kormány útjában áll az új magyar köztársaság létrehozatalának*” és ezért „*az Orbán-kormányt el kell távolítani a hatalomból*”. A tüntetés szervezői hangsúlyozták, hogy a múlt lezárásában nem működhetnek együtt az MSZP-vel, mivel „*semmi garanciát nem látunk arra, hogy az MSZP vezetésével nem ugyanaz a rossz, korrupt, hataloméhes kormányzás jönne el, ami a Fidesz kétharmados átokfutásába torkollott*”. A tüntetés éppen ezért a teljes politikai elit ellen is irányult, és szövetséget hirdetett mindazoknak az állampolgároknak és társadalmi csoportoknak, „*akik úgy érzik az eddigi rendszer irányítói a fejük fölött döntöttek az életükről*”. A szervezők eredeti elképzelése szerint a 2012. október 23-ai tüntetés egy új társadalmi szövetség programját hirdette meg. E szövetség legfontosabb politikai célja, hogy az ahhoz csatlakozó polgárok közreműködésével lerakja az új magyar köztársaság alapjait. Így szlogenként a „*Jelen vagy!*” felkiáltás szolgált.

Az október 23-i tüntetés előtt a Békemenet példájára a Milla csoport is egyesületi formát öltött: a közösség szervezői közül 14-en egyhangú szavazással kimondták a Milla Egyesület megalakulását, elfogadták az egyesület alapszabályát, és megválasztották elnöknek *Juhász Pétert*, elnökségi tagoknak pedig *Szeles Andrást* és *Takács Borbálát*. A Milla Egyesület kitűzött célja, hogy „*elősegítse a demokratikus jogállami keretek helyreállítását és megszilárdítását, valamint erősítse az állampolgári tudatosságot annak érdekében, hogy a polgári szabadságjogok védelmét a nyilvános és aktív állampolgári részvétel is biztosítsa*”.

Az egyesület által szervezett tüntetéshez és felhíváshoz csatlakozott a Kónya Péter vezette *Magyar Szolidaritás Mozgalom*, valamint a *Nők Láza*-dása csoport is. A szervezők felkérték többek között Ungváry Rudolf közíró, Tamás Gáspár Miklós filozófus-publicistát, valamint a korábbi konzervatív kötődéseiről ismert Balavány György újságíró a rendezvényen való felszólalásra. A Milla kizárta „pártpolitikusok” szerepeltetését a rendezvényen, de ennek ellenére helyet adtak Bajnai Gordon volt miniszterelnök, a *Haza és Haladás Mozgalom* vezetőjének a felszólalásra. Emiatt maga Tamás Gáspár Miklós is tiltakozott, mivel úgy érezte ezáltal az '56-os megemlékezésnek és az Orbán-kormány politikája elleni tiltakozó nagygyűlésnek indult eseményt Bajnai Gordon kampánynyitó rendezvényévé változtatják a szervezők.

Október 23-án a Szolidaritás mozgalom szimpatizánsai a fővárosi Clark Ádám téren gyülekeztek és együtt vonultak a Szabad sajtó útjára, hogy csatlakozzanak a Milla demonstrációjához. Székely Sándor, a Szolidaritás egyik társelnöke a Clark Ádám téren tartott beszédében kiemelte, hogy 1956-hoz hasonlóan Magyarország ma is rossz helyzetben van. Azt mondta, hogy a kormány „leépíti a demokráciát, külpolitikailag elszigeteli az országot, és gazdaságpolitikája következtében a lakosság 40 százaléka, csaknem négy-millió ember él a létminimum alatt”. Ezért van szükség a mostani nagy erő-demonstrációra!

A tömegben látható táblákon többek között a következő feliratok voltak láthatók: „2/3 = III/III”; „56+56 Orbán takarodhat”; „Nem a Milla miatt jöttem, magamért vagyok itt!” Az Erzsébet híd lábánál elhelyezett molinókon később olvasható volt „A Bibó Kolesz rémei” névsora, köztük „Orbán főzsarnok, Áder vazallus, Kövér perzekútor”.

Érdekes színfolt volt, hogy a Milla-tüntetés kezdetén több „Szeged” feliratú vörös tábla alatt egyforma piros dzsekibe öltözött tüntető vonult fel, közöttük Botka László, Szeged szocialista polgármestere is, aki mint később hangsúlyozta, magánemberként volt jelen.

A tüntetés programjának kezdetére a résztvevők sora a Szabad sajtó úttól egészen az Astoriáig ért, a későbbi rendőrségi becslések szerint közel 20 000 fő lehetett jelen. A rendezvény során a Petőfi Sándor utca bejáratánál alakult ki kisebb szóváltás, ahol a Deák tér felől megérkező Jobbik-szimpatizánsok kezdtek szócsatát a Milla-tüntetőkkal. Annak érdekében, hogy a szélsőséges hangvételű skandalás és bekiabálás ne vezessen komolyabb összecsapásokhoz, a belvárosi Jégbüfé környékét komolyabb jelenléttel erősítették meg a rendfenntartók: rohamrendőrök vonultak a két tábor közé.

A Milla rendezvényén 15 óra 45 perckor kezdődtek meg a szónoklatok, melyek konferálásában *Csákányi Eszter* és *Kulka János* színművészek segédkeztek. Elsőként Ungváry Rudolf szólalt fel. Beszédében a „*hatalmat kisajátító kisebbségnek*” nevezte a kormányt, Orbán Viktort „*politikai szörnyetegnek*” titulálta. A fennálló kormányzással kapcsolatban kiemelte, hogy a hatalom birtokosai „*turulos vérgőzös rasszizmussal*” próbálják megtartani híveiket, nemzeti együttműködést hirdetve azonban csak kisajátítanak mindent, aminek a közélébe kerülnek: a médiát, az igazságszolgáltatást, a termőföldet. Beszéde végén aktív részvételre szólította fel a tüntetőket, hangsúlyozta, hogy aki becsapva érzi magát, menjen tüntetni, amikor csak teheti: „*az utca a miénk*” – tette hozzá.

A következő felszólaló Tamás Gáspár Miklós volt, aki elsődlegesen a jelenlévők szociális érzékenységre apellált. Különösen a kormány szociális érzéketlenségét ostromozta és kijelentette, hogy „*soha többé senkiről nem szabad megfeledkezni*”. Beszédének legnagyobb ovációt kiváltó része volt, amikor közvetlenül a miniszterelnökhöz fordult: „*Nagyon szépen kérlek, Viktor, menj el! Nem haragszunk. Semmi baj. Menj el!*”

Balavány György beszédében az összefogást és egymás megértését sürgette. A kormány ünnepi megemlékezésén és a Békemeneten résztvevőkről kijelentette, hogy „*ők nem az ellenfeleink, hanem hazájukat féltő megtevesztett emberek*”.

A Milla vezetője, Juhász Péter 16 óra 25 perckor lépett a színpadra, ahol azt hangsúlyozta, hogy az elmúlt húsz évben Magyarország nem egyszerűen lemaradt a nyugat-európai fejlődéstől, hanem „*visszamaradt az időben*”. Végre rá kell találni „*az európai Magyarországra*” – hívta fel a résztvevők figyelmét a Milla programjára. Kiemelte: az Orbán-kormány szabálysértésből csinált szabály, az alkotmányértésből alkotmányt. Éppen ezért „*ma a polgár nem bízik az államában, a civil nem bízik a politikusban. A rendszerváltás után még felszisszentünk, ha sérelem érte a demokráciát*” – folytatta Juhász Péter. Majd hozzátette: „*nem elég az Orbán, takarodj!, de szükséges is*”. Ezt elősegítendő bejelentette: a tüntetésen megjelent mozgalmakkal, a Szolidaritással és a Haza és Haladással közösen a Milla elindítja az *Együtt 2014* választói mozgalmat, amely nyitott és befogadó együttműködés, ahová mindenkit várnak, aki egy új, demokratikus Magyarországot szeretne. A választói mozgalom célja 2014-ben leváltani „*az Orbán–Simicska koalíciót*”, és ezt követően újra kikiáltani a köztársaságot.

Kónya Péter, a magyar Szolidaritás vezetője beszédében arról értekezett, hogy a hatalom jelenlegi birtokosai nemcsak a határokon belül osztot-

ták meg a nemzetet, de igyekeztek ezt a határon túli magyar területekre is exportálni. Emellett „*politikai pedofíliaként*” magyarázta, hogy „*Erdélyből idehozott gyerekekkel parádéznak gátlástalanul*” – utalva ezzel a Kossuth téri rendezvényre meghívott határon túli magyar diákcsoportokra. Kónya Péter kiemelte: ahhoz, hogy mindez megváltozzon, bátran és egységben kell fellépni. „*Nem akarunk olyan országot, ahol elő van írva, hány gyerekünk legyen, és hogyan neveljük őket, és ahol a hatalom beteszi a lábát az otthonunkba, a hálószobánkba. Az összefogás erejével le fogjuk győzni az Orbán-rendszert*” – üzent a tüntetés résztvevőinek.

Az események érdekes egybeesése volt, hogy percre pontosan ugyanakkor kezdett el beszélni a tömeghez Orbán Viktor miniszterelnök a Kossuth téren, és Bajnai Gordon korábbi miniszterelnök a Milla tüntetés színpadán. Bajnai Gordon itt-ott elcsukló hangú beszédében kifejtette, hogy korábbi nyilatkozatát, miszerint nem politikus, komolyan gondolta. Most azonban olyan helyzet állt elő, „*ahol az utcára kell menni*”. Éppen ezért szerinte „*2014 nemcsak a választások éve, hanem sorsforduló*” is lesz egyben. Bajnai kifejtette, hogy az állam a korrupció eszközévé vált; „*a kormány úgy kér újabb és újabb áldozatot, hogy közben két végén égeti a jövőnket. Erősnek hirdeti magát, pedig csak erőszakos*”. Mindezek alapján „*Magyarországnak olyan kormánya lett, amelyért bocsánatot kell kérnünk egymástól és a gyerekeinktől*”. Ennek egyetlen módja van: rezsimváltás, új politikai kultúra meghonosítása, alkotmányos garancia, hogy az országban többé ne sajátítsa ki a hatalmat egyetlen politikus sem. Egy új politikai közép összefogására, a haza és haladás együttes sikerre juttatására van szükség. Ehhez nem új párt, hanem egy választási tömegmozgalom kell. Bajnai Gordon beszéde végén szövetségbe hívott mindenkit, akikkel a korszakváltás elvében és programjában közös nevezőre lehet jutni, és aki csatlakozni kíván a jó kormányzás programjához. „*Haza és haladás, szolidaritás és Európa – ezekben egyetértünk, ezekkel alkotjuk az ország új erős közepét*” – hangsúlyozta a volt miniszterelnök, majd hozzátette: „*Nehéz lesz, de együtt meg lehet csinálni. Csak együtt lehet megcsinálni. Egyenként elbuknánk, de együtt győzni fogunk!*” A zárzó elhangzását követően együtt köszönt el a tüntetés résztvevőitől Kónya Péter, Juhász Péter és Bajnai Gordon.

A három újsütetű politikus néhány nappal később, 2012. október 26-án ünnepélyes keretek között is megerősítette együttműködési szándékát és egy új balközép, ellenzéki, választási ernyőszervezet létrehozását. Az Együtt 2014 Mozgalom célja a megosztott, kiszolgáltatott ország újjászervezése a

hazájukat szerető demokratikus erőkkal. Alapértékként határozták meg a nemzeti közösséget, a magántulajdon tiszteletét és a szolidaritást, a jogállamiságot és az Európa iránti elkötelezettséget, melyeket nem lehet semmilyen körülmények között megkérdőjelezni. Mivel a magyarországi törvények nem tették lehetővé, hogy egyesület is induljon az országgyűlési választásokon, ezért 2013. március 8-án a mozgalom párttá alakult át. Vezetői *Szigetvári Viktor*, a Haza és Haladás Egyesület alelnöke, *Kónya Péter*, a Magyar Szolidaritás Mozgalom elnöke és *Juhász Péter*, a Milla Egyesület korábbi vezetője lettek.

56. adatlap: 2012. október 23.

- Cím, jelmondat: Milla-tüntetés.
- Alcím, minősítés: Az Együtt 2014 Mozgalom megalakulása.
- Szervezők: Milla Egyesület, Magyar Szolidaritás Mozgalom, Haza és Haladás Mozgalom.
- Jelszavak: „Légy jelen!” „Jelen vagy!” „Fejezzük be a múltat!”
- Fő követelések: „Orbán takarodj!” ; rezsimváltás; új köztársaság.
- Résztvevők száma: a Belügyminisztérium közleménye szerint mintegy 20 000 fő.
- Letartóztatottak száma: -
- Atrocitások: -
- Tüntetés helye: Szabad sajtó út.
- Időjárás: kellemes, kora őszi idő.
- Visszhang a médiában: „Hangulatváltó Milla-tüntetés” /Magyar Narancs/. „Békemenet, Milla, DK és Jobbik: hol hányan voltak?” /HVG Online/. „Több tízezen a Milla-tüntetésen” /Népszava Online/ „Kossuth-címer a Fidesz ellen - Mesterházy: A kormány szembe fordult a nemzettel” ; „Demokrata hídfő” ; „Bajnai Gordon: Rezsimváltás! A Haza és Haladás, A Milla és a Szolidaritás elindította az Együtt 2014 választó mozgalmat” (okt. 24.) /Népszabadság/ „Rezsimváltásról szónokolt Bajnai” ; „Utódja mellett kampányolt Gyurcsány” (okt. 24.) /Magyar Nemzet/

Tüntetés a náciizmus ellen (2012. december 2.)

2012 novemberében Gyöngyösi Márton jobbikos képviselő az országgyűlés plenáris ülésén egy azonnali kérdésben annak vizsgálatát követelte, hogy „*az itt élő, és különösen a magyar Országgyűlésben és a magyar kormányban hány olyan zsidó származású ember van, aki bizonyos nemzetbiztonsági kockázatot jelent Magyarország számára*”. A kijelentést az ülést vezető Balczó Zoltán, jobbikos parlamenti alelnök nem utasította vissza, viszont a parlamenti ülést követően az államfő, a kormány, a pártok és a civil szervezetek azonnal elítélték. A kijelentés ellen a *Mindannyian Együtt Jeruzsálemért Alapítvány* egy közösségi oldalon (a facebookon) indított kezdeményezést, melyhez csatlakozott a későbbiek során a *Mazsihisz*, a *Hit Gyülekezete* és az *Élet Menete Alapítvány*. Közös szervezéssel hívták a náciizmus eszméinek elítélésére a jóérzésű polgárokat a *Kossuth térre*. A szervezők mellett kifejeztek részvételi szándékát a *Raoul Wallenberg Egyesület*, az *Országos Örmény Önkormányzat*, a *Magyar Nők Szövetsége*, a *Magyar–Izraeli Baráti Társaságok Országos Szövetsége*, valamint a *Kék szalaggal a demokráciánkért* civil mozgalom is. A részvételre buzdított a *Milla Egyesület*, a *4K! Mozgalom*, a *Magyar Szakszervezetek Országos Szövetsége (MSZOSZ)*, az *Izraeli Kulturális Intézet*, a *Magyar Zsidó Kulturális Egyesület*, a *Radnóti Miklós Antirasszista Díj Alapítvány*, a *B’nai B’rith Budapesti Szervezete*, a *BetOrim Magyar Reform Zsidó Hitközség* és számos egyéb civil csoport is.

Még a tüntetés előtt két villámcsődületet (flashmobot) is tartottak a *Parlamentnél*, melyen a résztvevők többsége sárga csillagot viselt, és 386 Dávid-csillagot adtak át az Országgyűlés sajtófőnök-helyettesének. A legnagyobb parlamenti párt, a Fidesz pedig törvénymódosító javaslatot nyújtott be, amely szerint, ha az ülést levezető elnök nem tesz javaslatot az Országgyűlés méltóságát megsértő képviselő megbírságolására, akkor a Házelnöknek erre öt napon belül utólag is lehetősége lesz, és pénzbírságot szabhat ki.

A tömegtüntetésre való felhívásra 2012. december 2-án, vasárnap a nyirkos hidegben több tízezer tüntető jelent meg a Kossuth téren, akik a helyszíni beszámolók szerint laza sorokban nagyjából a tér háromnegyedét töltötték meg. A különböző helységnévtáblák alapján az ország minden részéből érkeztek a demonstrálók. Óriástáblákkal tiltakoztak a náciizmus és a fasizmus ellen, de voltak, akik kimondottan Jobbik-ellenes feliratokkal érkeztek. Több táblán Gyöngyösi Márton képe volt látható a történelmi Nyilaskeresztes Párt jelvénye előtt, jellegzetes Hitler-bajusszal „*Heil Marci!*” felirattal. Több he-

lyen is olvasható volt a „*Soha többé fasizmust!*” felhívás. A plakátokon, képeken számos zsidó származású neves magyar közéleti-történelmi személyiség képe volt látható. Többen viseltek sárga, hatágú csillagot, és nagy számban volt az embereknél nemzetiszínű zászló. Feltűnt egy tábla a tömegben, amelyen a Fidesz jelvénye volt horogkeresztte átfazonírozva. Látható volt egy óriástábla Hitler és Horthy arcképével, „*Együtt tették tönkre az országot*” felirattal. A színpad háttérét egy hatalmas fekete-fehér NEM felirat alkotta, alatta „*Neonáci Ellenes Mozgalom*” felirattal.

A rendezvényen megjelent *Ilan Mor* izraeli és *Eleni Tsakopoulos Kounalakis* amerikai nagykövet is, akiket külön köszöntött a rendezvény moderátora, *Bombera Krisztina*. A rendezvény házigazdája *Ungvári Tamás* kritikus, műfordító, a Mindannyian Együtt Jeruzsálemért Alapítvány kuratóriumi elnöke volt, fellépett *Hernádi Judit* Jászai Mari-díjas színművésznő és *Somló Tamás* zenész. A tarthatatlan politikusi kijelentés és a közbeszédben megnyilvánuló antiszemitizmus elleni közös fellépést hangsúlyozandó a politikailag szembenálló felek, *Rogán Antal*, a Fidesz frakcióvezetője, Belváros-Lipótváros polgármestere, *Mesterházy Attila*, az MSZP elnök-frakcióvezetője és *Bajnai Gordon* volt miniszterelnök, az *Együtt 2014 Választói Mozgalom* vezetője is felszólalt a színpadon.

A közös fellépést és összefogást ugyanakkor több oldalról is kritizálták és elítélték. A rendezvényhez kapcsolódóan *Novák Előd*, a Jobbik alelnöke egy közleményben hazugságkampányról beszélt, s a kezdeményezést „provokációnak” nevezte. A Magyar Demokratikus Charta ugyan magát a kezdeményezést üdvözölte, de elítélte a Fidesz megjelenését a rendezvényen; szerintük ugyanis a Fidesz „*vezető politikusai évek óta a huszadik századi magyar antiszemitizmus vezető személyiségeinek kultuszát ápolják*”, tehát előbb saját házuk táját kellene rendbe tenniük – vélték a szóvivők, *Vágó István* és *Donáth László*.

A kritikai hangok ellenére az egyes híradások szerint ötvenezres tüntető tömeg minden felszólalót tapssal fogadott. A megmozduláson látható volt többek között *Pálffy István*, a KDNP frakciószóvivője, *Horváth Csaba*, az MSZP alelnöke és fővárosi frakcióvezetője, *Fodor Gábor* az SZDSZ volt elnöke, *Vadai Ágnes*, a Demokratikus Koalíció elnökségi tagja, *Szabó Tímea*, az LMP országgyűlési képviselője, *Kovács László* volt külügyminiszter és *Schmuck Andor*, a Magyarországi Szociáldemokrata Párt elnöke is.

Rogán Antal, a Fidesz frakcióvezetője beszédében kiemelte, hogy a történelemben a népirtások minden esetben listákkal kezdődtek. Ezek a listák

gyilkosságokhoz, haláltáborokhoz vezettek. Hangsúlyozta, hogy elfogadhatatlan, ha valaki nem tanul az elmúlt száz év történelméből. Már csak saját gyermekei jövője érdekében is kötelességének tartotta részt venni ezen a tüntetésen. Kijelentette: nem akar együtt élni alantas, rasszista megnyilvánulásokkal, nem fogadhatja el, hogy végtelen milliók halálát, szenvedését semmibe vegyék. *„Nem fogadhatjuk el, hogy Magyarország bármely polgárát csak azért, mert más felekezethez tartozik, vagy más nemzetiségből származik, más értékeket részesít előnyben, méltóságában megsértsék [...], listával fenyegetőzve megbélyegezzék.”* Éppen ezért hangsúlyozta, hogy Magyarország megvédi polgárait, és most is azért van jelen, hogy *„táblát akasszunk a gonoszság nyakába”*.

Bajnai Gordon az Együtt 2014 választói mozgalom nevében kijelentette, hogy olyan országban akar élni, ahol a félelem nélküli élet alanyi jog, és béke uralkodik. Hangsúlyozta: a valódi demokrata nemcsak az, aki nem fél, hanem az, aki nem is kelt félelmet senkiben. Csatlakozva a korábban elhangzottakhoz hangsúlyozta: *„a náccal szemben mindenkivel össze kell fogni”*. Reménykeltőnek nevezte a kormány és ellenzéke közös fellépését az antiszemita megnyilvánulásokkal szemben, ugyanis a náciizmus olyan, mint a legtöbb kórokozó: a gyenge országokat gyűri le; ezért a megelőzés a legfontosabb. Sajnálatait fejezte ki, hogy korábban nem került sor hasonló összefogásra, például a hat halálos áldozatot követelő romagyilkosságok kapcsán. Bajnai kiemelte: *„nincs ártalmatlan zsidózás vagy cigányozás, a náciizmus összeegyeztethetetlen az élettel”*. A politikai közéletre utalva rávilágított: Gyöngyösi Márton nemcsak önmagát, hanem pártját és a magyarországi szélsőjobboldalt is leleplezte, óva intett a Jobbikkal való együttműködés bármilyen formájától, mondván: *„még a hatalomért sem szabad összefogni a náccal”*.

A rendezvényt záró Mesterházy Attila, az MSZP elnök-frakcióvezetője beszédében továbbvitte Bajnai Gordon hasonlatát és kijelentette: a fasiszmus vírus, a Jobbik pedig a vírusszaga. Éppen ezért a szélsőjobboldal elleni közös fellépéssel lehet csak megfékezni, harcot kell indítani a fasiszmus ellen, de ehhez szavak helyett tettek is szükség van. Ezért az elnök-frakcióvezető csatlakozott a Demokratikus Koalíció azon javaslatához, amely *„karanténba zárná”* a Jobbikot. Kiemelte, hogy ez a kormányoldal nélkül eredménytelen marad, ezért kérte a Fideszt, *„használja a kétharmadot a fasisztákkal szemben”*. Az MSZP elnöke kiemelte: a parlamentben elhangzott kijelentés *„színtiszta fasiszta beszéd”* volt, ezért itt az idő megüzenni a fasisztáknak,

hogy elég volt. Kijelentésére a tömeg elkezdte skandálni a „*Jobbik oszolj!*” szlogent.

A demonstráció végén a szervezők és a felszólalók közösen álltak a színpadon, a tömeg közösen ünnepelte őket a „*Szép volt, fiúk!*” felkiáltást skandálva. Zárszóként Hernádi Judit énekelt el egy Leonard Cohen-dalt.

57. adatlap: 2012. december 2.

- Cím, jelmondat: Tüntetés a nácizmus ellen
- Alcím, minősítés: Neonáci Ellenes Mozgalom (NEM).
- Szervezők: Mindannyian Együtt Jeruzsálemért Alapítvány, Mazsihisz, a Hit Gyülekezete és az Élet Menete Alapítvány.
- Jelszavak: Rasszizmus - nem!
- Fő követelések: „Jobbik oszolj!” ; „Soha többé fasizmust!”
- Résztvevők száma: a híradások szerint mintegy 50 000 fő.
- Letartóztatottak száma: -
- Atrocitások: -
- Tüntetés helye: Kossuth tér.
- Időjárás: hűvös, nyirkos.
- Visszhang a médiában: „Kossuth téri tömegtüntetés: ezrek a nácizmus ellen” /168 Óra online/; „Rogán: Magyarország megvédi polgárait” /MNO online/; „Heil Marci” - Bejárta a nemzetközi sajtót a náciellenes tüntetés” /ATV Online/; „Vajon miért nem számolt tömeget a rendőrség?” (dec. 3.) /Népszabadság/ „Magyarország megvédi polgárait” ; „Rogán: Ezt már nem engedjük” (dec. 3.) /Magyar Nemzet/

„Hoffmann Rózsa, gyere ki a hóra!” Diáktüntetések hónapról hónapra (2012. december – 2013. március)

2012. december 10-én úgy tűnt, hogy az egyetemi ifjúság elégedetlensége szervezett, tömeges és országos formát öltött. Az események utólagos értékelése kapcsán elmondhatjuk: az ekkor kirobbant bő fél éves eseménysor volt a rendszerváltoztatás óta az első olyan jelentős, pártokhoz nem köthető tüntetés- és akcióorozat, amely nyomást tudott gyakorolni a kormányra, hogy változtasson álláspontján.

A megmozdulásokat a 2012. december 5-i kormányülésen elfogadott javaslatok váltották ki. Ezen az oktatási tárca előterjesztésére elfogadták, hogy a teljes állami finanszírozású hallgatók számát a három éves alapképzésben (BA), az öt vagy hat éves osztatlan képzésben, illetve a felsőoktatási szakképzésben 10 480 főre csökkentik. Emellett – a javaslat szerint – 46 330 hallgató részösztöndíjasként tanulhat a felsőoktatásban, az ő esetükben a képzési költség felét az állam állja, a másik felét a diáknak kell megfizetnie. Mindkét támogatott hallgatói csoportnak alá kell írnia azt a szerződést, amelyben vállalják, hogy diplomájuk megszerzése után képzési idejük kétszereséig (alapesetben hat évig) Magyarországon dolgoznak.

A hírek nyomán a különböző hallgatói érdekképviselések igyekeztek nyomás alá helyezni a kormányzatot, és minél szélesebb tömegeket megmozgatni. Ezek első lépése volt a december 10-i hallgatói fórum az ELTE látványososi kampuszán *„Tiltakozás a keretszámok drasztikus megvágása ellen”* címmel. A tömegtüntetés szervezői kinyilvánították: *„Nem nyugszunk bele a felsőoktatási keretszámok drasztikus csökkentésébe, amely a felsőoktatási forráskivonás újabb állomása. A helyzet tarthatatlan, ezért feljogosítva érezzük magunkat az ellenállásra, a szembefordulásra, a mostani és leendő egyetemisták, valamint az oktatók érdekeinek megvédésére.”*

A fórumot külön nyilatkozattal támogatta a *Hallgatói Hálózat* (HaHa), az *Oktatói Hálózat*, a *Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája* (HÖÖK), a *Hálózat a Tanszabadságért* (HAT) és a *Szülői Hálózat*. Ezzel párhuzamosan országszerte megmozdulások kezdődtek. Szegeden a tiltakozó diákok nagygyűlésén az SZTE auditórium maximumában az egyetem dékánjai és maga az intézmény rektora, Szabó Gábor akadémikus is megjelent, és szolidaritást vállalt a diákokkal. Majd az egyetemisták elfoglalták a szegedi kormányhivatal helyiségeit. Pécsen tömeggyűlésre hívta a diákságot a Hallgatói Hálózat, hogy megfogalmazzák követeléseiket. A felsőoktatásért aggó-

dó *soproni* egyetemisták nyílt levelet írtak a város polgármesterének és országgyűlési képviselőjének, majd a *Fő téren* tiltakoztak. Miskolcon a délután folyamán mintegy 100 egyetemista foglalta el a Kormányhivatal épületet, és tábláikon a hallgatói keretszám csökkentését kérték számon. Az országossá növő mozgalom jelszavává egyre inkább a „*Semmit rólunk nélkülünk!*” vált.

Az egyetemisták körében a vezető szerepet egyre inkább a Hallgatói Hálózat elnevezésű diákszervezet vette át. Ez a csoport eredetileg 2011 májusában alakult meg, elsősorban a *Budapesti Corvinus Egyetem* tervezett átalakítása (esetleges megszüntetése) és a kidolgozás alatt álló új felsőoktatási törvény ellen tiltakozott. A csoport vezetői 2012. január–februárban több tüntetést is szerveztek az egyetemi források megvonása, a hallgatói szerződések és az alacsonyabb keretszámok ellen. A legnagyobb aktivitást ugyanakkor a 2012-2013-as diáktüntetések kapcsán mutatta a szervezet, aktivistái szinte minden komoly megmozdulásban szervezőkként, hangadókként vettek részt.

A december 10-i nagygyűlésen a HaHa vezetésével 5+1 pontban foglalták össze a felsőoktatás kapcsán a diákság követeléseit:

A diákság követelései 2012. december 10-én

- 49
1. Követeljük a köz- és felsőoktatás átfogó reformját!
 2. A keretszámokat állítsák vissza legalább a 2011-es szintre!
 3. Állítsák le a forráskivonást, kompenzálják az elvonásokat!
 4. Töröljék el a hallgatói szerződést!
 5. Ne korlátozzák az egyetemi autonómiát!
 - 5+1. Az átfogó reformnak biztosítania kell, hogy a hátrányos helyzetű családokból is legyen esély bejutni a felsőoktatásba.

A program elfogadását követően egy több száz fős hallgatói csoport este 18 óra után néhány perccel megbénította a *Petőfi híd* forgalmát, azonban a megérkező rendfenntartók elől – rövid ülősztrájk után – tovább vonultak. A Corvinus Egyetem új épülete előtt – zúzmarás, havas eső közepette – felolvasták a HaHa követeléseit, majd a mintegy 800 diák és szimpatizánsa a *Parlament elé* vonult. A diákok egy csoportja ezután még megbénította a Lánchíd forgalmát, majd a december 12-i folytatásban bízva szétszéledtek.

A december 12-i HÖÖK-tüntetéshez csatlakozott a Hallgatói Hálózat, a rektori konferencia képviselőjében *Solti László*, a Szent István Egyetem rektora, a Felsőoktatási Dolgozók Szakszervezete (FDSZ), az Oktatói Hálózat képviselői, *Mendrey László*, a Pedagógusok Demokratikus Szakszervezete el-

nőke, a 2012 novemberében alakult *Humán Platform* (HP) és egy újonnan alakult középiskolás szervezet, a *Diákellenállás a Felsőoktatásért* is. A hideg időre való tekintettel a gyűlésre nem a Műszaki Egyetem előtt, hanem a BME aulájában került sor. A fő témák a keretszámok csökkentése, a fizetős képzések kiszélesítése, az állami finanszírozású hallgatók magyarországi munkára kötelezése volt. Az aulában plakátok, feliratok nem voltak, egyetlen, az aula közepén magasba tartott molinón ez volt olvasható: „*A hatalom retteg a tudástól*”.

A megjelenteket a HÖÖK nevében *Kis Dávid* elnökségi tag köszöntötte, majd *Kovács András*, a BME HÖK elnöke kijelentette, hogy a diákok nem a reformok ellen vannak, hanem érdemi „*párbeszédet akarnak*”, a „*felsőoktatás komplex helyzetének tisztázását*” óhajtják és a vágyuk egy kiszámíthatóbb jövőkép. *Mendrey László*, a sztrájkkészültségben lévő PDSZ elnöke a hallgatók összefogását, aktivitását és szolidaritását méltatta. *Gulyás Márton*, a frissen alakult Humán Platform képviselője december 17-re az *Emberi Erőforrások Minisztériuma* elé hívta a diákságot egy újabb tömeggyűlésre, ahol a kulturális, oktatási, szociális és egészségügyi szféra egészéért kívánnak kiállni. *Kóbor Andrea* és *Tóth Fruzsina*, a HaHa képviselői, ismételten felolvasták a két nappal korábban megfogalmazott követeléseiket, majd *Solti László*, a Szent István Egyetem rektora ismertette a *Magyar Rektori Konferencia* állásfoglalását, mely támogatta a tüntető diákokat. Felszólalt a középiskolások által alapított Diákellenállás a Felsőoktatásért képviselője is. *Ábrahám Máté* azt mondta: Orbán Viktor csak azért nincs jelen a rendezvényen, és nem áll ki a diákok elé, mert attól fél, hogy találkozik saját fiatalkori önmagával, és nem ismerik meg egymást.

Alig egy órával a nagygyűlés megkezdését követően *Nagy Dávid*, a HÖÖK elnöke európai minőségű felsőoktatást követelt a kormánytól, kijelentette, hogy a diákság jövőjét, álmait akarják elvenni a hatalom birtokosai, de ezt nem engedhetik. Ezért „*kis sétára*” invitálta a tüntetőket. A több ezresre duzzadt tömeg az *Erzsébet hídon* át Pestre vonult, majd az *Astorián* és a *Deák téren* keresztül a *Nemzetgazdasági Minisztérium József nádor téri épülete* elé érkeztek. A legtöbbször talán a „*Hoffmann Rózsa mondjon le!*” követelés hangzott el a felvonuláson, amely ugyan nagy forgalmi fennakadást okozott, de a rendőrség sehol sem lépett közbe. Mivel a minisztérium képviselőjében senki sem találkozott a diákokkal, a rakparton a metsző hideg szélben a Parlamenthez vonultak a tüntetők. Itt *Nagy Dávid* egy virágládáról ismét rövid szónoklatot tartott, majd néhány száz tüntető – a szervezők felszólítása ellenére – fáklyákkal a parlament lépcsőire rohant, ahol gumibotos

rendőrök sorfalába ütköztek. Többször felcsendült a „*Demokráciát!*” és a „*Magyar rendőr velünk van!*” jelszó, de a „*Gyertek ki!*” felhívás is folyamatos volt. Azonban az egyre fagyosabb hideg és a tüntetés gyakorlatilag cél-talanná válása 20 óra után a diákság nagy részét a hazatérésre ösztönözte. A maradék tüntetőt a rendőrség lépcsőről lépcsőre – de kényszerítő intézkedések alkalmazása nélkül – szorította ki a Parlament előtti elzárt területről.

A követelések és az egyeztetések hatékonyabbá tétele érdekében a Magyar Rektori Konferencia Elnöksége, a HÖÖK, a Felsőoktatási Dolgozók Szakszervezete, a Hallgatói Hálózat, az Oktatói Hálózat, a Pedagógusok Szakszervezete és a Pedagógusok Demokratikus Szakszervezete létrehozta az *Országos Felsőoktatási Egyeztető Fórumot (OFEF)*, mely támogatásáról biztosította a hallgatók 5+1 pontját, valamint legalább 44 ezer állami ösztöndíjas hallgatói helyet szorgalmazott.

Az egyetemisták ezt követően **december 17-én** csatlakoztak a Humán Platform által meghirdetett óriás tüntetéshez. A Humán Platform a kultúra, az oktatás, a szociális és egészségügyi ellátás területén dolgozók érdekeinek védelmére létrehozott ernyőszervezetként kapcsolódott be a megmozdulásokba. A december 17-ei hideg estén a *Szalay utcában* a többezres tömeget a Humán Platform egyik alapítója, Gulyás Márton, a Krétakör ügyvezetője köszöntötte; majd öt nagy humánterület (közoktatás, felsőoktatás, szociális szféra, egészségügy, kultúra) képviselői szólaltak fel a közel egyórás tömeggyűlésen. A közoktatást a PDSZ mellett a frissen létrehozott Diákellenállás a Felsőoktatásért nevű középiskolás szervezet képviselte Ábrahám Máté elnök által. A felsőoktatás részéről Gács Anna az Oktatói Hálózat és Turai Eszter a Hallgatói Hálózat részéről olvasta fel követeléseiket, melyek a korábbiak megismétlését jelentették. A tüntetők tábláin látható volt Hoffmann Rózsa képe, több plakáton a „*2014-ben már mi is szavazni fogunk*” felirat állt, de akadt „*azt hiszed, hogy nyílik még a sárga Rózsa*” feliratú molinó is.

A szónoklatokat követően a többezres tömeg a minisztérium elől a Kosuth térre vonult. De miután az államtitkár nem hallgatott a „*Hoffmann Rózsa gyere ki!*” skandalásra, a diákok a *Jászai Mari téren*, a *Nagykörúton*, majd a *Rákóczi úton* és a *Puskin utcán* át vonultak a *Magyar Rádió épülete* elé. A diákság vezetői be szerettek volna jutni az épületbe, mivel ígéretet kaptak rá, hogy a HaHa aktivistája beolvashatja követeléseiket a közmédiában. Este 9-kor viszont nem a hallgatók képviselője olvasta fel a petíciót, hanem a hírműsor vezetője foglalta röviden össze a diákköveteléseket. Az elégedetlen diákság a *Színház- és Filmművészeti Egyetemre* vonult, ahol a rektor több

termet is a hallgatók rendelkezésére bocsátott. Itt Ábrahám Máté, a Diák-ellenállás a Felsőoktatásért vezetője arra kérte a középiskolás résztvevőket, hogy országszerte iskolájuk előtt néma csendben sorakozzanak fel december 19-én, és így mutassák ki szolidaritásukat a közös ügy iránt, sőt egy általános diáksztrájk meghirdetését is kilátásba helyezte.

A felhívás nyomán az ország számos településéről érkeztek hírek a tiltakozó középiskolai diákok megmozdulásairól. Ezek közül csak néhányat említünk: ülősztrájk volt a *pécsi* PTE Deák Ferenc Gyakorló Gimnázium és Általános Iskolában; *Miskolcon* a Berzeviczy Gergely Szakközépiskola és Szakképző Központ diákjai szerveztek ülősztrájkot; a *főváros XIII. kerületében* található Ady Endre Gimnázium diákönkormányzata szintén ülősztrájkkal csatlakozott a tiltakozáshoz; *Nyíregyházán* a diákok által megalapított *Felelős Diákok Szövetsége* rendezett ülősztrájkot, a Kossuth téren pedig főiskolások, középiskolások tüntettek, utóbbiak a szüleikkel. *Kaposváron* szintén a város főterén tartottak középiskolás tüntetést. Az MTI jelentése szerint itt kétszáz diák gyűlt össze a Kossuth téren, többek között a „*Jövőnk nem játék!*” és „*Ha tanulni nem is, szavazni biztos fogok!*” feliratú táblákkal. A beszédek felhívták a miniszterelnököt, hogy „*ne vegye el az álmaikat*”, nem akarnak érettségizett állástalanok lenni a saját országukban, a diploma megszerzése után biztos állást szeretnének.

Komoly felháborodást váltott ki viszont az egyik *balatonalmádi* magyar–angol tannyelvű gimnáziumban kipattant botrány. A diákok itt is sorfalloal fogadták szerda reggel tanáraikat és az igazgatót, aminek nyomán a gimnázium igazgatónője személyes beszélgetésre hívta be a végzős tanulókat. Ennek során a diáktüntetésekhez való hozzáállásukról faggatta őket, és adatgyűjtését dokumentálta is. (A 2013 januárjában lezárult vizsgálat során jogellenes adatkezelés miatt 300 000 forintos bírságot szabott ki a Nemzeti Adatvédelmi és Információs szabadság Hatóság a balatonalmádi gimnáziumra.)

December 19-én Nagy Dávid, a HÖÖK elnöke a reggeli órákban ülősztrájkba kezdett az Országgyűlés épülete előtt az aznapi kormányüléssel egy időben. Sajtónyilatkozata szerint addig kívánt így sztrájkolni, amíg nem kap tájékoztatást a kormányülesen a felsőoktatás témájában elhangzottakról.

Giró-Szász András kormányszóvivő a kormányülést követően bejelentette, hogy a kormány megváltoztatta eredeti koncepcióját, és a felsőfokú oktatásban az állam által finanszírozott felvehető hallgatók száma 2013-ban sem lehet kevesebb az előző felvételi eljárásnál megszabott 55 ezernél. Ígéretet tett rá, hogy a szaktárca a felvételi pontszámokat még a karácsonyi ünnepekig

nyilvánosságra hozza. Ezt követően maga *Balog Zoltán* miniszter ment ki a parlament épülete elé az ülősztrájkot folytató HÖÖK-elnökhöz, ugyanis a további tárgyalásokba a rektorokat és a HÖÖK vezetőit is be kívánta vonni.

Mindezek ellenére a korábban meghirdetett programnak megfelelően 2012. december 19-én, szerdán középiskolások tömege demonstrált Budapesten a felsőoktatás tervezett átalakítása ellen. A tüntetésen több mint ezer diák vett részt, és elsősorban középiskolások szólaltak fel, akik a kormány felsőoktatási elképzeléseit bírálták. *Tamás Ferenc*, a Szilágyi Erzsébet Gimnázium tanára, a *Magyartanárok Egyesületének* alelnöke, a rendezvényen a tanári szervezet szolidaritási nyilatkozatát ismertette. A tüntetők, akik közel negyven gimnáziumból és középiskolából érkeztek, délután 17 órakor a Széchenyi István téren a Magyar Tudományos Akadémia székháza előtt gyülekeztek, majd rendőri felvezetéssel indultak meg a *József Attila utcán és a Bajcsy-Zsilinszky úton át a Margit hídhöz*, ahol rózsákat dobtak a Dunába. A felvonulásnak ezért a „*téli rózsás diáktorradalom*” elnevezést adták, melynek központi követelése volt a korábbi 2011-es keretszámok visszaállítása, a felsőoktatási forráskivonás leállítása, a stabil és kiszámítható felsőoktatás. A felszólalók álláspontja szerint a diákoknak legalább két évvel az érettségi előtt meg kell ismerniük az egyetemekre való bekerülés feltételeit. Kifejezték, hogy tarthatatlan a kiszámíthatatlan helyzet, hiszen alig több mint két hónappal a felvételi beadása előtt sincsenek meg a jelentkezés feltételei. Tiltakoztak az ellen, hogy a hallgatói szerződéssel hosszú évekre „*röghöz kössék*” a leendő diplomásokat, ugyanakkor hangsúlyozták: nem a tandíj, hanem annak ilyen „*gyors, kapkodó és esztelen*” bevezetése ellen tiltakoznak. A plakátokon elhelyezett feliratok között volt „*Az unokám fizeti ki a diákhitel*”, „*Demokráciát!*”, „*Voltak álmaim!*” „*2014-ben mi is szavazunk!*” A tüntetés során a diákok több rigmust is skandáltak, így többek között: „*Együtt vagyunk!*”; „*Mi vagyunk a jövő!*”; „*Nem hagyjuk!*”; „*Hoffmann Rózsa, gyere ki a hóra!*”; „*Volt egy álmom – diploma, elvette a Rózsika*”.

A demonstrációt követően néhány tucatnyi diák tovább kívánta folytatni a tiltakozást, ezért este 20 óra körül ülősztrájkba kezdtek a Lánchíd pesti hídfőjén. Közülük a rendőrök három fiatalt előállítottak, akiket gyülekezési joggal visszaélés szabálysértésének elkövetése miatt figyelmeztetésben részesítettek.

A karácsonyi ünnep és az újév közeledtével a megmozdulások száma folyamatosan csökkent, a politikai tárgyalások viszont több alkalommal is folytatódtak. Ugyan **december 21-én** néhány diák egy villámcsödület (flash-mob) keretében tanulmányi szerződéseket égetett a *Széll Kálmán téren*, de

az ünnepek idején a leglátványosabb akciót a Hallgatói Hálózat aktivistái hajtották végre: a pénzhiány miatt szénszünetet tartó egyetemeket végiglátogatva feliratokkal ragasztották át az egyetemek bejáratait Budapesten, Szegeden, Debrecenben, amelyben a forráskivonásra és saját követeléseikre irányították a figyelmet.

2013 januárjában újabb nagygyűlésekkel, fórumokkal, ülésstrájkokkal folytatódtak az akciók. **Január 7-én** a HaHa 16 órakor hallgatói fórumot hirdetett az ELTE BTK központi épületébe. A zsúfolásig megtelt teremben megállapították, hogy még mindig nem teljesültek korábbi követeléseik, elutasították a kormány decemberben bejelentett intézkedéseit, valamint megszavazták, hogy a kormány ezentúl csak az Országos Felsőoktatási Egyeztető Fórummal (OFEF) tárgyalhasson a felsőoktatás jövőjét érintő kérdésekről. Egyben ultimátumot intéztek a kormányhoz: amennyiben február 11-ig nem teljesülnek követeléseik, lezárják az egyetemek környékét és folyamatos tiltakozásokat szerveznek, ismét az utcára vonulnak a nagy egyetemi városokban.

A kormányzat részéről egyértelmű álláspontként fogalmazódott meg, hogy csak a tárgyalófélként elismert szervezetekkel hajlandóak egyeztetni. Így – a HaHa vezetőinek tiltakozása mellett – Balog Zoltán miniszter és a HÖÖK elnökségi tagjai felelevenítették a felsőoktatási egyeztetés-sorozatot. Ezt **január 21-én** egy nyolcpontos részmegállapodással sikerült eredményre vinni. Az egyezés rögzítette, hogy létrejön egy felsőoktatási kerekasztal, és azon a 16 szakon – többek között a jogász- és a közgazdászképzésben – is lesznek állami férőhelyek, amelyeken eredetileg csak önköltséges formában lehetett volna tanulni. A keretszámok rendszerét eltörlik, így a bekerülés az intézményi kapacitásoktól függ majd, és áttekintik a felsőoktatási intézmények pénzügyi hátterét.

A januári megállapodást a HaHa és a vele rokonszenvező érdekképviselések elutasították, ragaszkodva a korábban megfogalmazott pontjaikhoz, kitarva a január 7-ei ultimátum mellett. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma szerint a kormány december óta teljesítette a hallgatók legtöbb követelését, a tüntetéseket szervező Hallgatói Hálózat viszont „*elégtelenre értékelte*” a kormány eddigi munkáját. **Február 7-i** sajtótájékoztatójukban Budapestre, Szegedre és Pécsre hirdettek meg tüntetéseket. A bejelentést a Corvinus Egyetemenél egy performansz is megelőzte: a minisztérium és a HÖÖK részmegállapodása, valamint a röghöz kötés ellen is tiltakozó diákszervezet egy „*Minden idekör*” táblát nyakában viselő, az egyetem legfelső szintjéről egy kötéllel az utcára lógatott ipari alpinistával demonstrált.

Az újabb országos akcióval a HaHa aktivisták azonban nem várták meg a **február 11.** délutánra meghirdetett Deák téri tüntetést, hanem még a délelőtti folyamán egyetemfoglaló akcióba kezdtek: szinte az összes előadást megszakították az *ELTE Bölcsészettudományi Karának Múzeum körúti* kampuszán, és a diáktüntető a termeket „foglalt” táblákkal lezárták, amivel az ELTE forrásainak csökkenése, illetve a felsőoktatás átalakítása ellen tiltakoztak.

A *Deák téren* délután 16 órakor kezdődött a tüntetés. A táblákon többek között „*Mondj nemet a röghöz kötésre!*”, „*Ki, ha mi nem? – KiHa – Középiskolai Hálózat*”, „*Berlini fal 1961 – magyar fal 2012*”, „*Elég volt a kormányzati bullshit-ből*” [marhaság] feliratok voltak olvashatók a több száz fős tömegben. A pesti eseményekkel párhuzamosan Szegeden és Pécsen is megkezdődött a diákok tüntetése, ahol petíciókat adtak át a városvezetésnek. A pesti demonstrálók a Deák térről az ELTE-hez, valamint a Corvinus Egyetemhez vonultak, majd a Színházművészeti Egyetemet is blokádnak alá vonták. A Nemzeti Múzeum lépcsőinél elénekelték a Himnusz és felolvasták a diákok hat pontját. A tömegben „*Demokráciát!*”, „*Szolidaritást!*” skandáltak. Ezzel párhuzamosan Szegeden is folytatták a hallgatói fórumot, míg Pécsen a BTK auláját szállta meg mintegy 50 tüntető, akik az egyetemi vezetés hallgatólagos támogatásával itt éjszakázhattak. Végül a hallgatók február 14-ig maradtak az aulában, amikor felfüggesztették az egyetemfoglalást, és bejelentésük szerint inkább „*a tájékoztatásra kívántak nagyobb hangsúlyt fektetni*”.

Pesten az egyetemfoglalók villámcsődületekkel tartották fent az érdeklődést ügyük iránt: **február 14-én** egy Orbán Viktor-maszkot viselő egyetemista egy kartondobozokból emelt jelképes egyetemet rombolt le a *Ferenci-ek terén*; a Középiskolai Hálózat (KiHa) **február 15-én** a Deák Ferenc térről vonult a Kossuth Lajos térre, ahol szimbolikusan „*eltemették a közoktatást*”. Másnap a HaHa aktivistái az *Oktogon* Andrassy úti zebráin tartottak újabb villámcsődületet: az egyetemek pénzügyi rendbetétele érdekében koldultak. (A szervezet által a facebookon közzétett fénykép alapján 7730 forintot sikerült összegyűjteniük az akcióval.)

Február 18-án újabb belvárosi vonulással hívták fel magukra a figyelmet a diákok: az ELTE BTK Múzeum körúti épületétől a Petőfi hídon vonultak át Budára, majd negyed kilenc körül a Szabadság hídon keresztül vissza az ELTE-re, ahol folytatták a fórumozást, egyetemfoglalást. Több mint egy héttel az akció megkezdése után végül az egyetem vezetése tárgyalásokat kezdett a tüntetőkkel: *Fábri György* kommunikációs rektorhelyettes egy

közösségi tér, bázis biztosítását helyezte kilátásba az egyetemfoglalóknak. A megegyezést ugyanakkor ellehetetlenítette, hogy *Dezső Tamás*, az ELTE BTK dékánja, ugyanezekben a napokban, pénzügyi megfontolásokból huszonkét oktató elbocsátását helyezte kilátásba. A diákok **február 26-án** előlancot szerveztek, és megbénították az egyetem forgalmát.

Mindeközben átszervezésekre került sor a felelős tárcánál: Hoffmann Rózsa eddigi oktatási államtitkárt a közoktatásért felelős államtitkári pozícióba helyezte Balog Zoltán miniszter, s felkérte *Klinghammer Istvánt*, az ELTE korábbi rektorát a felsőoktatási államtitkári poszt betöltésére és a hallgatói szervezetekkel való egyeztetésre. 2013. **március 1-jén** ismét ülészttek a Felsőoktatási Kerekasztal résztvevői, köztük Balog Zoltán miniszter, *Mezey Barna*, a Rectori Konferencia elnöke, Nagy Dávid HÖÖK-vezető és *Klinghammer István* felsőoktatási államtitkár. Ezzel a diákság kezéből kezdett kicsúszni a kezdeményezés előnye. A még mindig tartó egyetemfoglalás nem volt alkalmas a nyomásgyakorlásra, a fórumok sokkal inkább az öndefinícióról, az érdeklődés fenntartásáról szóltak. A kormányzati tárgyalás pedig ismét szembefordította egymással a HaHa aktivistáit és a HÖÖK tisztségviselőit.

A diáktüntetéseknek az *Alaptörvény* tervezett *negyedik módosítása* adott újabb lendületet: **március 7-én** a HaHa és szimpatizáns szervezeteinek tagjai is részt vettek abban a tüntetésben, amely a *Lendvay utcai Fidesz-székház* elfoglalásához vezetett. (A HaHa egyik gyakran nyilatkozó vezetője, a székházfoglalás egyik hangadója, *Barabás Richárd* 2013 áprilisában belépett a Bajnai Gordon választási mozgalmával szövetséges Párbeszéd Magyarországiért Pártba.) **Március 8-án** a HaHa néhány aktivistája egy óriástáblával jelent meg a budai Várban a *Sándor-palota* előtt. Nyílt levelükben arra kérték az államfőt, hogy ne írja alá a tervezett negyedik alkotmánymódosítást, amely szerintük a röghöz kötés bebetonozásáról és az egyetemi autonómia korlátozásáról szól. Az öt aktivistát a helyszínre érkező készenléti rendőrök távolították el a Köztársasági Elnöki Hivatal elől, ott ugyanis biztonsági okokból nem lehet táblákat kihelyezni. Ezt követően **március 11-én** mintegy tucatnyi középiskolás diák vonult az Országgyűlés elé, hogy üldemonstrációval akadályozzák meg a képviselők bejutását az épületbe. A tüntetők a „*Haza csak ott van, hol jog is van!*” feliratú táblát tartottak, a nyakukba pedig „*Ne áruljátok el fiatalkori önmagatokat!*” és „*Ne áruljátok el a köztársaságot!*” feliratú táblákat akasztottak. Közleményükben tiltakoztak a hallgatói szerződés bevezetése ellen, autonóm egyetemeket követeltek, nem fogadták el a „*hajléktalan emberek hatósági üldözését*”, a család fogalmának „*kire-*

kesztő leszűkítését”, államtól független egyházakat és egyházmentes államot kívántak. Végül a diákokat a kivonuló rendőrség szállította el a helyszínről. A tüntetések ellenére az országgyűlés megszavazta a hallgatói szerződések rendszerét és az egyetemi-főiskolai kancellárok alkalmazását.

A hallgatói szerződések pontos rendszeréről viszont a kormányzat további tárgyalásokat ajánlott a HÖÖK-nak. Klinghammer István államtitkár a szerződések érvényességét annyi időre kívánta meghatározni, ameddig a hallgató állami finanszírozású képzése tartott. A demonstrációk ezt követően elhaltak. Az egyetemfoglaló diákok 45 nap után vetettek véget a blokád-nak, és **március 27-én** megállapodást kötöttek Fábri Györggyel, az ELTE rektor-helyettesével, hogy az elfoglalt tantermeket elsősorban oktatásra, kutatásra használják, ugyanakkor megfelelő keretek között a hallgatók saját programjaikra igénybe vehetik azokat.

A tüntetések zárszavának a HÖÖK **2013. július 27-én** kiadott közleményét tekinthetjük, melyben Nagy Dávid, a HÖÖK elnöke sikeresnek ítélte az elmúlt fél év törekvéseit és erőfeszítéseit. Kijelentette: a korábban tervezett 10 500 helyett 58 ezer új hallgató kezdheti meg tanulmányait állami ösztöndíjas képzésben, és különösen nagy eredménynek tartotta, hogy – a korábbi tervekkel szemben – végül valamennyi szakon meghirdettek államilag finanszírozott férőhelyeket is. A HÖÖK szerint a Balog Zoltánnal még decemberben kötött részmegállapodás felvételi eljárásra vonatkozó pontjai nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy a szociálisan hátrányosabb helyzetben lévő családok tehetséges gyermekei is felvételt nyerhettek valamely felsőoktatási intézménybe. Szintén sikernek könyvelte el a Felsőoktatási Kerekasztal elindítását és kijelentette, ennek keretében dolgoznak tovább a felsőoktatás, különösen a felvételi rendszer megújításán. Nagy Dávid, aki decembertől kulcsszerepet vállalt a tárgyalásokon, augusztus 31-én bejelentette, hogy mandátuma lejárta előtt távozik a Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája elnöki pozíciójából, hogy tanulmányaira koncentrálhasson.

58. adatlap: 2012. december – 2013. március

- Cím, jelmondat: Tiltakozás a keretszámok drasztikus megvágása ellen
- Alcím, minősítés: A felsőoktatással kapcsolatos kormányzati intézkedések megváltoztatásának a kikényszerítése.

Szervezők: Hallgatói Hálózat, HÖÖK, Hálózat a Tanszabadságért, Oktatói Hálózat, Diákellenállás a Felsőoktatásért.

Jelszavak: „Semmit rólunk nélkülünk!” „Hoffmann Rózsa mondjon le!”

Fő követelések: a köz- és felsőoktatás átfogó reformja, a korábbi keretszámok visszaállítása, a forráskivonás leállítása, a hallgatói szerződések eltörlése, az egyetemi autonómia megőrzése, esélyegyenlőség biztosítása a felsőoktatásba való bejutáshoz.

Résztvevők száma: az egyes megmozdulásokon néhány száztól több ezer főig.

Letartóztatottak száma: 3 fő (gyülekezési joggal visszaélés szabálysértésének elkövetése).

Atrocitások: -

Tüntetés helye: ELTE BTK, Kossuth tér, Szalay utca, Corvinus Egyetem, Szegedi Egyetem, Pécsi Egyetem.

Időjárás: eleinte télies, zúzmárás, majd tavasziás.

Visszhang a médiában: „Véget értek a diáktüntetések - mára” /Hír24/; „Diáktüntetések 1995-ben, 2006-ban és 2012-ben - Csak Orbán Viktor kerülte ki a forrongó diákokat” /Origo online/; „Diákfórum az ELTE-n: ultimátumot intéznek a kormányhoz a hallgatók”; „Az egyetemfoglalók a végsőkhig tüntetni akarnak”; „Hídfoglalás nélkül vonultak a diákok” /HVG Online/; „Köszö a tandíjat” - tüntettek, hidat foglaltak, ülősztrájkoltak a diákok 2012-ben /Eduline/; „Az egyetem a miénk, meg lett engedve” /MNO Online/; „Robbanás előtt az egyetemek” (dec. 7.) „Meghátrol a Fidesz a tiltakozás miatt” (dec. 11.) „Helyettes lázadók” (dec. 12.) „Ki a hülye?” (dec. 14.) „Tandíj kell, de hogyan?” (dec. 15.) „Kontár kormány”; „A keretszámok eltörlése nem oldja meg a problémákat - Reakciók - Egyelőre senki sem érti, hogy mit akar a kormány - A hallgatókat nem sikerült sem megnyugtatóni, sem meggyőzni” (dec. 17.), „A diáklázadás határai” (jan. 12.), „Újra utcán a hallgatók - Oktatás - A HÖÖK abban bízik, hogy sikerül tárgyalásos úton rendezni a helyzetet a kormánnyal” (febr. 9.), „Limbózással és temetéssel tiltakoztak a diákok” (febr. 16.), „A rektorok jobb időben bíznak - Corvinus - Élőlánccal tiltakoztak” (márc. 1.), „A befogadás egyeteme” (márc. 2.), „Süti, nem süti - Szabadrúgás” (márc. 9.) /Népszabadság/ „Brahi” (dec. 19.) „Ezek az öreg fiatalok”; „Sem a tüntetők céljai, sem a stílusuk nem váltott ki társadalmi szolidaritást” (dec. 22.) „Politikai játszma része a diáktüntetés; Flash mob, utcaszínház, politika” (febr. 24.) /Magyar Nemzet/

Szobordöntés ellenzéki módra (2013. szeptember 29.)

A Magyar Szolidaritás Mozgalom létrejöttének második évfordulóján közös véleménynyilvánításra várta mindazokat, akik az egységes ellenzéki fellépésben érdekeltek, akik „átlag magyar állampolgárok”, akik megfélemlítve érzik magukat, akiknek a megélhetés mindennapi gondot okoz, akik egy jobb országban kívánnak élni. A Clark Ádám térre szervezett születésnap tüntetés során a szervezők azt szerették volna, ha a demonstrálók „együtt mondják ki: Elég volt! Elég volt az elnyomásból, a nyomorból, és a megfélemlítésből. Elég volt az uszításból, hazudozásból, pitiánerségből! Elég volt a történelemhamisításból! Elég volt a pofátlanságból! Orbánnak és haverjainak mennie kell!”

A „D-Day 2.0. – A döntés napja” elnevezésű rendezvényre Kónya Péter elnök és Szeles András társelnök mellett várták a Szolidaritás egri és nyíregyházi képviselőit, valamint Bajnai Gordont, az Együtt-PM Szövetség vezetőjét. A rendezvény moderátora Pityinger László (Dopeman) rapénekes volt, akit a Milla mozgalom korábban alternatív köztársasági elnöknek is megválasztott. A hangulat felforrósítása érdekében a magyarok apátiáját ostromozva kijelentette, hogy Orbán Viktor „egy pofátlan ember”, aki azt hiszi, mindent megtehet. Majd előadta „Bazmeg!” című dalát, melyből a többi politikai párt-ra (az MSZP-re vagy Gyurcsány Ferenc-re) való utalások kimaradtak, egyedül Orbán Viktort célozták meg a keresetlen, alpári szavak.

A mintegy ezerfős nagygyűlésen főleg a Szolidaritás zászlói és egyéni leg gyártott kisebb feliratú táblák uralták a hangulatot, de feltűnt néhány DK és Együtt 2014 zászló, valamint transzparens is. A táblákon olyan feliratok álltak, mint „A népnek joga van elkergetni a kormányt...”, vagy „A javunkat akarták – a javunkat vitték”. A rendezvény 15 órai kezdése előtt az Alagút oldalában felállították Orbán Viktor kétméteres hungarocell szobrát, melyet a rendezvény végéig egy lepellel letakartak. Jelen volt többek között Karácsony Gergely, Mécs Imre, Szabó Rebeka, Juhász Péter és Ungár Klára.

Bajnai Gordon felszólalásában kijelentette, hogy a fennálló Orbán-rezsim valójában embertelen, gátlástalanul kormányoz, de az ellenzéki összefogás révén „ennek véget fogunk vetni.” A kormányzó pártról szólva a Fideszt „új állampártként” titulálta, mert „sok a hasonlóság a régi állampárthoz”. Utalva a hetekkel korábbi bajai helyi választások kapcsán elindult törvényszéki eljárásra azt mondta, hogy a Fidesz „lop és hazudik” és most kiderült, nem maradt más eszköz arra, hogy hatalmon maradjon, mint

a család. Több alkalommal visszatért az állampárti hasonlathoz: *„úgy nyírbálják meg a nép szabadságát, úgy tiporják a jogot, mint régen a kommunisták. Úgy írják át kényük-kedvük szerint a törvényeket, a saját alaptörvényüket, mint annak idején a kommunisták, csak ők most többször teszik és gyakrabban. Úgy hazudnak, ahogy a kommunisták, reggel, délben és este.”* Beszéde csúcspontjaként Bajnai Gordon kijelentette, hogy Orbán Viktor *„25 éve a rendszerváltozás szimbóluma volt, ma annak a rendszernek a jelképe, amit le kell váltani.”* Az ellenzéki mozgalom célja egy normális, gyarapodó, európai Magyarország, ahol könnyebb lesz felemelkedni, nehezebb lesz leszakadni. A 2014-es választásokat „népszavazásnak” nyilvánította, *„ahol a normális Magyarország hívei megküzdnek Orbán-ország zsoldosaival”*.

Kónya Péter, Dopeman kommentálása mellett, leleplezte Orbán Viktor szobrát, mely testtartásában, öltözkéiben nagymértékben az egykori Felvonulási téren álló Sztálin-szoborra hasonlított. Kónya kijelentette, hogy Orbán Viktor már kétszer kapott esélyt, azonban uralma rémálommá változott: olyan Magyarországot épített, ahol nincs sajtószabadság; ahol a vélemény ugyan elmondható, de súlyos ára van; ahol Orbán Viktor rögeszméje, hogy szabadságharcot folytat az egész világ ellen; ahol *„hűbéri rendszer van”* és ahol *„fideszes nyikhajok”* uralkodnak. Kónya beszédében úgy fogalmazott, hogy az országban az *„oszd meg és uralkodj! elve érvényesül”,* Orbán Viktor *„zavarodott elme”*. Orbán, Kövér, Lázár, Rogán – *„elvettétek alkotmányos jogainkat”, „megaláztátok a katonákat”, „elvették a normális élet esélyét az idősektől, szegényektől, betegektől, rabszolgává tettétek a munkásokat, elvették a trafikosoktól a megélhetést, elvették a nyugdíj megtakarításokat”,* és a *„jobb élet reményét”*. Ezért a rezsimet meg kell dönteni, mondta a Szolidaritás elnöke. Ezt jelképezi a szobor is, ezért egy jobb élet reményében *„meg kell szabadulni tőle”* – fejezte be szónoklatát.

Ezt követően köteleket kötöttek a szoborra és a tüntetés résztvevői közös erővel ledöntötték. A talapzaton mindösszesen a két csizma maradt – utalva az 1956-os októberi forradalom eseménysorára. A szobor utóélete és a vele kapcsolatos politikai performansz ugyanakkor messze az elmúlt huszonöt esztendő egyik legmértatlanabb és legfelháborítóbb eseménysora volt. A ledöntött szobor darabjait a téren körbehurcolták, miközben az Örömda dallama szólt a háttérben; a moderátor Dopeman előbb belerúgott a hungarocell miniszterelnök-fejbe, majd a kezében a színpadon magasba emelve élcélődött vele. A tömeg ezután a *Lánchídon* át a *Terror Háza Múzeumhoz*

vitte a feldarabolt szobrot. A hungarocell fejet egy elbocsátott tűzoltó vitte egyenruhájában, „*egyenruha viselésétől eltiltott, nyugdíjától megfosztott tűzoltó vagyok*” feliratú táblával a nyakában. A múzeum előtt a maradványokat felállították, mondván, e házban, a többi vétkes között a helye. Kónya Péter itt hangsúlyozta: a 2014-es választások után az Andrássy út 60-ban szobát rendeznek be Orbán Viktor terrorjának emlékére. A szervezők ezután bejelentették a demonstráció végét, a tömeg békésen, rendzavarás nélkül kezdett oszlani.

Az eseményt a legtöbb politikai szereplő megdöbbenéssel kommentálta. A Fidesz és KDNP elítélő nyilatkozata mellett maga *Mesterházy Attila* MSZP elnök, valamint a helyszínen jelen lévő Karácsony Gergely a Párbeszéd Magyarországért mozgalom vezetője, akik Bajnai Gordonnal szövetséget kötöttek a 2014-es választásokra, elítélték a szobordöntést. A Századvég által október elején végzett közvélemény-kutatás kimutatta, hogy a lakosság 85 százaléka szerint a történetek messze túlmentek a jó ízlés határain, és a válaszadók 77 százaléka szerint a megnyilvánulások egyértelműen szélsőségesek voltak.

A rendezvény utóéletéhez tartozik az a nyílt levél, amelyben október első napjaiban tudósok, művészek és politikusok szólították fel Bajnai Gordont és a szervezőket, hogy kérjenek elnézést a felháborító performansz miatt. „*A magyar társadalom józan többségét – politikai beállítottságtól függetlenül – sokkolta az, ami 2013. szeptember 29-én a Bajnai Gordon vezette Együtt-PM és a Magyar Szolidaritás Mozgalom közös politikai rendezvényén történt*” – áll a négy sajtóorgánumban közzétett nyílt levélben. Majd az aláírók kijelentették: „*Ehhez hasonló barbárságnak nincs helye a magyar közéletben!*” A kétszáz aláíró között olyan nevek szerepeltek, mint *Balázs Fecó* énekes, *Botos Katalin* közgazdász, *Cseke Péter* színművész, *Granasztói György* történész, *Grosics Gyula* futball-legenda, *Jankovics Marcell* filmrendező vagy *Szűrös Mátyás*. A nyomás hatására Bajnai Gordon egy interjújában kijelentette: tudomása volt a szobordöntésről, azonban „*a performansz messze van az én ízlésemtől és habitusomtól, de tudomásul kell venni, hogy Orbán Viktor uralkodása a társadalom egyre több csoportjában szít egyre nagyobb indulatokat*” – nyilatkozta a történetek védelmében.

Végül egy feljelentés nyomán garázdaság gyanúja miatt eljárás indult ismeretlen tettes ellen a szobordöntés ügyében, majd egy feljelentő magán-személy feljelentés-kiegészítésben Kónya Pétert, a Szolidaritás társelnökét is feljelentette garázdaságra való felbujtás miatt.

59. adatlap: 2013. szeptember 29.

- Cím, jelmondat: „D-Day 2.0. - A döntés napja”
- Alcím, minősítés: Egy ízléstelen performansz.
- Szervezők: Magyar Szolidaritás Mozgalom, Együtt 2014 Mozgalom.
- Jelszavak: „A népnek joga van elkergetni a kormányt...”
- Fő követelések: Az Orbán-rendszer megdöntése, rezsimváltás.
- Résztvevők száma: mintegy 1000 fő.
- Letartóztatottak száma: -
- Tüntetés helye: Clark Ádám tér.
- Időjárás: kellemes őszi idő.
- Visszhang a médiában: „Ledöntötték, majd a Terror Házához vitték az Orbán-szobrot” /168 óra Online/; „Ledöntötték Orbán Viktor szobrát” /Hír24/; „Ledöntötték a hungarocell-Orbánt” /Index/; „Késekkel szurkálták, vuduzták az Orbán-szobrot” /Index.hu/ „Ledöntötték Orbán szobrát” (szept. 30.) /Népszabadság/ „Primitív uszítás Bajnai Gordonnal” (szept. 30.) /Magyar Nemzet/ „Előre megfontoltan mindent kiterveltek Bajnaiék” (okt. 3.) „Bajnai és a vuduzás mindent vitt” (okt. 5.) /MNO online/

Az ötödik Békemenet és a szociálliberális ellenzék nagygyűlése (2013. október 23.)

2013. október 23-a több szempontból is számos érdekességet tartogatott a politika iránt érdeklődő állampolgárok számára. Egyfelől a Szolidaritás születésnapjára tartott tüntetése és az ottani szobordöntő performansz ismét megfelelő alapot szolgáltatott a *Civil Összefogás Fórum* és a *Békemenet Egyesület* vezetői számára, hogy a közelgő októberi nemzeti ünnepre meghirdessék az ötödik békemenetet. Ugyanakkor a szociálliberális ellenzék közös nagygyűlés megtartása mellett döntött, amelyen viszont a korábbi SZDSZ-vezetők és Gyurcsány Ferenc jelenléte miatt az LMP, továbbá a Szili Katalin vezette *Közösség a Társadalmi Igazságosságért Néppárt* és a *Schmuck Andor* által vezetett Magyarországi Szociáldemokrata Párt nem kívánt részt venni.

Október 11-én Fricz Tamás, Bayer Zsolt, Csizmadia László, Széles Gábor, Bencsik András és Stefka István közös sajtótájékoztatót tartott, amelyen jelentették be az újabb békemenetes tömegtüntetést. Véleményük szerint a baloldal agresszivitására hathatós választ kell adni a méltóságteljes, csendes ünnepléssel, meg kell védeni a közös értékeket, így a nemzeti szuverenitás mellett különösen a humanizmust és a szeretetet.

A felhívásnak eleget téve a Békemenet résztvevői október 23-án, egy napfényes őszi délután a Bem-szobor környékén gyülekeztek. A menet végállomásaként ez alkalommal a Hősök terét jelölték meg, ahol az állami ünnepség keretében Orbán Viktor miniszterelnök tartott beszédet.

Az indulást megelőzően a Bem-szobornál Csizmadia László egy '50-es évekbeli Csepel teherautóról tartott rövid beszédet, melyben Európának üzenve „civil kurázsival”, hogy „semmit rólunk nélkülünk”. Bencsik András rövid szövegében emlékeztetett rá, hogy ez már a békemenet ötödik tömegtüntetése, és eddig minden rendezvény arról szólt, hogy a szeretet és az összefogás erejével, valamint méltósággal válaszoljanak a demokráciát ért támadásokra. A menet röviddel 14 óra után indult a Bem térről, elején a már megszokott módon a főszervezők egy hatalmas nemzetiszínű molinót feszítettek ki, melyen ez alkalommal az „Aki agresszív, fél. Mi nem félünk!” felirat volt olvasható. A tüntetők a Margit hídon vonultak Pestre, majd a Nagykörúton az Oktogonhoz, és végül az Andrássy úton a Hősök terére. A tömegben túlnyomó részt nemzeti zászlókat, helységnévtáblákat és számos üzenetet hordozó molinót vittek a tüntetők. Volt olyan tábla, amelyen vezető fideszes politikusok arcképei voltak, „Ők értünk, mi értük” felirattal,

egy másik, provokatívabb táblára azt írták: „*Bajnai, a libákat elloptad, az országot megvédjük tőled.*” Nem volt ritka a „*Szeretünk Viktor*”, „*Köszönjük, Viktor*”, „*Veled vagyunk, Viktor*” feliratú tábla, de akadt „*Hűek vagyunk az '56-os forradalom eszméihez*”, vagy „*Aki Orbán Viktort bántja, minket is bánt*” jelszót hordozó molinó sem.

Akárcsak 2012-ben, ez alkalommal is akadt egy kisebb ellentüntetői csoport: a tucatnyi egyetemista (akik később *Társaság egy Tudatos Társadalomért – TETT* név alatt vállalták magukra az ellentüntetést) a *Podmaniczky utca* és a *Teréz körút sarkán* várta a menetet. Itt a rendőrkordon mögött bibliai idézeteket tartalmazó molinókkal, táblákkal fejezték ki a békemenettel, valamint a kormányzattal szembeni ellenérzéseiket. „*A nép vezetői tévútra tértek, és akiket vezettek, eltévedtek*”, „*Jaj azoknak, akik jogtalan rendeleteket hoznak és irataik csak terheket rónak ki*” – volt olvasható a tábláikon. Ezt követően a menet az Andrássy úton folyamatos rokonszenv-nyilvánítások közepette érkezett meg a Hősök terére, ahol már alig értek el; egyes források szerint egymillió szimpatizáns gyűlt össze a környező utcákban. A KIM közleménye több százezresre becsülte az összegyűlt tömeget.

A „*Szabadság napja*” nevet viselő rendezvényen Orbán Viktor miniszterelnök fél ötkor kezdte meg ünnepi beszédét, a történelmi zászlók és nemzetiszínű lobogók előtt. A beszéd elején a nemzeti ünnephez méltóan az 1956-os eseményekről és hősokról emlékezett meg. Kiemelte: „*Fegyvert kellett ragadni, és harcba kellett szállni a mérhetetlen túlerővel, és az akkori magyarok megtették, amit megkövetelt a haza. Dicsőség a hősokeknak!*” A hősi halottakra való emlékezés során a miniszterelnök kiemelte: a magyarok a XX. században háromszor győzték le a kommunizmust, és épp a Hősök terén mérték rá a végső csapást. A történelmi emlékezést követően a miniszterelnök rámutatott, hogy a későbbiekben is előfordult, hogy a hatalom olyanok kezében összpontosult, akik gátlástalanul felhasználhatták az állam erőszakszervezeteit a nép ellen. Ez történt 2006-ban a forradalom ötvenedik évfordulóján, és ezek az erők ezt ma is újra megtennék, „*ma is közénk lövetnének – jobb esetben gumilövedékkel*”, figyelmeztetett Orbán Viktor. Véleménye szerint azok az erők, amelyek korábban is a nemzetre rontottak újra szervezkednek, és ez ellen – többek között – a békemenet által is kifejezett szelíd élethez, békességhez való ragaszkodással kell felépni. Minden segítőkész polgárt felszólított, hogy segítse a kormány munkáját („*Szerveződjetek!*”), hiszen erre nagy szükség lesz az újabb győzelem kivívásához.

Az ünnepségek 17 órai lezárulását követően a békemenet szervezői nevében Csizmadia László kijelentette, hogy „a résztvevők állhatatos és csendes tömege bizonyította, hogy a 2010-ben megkezdett, az emberek munkáját megbecsülő és a spekulációt visszautasító úton kíván haladni”.

60. adatlap: 2013. október 23.

Cím, jelmondat: Újabb Békemenet

Alcím, minősítés: Ismét kiállítás a kormány mellett.

Szervezők: Békemenet Egyesület, CÖF.

Jelszavak: „Aki agresszív, fél. Mi nem félünk!”

Fő követelések: a megkezdett út folytatása.

Résztvevők száma: több százezer fő.

Letartóztatottak száma: -

Atrocitások: -

Tüntetés helye: Bem szobor - Margit híd - Nagykörút - Oktogon - Andrásy út - Hősök tere.

Időjárás: meleg, szép őszi nap.

Visszhang a médiában: „Gyurcsány elvitte a show-t, Orbán mozgósított” /HVG online/; „Orbán harcba hívott, az ellenzékiek egymásnak estek” /Hír24/; „Orbán: Ma ismét közénk lövetnének” /NOL online/ „Újra százezrek a békemenetben”; „Orbán: Közeledünk a valódi demokrácia felé”; Ötvenhat a szabadságról szól” „Mindenkire szükség lesz. Orbán Viktor miniszterelnök október 23-i ünnepi beszéde” (okt. 24.) /Magyar Nemzet/

A Hősök terének nyugodt és ünnepi hangulatával szemben a *Műegyetem előtt* a szociálliberális ellenzék ún. „Orbán-váltó” nagygyűlésén, a résztvevők közt kirobbanó hangos feszültségek miatt a szervezőknek nem sikerült nyilvánvalóvá tenni az esemény címéül választott „A szabadság összeköt 1956/2013” jelmondat szellemiségét.

A rendezvény 14 órakor vette kezdetét, a színpad hátterében egy félköríves nemzetiszínű kokárda volt látható. A tömegben elsősorban a résztvevő szervezetek zászlói, számos DK-hoz köthető „Összefogást!” sürgető tábla volt jelen. Nagyon sokan Gyurcsány Ferencet éltető feliratokat hoztak, s nem volt ritka az ő képével ellátott tábla az „Orbánt megszorongatni csak egy ember képes!” felirattal. A demonstráción a felszólalókon kívül megjelent

többek között *Lendvai Ildikó* volt MSZP-elnök, *Mécs Imre* egykori '56-os halálraítélt, *Jávor Benedek*, az Együtt–PM társelnöke, *Horváth Csaba*, az MSZP alelnöke és *Vadai Ágnes*, a DK elnökségi tagja.

A nagygyűlést *Juhász Péter Milla*-vezér nyitotta, majd a „*hétköznapiak hőseinek*” videó-vallomásait láthatták a résztvevők, melyekben a tanári óraszámemeléséről, a diákhitel nehézségeiről, az ápolónők csekély jövedelméről, a gazdálkodók földhöz jutási gondjairól volt szó.

Bajnai Gordon, az Együtt–PM szövetség vezetője beszédében az összefogás fontosságáról szolt; véleménye szerint Orbán Viktor jéghegynek kormányozza Magyarországot, tönkreteszi a gazdaságot és az oktatást, ezzel a jövőt is. Ezért a 2014-es választáson „*Orbán-ország*” és egy normális Magyarország között kell választani. Beszéde végén, melyben szerepelt a bajai választás, a föld- és a trafikügy, továbbá Felcsút „*a stadionnal, a kisvasúttal, a ti pénzeteken épülő magán-Disneylanddel*”, kijelentette, hogy „*Orbán-ország legyőzhető, Orbán Viktor megbuktatható. A kormányzása már megmérettetett és könnyűnek találtatott. Már csak le kell váltani!*”

Ungár Klára, a Szabad Emberek Magyarországért Liberális Párt (SZEMA) elnöke Nagy Imrét méltatta beszédében, kiemelve, hogy kommunistából vált demokratává és hazafivá. Ezzel szemben Orbán Viktor épp az ellenkező utat járta be, akinek példaképévé Vlagyimir Putyin vált. *Bokros Lajos*, a Modern Magyarország Mozgalom elnöke azt emelte, ki, hogy 1956-ban és most is az összefogásban vannak szociáldemokraták, konzervatívok és liberálisok, de összeköti őket a változás iránti igény. A közelgő választás valójában népszavazás lesz „*Orbánról és rendszeréről*” – mondta az EP-képviselő.

Kuncze Gábor, a Szabadelvű Polgári Egyesület elnöke is arról beszélt, hogy a választók többsége „*el akarja zavarni*” ezt a kormányt, de ezt csak az egyéni választókerületekben aratott sikerrel lehet, ezért minden demokratikus ellenzéki erőnek közösen kell megtalálni azokat a jelölteket, akiknek a legnagyobb esélyük van az egyéni győzelemre. Kuncze kijelentette, hogy ha „*Orbán maffiakormánya marad*”, akkor az nem a Fidesz sikere, hanem a demokratikus ellenzék szégyene.

A mintegy tizenötezer fős tömegben a legnagyobb ováció Gyurcsány Ferencet fogadta. Beszéde elején kijelentette: az ellenzéknek nincs ideje tovább taktikázni. Ha így folytatják, akkor a választásokon el fognak bukni, és ezzel elveszik a szabadság ügye. Kijelentette, hogy közös vezetőre van szükség, „*nem kettőre, nem háromra, nem nyolcra, hanem egyre*”. Emellett

egyetlen közös listát kell felállítania a demokratikus ellenzéknek és az egyéni választókerületekben csak egyetlen közös jelöltet szabad indítani. Az MSZP és az Együtt-PM felé intézte felhívását, hogy nyissák újra a tárgyalásokat az egységes lista érdekében. „Az a megállapodás, amit kollégáink megkötöttek, az nem demokratikus, nem időtálló, mert nem találkozik a demokratikus választók sokaságának akaratával” – jelentette ki.

Fodor Gábor, a Liberálisok – Magyar Liberális Párt vezetője felszólalásában szintén az összefogás erkölcsi parancsáról beszélt, hiszen ez történt 1956-ban is. Kijelentette: ha 2014-ben a Fidesz nyerné a választásokat, az a mostani vezető ellenzéki pártok, az MSZP és az Együtt-PM felelőssége lesz, mert ők az összefogás helyett az elkülönülést választották. Szabó Tímea, a *Párbeszéd Magyarországért* társelnöke szerint soha senki nem csapta be az elmúlt 25 évben úgy az országot, mint a Fidesz és Orbán Viktor. Éppen ezért csalástól mentes, demokratikus választásokat, szabadabb és igazságosabb országot kell a demokratikus ellenzéknek követelnie.

A rendezvény utolsó felszólalója, Mesterházy Attila MSZP-elnök volt, aki azonban nem tudta megkezdeni beszédét. A tömeg jelentős része a politikus megjelenésekor elkezdte kiáltozni, hogy „Összefogást!”. Érdekes fejlemény volt, hogy az MSZP elnöke nem válaszolt sem a korábban több felszólaló részéről is elhangzott kritikákra, felhívásokra, sem az összefogás tömegbeli követelésére, hanem nagyjából az előre elkészített beszédét tartotta meg. Hangsúlyozta, hogy a magyarok a történelemben mindig lerázták magukról a hazugságra épített politikát és azokat a vezetőket, akik a nép ellenében kormányoztak; ez a sors vár a „felcsúti Maradonára”, Orbán Viktorra is. Mesterházy szerint a miniszterelnök fiatal demokratából „őszülő despotává” vált, aki el akarja zárni Magyarországot Európától. Azonban „elszántsággal, bátorsággal el fogjuk érni, hogy Magyarország újra köztársaság legyen, és fejlődő, gyarapodó nemzeté váljon” – fejezte be felszólalását. Mesterházy beszédének végét folyamatos bekiabálások, méltatlankodások zavarták meg, az MSZP-elnököt alig tapsolták meg, mielőtt elhagyta volna a színpadot újra felzengett az „Összefogást!” kórus.

Noha a felek megegyeztek, hogy minden politikus csak öt percet tölt a színpadon és nem teszik vita tárgyává az MSZP és az Együtt-PM összefogását, úgy tűnt, hogy Gyurcsány Ferenc és a DK-szimpatizánsok „meghacskelték” a tüntetést. Gyurcsány beszéde hosszabbnak tűnt, mint a többi felszólalás, és folyamatosan az összefogás kiszélesítését kérte számon, amiben

Kuncze Gábor és Fodor Gábor is támogatta felszólalásában. A rendezvény zárását követően délután negyed ötre csaknem teljesen kiürült a Műegyetem előtti útszakasz.

61. adatlap: 2013. október 23.

Cím, jelmondat: „A szabadság összeköt 1956/2013”

Alcím, minősítés: Összefogás követelése a széthúzást mutató nagygyűlésen.

Szervezők: MSZP, Együtt-PM, Demokratikus Koalíció, Szabadelvű Polgári Egyesület, Modern Magyarország Mozgalom, Liberálisok - Magyar Liberális Párt.

Jelszavak: „Összefogást!” ;

Fő követelések: „Összefogást!” ; egységes ellenzéki választási lista; rezsimváltás.

Résztvevők száma: mintegy 15 000 fő.

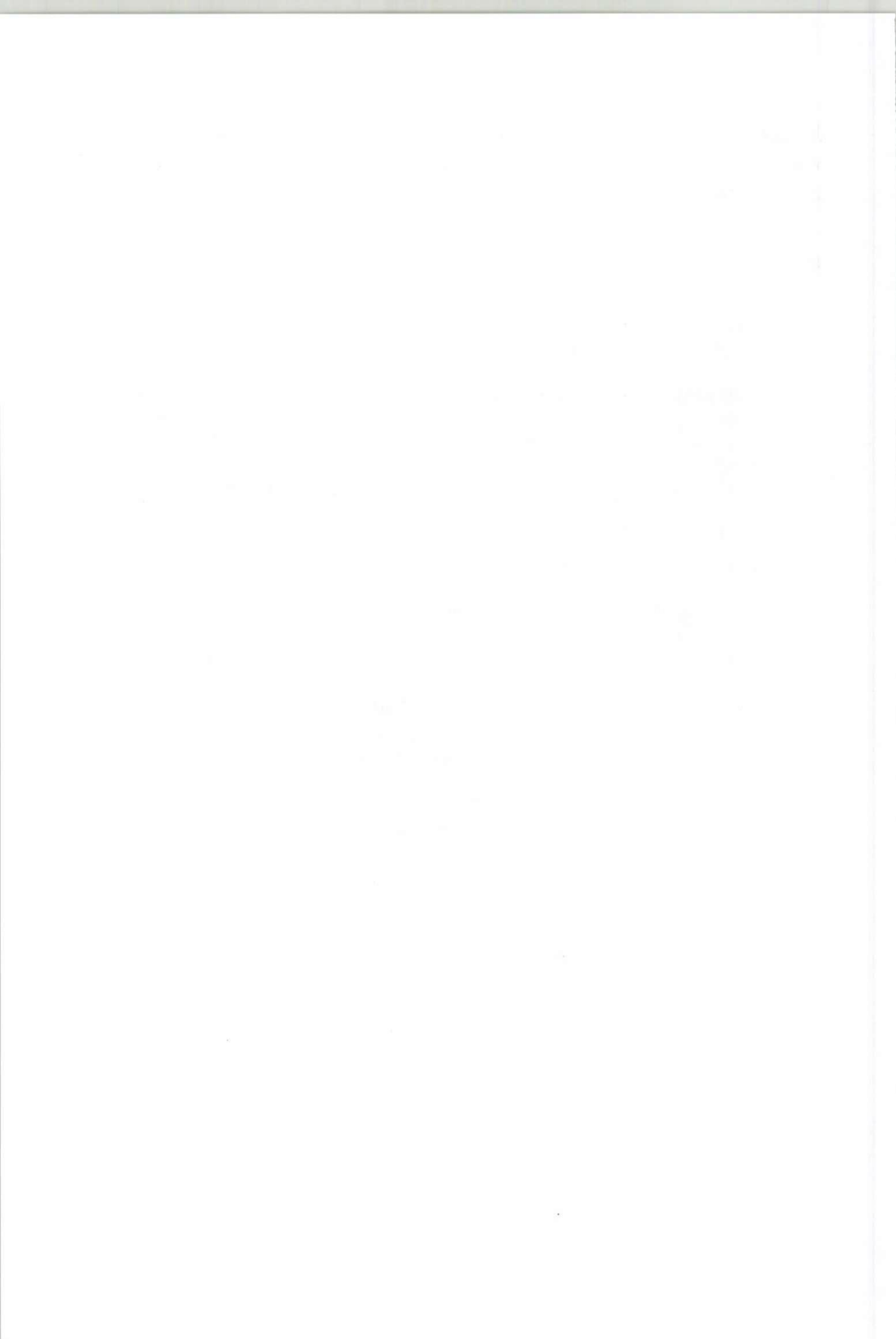
Letartóztatottak száma: -

Atrocitások: -

Tüntetés helye: Műegyetem rakpart.

Időjárás: szép, meleg őszi nap.

Visszhang a médiában: „Gyurcsány elvitte a show-t, Orbán mozgósított” /HVG online/ „Egymást cipőzték az ellenzék szóno-
kai az összbaloldali tüntetésen” /Heti Válasz online/ „Orbán
harcba hívott, az ellenzékiek egymásnak estek” /Hír24/ „A
baloldal nekifutásból tökön rúgta magát” /!!!444!! online/
„Nem sikerült egységet mutatnia az ellenzéknek” /!!!444!! on-
line/ „Nyolcas a kerékben” ; „Harmadik menet” (okt. 24.)
/Népszabadság/ „Széthúzás az ellenzéki demonstráción” (okt.
24.) /Magyar Nemzet/

V. Nézzünk a színfalak mögé!
Elemzések

Betiltott tüntetések

A tüntetések célja általában a nyilvánosság elérése, a követelés minél szélesebb körű megismertetése és támogatottságának bemutatása. Az alábbiakban azt vizsgáljuk, hogy milyen gyakorlat alakult ki a nem kívánt tüntetések betiltására és ellehetetlenítésére diktatórikus és demokratikus rendszerekben.

Korábban egy tüntetés sikerét a résztvevők számán mérték, napjainkra már sokkal inkább a médiavisszhang a mérvadó. Egy tüntetés betiltása éppen ezt az elérni kívánt célt kívánja megghiúsítani. A szervezőket és résztvevőket nagyobb „költség” elé akarják állítani, mint amekkora politikai haszonra ők a tüntetéssel számítanak.

Egy diktatúrában a nyilvánosság korlátozott, így a rendszer elleni tüntetésekről szóló hírek egyáltalán nem, vagy csak torzítva kaptak teret. Magyarország esetében a XX. század közepétől a második nyilvánosságot a nyugatról sugárzott rádióadások (*Szabad Európa Rádió, Amerika Hangja*), majd a szűk körben terjesztett szamizdat-kiadványok jelentették. Bevett szokás volt, hogy a nyugati médiában elhangzott híreket a közszolgálati rádió éjszakai, alig hallgatott hírműsoraiban a rendszer számára elfogadható módon olvasták be, relativizálták.

A hidegháború idején a Nyugat a politikai és emberi jogok érvényesítését szorgalmazta, míg a Szovjetunió által irányított tömb a belügyekbe való be nem avatkozást és az 1945 utáni határok sérthetetlenségének kimondását tartotta fontosnak. Ellenzéki csoportok (például a csehszlovákiai *Charta '77*) a *Helsinki Záróokmányban* (1975) foglalt, az államszocialista országok által is elfogadott jogokra hivatkozva léptek fel, követelték állampolgári és politikai jogaik (így a tüntetéshez való jog) szabad gyakorlását.

A rendszerváltoztatás előtt jellemzően ideológiai-politikai okokból tiltottak be tüntetéseket. Kizárólag a rendszer melletti és az állami szervek által rendezett demonstrációk voltak megengedve, melyek közül az 1957. május 1-jén a budapesti Hősök terén tartott tömegrendezvény volt az egyik legfontosabb.

Egy ilyen rendszerben nem létezhetett a hivatalostól eltérő valóságértelmezés, ezért az államhatalom az elnyomó apparátus teljes eszköztárát bevetette. Az akkori technikai körülmények között komoly kihívást jelentett egy ellenzéki tüntetés megszervezése. Telefon csak kevés lakásban volt, így általában a munkahelyeken zajlott a szervezés. Feliratokat, szórólapokat és más

kellékeket csak titokban készíthettek, hiszen a sokszorosítógépek használatát szigorúan ellenőrizték. Bevett gyakorlat volt, hogy az ismert ellenzékieket, akik szónokként vagy érdemi szervezőként szóba jöhettek egy-egy tüntetésen, az esemény előtti napokban a rendőrség letartóztatta, vagy házkutatás során a nagy nehézségek árán készített tüntetési kellékeket lefoglalta.

Az ellenzéki tüntetések zavarására a titkosrendőrséget is bevetették. *Kenedi János „Kis állambiztonsági olvasókönyv”* című könyvében közli a Nagy Imre és mártírtársai újratemetéshez készült operatív tervet. Ebből látható, milyen mélységig épült be az állambiztonság az ellenzéki mozgalmakba, és milyen körmönfont eszközökkel próbálta még a demokratikus átmenet közben is a tüntetések élet elvenni, azok jelentőségét csökkenteni. A repertoár a „megfelelő” előzetes hangulatot teremtő újságcikkek és médiatudósítások megíratásától, az „együttműködő” résztvevők kiválasztásán át egészen a sutogó propaganda felhasználásáig terjedt.

Míg korábban szinte lehetetlen volt ellenzéki tüntetéshez engedélyt kapni, addig a *rendszerváltoztatás után* a sarkalatos (kétharmados) törvénybe foglalt – megengedő – szabályozás már kevés akadályt gördített a tüntetések engedélyezése elé. Az 1989. évi III. törvény 8. § (1) bekezdése szerint a tüntetést legkésőbb három nappal korábban be kell jelenteni a rendőrségen. A rendőrség csak akkor tagadhatja meg az engedély kiadását, ha a „*népképviseleti szervek vagy a bíróságok zavartalan működését veszélyeztetné*”, vagy a közlekedés más útvonalon nem lenne biztosítható. Be nem jelentett tüntetést a rendőrségnek ugyanakkor fel kell oszlatnia.

A rendőrség elsőfokú tiltó határozata ellen bírósági fellebbezésnek van helye. A tapasztalat azt mutatja, hogy a rendőrség tiltó határozatait a bíróság gyakran változtatja meg, és engedélyezi mégis a tüntetést.

Az *őszödi beszéd 2006. szeptember 17-i* kiszivárgása országszerte spontán tüntetéseket váltott ki, amelyek közül a budapesti Kossuth téri tüntetői sáttortábor vált a legismertebbé. A *2006. október 1-jei* önkormányzati választásig egyes tüntetői csoportok nyugodtan hivatkozhattak a választási kampányra, amelyben a jelölő szervezetek könnyebb feltételek mellett szervezhettek kampányrendezvényeket.

Új elem, hogy Magyarország ratifikálta az *ENSZ Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányát* (1966) és az *Európa Tanács Emberi Jogok Európai Egyezményét* (1950), ami a fellebbezési és jogértelmezési viták újabb szintjét nyitotta meg a tüntetők előtt. Uniós tagságunk (2004. május 1.) óta már a közösségi jogot is figyelembe kell venni.

Az európai szint hazánkkal kapcsolatban is szerephez jutott, amikor a strasbourgi székhelyű *Emberi Jogok Európai Bírósága* a *Bukta versus Hungary* (25691/04. 2007. július 17-i) határozatában kimondta, hogy egy spon-tán tüntetés lehet jogos, amennyiben a tüntetést kiváltó esemény a három napos bejelentési határidőn belül történik, és a tüntetők e miatt nem tudnak eleget tenni előzetes törvényi bejelentési kötelezettségüknek.

A kilencvenes évek végétől a kormány(pártok) politikájával ellentétes tüntetéseket egyre gyakrabban próbálták betiltani. A kormányok jellemző-en külpolitikai szempontokat követtek, amikor szövetséges vagy gazdasá-gi nagyhatalmak „érzékenységet” szem előtt tartva lehetetlenítettek el tün-tetéseket. Ehhez azonban a törvényi szabályozás továbbra is szinte csak a forgalom akadályozásának ürügyén adott jogi fogódzót. 2003-ban abszurd helyzet alakult ki, amikor hétvégén, mellékutakon vagy csekély forgalmú út-vonalakon sem engedélyezték az iraki háború elleni tüntetéseket. 2005-ben a fővárosba vonuló gazdák visszatérését „traktorral behajtani tilos” táblák er-dejével próbálták megakadályozni. A kormányváltásokkal cserélődő rendőri felső vezetés gyakran mindenáron meg akar felelni a politika elvárásának, és akkor is betiltja a hatalmon lévőknek nem tetsző tüntetéseket, ha tudják: a bíróság megsemmisíti a tüntetést tiltó rendőrségi határozatot.

A tüntetések ellehetetlenítésére tett újkeletű próbálkozások közé tarto-zik egyes „kedvelt” tüntetési helyszínek (például a budapesti Hősök tere és a Kossuth tér, vagy a Várnegyed) „kiemelt turisztikai fontosságú” területté nyilvánítása, ami azonban nem állta ki a törvényesség próbáját. 2006. ok-tóber 23. és 2007. március 18. között a Kossuth teret rendőrségi műveleti területté nyilvánították és kordonnal zárták el, így akadályozva meg a tün-te-téseket.

Magyarország 2011 első félévi soros uniós elnökségének idején a Kos-suth tér Parlament előtti részét kiterjedt szabadtéri fotókiállítás foglalta el a tüntetőktől, akik így a mellékutcákba szorultak. 2012 januárjának végén a kormány és a Fővárosi Önkormányzat 2014-ig minden március 15-ére min-den szimbolikus területre kiterjedő területfoglalási igényt jelentett be, így kiszorítva az ellenzéki csoportokat „megszokott” tüntetési helyszíneikről. Végül kompromisszum született, amikor a Milla képviselője 99 évre előre hivatalosan is „lefoglalta” a budapesti Szabad sajtó utcát.

Szintén az új jelenségek közé tartozik, amikor nem az államhatalom, hanem ellenérdekelt csoportok próbálnak egy tüntetést megakadályozni. Ez történhet nyilvános nyomásgyakorlás útján, amikor vonatkozó nemzetközi

szerződésekre, vagy más „magasabb” érdekre hivatkozva próbálják a tüntetés betiltását a hatalomnál kieszközölni.

Ebbe a kategóriába tartozik az is, amikor ellenérdekelt csoportok úgy próbálják meg riválisuk tüntetését megakadályozni, hogy a szimbolikus terekre – szervezetek vagy magánszemélyek által – korábban jelentenek be párhuzamos tüntetést. Így a rendőrségnek mérlegelnie kell, hogy a rendbontás veszélye nélkül kiadhat-e egy helyszínre akár több engedélyt is. Több olyan tüntetés is volt, amikor ellenérdekelt csoportok ugyanott, vagy egymáshoz közel eső tereken tüntettek egymás ellen. A rendőrség gyakorlata újabban az, hogy a riválisoknak kőhajításon túli távolságban biztosít teret, vagy kerítésekkel, rendőrsorfallal választja el őket egymástól.

A rendszerváltoztatás óta a tüntetést szervező releváns társadalmi szervezetek és csoportok adminisztrációs munkáját jogvédő irodák és ügyvédek segítik, akik révkalauzként segítik át a paragrafusok és fellebbezési eljárások szirtjei között az engedélyért folyamodókat.

A tüntetések költsége

Mennyibe kerül egy tüntetés? A kérdésre nagyon nehéz számszerű választ adni. Maga a tüntetés közvetlen „anyagköltsége” mellett ugyanis számolni kell a közsféránál jelentkező (többször) költségekkel, vagy a megmozdulás által keltett hullámok áttételes költségével is. A kettős könyvelés szabályai szerint vizsgáljuk meg előbb a bevételi, majd a kiadási oldal fő tételeit.

Kézenfekvő, hogy a *tüntetés költsége* leginkább a résztvevők létszámától függ. A nagyobb tüntetéseket komoly tervezési és logisztikai munka előzi meg. A szervezőknek a megjelentek számával arányos számú rendezőt mindenképpen biztosítaniuk kell. Nagyobb tüntetéseknél – a rendőrséggel és más hatóságokkal egyeztetve – gondoskodniuk kell az alapvető civilizációs infrastruktúráról is, amit kellő számú mentőautó, mobil WC, szemetgyűjtő és kijelölt menekülési útvonal biztosításával tehetnek meg.

Nagyobb rendezvényeken a távolabbról érkező résztvevők odautazását is előre megszervezik, melynek során a vasúti és buszos utaztatással foglalkozó cégektől különjáratokat bérelnék. Ilyenkor a rendőrség a konvojban érkező buszoknak külön felvezetést és parkolóhelyet biztosít, hogy azok a megszokott forgalmat a lehető legkevésbé akasszák meg.

A tüntetés jellegéből adódóan költségtételként jelentkeznek a színpad, a hangosítás, a fellépő művészek gázsija, a résztvevők között kiosztott, a szervezők vagy a rendezvény emblémáját népszerűsítő szóróajándékok (lufi, sál, póló, sapka, matrica, kitűző stb.) előállítási költsége. A távolról érkező tüntetők számára olcsó tömegszállást biztosítanak az előre lefoglalt diák- vagy munkásszállások, de a tüntetők alhatnak a céllal egyetértő helyi családoknál is. Ellátásukról rendszerint hideg élelmiszersomaggal, vagy a helyszínen, „gulyáságyúval” gondoskodnak. Ezeket a költségeket jellemzően a tüntetést rendező szervezet költségvetéséből fizetik, de a költségek egy részét fedezhetik adomány vagy (internetes) gyűjtés formájában. Számos költségelem kiváltható önkéntes munkával is.

Nehezebb a *tüntetés közvetett költségeit* számszerűsíteni. Legnagyobb tételként a rendőri biztosítás költsége jelenik meg, hiszen a rendőrségnek a résztvevők előre bejelentett számához kell igazítania a kivezényelt és készenlétben tartott létszámot. Ha az adott településen nincsen annyi mozgósítható rendőr, máshonnan kell odavezényelni erőket, aminek többletköltsége van. Rendszerint a köz biztosítja az egészségügyi személyzetet és a tüntetés után a helyszín takarítását, vagy a résztvevők számára a sűrített tömegközlekedést.

Politikai és kulturális rendezvények esetén az önkormányzat nem szokott területfoglalási díjat szedni. A berlini *Love Parade* vagy a budapesti *Sziget Fesztivál* példája azonban azt mutatja, hogy egy idő után a kezdetben közösségi és/vagy kulturális céllal indított, rendszeres tüntetéseket és rendezvényeket is utoléri a profitorientáció. Amikor a profitelv kerül túlsúlyba, a közösségnek joga van a költségek egy részét a szervezőkre hárítani.

A legtöbb tüntetés békésen zajlik le, mégis vannak olyan szélsőséges csoportok, amelyek a tömeget és a tüntetésen felcsapó indulatot a felgyülemlett feszültség levezetésére használják fel. A rendőrség külön készül az alkonyat körüli és azt követő órákra, amikor a randalírozók felbátorodnak, és gyűlöletük céltáblájának esnek. Bankfiókok, nemzetközi étteremláncok egységei, vagy a sarki bolt egyformán lehet erőszakos támadás áldozata. A parkoló autók és útszéli kukák hamar végezhetik égő barikádként, aminek bekövetkeztét a rendőrség hivatott megelőzni.

Sokan nem akarják megvárni, míg kerületük vagy városuk a randalírozók martalékká válik, ezért már lehetőleg a tüntetés napja előtt kiveszik gyermeküket az iskolából és egy-két szabadságnap felhasználásával „hosszú hétvégére” mennek. A Párizsban 2005 őszén utcai zavargásokba torkolló tüntetések igencsak elvették az oda tartó turisták kedvét. A *Le Figaro* francia napilap egy szakértőre hivatkozva úgy számolt, hogy a 2005-ös karácsonyi szezonban emiatt 20 százalékkal kevesebben látogattak Párizsba.

Mások elhúzódó sztrájktól, zavargásoktól tartva a szükségesnél nagyobb készleteket halmoznak fel élelmiszerből vagy üzemanyagból.

A *bevételi oldalon* kevesebb tétel jelenik meg. A tüntetések szervezői a nagyobb városokban rendezvényszervező cégek segítségét is kérhetik, amelyek rendelkeznek a szükséges tudással, szakembergárdával és felszereléssel. Számukra a tüntetések megrendelést hoznak. A tüntetéshez kapcsolódó szóró ajándékok, plakátok és más kreatív anyagok előállítása is munkát ad.

Ami a cégeknél az előre tervezhető tüntetések időpontja köré szervezett „hosszú hétvégék” formájában munkaidő kiesésként jelenik meg, az a mobilabb rétegek által választott szállodáknak és a körjük épülő élményturizmusnak bevételt hoz. Magyarországon ez főként a 2007. és 2008. évek elő- és utószezonjaiban jelentett több vendégéjszakát. A tüntetők is esznek, isznak, küldenek képeslapot, vagy keresnek fel szabadidejükben látványosságokat, így a máshonnan érkező tüntetők költsége bevételt generál. A tüntetéseken rendszeresen megjelennek azok a mozgóárusok is, akik perecet, üdítőt, zászlót vagy a tüntetés témájához kapcsolódó „szakirodalmat” árulnak.

A forintosítható tételek mellett persze a legnagyobb haszon, ha egy békés tüntetés követelése – szerencsés esetben kompromisszumos úton – teljesül. Ennek következményeként az érintett társadalmi csoport megbékél, s nem élezi tovább a konfliktust.

A május elsejék átalakulása

„8 óra munka, 8 óra pihenés, 8 óra szórakozás!” A népszerű dalszöveggé is vált követelés megvalósulására munkások több nemzedékének kellett várnia. Az első ipari forradalom (1760–1840) idején az új tudományos, földrajzi és ipari felfedezések eredményeként a mezőgazdaságban felszabaduló munkaerő egy jobb élet reményében a városokba és távoli földrészekre áramlott. A lakosságon belül a munkásság létszáma növekedett a leggyorsabban, ám ők alkották az egyik legkiszolgáltatottabb társadalmi réteget is.

Ahogy *Karl Marx* fogalmaz, a proletár kénytelen munkaerejét áruba bocsátani, amelyet a kapitalista „vásárol” meg. Marx abban látta a fő igazságtalanságot, hogy a munkások által megtermelt hozzáadott értékből (Mehrwert, azaz értéktöbblet) a kapitalista alig adott vissza valamit fizetés formájában. Igaz, erre nem is voltak nagyon rákényszerítve, hiszen a bőségesen rendelkezésre álló munkaerő leszorította a béreket.

A munkások fő követelése ezek fényében a női és gyermekmunka betiltása, illetve a napi 8 órás munkaidő bevezetése volt. Később ezekhez minimálbér, munkabiztonsági és munkásjóléti követelések is társultak.

Az ünnep *nemzetközi* története fordulatokkal teli. Az angolszász világban május elseje volt az a nap, amikor sokan változtattak munkahelyet, vagy költöztek másik városba. Az új munkahelyhez sokak a jobb munkafeltételek és magasabb fizetés reményét fűzték. A XIX. században ez a remény többek között azért sem teljesülhetett, mert a helyi dolgozóknak versenyezniük kellett az újonnan érkező bevándorlók – kiszolgáltatott – seregével. Az újak kedvezőtlenebb feltételek mellett is elvállalták a munkát, közülük többen még így is „jobban” éltek, mint – például az éhínség által gyötört – Írországbán vagy Skandináviában. 1856. május elsején az ausztrál munkások követelték – eredménytelenül – a nyolc órás munkanap bevezetését.

Harminc évvel később, 1886-ban Chicagóban a szakszervezetek a napi munkaidő csökkentését követelve a Haymarket térre hívtak tüntetni. A több napos, anarchista bombatámadásokkal és rendőrségi sortűzzel is járó zavargások közel tucatnyi halálos áldozatot követeltek. (Több volt köztük a rendőr!) A II. Internacionálé 1889-es párizsi kongresszusán határozták el, hogy 1890. május elsejétől minden évben ezen a napon fognak a chicagói áldozatokra emlékezni, és a munkások jogaiért az utcán tüntetni.

Arra, hogy május elseje hivatalos ünnepnappá válhasson, azonban még sokat kellett várni. A nemzetközi munkásosztály napja az első világháború

utáni, rövid életű tanácsköztársaságok (proletárdiktatúrák) és a második Spanyol Köztársaság (1931–1936) egyik fontos ünnepe volt. Május elseje Csehszlovákiában ugyanekkor már 1919-től hivatalos ünnepnappá vált.

Németországban váratlanul alakult az ünnep sorsa. A Weimari Köztársaság szociáldemokrata vezetői nem tudták konzervatív koalíciós partnereiknél elérni, hogy május elseje ünnepnap legyen. A nevében egyszerre szocialista és nacionalista NSDAP vezetője, *Adolf Hitler* volt az, aki a munkásság régi követelését teljesítve, 1933. május elsejét ünnepnappá nyilvánította. Az aznap esti berlini tömegrendezvényen milliós tömeg ünnepelte eme régi követelés teljesülését, és a remélt munkahelyteremtő intézkedéseket. Másnap hajnalban azonban a rohamosztagosok megszállták az összes szakszervezeti ingatlant, letartóztatták a szociáldemokrata és szakszervezeti funkcionáriusokat. A szakszervezeti mozgalmakat kényszerezetségbe tömörítették („gleichschaltolták”), majd az így létrejövő szervezetet – az érdekképviselő helyett – munkásjóléti feladatokkal bízták meg. A totalitárius diktatúrák szakszervezeteinek feladatai általában a legitimáló és munkásjóléti funkciók biztosításával ki is merültek.

A Szovjetunióban (majd az 1945-ben a Vörös Hadsereg által megszállt országokban) május elseje volt az egyik legnagyobb ünnep. A tömeges felvonulásokkal a kommunista párt e napon bizonyíthatta a legjobban azt, hogy a „társadalom vezető ereje”, a munkásság teljes mellszélességgel felsorakozik a pártvezetés mögé. A szovjet vezetés legitimációt merített az ünnepből, de annak nemzetközi jellege miatt a munkások régóta követelt jogainak „beteljesítőjeként” is ajánlhatta magát. Igaz, nyugaton kevés sikerrel. Megszokott volt, hogy a nagy ünnepnapok valamelyikén lőttek fel rakétákat az űrbe, adtak át nagyberuházásokat, vagy bizonyították a „béketábor” dolgozói és a világ előtt a szovjet rendszer látványos „sikereit”.

A moszkvai ünnepség tv-közvetítését sokan más okból követték nagy érdeklődéssel. Kremlinológiának hívják azt a „tudományt”, amely abból próbál egy, a külvilágtól elzárt országon belüli hatalmi viszonyokra következtetni, hogy például milyen sorrendben mennek fel a vezetők az ünnepi tribünre. Az 1990. évi moszkvai május elseje arról nevezetes, hogy a pártvezetést ekkor fűtyülték ki először nyilvánosan egy ünnepnapon.

Nyugat-Európában 1945 után a háborús újjáépítés és a Marshall-segély által látványos gazdasági fejlődés indult el, amit az integráció 1951-től elinduló folyamata lendített tovább. A munkaerőhiány miatt nőttek a bérek,

míg a szociális piacgazdaság modelljére való áttérés lehetővé tette a háború idején felhalmozott fogyasztási igények kielégítését. Nyugaton úgy állították be a fizetéseket, hogy azok harmada elég legyen a lakhatási költségekre. Egy további harmad ment az autóra és egyéb, rendszeresen jelentkező kiadásokra, míg a fennmaradó harmad a fogyasztásra vagy takarékoskodásra. A bőség évtizedeiben a munkásosztály feloldódott a középosztály alsó rétegében. Egy szociológus az 1960-as évek végén találóan úgy írta le a helyzetet, hogy a „*munkásosztály már nem akarja a láncait elveszíteni, mert annak végén a slusszkulcsa fityeg!*”

Európában május elseje az első olajválságtól (1973) az ünneplés mellett ismét egyre gyakrabban szólt a munkások, és egyre nagyobb számban az alkalmazottak követeléseiről. A háború utáni gazdasági csoda kifulladásával a régi követelések – igaz, új formában – kezdtek ismét aktuálissá válni. A 2008-as, egyre több országot megrengető pénzügyi-gazdasági válság óta május elseje a nyugati világban ismét inkább a követelések utcán való látványos képviseletéről és kevésbé az ünneplésről szól. A dél-európai országokban akár százezres-milliók tömegek is felvonulnak a fizetés- és nyugdíjcsökkentés, elbocsátások és privatizáció ellen tüntetve.

Magyarországon a május elsejék története szervesen illeszkedik az európai fősodorhoz. Az első, 1890-es fővárosi tüntetésen korabeli tudósítások szerint 60 000 tüntető vonult fel. Az 1919-es első hivatalos ünnep arról szólt, hogy a Magyarországi Tanácsköztársaság (március 21. – augusztus 1.) a munkások számos követelését (például a 8 órás munkaidőt) teljesítette. *1919. május elsején* a kommunisták túldíszítették a fővárost. Az elavultnak ítélt köztéri alkotásokat (például a millenniumi emlékművet), a fontosabb középületeket és a hidakat is vörös drapériába csomagolták. A „vörös” Budapesten az ünnepségek egész nap tartottak. Mindennek ellenpontjaként a Horthy-rendszer idején nem engedélyeztek munkástüntetések, így a munkások május 1-jei felvonulásait sem.

Május elseje 1945-től lett ismét ünnepnap, amelyen a kommunisták szovjet mintára a munkásosztály (pártjának) fontosságát és vezető szerepét emelték ki. Az 1956-os forradalom alatt és annak leverése után számos gyárban alakult munkástanács, amely sztrájkjal és munkalassítással állt ki 1956 követelései mellett. A Kádár-rendszer azonban ezt az ellenállást is letörte. *1957. május elsejére* a főváros lakosságát kirendelték a Hősök terére. A százazres sokaság azt volt hivatott bizonyítani, hogy a tömeg, de leginkább a munkásság elfogadja az MSZMP hatalmát.

Érdekes továbbá, hogy e naphoz kötődő hazai eseménynek számít a Magyar Televízió (MTV) adásának elindítása 1957-ben. Az első adásokat csak kevesen láthatták ugyan, ám idővel a május elsejei ünnep résztvevőinek kívánságaiból összeállított „*Felvonulók kérték!*” lett az egyik legnépszerűbb műsor.

A rendszerváltoztatásig – csökkenő érdeklődés mellett – országszerte minden május elsején nagy felvonulásokat tartottak, amelyeken a gyári kollektívák gyakran családosul vettek részt. Miután a tömeg elhaladt a központi tribün előtt, legtöbbször vállalatuk sátrai felé vették az irányt, ahol virsli és sör várta a felvonulókat.

1990 után a központi felvonulások elmaradtak, azóta a fővárosi Városligetben a szakszervezeti konföderációk és a baloldali pártok rendeznek májális-t.

„Fapados” tüntetések – flash mob

„Kicsi a bors, de erős!” A XXI. században egyre inkább ez a gondolat határozza meg a tüntetésekről alkotott képet. Napjainkban ugyanis már nem mindig a tüntetők száma, hanem a fő követelések megjelenítésének módja, annak ötletessége, vagy éppenséggel meghökkentő dramatizálása határozza meg egy tüntetés médiavisszhangját és ezáltal eredményességét.

Mielőtt azonban részletesebben kitérnénk a modern „fapados” tüntetések tárgyalására, utazzunk kicsit vissza az időben, és nézzük meg a *tüntetések hatásmechanizmusának változását*. Vizsgálódásainknál a szavazásra jogosultak számának alakulása lesz a vezérfonal, amely elvezet bennünket a klasszikus tömegtüntetéstől napjaink villámcsődületéig.

A XIX. században a szavazati jog cenzushoz volt kötve, így akinek nem volt földbirtoka, nem fizetett adót, vagy nem volt legalább középfokú végzettsége, nem is szavazhatott. A munkások nem feleltek meg a feltételeknek, így a szociáldemokrata pártok fő követelése a választójog kikötések nélküli kiterjesztése volt. E cél elérésére népes tagságukat rendszeresen utcára viték, így nyomatékosítva követelésüket.

Egy tömegtüntetés megrendezése komoly szervezési feladat, amire csak kevés, hozzáértő apparátussal rendelkező szakszervezet vagy párt volt képes. Mindez persze jelentős pénzt is felemésztett, amit tagdíjakból, adományokból és újság-előfizetésekből teremtetek elő. A XIX. végén és a XX. század elején így teremtődött meg az a hagyomány, amely egy szervezet, vagy követelés társadalmi támogatottságát a tüntetéseken résztvevő tömeg számával méri. A tüntetés által megszólított egyéneket a későbbiekben igyekeztek saját meglévő intézményrendszerükbe integrálni, így növelve a szervezet erejét.

A hidegháború idején a nyugati világban ez a hagyomány élt tovább. 1945 után a választókort férfiak és nők számára általában a betöltött 18. életévnél határozták meg, így a szavazásra jogosultak köre jelentősen kibővült.

E periódus legemlékezetesebb tömegtüntetéseinek között tartják számon az amerikai feketék százezres polgárjogi menetét Washingtonban 1963. *augusztus 28-án*, amelyen *Martin Luther King* elmondta híres „*Van egy álmom...*” kezdetű beszédét. A „kis hidegháború” idején (1979–1985) Nyugat-Európában minden pünkösdkor százezrek tüntettek az újabb atomrakéták telepítése ellen.

A választópolgárok körében napjainkra erősen lecsökkent az egy adott párthoz erősen kötődő szavazók száma, miközben a döntését a választás előtt

meghozó, ún. bizonytalan szavazóké ezzel párhuzamosan nőtt. Tüntetéseikkel a pártok vagy civil szervezetek olyan gravitációs erőt szeretnének kifejteni, amely nagyszámú bizonytalan szavazót vonz feléjük. A politikai pártok immáron nem csak saját tagságukat, hanem a választásra jogosultak széles körét szeretnék megszólítani. Ehhez kerestek és keresnek hatékony eszközöket, amelyek kiválasztásánál egyre nagyobb szerepet kap a média.

A média sikeres használatára egyes nemzetközi nem kormányzati szervezetek (INGO) szolgáltatnak jó példát. Környezetvédelmi és más aktivisták látványos, és a média által széles körben tált akciókkal hívják fel a közvélemény figyelmét egy-egy valós problémára. Akár messzi földrészekre is elutaznak, hogy a jégsapkák olvadására vagy az esőerdők kiirtására irányítsák a média figyelmét.

A látványos és gyakran hajmeresztő akciók itt azt a célt szolgálják, hogy a kis tagsággal rendelkező szervezetek a média által hívják fel magukra a figyelmet. A kommunikációs tankönyveket követve első körben szervezetük ismertségét kívánják növelni, amit idővel a népszerűség és elfogadottság emelkedése követ. Ezek a szervezetek a problémaérzékenység fokozása mellett mindig kínálnak egy lehetőséget arra, hogy a tv-nézők háborgó lelkiismeretüket megnyugtathassák. Csatlakozhatnak aláírásgyűjtési kezdeményezésekhez, cégek és termékek bojkottjához, vagy adományozhatnak a következő látványos akció, esetleg egy távoli földrészen megvalósuló jótékonyági projekt javára.

Itt jutunk vissza a politika világához. A pártok is abban érdekeltek, hogy nyilatkozataikkal és akcióikkal növeljék ismertségüket, és ez által népszerűségüket. Ehhez médiaeseményeket teremtenek, amelyek – reményeik szerint – felkeltik a média érdeklődését.

A legtöbb médium hírfolyamában a kormány(pártok) és az ellenzék hírei után következnek a politika világából érkező egyéb tudósítások. A közszolgálati média általában formálisan teljesíti törvényi kötelezettségeit, és a parlamenti pártok eseményeiről arányosan tudósít. A kereskedelmi médiának is van közszolgálati kötelezettsége, így a fontosabb politikai híreket nekik is közölniük kell. Az új pártok, társadalmi és civil szervezetek ebben a hírversenyben csak látványos akcióikkal tudnak érdekessé válni.

Magyarországon annyival árnyaltabb a kép, hogy a politika iránt aktívan érdeklődő polgárok többsége a két legnagyobb párt szimpatizánsai közül kerül ki. E pártok körül kiépült a párt közeli, vagy „baráti” média világa, külön tv-csatornákkal, rádióadókkal, napi- és hetilapokkal. Ezek saját olda-

luk szemüvegén át látják és láttatják a világot. Az új pártok akcióinak hatását gyakran tompítják, például egy távoli kameraképpel, amelyen az látszik, hogy csak alig pár tucat érdeklődő volt valójában a flash mobon.

A 2010-es évek Magyarországon a kereskedelmi média is óvatos a politikai hírekkel kapcsolatban. Itt egy „tyúk, tojás” problémával találkozunk. A polgárok többsége elfordul a politikától, vagy sorsa jobbra fordulását – már, vagy éppen – nem a politikától várja. Egy ilyen apolitikus hangulatban a kereskedelmi média is csak kevés politikai hírt hoz, nehogy csökkenjen a nézettsége. Mások szerint, ha a kereskedelmi média több közéleti és kevesebb bulvárhírt közvetítene, talán a politikai aktivitás is növekedne. A flash mob erre a jelenségre úgy próbál választ adni, hogy érdekessé teszi a politikát, így remélve utat a médián keresztül minél több polgárhoz.

A *flash mob* (villámcsődület vagy röptüntetés) a spontán tüntetés egy olyan formája, amelyet jellemzően közösségi oldalakon szerveznek, és a résztvevőket olyan – a média logikájához alkalmazkodó, látványos – tevékenység elvégzésére kérik, amely kifejezi a tüntetés fő követelését. Az egyik legnagyobb villámcsődület a fővárosi Hollán Ernő utcai jegybolt előtt állt össze 2008. április 11-én, ahol a tüntetés korábbi ismertetése során leírt okokból sok tüntető és ellentüntető jelent meg. Ebben az esetben a rendőrség a három napos hivatalos előzetes bejelentési határidő lejárta után engedélyezte a tüntetést. Az ilyen engedélyek száma a 2007-es nyolcra 2011-re száz fölé emelkedett.

„*Fapados*” tüntetésen olyan rendezvényt értünk, amelyet minimális ráfordítással szerveznek, és minimális infrastruktúrával bonyolítanak le. Jellemzően új társadalmi és civil szervezetek azok, amelyek saját források hiányában ezekhez az eszközökhöz nyúlnak. A szervezéshez közösségi oldalakat (facebook, twitter) használnak, ahol gyakran a vírusmarketing eszközt használják. Általában egy, a tiltakozást kiváltó eseményhez vagy politikus személyéhez köthető képet alakítanak át számítógépes képszerkesztő programokkal, csatolnak hozzá egy-egy találó mondatot és a tüntetésre mozgósító felhívást. Máskor kreatív plakátokat indítanak el a közösségi oldalakon, amelyeket a követeléssel egyetértők ismerőseik között megosztanak.

Egy ilyen kezdeményezéshez órák vagy napok alatt akár tíz- és százezer rajongó is csatlakozhat. Egyes oldalakon internetes átutalással is lehet a szervezőknek pénzt juttatni. Az ilyen kezdeményezéseknél azonban sokszor csak virtuális támogatókkal találkozunk. Mint azt a 2011-es arab tavaszhoz vagy a 2012-es orosz elnökválasztáshoz kapcsolódó ellenzéki tüntetések is megmu-

tatták, egy ilyen internetes kezdeményezés gyakran csak a fővárosban és az egyetemi városokban talál követőkre. Az sem biztos, hogy aki a facebookon jelzi részvételét, valóban kilép-e a virtuális térből, és esőben, hóban, fagyban vagy tűző napsütésben valóban elmegy-e tüntetni?

Egy fapados tüntetés szerveződhet „brown bag party” alapon is. Az Amerikában népszerű elv lényege, hogy minden résztvevő hoz valamit, és így áll össze az összkép. A tüntetésen ez azt jelenti, hogy a céllal egyetértő emberek, szervezetek kölcsönadják a szervezőknek áramfejlesztőjüket, színpadukat, vagy más tüntetési kelléküket. Az ismert színészek ingyen lépnek fel, vagy gázsijukat jótékony célra ajánlják fel. Ezekre már nem kell az egyébként is szűkös büdzséből költeni, így a pénz megmarad másra.

A fapados tüntetés már önmagában is hírértékű. Az ilyen légitársaságokhoz hasonlóan az elnevezés is azt sugallja, hogy ezek a tüntetések kis költségvetésből jöttek létre, minden fölösleges kiadást mellőznek, és ezáltal lényegre törőek.

Magyarországon az újabb médiatörvény elleni tiltakozás során honosodott meg a tömegtüntetések szintjén a fapados tüntetés műfaja, ahol a résztvevők adományaiból sikerült több tízezres tüntetéseket szervezni. A *2012. január 21-i békemenet* is fapados tüntetésnek számít, a szervezők a szükséges biztosításon túl csupán néhány ezer fáklyát vásároltak. Kisebb méretű fapados tüntetésre került sor *Gyurcsány Ferenc 2011. októberi meghallgatása* után a fővárosi Zichy Jenő utcában, ahol a volt miniszterelnök az ügyészség épülete előtt, egy teherautó platóján, minimális hangosítással mondott beszédet összesereglett híveinek.

Tornádó közeleg – Az időjárás hatása a tüntetésekre

Milyen idő lesz holnap? Rádióhallgatók és tv-nézők milliói várják érdeklődéssel az időjárás-jelentést, amikor másnapi vagy hétvégi terveiket véglegesítik. A szállodatulajdonosok és vendéglősök is éberen figyelik az időjárás-előrejelzéseket, hiszen egy-egy hétvége forgalma múlhat azon, hogy milyen időt jósolnak. Sokak szerint létezik a „politikai időjárás” hatása is, amikor a választások vagy a nagyobb tüntetések előtti napok időjárás-jelentéseinek tulajdonítanak – szerintünk túlzott – jelentőséget.

A választásokra előre meghatározott időpontokban kerül sor. Az országgyűlési képviselőket négyévente, az Európai Parlament magyar tagjait ötévente tavasszal, míg az önkormányzati képviselőket és polgármestereket (2014-től) szintén ötévente ősszel választjuk.

A választásokon induló pártok elkötelezett szavazói – ha esik, ha fúj – felkerekednek és leadják voksukat. Ugyanez érvényes egyes, tudatos szavazói csoportokra is, például a nyugdíjasokra, akik az időjárástól függetlenül nagy számban járulnak az urnákhoz. Az időjárásnak a pártokhoz lazán kötődő, ún. bizonytalan szavazókra lehet leginkább hatása, akik szélsőséges (túl meleg vagy túl hideg) időben inkább otthon maradnak, vagy más elfoglaltságot keresnek maguknak. A szavazói magatartást persze az is befolyásolja, hogy milyen alternatívák kínálóznak a személyes voksolás intézménye mellett. Magyarországon az időjárásnak a személyes választási kötelezettség miatt van jelentősége. Az Egyesült Államok Oregon szövetségi államában minden választó levélben voksol, így ott az időjárásnak nincsen ekkora szerepe. Egyes amerikai tagállamokban a választás napja előtti két hétben a nagyobb bevásárló központokban és forgalmasabb helyeken felállított választási központokban is lehet voksolni (early voting), így ki lehet kerülni az időjárás kedvezőtlen hatását, vagy a sorban állást a szavazóhelyiség előtt. Az előzetes szavazással könnyebben össze lehet egyeztetni az állampolgári jog gyakorlását és a szezon által kínált hétvégi (szabadtéri) szabadidős tevékenységet.

Ugyanez a jelenség érvényes a tüntetésekre is. A megmozdulás fő követelése mellett elkötelezett tüntetők minden viszontagság ellenére utcára mennek. Az ügyszor lazábban kötődő csoportok, résztvevők kedvét már a barátságtalan időt előrejelző meteorológiai prognózis lelankasztja. Mindez fokozottan igaz a nagyobb távolságból érkező résztvevőkre, akik az út viszontagságait nem akarják még az időjárás szeszélyével is tetézni.

Persze a tüntetés szervezői is árgus szemekkel figyelik az időjósok előrejelzéseit. Egy szervezet sem vállalja fel emberéletek kockáztatását, ám a lehetőségeken belül a rossz hírek hatását megpróbálják csökkenteni: „*Eddig még mindig jó idő volt!*” „*A legtöbb előrejelzés szerint nem fog esni.*”

A szervezők – anyagi és szervezeti lehetőségeik keretein belül – előzetesen felkészülnek az időjárás kihívásaira. Nyári meleg idején vizet osztanak a résztvevőknek, párapukát állítanak fel, vagy nem az UV-sugárzás szempontjából legveszélyesebb 11 és 15 óra közé időzítik a rendezvényt. Osztogathatnak a tüntetés vagy a szervezők emblémájával ellátott papírcsákókat, legyezőket. Télen teával vagy gulyáságyúban főtt egytálétellel, levessel védekezhetnek a hideg ellen. Esős időben (egyszer használatos, emblémázott) esőköpenyt, ritkábban esernyőt oszthatnak.

Az időjárás tüntetésekre gyakorolt politikai hatása leginkább az események utóéletében és értelmezésében jelenik meg. Egy eső vagy vihar által elmosott tömegtüntetés nem számít „szégyennek”, hiszen a szervezők hívó szavára nagy tömeg jelent meg, „*látványosan kiálltak a követelés mellett*” és a „*fő követelések elhangzottak*”.

Ameddig egy koncertnél eleve terveznek esőnapot, addig egy kedvezőtlen előrejelzés miatt „félházas” március 15-i tüntetést csak a következő ünnepnapon, például október 23-án lehet „pótolni”. Ilyen esetekben nagyobb magyarázkodási kényszer nehezedik a szervezőkre, hogy a „kudarcot” hihetően megmagyarázzák. A magyarázatoknak könyvtárnyi irodalma van, amelyek közül most csak a leggyakrabban használt érveket hozzuk fel.

A legmerészebb ellenzéki magyarázat a kormányzat mesterkedését látja a „megtévesztő” időjárás-jelentések mögött. Ez a XXI. században azért is hihetetlen, mert számos (internetes) európai és nemzetközi meteorológiai szolgáltatás közül választhatunk. Egy demokrácia meteorológiai szolgálata sem engedheti meg magának azt a presztízsveszteséget és hitelrombolást, hogy tudatosan téves előrejelzést ad ki.

A gazdaszervezetek gyakran magyarázzák időjárásfüggő mezőgazdasági munkával, hogy a részvételüket „biztosan” jelző gazdatömegek végül miért is nem jelentek meg a rendezvényen. Mások a túl meleg/hideg időre hivatkoznak tüntetésük gyér részvételi mutatói miatt, de a hangsúlyt nem a résztvevők (alacsony) számára, hanem a médiatudósítások sokaságára, vagy a tüntetés tényére helyezik.

Az egyik legismertebb hazai példa Demszky Gáborhoz, Budapest korábbi főpolgármesteréhez köthető. A Főpolgármesteri Hivatal Sajtóirodája a

2004-es európai parlamenti választás előtti pénteken (a kampánycsend előtti utolsó napon) tornádóveszélyt jelentett be, ami az előző szerdai pusztító viharok után hihetőnek tűnt. Bár a tornádóveszélyt hamar cáfolták, felvetődött a gyanú, hogy a fővárosiak riogatásával az SZDSZ listavezetője által irányított hivatal csökkenteni akarta a részvételei hajlandóságot, ami a főpolgármester pártjának kedvezett volna.

Télen ritkán vannak nagy tömeget megmozgató tüntetések. A 2012-es év azonban rögtön duplán is rácăfolt több korábbi közhelyre, nevezetesen, hogy télen nem lehet tömegeket utcára vinni, és hogy csak az ellenzék tudja híveit mozgósítani. Magyarország új Alaptörvénye 2012. január elsejével lépett hatályba, amit a kormány január 2-án a fővárosi Operaházban ünnepelt meg. A balliberális ellenzék és az új társadalmi mozgalmak nemtetszésük jeleként több tízezres párhuzamos tüntetést szerveztek az Andrássy útra. Az Opera előtti tüntetésre (is) válaszként január 21-én szervezett első „*Béke-menet Magyarorszáért*” megmutatta, hogy nemcsak az ellenzék, de a kormánypártok is tudnak a téli zimankó idején jelentős tömeget mozgósítani.

Tüntetőik és rendőrök továbbra is buzgón hallgatják az időjárás-jelentéseket, amikor a tüntetések résztvevői létszámát próbálják megbecsülni. Egy tüntetés sikere persze nem csak az időjárás múlik, de talán nem véletlenül rendezik a legtöbb tüntetést a kellemesebb tavaszi vagy őszi időszakban.

Ha eljön az este, a város lángba borul!? – Erőszak a tüntetéseken

A magyarok alapjában békés emberek, így az 1989/1990-es rendszerváltoztatás is békés volt, politikailag motivált erőszakra nem került sor.

Egyesek a fegyveres harcnak tisztító erőt tulajdonítanak, amely összekovácsolja a népet, eltörli a társadalmi különbségeket és az egész nemzetet közös áldozatvállalásra készíti. Legutóbb ilyenre 1956-ban került sor, amikor sokan fegyverrel a kezükben harcoltak a forradalomért. A fontosabb utcákat és tereket az utókor az ilyen harcokban hősi halált halt harcosokról, vagy a megtorlás áldozatairól nevezi el. 1989 felülről indított, tárgyalásos forradalma után mindez – szerencsénkre – elmaradt.

Az 1990. októberi taxisblokádot egyesek politikailag motivált puccskísérletnek tartják, de állításukra azóta sem tudnak egyértelmű bizonyítékkal szolgálni. Az események témánk szempontjából fontos utóélete van, hiszen *Göncz Árpád* akkori köztársasági elnök a következő év tavaszán amnesztiát hirdetett a résztvevők számára. A rendszerváltoztatás liberális, megengedő törvényei mellett ez a gesztus is hozzájárult ahhoz, hogy a politikai vagy politika közeli – nem erőszakos – szabálysértéseket a bírósági gyakorlatban enyhe ítéletekkel büntetik. Újabban az a „szokás” honosodott meg, hogy a tüntetések kapcsán különböző szabálysértések és enyhe bűncselekmények miatt elítélt tüntetők büntetésüket – napi 5000 forintos tételekben – közmunkára váltják.

Mielőtt részletesen kitérnénk a hazai események tárgyalására, nézzük meg a politikai erőszak kialakulásának és hatásmechanizmusának fő szabályait. Ha a politikai cselekedeteket egy kör alakú ábrán szeretnénk elhelyezni, úgy a politikai nagygyűlésen elmondott *szónoklat* lenne a mértani középpont. A legtöbb polgárnak elég megerősítés, ha meghallgatja kedvenc pártja politikusainak beszédét. Vannak olyanok, akik nem akarnak a következő választásig várni, és már most tenni szeretnének valamit pártjuk érdekében, vagy a politikai rivális ellen. Ők a középponttól kicsit távolabb eső aktivisták, akik a lakossági fórumok aktív résztvevőiként, vagy rendezvények szervezőiként fejtenek ki valamilyen aktivitást.

A sorban következő csoport nem elégszik meg a saját körön belüli tevékenységgel, és világnézete vagy véleménye aktív (esetleg provokatív) képviselőtének módját keresi. Ők nem riadnak vissza a *konfliktustól* sem, így lakásukra, házukra zászlót tűznek, autójukra matricát ragasztanak, vagy olyan ruhadarabokat (feliratos pólót, egyes szubkultúrák viseletét)

hordanak, amelyek másokban meghökkenést vagy vitaintert váltanak ki. E csoport legaktívabb tagjai a tüntetéseken gyakran néznek farkasszemet az ellenoldallal, vagy a két csoportot elválasztó rendőrséggel. Ők a képzeletbeli kör szélén helyezkednek el. Ha egy politikus átlépi a törvénysértés vörös vonalát, pártjuk kizárja őt, vagy választott tisztségéből való lemondásra késztetik.

Az adott oldal táborának legszélén találjuk azokat, akik már erőszakra is hajlamosak. Itt fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a radikális megjelölést gyakran a szélsőséges megjelöléseként használják. Ez azonban helytelen. A radikálisok eredetileg baloldali indíttatásúak, és az adott társadalmi rendszerhez képest követelnek merőben újat. A jobb- és baloldali *szélsőségesek* viszont adott esetben már túl is léptek a fennálló rendszer belülről való megváltoztatásán, és tudatosan használnak törvényt túli, erőszakos eszközöket.

A szélsőségeseknek kevés a politikusi szónoklat és a következő választás által kínált lehetőségre várás. Ők azonnali változást akarnak, amiért hajlandók akár személyes kockázatot is vállalni. Sok függetlenségi mozgalomnál (írek, dél-tiroliak, baszkok) láttuk, hogy a politikai szárny mellett létezett egy katonai szárny is, amely erőszakos cselekményekkel nyomatékosította a politikai követeléseket. A *politikai erőszak* az 1968-as diákmozgalmak lecsengése után tetőzött, amikor szélsőbaloldali fiatalok „öntudatra” akarták ébreszteni a munkásosztályt. Ehhez a nyugat-európai rendszerek vezető politikusainak célzott likvidálása mellett áruházakban és köztereken is robbantottak bombákat, hogy a fogyasztás helyett a forradalmi harc felé tereljék a polgárokat. Nem sok sikerrel.

Új elemként jelent meg az *állami terrorizmus*, amikor egyes államok politikai céljaikat terrorszervezetek titkos támogatása által akarják elérni. Ehhez fegyvert, pénzt, hamis papírokat adnak a terroristáknak, vagy biztosítják számukra a visszavonulás lehetőségét, hogy rendőri üldözéstől mentesen élhessék életüket.

Nyugat-Európára napjainkban két folyamat jellemző. Az 1980-as évek óta egyes *ünnepnapokon* (például Berlinben május elsején vagy Strasbourgban szilveszterkor) sötétedés után utcai zavargások törnek ki. Ezeken a tüntetők eleve számolnak az erőszakkal, hiszen bukósisakban, símaszkban, botokkal és csúzlikkal, esetleg Molotov-koktélokkal felfegyverkezve mennek tüntetni. A rendőrség is eleve rohamfelszerelésben, kutyákkal és vízágyúkkal vonul fel.

2006. október 23-a a rendőri erőszak és brutalitás szomorú példájává vált. Egyes szélsőséges tüntetők már reggeltől macska–egér játékot játszottak a fővárosba rendelt rendőrökkel, akiknek felszerelése még ekkor sem volt megfelelő. A rendőrök addigra már egy hónapja a fővárosban voltak, gyakran méltatlan körletekben elhelyezve, miközben fő feladatuk a fontos objektumok – nem túl változatos – védelme volt. Ebben a hangulatban a rendőri vezetés nem tette kötelezővé az azonosító számok viseletét, ami sok rendőrben az utolsó gátlásokat is megszüntette. Az egy hónapos feszültség és a tévészékháznál elszenvedett szégyen sok rendőrben ekkor csapódott le. A kegyetlenségük miatti közfelháborodást csak fokozta, hogy estére a rendőrök egyes helyszíneken válogatás nélkül tartóztatták le az arra járókat, akiket a bíróság – gyakran csak a rendőrök tanúvallomására alapozva – gyorsított eljárásban ítélt el.

A tévészékház ostromát a Hír TV közvetítette, képeit több hazai és nemzetközi tévécsatorna is átvette, de ezeknél is elborzasztóbbak voltak az október 23-i tüntetések megrendítő képei. Ezeket látva számtalan család döntött úgy, hogy az ünnepnapokat (hosszú hétvégéket) inkább vidéki wellness-szállodákban tölti. A döntést megkönnyítette az üdülési csekk használata, amit a legtöbb szálláshelyen elfogadtak. A nagyvárosok 2007. és 2008. március 15-én és október 23-án kiürültek, sokan a főbb útvonalakról távolabbi utcákban parkolták le az autókat. A tévé ostroma megismétlődésétől való félelemben a középületek védelmét megerősítették, számtalan közintézményben halmoztak fel tűzoltó készülékeket, vagy tartottak tűzvédelmi gyakorlatot.

A kormány az ünnepi megemlékezés helyszínét 2008. március 15-én a Belvárostól távolabb eső Művészetek Palotájába helyezte, ahová már nem jutottak el a tüntetők. Az erőszakos tüntetések 2009-re abbamaradtak. A 2006-os szenvedélyes felháborodás elpárolgott, a 2008. márciusi szociális népszavazással, majd a kisebbségi kormányzással a konfliktus politikai megoldása ismét valós alternatívává vált.

Paramilitáris szervezetek

50 A paramilitáris szervezetek „fénykora” az 1920-as és 1930-as években volt, amikor provokatív utcai felvonulásokkal és kocsmái verekedésekkel harcoltak egy-egy városrész ellenőrzéséért. Ezek a csetepaték akkor csak Németországban ezres számban követeltek emberáldozatot.

Egyenruhás csoportok korábban is grasszáltak Magyarországon, ám a 2007. augusztus 25-én, a budai várban megalakult Magyar Gárda szervezettsége, létszáma és fellépése új minőséget hozott a politikába. A Magyar Gárda és utódszervezetei azért lehettek sikeresek, mert egy valós társadalmi problémára, a vidéki vagyonbiztonság csapnivaló helyzetére mutatnak rá. A félkatonai szervezetek a magyar politikai kultúra korábban ismertetett logikája alapján nem lépik át a törvénysértés vörös vonalát. Sokkal inkább a szimbolikus politika eszközeivel operálnak. A katonai alakzat fegyelmet és erőt sugall, amit a „végveszélyben” lévők érdekében készek alkalmazni. Míg egyes társadalmi csoportok örülnek, hogy problémájukkal valaki végre érdemben foglalkozik, addig az önjelölt rendvédők másokban félelmet keltenek. Mint azt az elmúlt öt évben láthattuk, erőszakos cselekményre nem került sor. A gárdisták „szimbolikus erőszakot” alkalmaztak az általuk feltételezett békebontókkal szemben, és a megjelénésükre kivonuló, nagyszámú rendőri erő bűnmegelőző hatásában bíztak.

A politikai erőszak nem honosodott meg a magyar politikában, erőszakkal gyakran éppen az eredeti szándékkal ellenkező hatást érnek el, és az áldozat mellett keltenek rokonszenvet. Az erőszakhoz nyúló csoportok nem számíthatnak a parlamenti pártok támogatására sem, hiszen a választásokat rendre a mérsékelt szavazók döntenek el, akik irtóznak az erőszaktól.

Tüntetések és ellentüntetések

„*Miénk itt a tér!*” – A tüntetések szervezői előszeretettel választanak olyan jelképes helyszínt, amely követelésüknek és rendezvényüknek különleges keretet kölcsönöz. Magyarországon a forradalmak eseményeinek helyet adó terek és utcák számítanak ilyen kiemelt helynek. A fővárosi Múzeumkert, Szabad sajtó utca vagy Astoria az 1848-as, illetve 1918-as eseményekkel, míg a Kossuth tér, a Műegyetem vagy a Bem tér 1956-tal teremti virtuális kapcsolatot. A *genius loci* (hely szelleme) megihleti a szónokot, aki rendre párhuzamot lát a dicsőséges ősök és az ellenzéki nézőpontból sanyarú, vagy kormánypárti szemszögből ígéretes jelen között.

A pártszékházak tervezőasztalainál minden olyan egyszerűnek tűnik. A szimbolikus helyszín, a karizmatikus pártvezető, az ünnepi évforduló – elméletileg – mind a siker irányába mutatnak. Ha még az időjárás is kegyes, már nem állhat semmi az eredményes tüntetés útjában, gondolhatnánk.

A nagy parlamenti pártok esetében ez általában így is szokott lenni. Profi rendezvényszervező stábjuk és helyi pártszervezeteik nagy tömeget tudnak mozgósítani. Miután ezek a pártok mérsékelt politikai álláspontot képviselnek, csak a legritkább esetben korbácsolják fel a kedélyeket annyira, hogy rendezvényeiken jelentős számban jelenjenek meg ellentüntetők. A magyar gyakorlatban a nagy pártok ünnepi rendezvényeit és nagygyűléseit térben és időben egymástól jól elkülönítve rendezik meg.

Ellentüntetéssel sokkal inkább a megosztó kérdéseket zászlajukra tűző kisebb pártoknak és társadalmi szervezeteknek kell számolniuk. Ezek gyakran éppen a tüntetéstől remélik ismertségük és népszerűségük javulását, az általuk képviselt megosztó álláspont társadalmi támogatottságának látványos bemutatását. Céljuk eléréséhez gyakran használnak szokatlan, meghökkentő vagy egyenesen provokatív eszközöket, amelyek követelésüket képpen jelenítik meg. E képeket – reményeik szerint – a média repíti világgá, így népszerűsítve a tüntetés szervezőit és követeléseiket.

Amikor egy kisebb, esetleg frissen alakult párt vagy társadalmi szervezet ilyen nagy reményeket fűz egy tüntetéshez, nem kell csodálkoznunk azon, ha az ellenérdekelt csoportok mindent elkövetnek azért, hogy ez a tüntetés ne valósuljon meg.

Egy tüntetés sikerét számos módszerrel lehet sabotálni. Az alábbiakban a legismertebb (legális, fél- és illegális) módszereket vesszük sorra az

engedélykérelem benyújtásától a tüntetés hivatalos lezárásáig. Az első akadályok már a *tüntetés engedélyezésénél* jelentkezhetnek. Amennyiben a tüntetés tervezett ideje és helyszíne (például a közösségi oldalakról) széles körben ismertté válik, az adott helyszínre magánszemélyek vagy ellenérdekelt csoportok is kérhetnek területfoglalási engedélyt. Ilyenkor a rendőrség a szervezőkkel közösen megvizsgálja, hogy melyik szervezetnek mekkora területre van szüksége a várt tömeg elhelyezésére, illetve, hogy mely csoportok jelentenek egymásra és a közrendre nézve valós veszélyt. Ez a szinte „kötelező” jogi gyakorlat arra irányul, hogy az egyik szervezetet kiszorítsák a tervezett helyszínről. Az engedélyezési folyamat általában kompromisszummal zárul, így a feleknek csak ritkán kell bírósághoz fordulniuk. A szervezők jogvédő szervezetek segítségével egyre rutinosabban veszik ezeket a jogi akadályokat.

Az engedélyezési folyamatot gyakran egy számháború követi. A tüntetés szervezői igyekeznek minél több társadalmi csoportot és szervezetet megszólítani, így a tüntetés előtti időben csepegtetve közlik a csatlakozó szervezetek nevét és a felszólalók névsorát. Az ellenérdekelt oldal sem akar lemaradni, így ők is mindent megtesznek további támogató szervezetek *mozgósítása* érdekében.

A *tüntetés napján* a rendőrség a résztvevők előzetesen bejelentett és becsült létszámához mért erővel jelenik meg a helyszínen. A korábbi tapasztalatok alapján mára kőhajításon túli távolságban jelölik ki a tüntetők és ellentüntetők helyét. A két csoportot rendőrsorral, ritkábban kordon választja el egymástól. A rendszerváltoztatás utáni tapasztalatok alapján kijelenthetjük, hogy erőszakra csak a legritkábban kerül sor, hiszen egyetlen csoportnak sem érdeke, hogy követelését a média képei erőszakos cselekedetekkel kössék össze.

Az *erőszakosság* a magyar társadalomban egyébként sem számíthat rokonszenvre, ezért is tartózkodnak a szervezők a fizikai erőszak minden formájától. A két tábor közötti feszültséget a táblákra és transzparenszekre festett jelszavak, ellenjelszavak és a skandált rigmusok jelenítik meg. A média a legötletesebb és legszellemesebb jelszavakat felkapja, így egy tüntetés vagy ellentüntetés hírértéke egy találóan megválasztott mondattól is függhet.

A *tüntetések legdrámaibb pontja*, amikor a két tábor egymásnak feszül. Ez történhet egy hangos szóváltás formájában, amikor a két tábor egyszerre kiabálja rigmusait. Ilyenkor a nagyobb tömeg vagy a jobb (például megafonos, népszerű nevén „bömbis”) hangosítás győz.

Az ellentüntetők másik bevett „fegyvere”, amikor a tüntetés legfontosabb pillanatát próbálják megzavarni, így csökkentve annak remélt hatását. Ezt általában zajkeltéssel érik el, amikor füttykoncerttel, kereplőkkel, dudákkal és más eszközökkel harsogják túl a rendezvényt.

A bátrabb ellentüntetők a *tüntetés drámai csúcspontján* (például a pártvezető beszédének kezdetén vagy nyilvános eskütételkor) polgári engedetlenséget kifejtve, félig legális módon, tudatos szabálysértést követnek el. Neki-futhatnak a rendőrsorfalnak, hogy a rendőrök őrizetbe vegyék őket, és a média érdeklődésének közepette két rendőr elvezesse őket a közelben álló rendőrautók valamelyikébe. Ennek az akciónak célja, hogy a közvéleményben a rendőrséget (és a hatalmat) az ellenoldal „védelmezőjeként” tüntesse fel.

Ide tartozik az is, amikor ellentüntetők paradicsommal vagy tojással dobálják meg a tüntetés szónokait, ritkábban résztvevőit. Itt a cél nem a fizikai bántalmazás, hanem a nemtetszés látványos kifejezése. A legemlékezetesebb esetre 2007. március 15-én került sor, amikor a fővárosi Petőfi-szobornál ünnepi beszédet mondó Demszky Gábor főpolgármestert dobálták meg tojással. A biztonsági őrök óriási fekete esernyőkkel védték a szónokot, aki az incidenstől nem hagyta magát zavartatni, és elmondta beszédét.

Az illegális eszközök közé tartozik *provokátorok* (agent provocateur) küldése, akik hangoskodással zavarják meg a rendezvényt, vagy magatartásukkal rendőrségi beavatkozást provokálnak ki. A provokátorokat általában a rendezők, a tömegben elvegyült civil ruhás rendőrök, vagy ritkábban a tüntetés résztvevői fékezik meg, vagy szorítják ki az esemény helyszínéről.

A tüntetők és ellentüntetők mára komoly műszaki és kommunikációs fegyvertárat vonultatnak fel. A szervezők közösségi oldalakon mozgósítják híveiket, ugyanitt (esetleg saját honlapjukon) élő internetes közvetítést is adhatnak a tüntetésről. A helyszínről mobil képrögzítő eszközzel készített képeket és rövidebb videókat tölthetnek fel, amelyek a résztvevők – vártnál magasabb – számáról, a tüntetők jó hangulatáról, az ellenoldal provokációjáról és agresszivitásáról tudósítanak.

Az érdekesebb tüntetéseken a hírcsatornák és internetes hírportálok tudósítói is jelen vannak, akik műholdas kapcsolaton keresztül jelentkeznek élő adásban, vagy percről percre tudósítanak hírportáljukon az eseményekről. Az ilyen internetes tudósítások főként a bizonytalan szavazók számára adnak első igazodási pontot.

A tüntetés és ellentüntetetés mára a pártok és civil szervezetek kommunikációs stratégiájának állandó elemévé vált. Kétélű fegyver, hiszen egy rossz-

szul sikerült tüntetés hosszú időre visszavetheti egy párt támogatottságát. Egy sikeres tüntetés ellenben átsegítheti a pártot a hullámvölgyön, és a média segítségével a közvélemény figyelmét is felkeltheti egy párt vagy követelés iránt.

Mellékletek

Tüntetések kislexikonja

1988.

- márc. 15.** **Budapesten a Petőfi-szobornál tüntettek demokráciát és szabadságjogokat követelve.***
- ápr. 24. Környezetvédők tiltakozó felvonulást tartottak a Duna-parton (Visegrád és Esztergom között).
- ápr. 25. A 3-as metróvonal XIX. kerületi végállomásán egy nyolcvan fős társaság tíz kubai diákot támadott meg.
- máj. 27. Többezres tüntetés az osztrák nagykövetség előtt a bős–nagymarosi vízlépcső építésében való részvétel miatt.
- jún. 7. Kiskőrösön 2000 helyi gazda tüntetett.
- jún. 16.** **Nagy Imre és társai kivégzésének évfordulóján többezres tömeg tüntetett a Belvárosban.**
- jún. 27.** **A Hősök terén mintegy százezren tiltakoztak az erdélyi falurombolás ellen.**
- aug. 23. Bérsztrájk a Mecseki Szénbányáknál (30 év után először).
- szept. 12.** **Félszázezres tömegtüntetés Budapesten a bős–nagymarosi vízlépcső ellen.**
- szept. 28. Figyelmeztető sztrájk a szegedi bölcsészkaron politikai célokkal.
- okt. 4. Élőlánc a Duna-parton, tiltakozó nagygyűlés Debrecenben a bős–nagymarosi vízlépcső építése ellen.
- okt. 6–8. Mintegy másfél ezren tüntettek az Országház előtt a katonai szolgálatot megtagadó fiatalok szabadon bocsátásáért.
- okt. 23. A főváros több pontján is összejöttek 80–100 fős tüntető csoportok.
- okt. 30. A világ több országában tüntettek, hogy Magyarországon írjanak ki népszavazást a bős–nagymarosi vízlépcső ügyében.
- okt. 31. A Nagymaros Bizottság gyűlést szervezett a Műegyetem előtti parkolóban. Este fáklyás felvonulást tartottak Budapesten ugyancsak a nagymarosi vízlépcső megépítése ellen.
- nov. 5. Délután kétezer ember részvételével tartottak gyűlést a nagymarosi építkezés ellenzői. Este több mint tízezer ember részvételével zajlott le egy fáklyás fölvonulás a fővárosban. Pécsen, Szegeden és Debrecenben is demonstrációkat szerveztek a népszavazást követelők.
- nov. 7. A Fideszhez tartozó fiatalok táblákkal demonstráltak az ünnep ellen.
- dec. 20. A Vörösmarty téren alternatív csoportok tüntetnek.

* A tárgyalt tüntetéseket vastag betűvel jelöltük.

1989.

- márc. 15.** Az ellenzéki szervezetek budapesti megemlékezésein déltől mintegy százezeren ünnepeltek. A hivatalos délelőtti ünnepségen, a Múzeum kertjében tízezer nagygyűlést tartottak.
- ápr. 17.** A személy- és teherfuvarozók az autópályadíj bevezetése ellen tiltakozó demonstrációt szerveztek a fővárosban.
- ápr. 27.** A Belügyminisztérium előtt tiltakoztak fideszesek a rendőri atrocitások ellen.
- máj. 11.** Demonstráció Budapesten a Művelődési Minisztérium előtt az orosz nyelv kötelező tanításának eltörléséért.
- jún. 16.** Budapesten a Hősök terén 250-300 ezer ember rótta le kegyeletét Nagy Imre és mártírtársai előtt.
- júl. 14.** Eltemették Kádár Jánost. Búcsúztatásán szintén százezrek vettek részt.
- aug. 19.** Pánerópai piknik Sopronban.
- aug. 22.** Tüntetés Csehszlovákia budapesti nagykövetsége előtt a prágai Vencel téren őrizetbe vett magyar állampolgárok szabadon bocsátásáért.
- szept. 29.** A Munkásőrség megszüntetését követelő fideszes demonstráció.
- okt. 23.** Az első szabad megemlékezések 1956-ról Budapest-szerte. A harmadik Magyar Köztársaság kikiáltása.

1990.

- jún. 2.** Bányászsztrájk Márkushegyen. Mintegy kétezer dolgozó szüntette be a munkát.
- okt. 26-28.** Országos taxisbloká.

1991.

- jan. 1.** Kétórás figyelmeztető sztrájkot tartottak a mozdonyvezetők.
- jan. 31.** Tejtermelők tüntettek a Parlament előtt.
- szept. 26.** Megjelent a 160 értelmiségi által aláírt Demokratikus Charta.

1992.

- ápr. 25.** „A harag napja”. Nagy kisgazdapárti megmozdulás Budapesten 15-20 ezer résztvevővel.
- szept. 16.** Pozsonyban magyar fociiszurkolókat vertek meg szlovák kommandós egységek.
- szept. 19.** Húszezres, radikális jobboldali tüntetés Csurka István vezetésével a Szabadság téren.

szept. 24. **A Demokratikus Charta felhívására több tízezer ember tüntetett a Petőfi-szobornál, illetve a Kossuth téren.**

okt. 23. **Botrányba fulladt az 1956-os forradalom évfordulóján a Kossuth téri ünnepség. Az ellene tüntetők nem engedték elmondani Göncz Árpád ünnepi beszédét.**

nov. 28. Tatabányán Göncz Árpád felavatta a restaurált Turul-szobrot. Incidens nem történt.

1993.

szept. 3. A Vérmezőn a Demokratikus Charta rendezvényén több százan búcsúztatták a Horthy-korszakot.

szept. 4. **Mintegy ötvenezer ember vett részt Kenderesen a száműzetésben meghalt Horthy Miklós újratemetésén.**

szept. 14. Mintegy húszezren vettek részt a mezőgazdasági dolgozók tüntetésén a Parlament előtt.

dec. 17. A Parlament kupolacsarnokában, Antall József ravatalánál közel 250 ezren róták le kegyeletüket.

dec. 18. **Gyászolók tízezrei kísérték utolsó útjára Antall József miniszterelnököt.**

1994.

febr. 7. Tüntetést tartott a Parlament előtt az '56-osok Szövetsége az MSZMP és az MSZP feloszlatásáért.

febr. 20. Torgyán József és Csurka István közös választási gyűlése a Sportcsarnokban.

nov. 25. Rasszizmus ellenes demonstrációt tartottak Gyöngyösön, mivel bőrfejú fiatalok felgyújtották egy cigány származású férfi házát.

1995.

márc. 3. Pedagógusok ezrei tüntettek a minisztériumuk előtt.

márc. 22. **Budapesten több mint tízezer diák tüntetett a tandíj bevezetése ellen.**

máj. 1. Több ezer pedagógus tüntetett a Roosevelti téren a kormány intézkedései ellen.

szept. 15. **Diáktüntetések a felsőoktatási tandíj ellen.**

okt. 22. **A MIÉP budapesti kormányellenes tüntetése, melyen több tízezer ember vett részt.**

okt. 23. A Magyar Népjóléti Szövetség nevű szélsőjobboldali szervezet 300 szimpatizánsa árpádsávos lobogókkal vonult végig a fővároson. Ekrem-Kemál György a Bem téren tüntetett.

- nov. 15. Több tízezer pedagógus és közművelődési dolgozó tüntetett a Parlament előtt.
- dec. 15. Országsszerte – mintegy 160 ezren – sztrájkoltak a pedagógusok, 25%-os béremelést követelve.

1996.

- márc. 14. Az FKGP „kormánybúcsúztató” nagygyűlést tartott a Petőfi-szobornál és a Parlamentnél, amelyen több tízezer ember vett részt.
- okt. 1. Ötezer diák tüntetett a Kossuth téren a tandíj bevezetése ellen.
- okt. 27. A MIÉP kormányellenes tüntetéssel ünnepelte 1956 negyvenedik évfordulóját.

1997.

- febr. 10. Gazdatüntetések országsszerte.
- febr. 14. Jó fél évig tartó gazdatüntetések kezdődtek, amelyeket útelzárások is tarkítottak.
- febr. 25. Országsszerte folytatódtak az agrárdemonstrációk.

1999.

- jan. 4–8. A Vasúti Dolgozók Szabad Szakszervezetének béremelést követelő sztrájkja.
- máj. 9. Békemenet a Hősök terén és a Kossuth téren a délszláv háború ellen.

2000.

- jan. 10. A vasutasok 60 órás sztrájkja. Ismét bérkövetelés volt a vita tárgya.
- jún. 7. Az ország kilenc megyéjében tartottak demonstrációt a mezőgazdasági termelők.
- dec. 9. Egy háromnapos egészségügyi demonstráció zárásaként tízezer ember vonult a Parlament elé.

2001.

- márc. 24. Több tízezren tüntettek a Hősök terén a Munka Törvénykönyve módosítása ellen.

- nov. 4. A Nemzeti Panteonnál tüntetők megzavarták ellenzéki politikusok 1956-os megemlékezését.

2002.

- márc. 23. Kövér László híres „köteles beszéde”, melyet a szocialisták később kihasználtak.
- márc. 30. Lendvai Ildikó megkezdte az MSZP Fidesz-ellenes kampányát, a beszédet felhasználva.
- ápr. 2. Ellenzéki szervezetek a budapesti Hősök terén tüntettek Kövér László kijelentése ellen.
- ápr. 13. **Több százezres Fidesz nagygyűlés a Kossuth téren a két választási forduló között.**
- ápr. 19. Kampányzáró rendezvényt tartott az MSZP és az SZDSZ a Városligetben. A Fidesz kampányzáróját a Műegyetem előtt rendezték.
- máj. 7. A polgári körök létrehozása a Fidesz nagygyűlésén a Budai Várban.
- jún. 16. **A polgári körök első találkozójukat tartják a Margitszigeten.**
- jún. 23. Budapesti tüntetésen lemondásra szólították fel Medgyessy Péter miniszterelnököt a D-209-es ügy miatt.
- júl. 4. **Tüntetők zárták le az Erzsébet hidat a szavazatok újraszámlálását követelve, majd átvonultak a Kossuth térre.**
- júl. 11. Újabb demonstrációk résztvevői is a szavazatok újraszámlálását követelték.
- aug. 30. Polgári körök a sajtószabadság védelme érdekében demonstrációt tartottak az MTV székháza előtt.

2003.

- ápr. 5. A Jobbik Magyarországért Mozgalom a budapesti Erzsébet téren az Európai Unió csatlakozás ellen tartott megmozdulást.
- máj. 20. Tömegverekedés, botrány és erőszak a Fradi-pályán.
- júl. 4. Jobboldali szervezetek a kormány ellen tüntettek Budapesten.
- aug. 19. Füttykoncert közepette tartotta meg Medgyessy Péter az Örömkoncert előtti ünnepi beszédét a Hősök terén.
- okt. 11. A Magyar Rádió épülete előtt ellenzékiek tüntettek Kondor Katalin rádióelnök mellett.
- okt. 18. A miniszterelnök Söjtörön nem tudta elmondani beszédét, mert az összegyűlték kifütyülték.

2004.

- jan. 11. **A Tilos Rádió előtt több ezren demonstráltak a polgári körök felhívására. Egy kisebb csoport a tüntetésen izraeli zászlót égetett.**
- márc. 20. Az MDF Budapesten megtartotta EP-kampánynyitó nagygyűlését.
- márc. 27. A Fidesz szövetségi gyűlésén Orbán Viktor nemzeti petíciót mutatott be, amelyet a párt egymillió aláírással kívánt megerősíteni.
- jún. 6. Orbán Viktor a Műegyetem előtt tartott kampánybeszédet.
- szept. 8. A szélsőjobboldali Magyar Jövő Csoport Sopronban tartott gyűlést.
- szept. 16. Az ügyészség vádat emelt Bácsfi Diána, a Magyar Jövő Csoport vezetője ellen.
- okt. 12. Az ifjú szocialisták a Terror Háza előtt sajtótájékoztatót tartottak a Magyar Jövő Csoport tervezett tüntetésével kapcsolatban. Zuschlag János szocialista képviselő éppen ott viccelődött ízléstelenül a holokauszt áldozatairól.
- okt. 15. Az SZDSZ – Új Generáció tartott antifasiszta tüntetést a Terror Háza előtt.
- nov. 1. A Magyarok Világszövetsége a Batthyány téren nagygyűlést tartott a kettős állampolgárság érdekében.

2005.

- febr. 2. A MAGOSZ arról döntött, hogy országos gazdademonstrációba kezdenek.
- febr. 17. Három gazdaszervezet megkezdte az agrárdemonstrációt Budapesten.
- febr. 21–
- márc. 13. **A gazdák traktoros tüntetései az agrárszektor fokozottabb állami támogatásért.**
- febr. 28. **Útlezárások mellett folytatódtak a tárgyalások a gazdák és a kormány képviselői között.**
- márc. 11. **A gazdák és a földművelési miniszter közötti megbeszélések megszakadtak.**
- márc. 13. **Megszületett az egyezség a gazdákkal, melyet a miniszterelnök is aláírt.**
- márc. 15. A Múzeumkertben füttyszó és bekiabálás zavarta meg Gyurcsány Ferenc ünnepi beszédét. Demszky Gábor főpolgármester Március 15-e téri beszédét szintén megzavarták.
- okt. 23. A Jobbik–MIÉP összefogás a Hősök terén tartott megemlékezést.
- dec. 17. Demonstrációt tartottak Pécsen a Tubes-hegyre tervezett NATO-lokátor építése ellen.

2006.

- jan. 6. A Fiala Baloldal a Fidesz székháza előtt tüntetett a Magyar Vizsla kiadvány ellen.

- p>jan. 23. Orbán Viktor egy pécsi nagygyűlésen egészségügy-politikai kérdésekről beszélt.
p>febr. 26. A SYMA Csarnokban mutatták be a szocialisták Új Magyarország programját.
p>márc. 4. Kifütyülték Gyurcsány Ferencet Gödöllőn.
p>márc. 9. Vácott, Esztergomban, Dorogon, Nyergesújfalun, Tatán és Tatabányán ismertette programját a kormányfő.
p>márc. 19. Mikola István, a Fidesz politikusa ötmillió határon túli magyarnak ígért állampolgárságot és ezzel szavazati jogot.
p>márc. 20. Mikola István várpalotai fórumán pontosította kijelentését azzal, hogy csupán magyar–magyar összetartozást erősítő programot akart hirdetni.
p>márc. 21. Mikola István Pécsen egyes fiatalok magatartását elítélve „szingli hordákról” beszélt.
p>márc. 23. Kövér László egy úrkúti lakossági fórumon élesen kikelt a hatalmon lévő szocialisták ellen.
p>márc. 25. Egy szegedi fórumon Mikola István az iskolaüggyel kapcsolatban nyilatkozott meg.
p>ápr. 2. A Fidesz nagygyűlésén Orbán Viktor beszélt a szocialisták ellen.
p>ápr. 10. Orbán Viktor a polgári szövetség kampánygyűlésén a budai Várban beszélt. Gyurcsány Ferenc az MSZP választási gyűlésén tartott beszédet.
p>júl. 4. „Az igazság napja” néven demonstráció a Parlamentnél, a kormány tervezett megszorító intézkedései ellen, követelve Gyurcsány Ferenc lemondását.
p>szept. 2. Az MSZP Budapesten tartotta önkormányzati kampány-indító rendezvényét. Orbán Viktor a szolnoki Tiszaligeti Sportcsarnokban nyitotta meg a Fidesz önkormányzati kampányát.
p>szept. 6. Kampánykörútja első állomásán Gyurcsány Ferenc miniszterelnök beszédét közbekiabálás és fütyülés zavarta meg.
p>szept. 9. Gyurcsány Ferenc miniszterelnök Szentesen, Csongrádon, Kiskunfélegyházán, Kecskeméten, Nagykőrösön és Dabason tartott kampánygyűlést. Nagykőrösön több száz hangos tiltakozó várta.
p>szept. 13. Másfélezer egyetemi hallgató Szegeden tartott demonstrációt a tandíj bevezetése ellen.
p>szept. 16. Családok százai tüntettek a Gyurcsány-csomag ellen a Kossuth téren. Szegeden és Szombathelyen kormányellenes demonstrációt tartott a MIÉP.
p>
- szept. 17. A délutáni órákban a Magyar Rádió közzétette Gyurcsány Ferenc balatonőszödi titkos beszédének részleteit. Már este több száz tüntető vonult a Parlament épülete elé a miniszterelnök lemondását követelve, ahonnan néhányan Gyurcsány Ferenc II. kerületi háza elé és a Várba, a Sándorpalotához, a köztársasági elnök hivatalához is elmentek.**
- p>szept. 18.
- A kormányellenes tüntetők megrohmozták és elfoglalták az MTV Szabadság téri székházát.**

- szept. 19. Estére újra tízezres tömeg gyűlt össze a budapesti Kossuth téren, a miniszterelnök és a kormány lemondását követelve. Több ezren követelték ezt több vidéki nagyvárosban is.
- szept. 20. Este kilenc óra után már mintegy 15 ezer ember gyűlt össze a Kossuth téren. Vidéken továbbra is békésen tüntettek.
- szept. 21. Éjjél körül ismét nekiindult a városnak a tüntetők radikális szárnya. Főleg az Oktogon és a Nyugati tér környékén próbálkoztak.
- szept. 22. A köztársasági elnökkel kezdeményezték egyeztetést a Kossuth téri tüntetők.
- szept. 23. A becslések szerint 30-50 ezren tüntettek a Kossuth téren.
- szept. 26. A Kossuth téri tüntetést szervező „Magyar Nemzeti Bizottság 2006” bejelentette, hogy a kampánycsend idején „kulturális demonstrációt” tartanak.
- szept. 28. Több százan demonstráltak a fogva tartott rendzavarókért este a Markó utcai Pesti Központi Kerületi Bíróság előtt.
- okt. 1. A Kossuth téren belül újra több ezer ember gyűlt össze, Gyurcsány Ferenc és a kormány távozását követelve.
- okt. 5. Orbán Viktor felhívására délután 4-től tüntetés a Kossuth téren, nemzetiszínű zászlóval, mécsessel és egy hangos vekkerrel. Figyelmeztető demonstrációt tartottak a gazdák.
- okt. 8. A Kossuth téren a letáborozott kormányellenes tömeg és a Fidesz által szervezett tüntetők előtt naponta más politikus és közéleti személyiség mondott beszédet.
- okt. 11. Kósa Lajos Fidesz-alelnök, debreceni polgármester Gyurcsány-ellenes beszéde a Kossuth téren.
- okt. 23. **A rendőrség az ünnep hajnalára eltávolította a tüntetőket a Kossuth térről. Az 1956-os forradalom és szabadságharc 50. évfordulóján így is véres összecsapások történtek a Kossuth térnél, a Nyugatinál és éjszaka a Rákóczi úton.**
- 16 órától megrendezték a Fidesz nagygyűlését az Astoriánál, amelynek végén a hazavonuló békés tömeg egy része a rendőri lezárások és terelések miatt találkozott a rendzavarókkal, és így belekeveredett a rendőri intézkedésekbe, többen közülük is sérüléseket szenvednek.**
- Este felavatták az új '56-os központi emlékművet a Felvonulási téren, amely ünnepséget a tüntetők szintén megzavarták.**
- okt. 26. Este ismét száz-százötven tüntető jött össze az Országház előtt, de a rendőrök kiszorították őket a térről.
- okt. 30. Délután mintegy 200 ember gyűlt össze a Batthyány-örökmécsesnél, folytatva Gyurcsány Ferenc és kormánya elleni tiltakozását.
- nov. 4. Több tízezren vettek részt a Fidesz békés fáklyás megemlékezésén, amelyet az október 23-án történt „brutális rendőrtámadás áldozataiért” és az emberi jogok tiszteletben tartásáért hirdettek meg.
- nov. 18. „Rendszerváltó felvonulást” tartott a „Magyar Nemzeti Bizottság”.

- nov. 26. „Rendszerváltó népgyűlést” tartott a fővárosban a „Forradalmi Nemzeti Bizottmány”.
- dec. 2. Ismét „rendszerváltónak” nevezett felvonulást tartottak Budapesten.
- dec. 20. A Kossuth tér „visszaadását” és a kormány távozását követelték tüntetők, akik délután vonultak át Budapest belvárosán.

2007.

- jan. 20. A „Szövetség az Igaz Országért” mozgalom szervezésében ismét kormányellenes demonstrációk kezdődtek az ország több megyéjében.
- febr. 2. A Fidesz képviselőcsoportja lebontotta a Kossuth téri kordonokat.**
- márc. 14. Egy ötfős társaság zavarta meg bekiabálásaival az MDF csendes március 15-i megemlékezését a Batthyány-örökmécsesenél.
- márc. 15. Az ünnepi megemlékezéseket Budapesten ismét incidensek zavarták meg. Az este folyamán több összecsapásra is sor került a kormányellenes tüntetők és a rendőrök között.**
- márc. 17. Harminc napra házi őrizetbe helyezte a bíróság Budaházy Györgyöt.
- márc. 19. A rendőrség lebontotta a Parlamentet körülvevő kordont, és biztonsági kerítést húzott fel a parlamenti lépcső előtt.
- ápr. 20. Körülbelül háromszázan vettek részt a MIÉP reform- és kormányellenes tüntetésén Budapesten.
- ápr. 21. A Hősök terén közel ezren tüntettek a kormány ellen.
- jún. 16. Bécsben a kormány lemondását, az Országgyűlés feloszlátását és „a Szent Korona eszmeiségén alapuló alkotmány” elfogadását követelték magyar tüntetők.
- júl. 7. Több száz ellentüntető megdobálta a melegfesztivál résztvevőit.**
- aug. 3. Magyar Gárda néven alapított új egyesületet Vona Gábor, a Jobbik elnöke.
- aug. 25. A budai Várban a Magyar Gárda 56 tagját avatták fel többbezzres közönség előtt, miközben a Vár alatti Dózsa György téren körülbelül ötszázan demonstráltak a gárda ellen.**
- szept. 15. Délután a budai Várban több ezer ember részvételével békés tüntetés zajlott le az őszi beszéd nyilvánosságra kerülésének egyéves évfordulója alkalmából. A kormány ellen a Hősök és a Vértanúk terén is tüntettek.
- szept. 17. Több ezer ember tüntetett kora este a kormány ellen a Kossuth téren a Corvin közből indulva.
- szept. 29. Délután a „Magyar Nemzeti Bizottság 2006” szervezésében körülbelül harmincan vonulnak Orbán Viktor budapesti háza elé, hogy petíciót adjanak át neki, a kezdeményezés azonban meghiúsult.
- okt. 21. Több ezer ember gyűlt össze a Magyar Gárda rendezvényén, a Hősök terén.

- okt. 22. Egy koncerttel egybekötött Szabadság téri rendezvény után a tüntetők az Operaházban rendezett állami ünnepséghez vonultak volna, de a rendőrség ezt megakadályozta. A zavargások miatt több embert, köztük Toroczkai Lászlót, a „Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom” nevű szélsőjobboldali szervezet tiszteletbeli elnökét előállították.
- okt. 23. A budapesti megemlékezéseket ismét tüntetők zavarták meg. Az Alkotmány utcában a tüntetők Toroczkai László kiengedését követelték.
- okt. 25. A Mozdonyvezetők Szakszervezete kétórás sztrájkot hirdetett, a szárnyvonalak megszüntetése ellen tiltakozva.
- okt. 26. A taxisblokád évfordulóján kormányellenes radikális tüntetők időlegesen lezárták az Erzsébet hidat, a Kossuth Lajos utcát, az Astoriát és a Blaha Lujza teret. A hídblokád pár órára megbénította Budapest közlekedését.
- nov. 10. Szakszervezetek tüntettek az üzleti alapon működő egészségbiztosítási pénztárak bevezetése ellen tiltakozva.
- nov. 17. Tömeges előállításra került sor egy illegális tüntetésen a Batthyány-örökmécsesenél.
- nov. 21. Sztrájkok és útlezárások az egészségbiztosítási és a nyugdíjrendszer átalakítása miatt. A Liga tiltakozó nagygyűlést is szervezett a Kossuth téren. A tüntetés befejezése után szélsőségesek összezsáptak a rendőrökkel.
- dec. 9. A Magyar Gárda felvonulást tartott a Pest megyei Tatárszentgyörgyön.
- dec. 15. Ezer ember vett részt a Liga Szakszervezetek és több civil szervezet demonstrációján Budapesten.
- dec. 17. A Liga felhívására egészségügyi dolgozók, vasutasok, pedagógusok sztrájkoltak, melyhez csatlakoznak a reptéren, a villamosenergia-iparban dolgozók, valamint néhány gyári szakszervezet is. A vasutasok által határozatlan idejűre bejelentett munkabeszüntetés este 9-kor ért véget az egészségbiztosítási törvény megszavazását követően.

2008.

- jan. 30. Felmentette a bíróság az ellene felhozott vádak alól Budaházy Györgyöt.
- febr. 10. A Jobbik Magyarorszáért Mozgalom és a Magyar Gárda a Bazilikától vonult a Szabadság térre. Horthy Miklós halálának 51. évfordulójára emlékeztek.
- márc. 3. Legalább kétszáz roma fogadta Pétervásárán a Magyar Gárda öt tagját.
- márc. 15. A Fidesz nagygyűlést tartott az Erzsébet híd pesti hídfőjénél. Az egész ünnepségsorozat feszült hangulatban telt, végül este eldurvultak az események.**
- márc. 29. Ellentüntetők a jelképes takarítással a szélsőséges eszméket akarták eltávolítani a térről a Magyar Gárda Hősök téri gárdistaavatása után.

- ápr. 7. **Délután szélsőséges fiatalok tiltakozó akciót szerveztek Budapesten a Hollán Ernő utcában egy jegyirodánál. A helyszínen ellentüntetőik fogadták őket.**
- ápr. 11. **Antifasiszta tüntetés a jegyirodánál a fideszes Szabó György szervezésében, melyre Gyurcsány Ferenc miniszterelnök és a Budapesten tartózkodó Gerhard Schröder volt német kancellár is elment.**
- ápr. 16. Este zajlott a Belvárosban a holokausztra emlékező, az Élet Menete nevű emlékező felvonulás.
- ápr. 27. A Jobbik Magyarországért Mozgalom, a Magyar Gárda és a Nemzeti Őrsereg demonstrációt tartott Vásárosnaményban.
- júl. 5. **Megtámadták a budapesti melegfelvonulás résztvevőit.**
- júl. 6. A rendőrökre támadó ellentüntetőik közül tizenkettőt állítottak elő.
- júl. 8. A július 5-i Meleg Méltóság Menet napján őrizetbe vett tojásdobálókat felmentette a bíróság.
- júl. 24. Több százan tüntettek a XII. kerületi turulemlékmű elbontása ellen este a Jobbik szervezésében.
- szept. 6. Mintegy száz, a kormány távozását követelő tüntető vonult a Nyugati és a Blaha Lujza térről, a Hősök teréről és az Oktogontól az V. kerületi Vértanúk terére.
- szept. 17. Az őszi beszéd nyilvánosságra kerülésének évfordulóján a Corvin köznél a „Magyar Nemzeti Bizottság 2006” által meghirdetett demonstráción mintegy kétszázan gyűltek össze és a Kossuth térre vonulnak.
- szept. 20. **Három demonstrációt tartottak a fővárosban roma szervezetek, a Magyar Charta és szélsőjobb csoportok. A Szabadság téren és az Izabella utcában összecsapások voltak.**
- szept. 26. **Kétórás figyelmeztető sztrájkot tartottak az egri kórházban a HospInvest ellen.**
- okt. 4. Több ezren vettek részt a Tarka Magyar! címmel meghirdetett demonstráción a fővárosban.
- okt. 23. A főváros több pontján, Debrecenben és Miskolcon kellett közbeavatkoznia a rendőrségnek.
- nov. 2. Újabb magyarverés, ezúttal egy dunaszerdahelyi focimérkőzésen.
- nov. 29. Tömegdemonstráció a Kossuth téren a közszférát érintő megszorító intézkedések elleni.
- dec. 21. A Munkáspárt 2006 kapitalizmus-ellenes demonstrációján előállítottak négy aktivistát önkényuralmi jelkép használata miatt.

2009.

jan. 17–19. Sztrájk Ferihegyen.

- jan. 23. Alvállalkozók tüntettek délelőtt a Megyeri hídnál, mert nem fizették ki őket a hídépítésben közreműködő cégek.
- jan. 31. Romák és tűzoltók verekedtek össze a Heves megyei Boldogon.
- febr. 6. Tömegverekedés volt Sarkad főterén.
- febr. 21. Tüntetés az Operabál idején.
- febr. 22. Több százan demonstráltak a fővárosi Gödör Klubban a cigányellenes megnyilvánulások ellen.
- febr. 23. Spontán tüntetés kezdődött délután a Parlament előtt a Kossuth téren, mert délután az Országgyűlés saját feloszlatásáról is szavazott.
- márc. 15. Kisebb kora esti belvárosi konfliktusoktól eltekintve nem volt komolyabb összecsúszás a rendőrök és a felvonulók között.
- márc. 17. Két Gyurcsányt szidalmazó férfi azt állította, hogy nem megfelelően bántak velük a fogdában. Emiatt belső vizsgálatot kezdeményezett a budapesti rendőrfőkapitány.
- ápr. 1. Fémkordonnal biztonsági zónát különített el a rendőrség a Kossuth téren, az Országház körül.
- ápr. 5. Hatalmas civil demonstráció az új választások kiírásáért.**
- ápr. 7. A Kossuth tér előtti zöldterületet is fémkordonnal kerítette el a rendőrség.
- ápr. 14. Civil tüntetés a kormány ellen. Könnygázzal oszlatta fel a rendőrség a Kossuth téri szélsőséges megmozdulást. Nyolc óra után mintegy háromszáz ember gyülekezett a Vértanúk terén, majd őket is feloszlatta a rendőrség.**
- ápr. 18. Több ezren gyűltek össze a Kossuth téren, a szakszervezetek tüntetésén a válságkezelő intézkedések ellen.
- A Magyar Gárda részvételével szélsőséges csoportok tartottak tüntetést a budai Várban, a német nagykövetség előtt.
- ápr. 19. Az „Élet menete” elnevezéssel a holokauszt áldozatainak emlékére tartottak fáklás felvonulást Budapesten.
- ápr. 27. A romák elleni támadások miatt a rendőrség Teve utcai épülete előtt tüntetett este a Méltóságot Mindenkinél Mozgalom.
- ápr. 29. Tüntetés a HospInvest ellen.**
- máj. 1. Az MSZP és az SZDSZ a majálisra időzítette EP-kampánynyitó rendezvényét, a szakszervezetek pedig a Kossuth téren és a Városligetben gyűltek össze.
- máj. 8. Vasutassztrájk éjfélről délig.
- máj. 10. Összecaptak a rendőrökkel a Ferencváros szurkolói, miután a csapat megnyerte a labdarúgó NB II. Keleti csoportját.
- máj. 16. Mintegy háromezer ember tüntetett a kirekesztés és a gyűlölet ellen délután a fővárosi Szent István parkban.
- jún. 2. A pécsi Gandhi Gimnázium közel félszáz tanulója ülősztrájjal tiltakozott a jelenlegi igazgató távozása és az új vezető kinevezése ellen.

- p>jún. 5. Újabb megmozdulást tartottak a pécsi Gandhi Gimnázium diákjai, akikhez ezúttal az iskola több volt tanulója is csatlakozott.
- jún. 7. EU-zászlót égetett egy kisebb csoport a Kossuth tér közelében este, nem sokkal az európai parlamenti választások után.
- jún. 11. Súlyos jogsértéseket követett el a rendőrség március 15-én a rendészeti panasztestület szerint.
- jún. 12. Megtámadtak két rendőrt Olaszliszván, egyiküknek még a fegyverét is elvették.
- jún. 14. Újabb nagy civil tüntetés az előrehozott választások kiírásáért.**
A rendőrök egymással vitázó családokat próbáltak lecsillapítani a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Kőrömben.
- jún. 15. Disznólábakat tettek ismeretlenek a pesti alsó rakparton található holokausz emlékmű több cipőjébe.
- júl. 4. Gárdás tüntetés a fővárosban – sérültekkel és letartóztatásokkal.**
- júl. 11. A Magyar Gárda betiltása és a múlt heti rendőri oszlatás miatt tüntetett a Jobbik Budapesten. Korábban a Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom és a Magyar Ellenállók és Antifasiszták Szövetsége is demonstrált.
Az éjjel összeverekedett két család Jászladányban.
- júl. 24. „Koccintós tüntetés” a Józsefvárosban, a Jókai téren.
- aug. 6. Bőrfejűek támadtak cigányokra szerdán a Pest megyei Verőcén.
- aug. 9. Ötvenen verekedtek össze az utcán egy bál után a Zala megyei Nován hajnalban.
- aug. 15. Kétszázán gyűltek össze a budapesti antifasiszta rendezvényen délután a Városháza parkban.
- aug. 19. A felosztatott Magyar Gárda egyenruhájába öltözött embereket vittek el a rendőrök egy egri Szent István-napi rendezvényről.
- aug. 22. Több száz rohamrendőr hatolt be Szentendrén arra a magánterületre, ahol a Magyar Gárda egyenruháját viselő félezer ember tett esküt.
- szept. 1. Demonstráció a szlovák nyelvtörvény ellen az ország nagykövetsége előtt.**
- szept. 3. Nem a náci Rudolf Hessre, hanem a Nobel-díjas fiziológus Walter Rudolf Hessre emlékeztek a Városligetben Polgár Tamás szerint.
- szept. 5. Ezúttal csak kisebb atrocitásokkal zajlott a Meleg Méltóság Menete.
- szept. 17. Két rendezvényt jelentettek be a rendőrségen az őszi beszéd kiszivárogtatásának harmadik évfordulójára.
- szept. 21. Háromszáz ember gyűlt össze Budapesten, a VI. kerületi önkormányzat előtt délután, hogy a helyi csendredek ellen tiltakozzon.
- szept. 25. Egy gombakomposzt-keverő üzem ellen tüntettek a kerecsendiek.
- okt. 6. Külföldi delegáció érkezése miatt reggel lezárták a budapesti Kossuth tér környékét.
- okt. 10. Több ezren tüntettek a jövő évi költségvetés ellen a Fidesz által szervezett demonstráción. A Hősök terén a cigányság diszkriminációja elleni megmozdulás volt.

- okt. 12. Dulakodás kezdődött a Fejér megyei Kálozon, miután egy, a Magyar Gárda tagjainak ruháját viselő csoport jelent meg a faluban.
- okt. 19. Néhány órás vasutassztrájk a VDDSZ szervezésében.
- okt. 21. A Jobbik szervezésében tartott olaszliszkai rendezvény után eljárást indított a rendőrség.
- okt. 22. Debrecen főterén este a Jobbik és a felosztatott Magyar Gárda tagjainak október 23-i megemlékezése után rendőrök igazoltatták a gárda egyenruhás tagjait.
- okt. 27. Kétórás figyelmeztető sztrájkot tartottak délelőtt a vasutas szakszervezetek, hogy tiltakozzanak a mellékvonalak tervezett bezárása ellen.
- okt. 31. Rendbontások az Üllői úti Fradi–Diósgyőr mérkőzésen, majd annak félbeszakadását követően.
- nov. 4. A 2010-re tervezett költségvetés közoktatást érintő tételei ellen tüntettek szakmai és civil szervezetek.
- nov. 15. A Borsod megyei Sajóabonyban tömegverekedés tört ki a jobbikosok és a helyi cigányok között.
- nov. 20. Három embert állítottak elő a BRFK munkatársai egy csepeli szórakozóhelyen, ahol a betiltott Magyar Gárda tartott tagtoborzó gyűlést.
- nov. 21. Tizennégy embert állítottak elő a Horthy Miklós budapesti bevonulásának 90. évfordulójára szervezett vonuláson vasárnap a főváros XI. kerületében.
- dec. 13. Négyórás sztrájk a ferihegyi repülőtéren.
- dec. 18. A Tubes-hegyen, több helyi képviselővel együtt, egy sátorban töltötte az éjszakát a pécsi polgármester, Páva Zsolt, a hegyre tervezett NATO-lokátor megépítése ellen tiltakozva.
- dec. 22. Elvetélt postássztrájk.

2010.

- jan. 12. Sztrájk kezdődött a BKV-nál. Főleg az autóbuszok álltak le a fővárosban.
- jan. 14. A Ligához tartozó Vasúti Dolgozók Szabad Szakszervezete négyórás szolidaritási sztrájkjal támogatta a BKV harmadik napja tartó részleges munkabeszünetét.
- jan. 16. Megszületett a kollektív szerződés és a bérmegállapodás a vasútnál.
- jan. 17. Megegyező a BKV-nál.
- márc. 15. Összeütközések nélkül zajlott a nemzeti ünnep, bár Demszky Gábor főpolgármester a zajongó tüntetők miatt alig tudta végigmondani e minőségében utolsó beszédét.
- márc. 19. Gyurcsány Ferenc választási gyűlést tartott, amelyen néhány ezer híve lelkesen ünnepelte.

- ápr. 8. A Fidesz és az MSZP kampányzáró rendezvénye.
- ápr. 25. Orbán Viktor Fidesz-elnök forradalomról, az eddigi rendszer megdöntéséről, sikeres csúcsmadásról beszélt a választások estéjén.
- máj. 29. A kormány esküvétele után nagygyűlést tartottak a Kossuth Lajos téren.
- júl. 4. **„Magyar Nemzeti Gárda” alakult a betiltott Magyar Gárdától eltérő egyenruhával, de azonos szellemi és személyi háttérrel.**
- nov. 2. Több ezren tüntettek a kormány „jogállamot korlátozó” tervei ellen a Vértanúk terén a Demokratikus Charta szervezésében.

2011.

- jan. 4. Civilek által szervezett szimpátiatüntetést tartottak a Magyar Rádió előtt a közrádió két munkatársa mellett.
- jan. 5. A médiatörvény miatt szervezett demonstrációt a Jobbik a Magyar Rádió előtt.
- jan. 14. Összetűzések és látványos rendőri jelenlét nélkül ért véget a sajtószabadságért zajló tüntetés a Kossuth téren.
- jan. 27. Több ezren tüntettek a sajtószabadságért Budapesten, a Kossuth téren. A facebookon már másodszor szervezett demonstrációkat megtartották Szegeden, Pécsen, Debrecenben és Gyulán is.
- febr. 18. Megszüntették a szigorúan titkos, államtitok minősítését azoknak a jegyzőkönyveknek, amelyek a 2006-os őszi eseményeket követő parlamenti bizottságok együttes ülésein készültek.
- márc. 5. A „Szegények hangversenye – járdabál” elnevezésű megmozdulást rendeztek az Operaháznál, az általános szegénység elleni tiltakozásként.
- márc. 11. Egy férfi demonstrációval tiltakozott a VIII. kerületi önkormányzat kukázást tiltó rendelete ellen. Előállították.
- márc. 14. A második világháború hungarista miniszterelnökének, Szálasi Ferencnek emeltek emlékoszlopot Mezőkővesden.
- márc. 15. Bár a beszédek hevesek, békésen telnek a március 15-ei ünnepek Budapesten. Orbán Viktor a Múzeum előtt tartott ünnepi beszédet. A tömeg jelentős része előtte a Kossuth téri zászlófelvonás színhelyéről sétál át a Nemzeti Múzeum elé. Az LMP mintegy száz fős hallgatóság előtt a Teleki téren tartotta megemlékezését. Az LMP megemlékezése után az érdeklődők biciklivel a Várba, Táncsics Mihály egykori börtönéhez tekertek. A Szabad Sajtó-díjak átadása után a Pilvax köz és a Városház utca sarkán zajlott az MSZP megemlékezése. A Hősök terén gárdista-avatást oszlatott fel a rendőrség. A Jobbik gyűlése a Deák téren zajlott. Délután több tízezren gyűlnek össze az Erzsébet híd pesti hídfőjénél, a Szabad sajtó útján az „Egymillióan a magyar sajtószabadságért” elnevezésű facebook-csoport szervezésében megrendezett tüntetésen, hogy tiltakozzanak a médiatörvény ellen.

- márc. 21. Az antirasszizmus világnapja Budapesten, a Kossuth téren. Mintegy százötvenen gyűltek össze, hogy tiltakozzanak az elmúlt hetekben Gyöngyöspátán történtek miatt. A magát Magyar Nemzeti Gárdának nevező társaság mintegy száz fő részvételével tartott demonstrációt a rendőrség Teve utcai székházánál.
- ápr. 1. A szurkolók összecsaptak a rendőrökkel a Ferencváros–Újpest labdarúgó mérkőzést követően.
- ápr. 9. Közel harminc ember fogadta reggel Budapesten Tétényi Éva esztergomi polgármestert, aki gyalog indult el Esztergomból, hogy petíciót adjon át Orbán Viktor miniszterelnöknek.
- ápr. 11. Egész héten tüntettek a rendvédelmi szervek dolgozóinak szakszervezetei a Kossuth téren a kormány tervezett intézkedése ellen.
- ápr. 15. Az új alaptörvény ellen demonstrált az „Egymillióan a magyar sajtószabadságért” facebook-csoport az Alkotmány utcában. A tűzoltók is demonstráltak.
- ápr. 16. Az alkotmányozás és a kormányzati tervek ellen tüntettek több helyen is Budapesten a rendvédelmi dolgozók. Délután a Batthyány-örökmécsesenél tüntetett az alkotmányozás ellen a Magyar Demokratikus Charta.
- ápr. 17. A közbiztonságért demonstrált a Jobbik Hajdúhadházán. Budapesten az LMP tüntetett délután az új alkotmány ellen, kora este pedig a holokauszt áldozataira emlékezve tartották meg az Élet Menete fáklyás felvonulást.
- ápr. 21. Mintegy kétszázan vettek részt civilek a Sándor-palotánál tartott tüntetésen. A demonstrálók azt kérték a köztársasági elnöktől, hogy ne írja alá az új alkotmányt.
- ápr. 22. A rendőrség őrizetbe vette a kiképzésre készülő Véderő több tagját, köztük ideiglenes vezetőjét Gyöngyöspátán.
- ápr. 23. Ötven múzeumi ór tüntetett a fizetéséért a Nemzeti Múzeum előtt.
- ápr. 26. A Heves megyei Gyöngyöspátán tömegverekedés tört ki a helyi romák, illetve a Véderő nevű szervezet tagjai között.**
- máj. 1. A Jobbik a Hajógyári-szigeten, az LMP a Vérmezőn, a Magyar Szocialista Párt pedig a Városligetben tartott majálist a munka ünnepeén.
Este Dabason verekedés tört ki egy kocsmában, ahol három ember, köztük a Szebb Jövőért Polgárőr Egyesület egy tagja megsérült.
- máj. 5. Fáklyás felvonulással ért véget a rendvédelmi dolgozók tüntetése.
- máj. 6. Szinte egésznapos tüntetést tartottak Pesten a rendvédelmi dolgozók.
- máj. 20. Tíz ember verekedett össze egy halmajugrai italbolt előtt délután, ketten megsérültek.
- máj. 30. Több ezer rendvédelmis tüntetett a jogaiért a Kossuth téren.
- jún. 4. Hűtlen kezelés gyanújával őrizetbe vették Szima Juditot, a Tettrekész Magyar Rendőrség Szakszervezete (TMRSZ) főtitkárát péntekről szombatra virradóra.
- jún. 5. A kormány oktatási elképzelései ellen tüntettek a pedagógus-szakszervezetek az oktatási államtitkárság épülete előtt.

- p>jún. 6. A Tettekész Magyar Rendőrség Szakszervezetének (TMRSZ) nagyjából 300-500 tagja tüntetett a zuhogó esőben a Parlament előtt.
- jún. 8. Több mint száz budapesti taxis rendőri felvezetéssel, dudálva ment a Hősök teréről a Városház utcába.
- jún. 9. A korekedvezményes és korengedményes nyugdíjak megtartásáért szerveztek tüntetést a mozdonyvezetők csütörtökön Budapestre.
- jún. 14. A Greenpeace atomenergia-ellenes aktivistái próbálták megzavarni az Országgyűlés ülését.
- jún. 16. Bohócforradalomnak nevezett tüntetésükön tiltakoztak a rendvédelmi dolgozók.**
- jún. 17. Két társaság összeverekedett este a főváros VIII. kerületében.
- jún. 18. A Meleg Méltóság Menete a Hősök terétől az Alkotmány utcáig.
- jún. 21. A kormány lemondását és Orbán Viktor miniszterelnök távozását követelte az MSZP egy esti miskolci demonstráción Mesterházy Attila, a párt elnöke.
- júl. 5. Két tömegverekedés is történt Jász-Nagykun-Szolnok megyében, Kunmadarason és Tiszaörsön a rendőrök a résztvevők közül tizennégy embert előállítottak.
- júl. 20. A budapesti Gödörnél gyülekeztek kora este az ún. Ribiséta résztvevői.
- aug. 12. A Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom a Sziget Fesztivál főbejáratához szervezett tüntetést, majd hetven szimpatizánsuk jegy nélkül megpróbált bejutni a rendezvényre.
- aug. 25. Tizenöt ember verekedett össze Budapesten a XIX. kerületben az éjszaka.
- szept. 13. Kisebb tömegverekedés tört ki este Győrben két román italozó társaság tagjai között.
- szept. 29. A szakszervezetek a budapesti Clark Ádám téren demonstráltak, és egy Schmitt Pál államfőnek címzett petíciót is átadtak a Köztársasági Elnöki Hivatal munkatársának a különféle kormányzati intézkedések miatt kezdett tüntetéssorozat első napján.**
- szept. 30. A pesti Vértanúk terén, a Nagy Imre-szobornál folytatódott a tiltakozás.**
- okt. 1. Délután két órától a Kossuth téren tüntettek a szakszervezetek az új adórendszer és a készülő új Munka Törvénykönyve ellen.**
- okt. 14. Olaszliszván a Jobbik fáklyás felvonulással emlékezett az öt évvel ezelőtt elhunyt Szógi Lajosra.
- okt. 20. A Szegedi Tudományegyetem hallgatói önkormányzata határozatlan időre hirdette meg az éhségstrájkot. A Miskolci Egyetem főbejáratánál ezren tüntettek.
- okt. 23. Délután több kormányellenes tüntetés is kezdődött Budapesten. Több ezren vettek részt az „Egymillióan a sajtószabadságért” nevű szervezet rendezvényén. A Jobbik a József nádor téren rendezett nagygyűlést „Kimentek a tankok, bejöttek a bankok” címmel. Kétezen tüntettek Szegeden az új felsőoktatási törvény ellen.**

- okt. 27. A készülő felsőoktatási törvény ellen tüntettek a hallgatók a HÖÖK szervezésében az oktatási államtitkárság előtt.
- nov. 4. Budapest fő útvonalain és több vidéki helyszínen is felpályás útlezárással tiltakoztak az új Munka Törvénykönyve és a nyugdíjrendszer átalakítása miatt a Liga Szakszervezetek. A főpolgármester a reggel elrendelt szmogriadó miatt a demonstrációk elhalasztását kérte a szervezőktől. A Liga ezután három helyszínen felfüggesztette az akciót.
- nov. 11. A hajléktalanokért tüntetők foglalták el a józsefvárosi polgármester irodáját.
- nov. 15. Tüntetés kísért a Parlament előtt a köznevelési törvény vitáját.
- nov. 25. Százötven mérges esztergomi tüntetett a helyi politikai káosz ellen.
- nov. 30. Egymásnak esett két csoport délután Gyöngyöspátán.
- dec. 3. A Lánchídnál a rendvédelmi dolgozók érdekképviselői tiltakoztak a kormány politikája ellen, a Széchenyi rakparton pedig az „Egymillióan a sajtószabadságért” csoport tüntetett.
- dec. 13. A Parlament elé vonultak teheneikkel a krisnások.
- dec. 22. A Magyar Rádió épülete előtt több ezren vettek részt az MTV szakszervezet és a Klubrádió közös tüntetésén.
- dec. 23. Több ezres kormányellenes tüntetés volt délután a Kossuth téren, melyet délelőtt az LMP-s politikusok indítottak, és amelyhez más ellenzéki képviselők is csatlakoztak.**
- dec. 31. A közmédia tisztaságáért tüntettek a Kossuth téren.

2012.

- jan. 2. Alkotmányellenes tüntetés az Operánál.**
- jan. 14. Uniós zászlót égettek a Jobbik tüntetésén.
- jan. 21. Békemenet Magyarorszáért.**
- jan. 22. Másfél órán keresztül tartott a tüntetés a Klubrádióért a Batthyány-örökmécsesenél, ahol beszédet mondott Bolgár György újságíró és Dénes Balázs, a Társaság a Szabadságjogokért elnöke, és Bródy János is zenélt.
- febr. 7. Demonstrációt tartottak a BKV szakszervezetei a kollektív szerződésben foglalt jogok megtartása érdekében kedden a cég Akácfa utcai székháza előtt. Az érdekképviselők petíciót adtak át a BKV vezetésének, és sztrájkot helyeztek kilátásba arra az esetre, ha nem rendeződik rövid időn belül a helyzet.
- febr. 8. Megkezdődött a Fidesz–KDNP háromnapos, zárt frakcióülése szerdán Egerben; a helyszín közelében mintegy ötvenfős csoport szimpátiatüntetést tartott a kormány és a kormányfő mellett.
- febr. 22. Több száz ember vonult át Budapesten, hogy a hatályát veszítő BKV-s kollektív szerződés miatt tiltakozzon. A BKV-s szakszervezetek petíciót adtak át a

Miniszterelnökség képviselőjének a BKV finanszírozásáról és a munkavállalói problémákról, és a Kossuth téren pedig jelképes futballmérkőzést játszottak a dolgozók.

- márc. 10.** Orbán Viktor lemondását követelték szombaton a fővárosi Kossuth Lajos téren a Magyar Szolidaritás Mozgalom kormányellenes tüntetésén, melyen csaknem tízezren gyűltek össze. A Szolidaritás az Orbán-kormány ellen, a szociális és szabadságjogokért hívta tüntetésre szimpatizánsait „Együtt egy új köztársaságért!” címmel.
- márc. 15.** Tüntetés a kormány mellett és ellen. Petíciót akartak átadni az IMF magyarországi képviselőtén a 64 Vármegye Ifjúsági Mozgalom tüntetői. Amikor kiderült, hogy nincs senki az épületben, petárdákat és füstbombákat robbantottak a Bank Centerben.
- márc. 27.** Villámdemonstrációt szervezett az LMP a Kossuth térre a köztársasági elnök plágiumügye miatt, miután kedden nyilvánosságra került a Schmitt Pál kisdoktoriját vizsgáló bizottság jelentése. Néhány százan tüntettek.
- márc. 31.** Hídblokáddal tüntetett a Jobbik (Lánchíd) és az LMP (Szabadság híd) Schmitt Pál lemondását követelve. 19 embert állítottak elő.
- ápr. 2.** 200-an tüntettek a Schmitt doktorija miatt lemondott SE rektora, Tulassay Tivadar mellett.
- máj. 1.** Biztos munkahelyeket, tisztas megélhetést, elérhető és működő közszolgáltatásokat követelve együtt tüntetett május elsején négy szakszervezeti konföderáció, míg a Liga Szakszervezetek „Európa mi vagyunk” mottóval tartott ünnepséget.
- máj. 3.** Demonstrációt tartott a sajtószabadság nemzetközi napján Budapesten a Televíziósok és Filmkészítők Független Szakszervezete (TFSZ) és a Tiszta Kezek a Demokratikus Magyarorszáért Mozgalom.
- máj. 20.** Tiltakozó megmozdulást tartott vasárnap a Jobbik a kereki Horthy Miklós-szobrot vörös festékkel megrongáló Dániel Péter ügyvéd és a „magyargyűlölet” ellen Budapesten. Dánielt rendőrök védték meg a tüntetőktől.
- jún. 1.** Ötszázan tüntettek a tapolcai kórházért.
- jún. 3.** A 64 vármegye, valamint más radikális szervezetek is tüntettek a trianoni békeszerződés aláírásának évfordulója előtt a fővárosban. A tüntetők a szlovák és a román nagykövetséghez is ellátogattak.
- jún. 4.** Magasabb tarifákért tüntetett több mint ezer taxis.
Pedagógus napi demonstráció az Emberi Erőforrások Minisztériuma előtt 20%-os béremelésért, valamint a köznevelési és szakképzési törvények bevezetésének egy éves elhalasztásáért.
- jún. 13.** Jobbikos tüntetés egy hajdúsámsoni általános iskola előtt, amelyet a Hit Gyülekezete kíván működtetni.
- jún. 15.** Nyíró József rehabilitálása elleni DK-tüntetés Csepelen.

- jún. 17. A Horthy-korszak restaurációja ellen tüntettek ellenzéki pártok, civil és antifasiszta szervezetek a Hősök terén. Ugyanott felvonulást tartottak szélsőséges jobboldaliak is.
- júl. 11. Rendőrök vitték el kora délután azokat az LMP-seket, akik reggel óta a Közgép XXIII. kerületi székházánál demonstráltak.
- júl. 16. A nehézgépjárművek által tönkretett közút miatt demonstrációt tartottak hétfőn a Heves megyei Pély és Tarnaszentmiklós lakói.
- júl. 23. A „cigánybűnözés” és a gyűlöletkeltés ellen is tartottak demonstrációkat Pécsen Bándy Kata rendőrségi pszichológus meggyilkolásával összefüggésben.
- aug. 2. A helyi közösségi szállás bezárásáért tüntettek Balassagyarmaton.
- aug. 5. Jobbikos tüntetés Devecserben a halálbüntetés visszaállításáért, mintegy ezer résztvevővel.
- aug. 20. Mintegy 400-an gyűltek össze Cegléd külterületén, többek között a Szébb Jövőért Polgárőr Egyesület tagjai, illetve szimpatizánsai. A környék romák lakta házait mintegy 70-80 rendőr védte.
- aug. 22. A Szolidaritás Mozgalom mintegy húsz aktivistája tüntetett Budapesten, a miniszterelnök Szemlőhegy úti lakhelye közelében.
- aug. 25. A fővárosi Hősök terén emlékezett meg megalakulásának 5. évfordulójáról a jogerősen betiltott Magyar Gárda. A rendezvényen felszólalt Vona Gábor, a Jobbik elnöke is.
- Mintegy száz, magát antifasisztának nevező ember demonstrált a megemlékezés ellen. Az ellentüntetésen kisebb atrocitások történtek.
- aug. 29. Az antiszemitizmussal és a rasszizmussal szembeni összefogásra szólították fel a magyar társadalmat – mintegy ötszázan – baloldali és antifasiszta szervezetek esti, Budapesten tartott demonstrációjukon.
- A megmozdulást folyamatos ellentüntetés kísérte. Bántalmazták Hanti Vilmost, a Magyar Ellenállók és Antifasiszták Szövetségének (MEASZ) elnökét.
- szept. 4. A gyilkosság miatt életfogytiglanra ítélt azeri katonatiszt kiadatása miatt tartottak tüntetést a fővárosban, a Kossuth téren.
- szept. 14. Négy-ötszáz ember tüntetett délután a kapuvári húsgyár előtt, követelve az üzem sorsának rendezését.
- szept. 28. Kéttucatnyi roma fiatal követelte Farkas Flóriántól, az Országos Roma Önkormányzat (ORÖ) elnökétől délelőtt a szervezet budapesti székháza előtt, hogy mutassa be érettségi bizonyítványát, és számoljon be elmúlt kétévi tevékenységéről, közpénzeinek felhasználásáról.
- szept. 28. A Jobbik néhány ezer fős vonulással tüntetése Biszku Béla, volt belügyminiszter háza előtt, Budapesten.
- okt. 17. Három csoport is tüntetett Miskolcon: a romák „egy új-horthysta rezsim” ellen, a Jobbik az Ávas biztonságáért, a DK pedig az Ávas problémáinak megoldására igyekezett felhívni a figyelmet. A Der Spiegel német lap is írt az eseményekről.

okt. 23. Újabb békemenet és Milla-tüntetés.

okt. 24. A Jobbik mintegy százötven tagja és szimpatizánsa vonult fel este Mórahalmon, miután kiderült, hogy három román állampolgár gyilkolt meg egy hatvanéves férfit egy helyi tanyán.

nov. 24. Az állatvédelmi törvény szigorítása érdekében tartottak tiltakozó fáklyás felvonulást állatvédő szervezetek képviselői és aktivistái mintegy félezer ember részvételével Budapesten.

nov. 25. A nőkkel szembeni erőszak ellen tartottak tiltakozó, figyelemfelhívó felvonulást mintegy kétszázan Budapesten.

nov. 27. Elmarasztalta Magyarországot az Emberi Jogok Európai Bírósága egy 2008 októberére tervezett Kossuth téri tüntetés megtiltásával kapcsolatos ügyben.

dec. 2. Tömegtüntetés a náciizmus ellen demonstráció Budapesten.

dec. 8. Mintegy százan tüntettek a húságazat helyzetének javításáért és a munkahelyek megtartásáért a Vidékfejlesztési Minisztérium előtt.

dec. 12. Nagy Navarro Balázs szakszervezeti vezető MTV székház előtti tüntetését nem engedélyezte tovább a rendőrség.

Új felsőoktatási törvény elkészítését követelték a Debreceni Egyetemen hallgatói.

dec. 14. Anticionista tüntetés a Külügyminisztérium előtt, ahol egy izraeli zászlót égettek el.

dec. 17. A szegedi Tömörkény István Gimnázium mintegy háromszáz diákja tiltakozott a felsőoktatást érintő átalakítások miatt.

2013.

jan. 13. Ellenzéki tüntetés a cigánybűnözőket elítélő Bayer-cikk kapcsán.

jan. 23. Lepakcsolják a római Colosseum világítását a magyarországi Jobbik elleni tiltakozásként január 27-én, a holokauszt nemzetközi emléknapján.

jan. 31. Elindultak az Éhségmenetnek nevezett, Munkát, kenyeret! tiltakozó akció első menetének résztvevői Sellyéről Budapestre.

febr. 2. Az „Éhségmenet” tiltakozó akció keretében negyven Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei demonstráló indult útnak Nyíregyházáról Budapestre.

febr. 3. Kaposvárról mintegy harmincan indultak el az „Éhségmenet” tiltakozó akció keretében Budapestre.

febr. 4. Miskolcra is elindult a Munkát, Kenyeret, Tisztességes Béreket Egyesület szervezte, Éhségmenetnek nevezett tiltakozó akció.

febr. 5. Mintegy 25 résztvevővel Szegedről is elindult a Munkát, Kenyeret, Tisztességes Béreket Egyesület szervezte, Éhségmenetnek nevezett tiltakozó akció.

Békemenetet tartottak kedd délután Gyulán, válaszolva az ellenzéki demonstrációra.

- febr. 9. Mintegy ötven résztvevővel indult el a nógrádi éhségmenet a Jobbágyiból Budapestre.
- febr. 11. Mintegy háromszáz fiatal demonstrált Pécsen, a diákszervezetek követeléseinek teljesítéséért. Több százan demonstráltak a kormány oktatáspolitikája ellen a Hallgatói Hálózat (HaHa) és a Középiskolai Hálózat szervezésében Budapesten. A tiltakozók „blokádnak alá vonták” az ELTE Bölcsészettudományi Kar Múzeum körüli campusának egyik épületét, majd felvonulásuk során több más felsőoktatási intézményt is érintettek.
- febr. 15. A Középiskolai Hálózat (KiHa) Temetjük a közoktatást elnevezésű rendezvényén mintegy száz demonstráló az Alkotmány utca Kossuth téri végéhez vonult a Deák térről.
- febr. 18. Az Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK) szerint „szükséges, mértéktartó és arányos” intézkedéseket hajtott végre a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda és a Budapesti Rendőr-főkapitányság (BRFK) este az egyetemi hallgatók fővárosi rendezvényén. A tüntetők tiltakoztak a zaklatás ellen.
- febr. 19. A Hálózat a Tanszabadságért (HAT) tiltakozását fejezte ki az ELTE hallgatói önkormányzatának állítólagos „listázása” ellen.
- febr. 24. A Klubrádió megmaradásáért tartott szimpátiatüntetést délután Budapesten, a Batthyány-örökmécsesenél a Hadd Szóljon! Egyesület.
- márc. 7. Néhány tucat tüntető hatolt be a Fidesz budapesti, Lendvay utcai székházába délelőtt, így tiltakozva az Alaptörvény negyedik módosítása miatt. Ezt követően az Alkotmánybíróság épülete előtt jelentek meg a demonstrálók.
- márc. 9. Több demonstráció zajlott Budapesten. Az Alaptörvény negyedik módosítása ellen civilek tüntettek az Alkotmány utcából a Képviselői Irodaházhoz vonulva. A Jobbik a román miniszterelnöknek az MSZP kongresszusára való meghívása miatt tiltakozott. A devizaadósokat képviselő civil szervezetek a kilakoltatási moratórium megszüntetése miatt tüntettek.
- márc. 11. Civilek és civil szervezetek este demonstrációt tartottak a budai Várban, nem messze a Köztársasági Elnöki Hivaltól, annak érdekében, hogy Áder János ne írja alá az Alaptörvény negyedik módosítását. Innen az Alagúton át és a Lánchídon keresztül a Parlament elé vonultak a tüntetők, éjfélig elfoglalva és lezárva a Lánchidat.
- márc. 17. Milla-tüntetés a Kálvin téren a „tisztességes kormányzásért”, a télies időjárás miatt elmaradt március 15-i rendezvény helyett.
- márc. 30. Demonstrációt tartott délután egy facebookon szerveződő csoport a Fidesz megalakulásának 25. évfordulóján, illetve az alaptörvény negyedik módosításának április 1-jei hatálybalépése előtt a párt Lendvay utcai székházánál, majd a tüntetők néhány száz fős csoportja elindult a rendőrség Gyorskocsi utcai épületéhez, hogy tiltakozzon a március 7-i „székházfoglaló” HaHa-s diákok szerintük jogszertlenül előállítását ellen.

- p>ápr. 11. Az erőszak ellen és a közbiztonság javításáért demonstráltak Pécsen.
- máj. 4. Fokozott rendőri jelenlét mellett tartotta meg a Jobbik Budapesten, a Vértanúk terén azt a tüntetést, amelyet a bolsevizmus és a cionizmus áldozatainak emlékére hirdettek meg a másnap a magyar fővárosban kezdődő Zsidó Világkongresszus kapcsán.
- máj. 26. Az iskolai szegregáció ellen és a roma gyerekeket elkülönítő intézmények bezárása mellett demonstráltak civil szervezetek Budapesten, az Emberi Erőforrások Minisztériumának (Emmi) Szalay utca épülete előtt.
- jún. 2. Pedagógus napi tüntetés az EMMI Szalay utcai épülete előtt. Követelése: a köznevelési törvény elleni tiltakozás, a pedagógus életpálya-modellben szereplő béremelés bevezetése megtörténjen szeptemberben és tervezett pedagógus kar létrehozására ne kerüljön sor.
- jún. 3. A földtörvény ellen tüntettek mintegy százan a Váralja Szövetség és az Élőlánc Magyarországért szervezésében délután az Alkotmány utcában.
- jún. 25. A Képviselői Irodaházhoz vonul az a három-négyszáz ember, aki eddig a Kúria épülete előtt demonstrált, miközben a legfelsőbb bírói fórum egy devizahiteles ügyét tárgyalta délelőtt.
- jún. 27. Négy, a Párbeszéd Magyarországért színeiben politizáló független országgyűlési képviselő, valamint a párt nyolc aktivistája kezdett tüntetésbe reggel a Sándor-palota Sikló felőli oldalánál.
- jún. 28. Demonstráción követelte a Munkáspárt Szász Károlynak a Pénzügyi Felügyelet Állami Felügyelete (PSZÁF) elnökének felelősségre vonását Budapesten, a szervezet székháza előtt.
- Több százan tüntettek délután Győr belvárosában a közeli Vámosszabadiba tervezett menekülttábor megnyitása ellen.
- júl. 1. Az Együtt-PM választási szövetség vezetője beszélt a Fidesz Lendvay utcai székháza előtt tartott demonstráción.
- aug. 20. Ülődemonstráció a Haza Nem Eladó Mozgalom szervezésében az Astoriánál, amely több órán át akadályozta a közlekedést.
- aug. 23. A kilakoltatások leállítását, a devizahitelesek kártalanítását követelték a Kopány Csoport által szervezett tüntetés résztvevői este a miniszterelnök budapesti otthonának közelében.
- aug. 30. Az Alföldi Róbert rendezte István, a király című előadás fővárosi premierjének helyszíne, a Papp László Budapest Sportaréna előtt tüntettek mintegy százan este.
- szept. 1. Budapesten az LMP békés demonstrációt szervezett a verespataki aranybánya tervezett megnyitása ellen a budapesti román nagykövetség elé. Romániában és a világ több nagyvárosában is hasonló megmozdulás volt.
- szept. 10. Több mint száz devizakárosult kezdett demonstrációt délelőtt a kormányfő budai házána, a végrehajtások és a kilakoltatások azonnali leállítását követelve.

- szept. 29. **Az Együtt–PM szövetség kormányellenes demonstrációja Budapesten. A másik szervező a Magyar Szolidaritás Mozgalom, melynek aktivistái lelepleztek, majd ledöntöttek egy Orbán Viktor miniszterelnököt ábrázoló szobrot.**
- szept. 30. A szabálysértési törvény módosítása ellen tiltakoztak mintegy háromszázan A Város Mindenkié csoport szervezésében Budapesten.
- okt. 4. A tavaly augusztusi devecseri tüntetés ügyében megszüntetett nyomozás miatt tiltakozó villámcsődületet, flashmobot tartott az Ide tartozunk roma közösségi hálózat délután Budapesten, a Belügyminisztérium épülete előtt.
- okt. 23. Újabb békemenet és ellenzéki nagygyűlés a Műegyetem előtt.**
- nov. 3. Emlékezők és ellentüntetők gyűltek össze délelőtt a budapesti Szabadság térre, hogy a leleplezzék Horthy Miklós kormányzó mellszobrát a Hazatérés temploma alapkövetétele alkalmából és az első bécsi döntés 75. évfordulóján.
- nov. 5. Vonulások tüntetés miatt lezárták este a fővárosban az I. kerületi Clark Ádám teret és a Lánchidat, melyen mintegy 150 ember vett részt.
- nov. 7. A közszolgálati dolgozók illetményalap-emelését követelte a Magyar Köztisztviselők, Közalkalmazottak és Közszolgálati Dolgozók Szakszervezete (MKKSZ), amely a hat éve befagyasztott köztisztviselői illetményalap miatt demonstrációt tartott Budapesten.
- nov. 17. Horthy Miklós lovas szobrának Szent Gellért téren történő felállítását követelték a Jobbik által szervezett budapesti demonstráción, amelyet az egykori kormányzó 1919-es budapesti bevonulásának évfordulója alkalmából tartottak.
- nov. 27. Az Együtt–PM szövetség aktivistái és politikusai több helyszínen demonstráltak az állítólagos adócsalások kivizsgálásáért.
- dec. 20. Civil szervezésben tüntettek mintegy kétszázan délután a Legfőbb Ügyészség Markó utcai épülete előtt a NAV-botrányt kirobbantó Horváth András mellett.
- dec. 28. A HaHá-tól a Koppány Csoportig a politikai paletta egész más oldalán állók tüntettek együtt mintegy másfél ezren a NAV székháznál és a Parlament előtt a NAV-botrányt kirobbantó Horváth András mellett.

Felhasznált nyomtatott és elektronikus irodalom

Általános munkák

- A XX. század magyar beszédei. Főszerk.: *VAIDA BARNABÁS*. Agave Könyvek, Budapest, 2007.
- A magyarok krónikája 2000–2005. Főszerk.: *HEGEDŰS ISTVÁN*. Magyar Könyvklub, Budapest, 2005.
- A rendszerváltás forgatókönyve. Kerekasztal-tárgyalások 1989. Dokumentumok I–IV. köt. Szerk.: *BOZÓKI ANDRÁS – ELBERT MÁRTA – KALMÁR MELINDA – RÉVÉSZ BÉLA – RIPP ZOLTÁN – RIPP ERZSÉBET*. Magvető Könyvkiadó – Kereskedelmi Kft., Budapest, 1999.
- A rendszerváltás forgatókönyve. Kerekasztal-tárgyalások 1989. Dokumentumok V. köt. Szerk.: *BOZÓKI ANDRÁS – ELBERT MÁRTA – KALMÁR MELINDA – RÉVÉSZ BÉLA – RIPP ZOLTÁN – RIPP ERZSÉBET*. Új Mandátum Kiadó, Budapest, 2000.
- A rendszerváltás húsz éve: változások és válaszok. Szerk.: *BAYER JÓZSEF – BODA ZSOLT*. L'Harmattan, Budapest, 2009.
- *BAYER ZSOLT*: Egy a haza. Békemenet 2012. Méry Ratio, Budapest, 2012.
- *BIBÓ ISTVÁN*: Eltorzult magyar alkat, zsákutcás magyar történelem. In: Válogatott tanulmányok, II. Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1986.
- *BIHARI MIHÁLY*: Magyar politika 1944–2004. Osiris Kiadó, Budapest, 2005.
- *BODOKY TAMÁS*: Túlkapások – újrátöltve. Elektromédia Kft., Budapest, 2010.
- *BODOKY TAMÁS*: Túlkapások. Elektromédia Kft., Budapest, 2008.
- *GERGELY JENŐ – IZSÁK LAJOS – PÖLÖSKEI FERENC*: 20. századi magyar történelem 1900–1994. Korona Kiadó Kft., Budapest, 2001.
- *GERGELY JENŐ – IZSÁK LAJOS*: A magyar jelenkor története. Pannonica Kiadó Kft., Budapest, 2008.
- *IZSÁK LAJOS*: Magyarország története 1944–1990. Vince Kiadó Kft., Budapest, 1998.
- *IZSÁK LAJOS*: Rendszerváltástól rendszerváltásig 1944–1990. Tudomány – egyetem sorozat. Vince Kiadó Kft., Budapest, 1998.
- *KÁROLYI MIHÁLY*: Az új Magyarorszáért: válogatott írások és beszédek, 1908–1919. Válogatta, szerk. és a jegyzeteket készítette: *LITVÁN GYÖRGY*. Magvető Kiadó, Budapest, 1968.
- *KATONA ANDRÁS*: A harmadik Magyar Köztársaság 20 éve (1989–2010). Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2010.
- *KÉRI LÁSZLÓ*: A rendszerváltás krónikája 1988–2009. Kossuth Kiadó – Népszabadság, Budapest, 2010.
- *KÖRÖSÉNYI ANDRÁS – TÓTH CSABA – TÖRÖK GÁBOR*: A magyar politikai rendszer. Osiris Kiadó, Budapest, 2007.

- Magyarország évtizedkönyve. A rendszerváltás (1988–1998) I–II. köt. Szerk.: KURTÁN SÁNDOR – SÁNDOR PÉTER – VASS LÁSZLÓ. Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány, Budapest, 1998.
- Magyarország politikai évtizedkönyve 1988–2008. Kormányzati rendszer a parlamenti demokráciában. Szerk.: SÁNDOR PÉTER – STUMPF ANNA – VASS LÁSZLÓ. Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány – Arcanum Adatbázis Kft., Budapest, 2009.
- Magyarország politikai évkönyve 2009-ről. Kormányzat, közpolitika, közélet. Huszonkettedik évkönyv. Szerk.: SÁNDOR PÉTER – VASS LÁSZLÓ. Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány – Arcanum Adatbázis Kft., Budapest, 2010.
- Magyarország politikai évkönyve 2010-ről. Kormányzat, közpolitika, közélet. Huszonharmadik évkönyv. Szerk.: SÁNDOR PÉTER – VASS LÁSZLÓ. Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány – Arcanum Adatbázis Kft., Budapest, 2011.
- Magyarország története 15. (43. A kádári konszolidáció. 44. A „létező szocializmus” csődjé. 45. A harmadik Magyar Köztársaság. 46. Társadalmi viták, vitázó társadalom.) DVD, 2011.
- NÉMETH LÁSZLÓ: Emelkedő nemzet. Irodalmi Újság, 1956. nov. 2.
- ORTEGA Y GASSET, JOSÉ: A tömegek lázadása. Pont Könyvkereskedés, Budapest, 1995.
- PÖLÖSKEI FERENC: A köztársasági eszme története Magyarországon. Cégér Kiadó, Budapest, 1994.
- RAINER M. JÁNOS: A Kádár-korszak 1956–1989. Magyarország története 22. köt. Főszerk.: ROMSICS IGNÁC. Kossuth Kiadó, Budapest, 2010.
- Rendszerváltozás Magyarországon 1987–1990. Szerk.: MAJTÉNYI GYÖRGY – MIKÓ ZSUZSANNA – SZABÓ CSABA. DVD, Magyar Országos Levéltár, Budapest, 2010.
- RIPP ZOLTÁN: Rendszerváltás Magyarországon 1987–1990. Napvilág Kiadó Kft., Budapest, 2006.
- ROMSICS IGNÁC: A 20. század képes története. Magyarország története – Világtörténet. Rubicon-könyvek. Rubicon-ház Bt., Budapest, 2008.
- ROMSICS IGNÁC: A 20. század rövid története. Rubicon-könyvek. Rubicon-ház Bt., Budapest, 2011.
- ROMSICS IGNÁC: A Harmadik Magyar Köztársaság 1989–2009. Magyarország története 23. köt. Főszerk.: Romsics Ignác. Kossuth Kiadó, Budapest, 2010.
- ROMSICS IGNÁC: Magyarország története a XX. században. Osiris tankönyvek. Osiris Kiadó Kft., Budapest, 2010.
- ROMSICS IGNÁC: Volt egyszer egy rendszerváltás. Helikon Kiadó Kft. – Rubicon-ház Bt., Budapest, 2003.
- SALAMON KONRÁD: A magyar ezredforduló krónikája 1989–2009. Auktor Könyvkiadó, Budapest, 2008.
- SALAMON KONRÁD: Ez volt a magyar 20. század. Auktor Könyvkiadó, Budapest, 2008.
- SALAMON KONRÁD: Magyar történelem 1914–1990. Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., Budapest, 1998.

- *SIMON JÁNOS*: Civilek a demokráciáért – CÖF 2009 avagy Gyakorlati útmutató kezdő tüntetőknek. SISZA Kiadó, Budapest, 2010.
- Szárszó 1943. (*PINTÉR ISTVÁN* főszerkesztő) Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1983.
- *SZILVÁSY GYÖRGY*: „Tetszettek volna forradalmat csinálni!” 20 év politikatörténete napról napra. Honfoglalás 2000 Egyesület, Budapest, é. n.
- *TAMÁSI MIHÁLY*: A rendszerváltozás társadalmi mérlege. Bába Kiadó, Szeged, 2009.
- Tények könyve. Archívum. 1988–1993, 1997; 2001; NATO; Régiók; Zöld; Medicina. Szerk.: *BALÓ GYÖRGY* – *KERESZTY ANDRÁS* – *LIPOVICZ IVÁN*. Greger-Delacroix Kiadó Kft. – Arcanum Adatbázis Kft.
- Út a rendszerváltás felé. Tematikus szám. *Rubicon*, 2004. 5-6. sz.

Részletmunkák

- 1989. június 16. A temetés. Szerk.: *JÁNOSI KATALIN* – *SIPOS LEVENTE*. Nagy Imre Alapítvány, Budapest, 2009.
- 1989. március 15. Az ellenzék először mutatta meg az erejét. Hírszerző, 2009. márc. 15. http://hirszerzo.hu/hirek/2009/3/15/101224_1989_marcius_15_az_ellenzek_eloszor_mutatta
- 1992: Torgyán és a harag napja. Index, 2008. április 25. http://index.hu/belfold/tegnapiuj-sag/2008/04/25/1992_torgyan_es_a_harag_napja/
- 64 forintos benzin miatt vették blokád alá az országot. Az Origo 15 éves évfordulóra készített összefoglalója. <http://www.origo.hu/itthon/20051025taxisok.html>
- A 2006. október 23-i budapesti erőszakos cselekmények kivizsgálására létrejött Civil Jogász Bizottság jelentése a 2006. szeptemberi-októberi emberi jogi jogsértésekről. Kairosz Kiadó, Budapest, 2007.
- A Demokratikus Chartának ma lenne létjogosultsága. Magyar Nemzet, 2007. jan. 16. 5.
- A kikiáltás története. XXI. század, RTL Klub, 2011. okt. 18. <http://www.rtlklub.hu/musorok/21szazad/cikk/504009>
- *B. MEGYERI PÉTER*: Az állampolgár aggódik. Népszabadság, 1993. szeptember 1.
- *BÄCHER IVÁN*: Járda szélén. Népszabadság, 1993. szeptember 6.
- *BAYER ZSOLT*: A nagy Fidesz-könyv I. (H)őskorszak. Interjúk, dokumentumok, fényképek. Magyar Egyetemi Kiadó, Budapest, 2005.
- Blokád – avagy kocsisor keletről nyugatig. Szerk.: *SAKONYI PÉTER*. Haas és Singer, Budapest, 1990.
- *BOZÓKI ANDRÁS*: A Demokratikus Charta. Beszélő, 1996. 2. szám
- *BUJÁK ATTILA*: Előzés jobbról. Kis magyar tüntetés-tan. 168 óra, 2007. november 9.
- Ceaușescu eszelős terve. HetiVálasz.hu. 2008. jún. 27. <http://hetivalasz.hu/itthon/ceausescu-eszelos-terve-19332/>

- Civilek a demokráciáért vagy kommunista összesküvés: 10 éve alakult meg a Demokrati-
kus Charta. Origo, 2001. szept. 28. <http://www.origo.hu/itthon/20010928civilek.html>
- Cz. G.: A charta temeti a Horthy-rendszert. Pető Iván a csendőrsortűz áldozataira emlé-
kezik. Népszabadság, 1993. augusztus 31.
- CSURKA ISTVÁN: Minden, ami van. Politikai írások és beszédek gyűjteménye 1979–1998.
Második kötet. Püski, Budapest, 1998. Megtörtént a leleplezés. Cs. I. ünnepi beszéde a
MIÉP október 22-i tüntetésén. 960–969.
- D. A.: Horthy életművén nincs mit jóvátenni. A Frankfurter Allgemeine Zeitung az újra-
temetésről. Népszabadság, 1993. augusztus 31.
- Demokráciától antifasizmusig. HVG, 1996. 17. sz. (ápr. 27.) 124.
- DOMONKOS ISTVÁN: Ítéljenek bár szigorúan, de segítsenek! Levél külföldön élő honfi-
társaimhoz. Heti Magyarország, 1993. szeptember 24.
- DR. BOGÁR PÉTER: A miniszterelnöknek ebben igaza van! Népszabadság, 1993. szeptember 1.
- DR. LAKATOS JUDIT – MOLNÁRFI ERIKA – NÉMETH ILDIKÓ: Sztrájkok és megoldásuk. PHARE
Társadalmi Párbeszéd projekt, 1993. augusztus.
- DR. TORGYÁN JÓZSEF: Kormánybúcsúztató. Független Kisgazda-, Földmunkás- és Polgári
Párt Országos Központ, Budapest, é. n.
- Egy korszak vége. Múlt-kor, 2009. júl. 14.
- Egyenleg – képtelen történet. Szerk.: SZÉKELY MAGDA. Belvárosi Könyvkiadó, Budapest, 1993.
- Egyetemisták, főiskolások tüntetései Magyarországon – Kronológia. [www.szakszerve-
zetek.hu](http://www.szakszervezetek.hu)
- „Emlékszünk még?” – 20 éve történt. Taxisblokád Magyarországon. www.ProfitLine.hu
- F. HAVAS GÁBOR – SOLT OTTILIA: A Déri Miksa utca 10. története. In: Solt Ottilia: Méltósá-
got mindenkinek. Összegyűjtött írások. I-II. Bp., Beszélő, 1998. Kötetei: 1. kötet. Tanul-
mányok, vita, recenzió, parlamenti beszédek. [vál. és szerk. EÖRSI JÁNOS, F. HAVAS GÁBOR,
KEMÉNY ISTVÁN] ; [a jegyzeteket kész. EÖRSI JÁNOS, F. HAVAS GÁBOR] 553 p. 2. kötet. Cikkek,
riportok. [vál. és összeáll. KÓSZEG FERENC] ; [szerk. HAVAS FANNY és KÓSZEG FERENC]
- Források az 1988. szeptember 12-i, a bős–nagymarosi vízlépcső megépítése elleni tünte-
tésről (Magyar Nemzet, 1988. szeptember 13.; Népszabadság, 1988. szeptember 13.)
- GYARMATI GYÖRGY: Március hatalma. A hatalom márciusa. Fejezetek március 15. ünneplé-
sének történetéből. Paginarium, Budapest, 1998.
- HAÁSZ JÁNOS: Tömeghangulat és közvélemény. A Kisgazdapárt „kormánybúcsúztató”
nagygyűlése 1996. március 14-én. In: Politika pszichológiai tükrében. Magyarország
1990–2005. Szerk.: LÁNYI GUSZTÁV. József Műhely Kiadó, Budapest, 2006. 298–307.
- HAJDÚ ENDRE: Miért nem lett háborús bűnös? Népszabadság, 1993. szeptember 1.
- HAJDÚ TIBOR: A köztársaság kikiáltása. 1918. november 16. História, 1990. 5–6. sz.
- HANCZ GÁBOR: Március 15., a lefokozott ünnep. Délmagyarország, 2010. márc. 15.
- Horthy Miklós temetése Kenderesen. 1993. szeptember 4. Ifjabb Horthy István beszéde.
História, 1994. 7. sz. 32.

- Húsz éve bontották le a vasfüggönyt. Múlt-kor, 2009. jún. 29.
- Húsz éve kiáltották ki a Magyar Köztársaságot. Múlt-kor, 2009. okt. 23.
- Húsz éve történt – A Magyar Köztársaság kikiáltása. Húsz éve, 1989. október 23-án Szűrs Máttyás, az Országgyűlés elnöke, ideiglenes köztársasági elnök Budapesten kikiáltotta a Magyar Köztársaságot. MTI, 2009. október 22.
- *HUSZÁR TIBOR*: Kádár (A hatalom évei 1956–1989). Corvina, Budapest, 2006.
- Kádár János és a rózsatövis. Népszabadság, 2009. júl. 6.
- Kádár János temetése. 168 óra, 2009. júl. 12.
- *KATONA ANDRÁS*: Nemzeti és állami ünnepeink. Módszertani Lapok. Történelem, 1996. 4. sz. 10-11.
- *KENDE PÉTER*: Három tüntetés. In: Új Magyarország felé. Magyar füzetek 19-20. szám, Párizs, 1988. 46–51. (1988. márc. 15., jún. 16. és szept. 12.)
- Két évtized a PSZ országos és európai akció tükrében. www.pedagogusok.hu
- *KISS ENDRE – KRASZNAI ZOLTÁN*: A Demokratikus Charta valóságos előtörténetéhez. Beszélő vagy Magyar Hírlap, 1996. aug. 29.
- *KORMOS VALÉRIA*: Embervadászat utasításra. Jogállamiságunk igazi arca 2006–2008. XXI. Század Intézet, Budapest, 2008.
- *KOZMA GÁBOR*: Szombaton eltemették Antall József miniszterelnököt. Fókusz, 1993. december 20. http://gyula.czegledy.hu/cgi-bin/czc/index.cgi?mod=3&id=688&rovat_id=0
- *KŐVÁRY E. PÉTER*: Búcsú Horthy Miklóstól Kenderesen. Leleplezték a volt kormányzó mellszobrát – Antall koszorút küldött. Népszabadság, 1993. szeptember 6.
- *LISKÓ ILONA*: Bokros-csomag a közoktatásban. Educatio, 1998. 1. sz. 67-89.
- Magyar október. London, 1988. június 18. MTI hírarchívum, 1988. jún. 18.
- Megosztó válság 2006. ősz. Szerk.: Dénes Iván Zoltán. Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara – Gondolat Kiadó, Budapest, 2007.
- *MOLDOVA GYÖRGY*: Kádár János. Urbis Könyvkiadó, Budapest, 2006.
- *MOLNÁR JÁNOS*: Az aradi állásfoglalás. A magyar–román diplomáciai kapcsolatok és a „Vasile-dosszié” tükrében. Partium Kiadó, Nagyvárad, 2008.
- *MURÁNYI GÁBOR*: Az 1989. március 15-ei erőpróba. HVG, 2009. márc. 11.
- Nemzeti gyász. Dr. Antall József, a Magyar Köztársaság miniszterelnöke ravatalánál tett tiszteletadás emlékére. 1993. december 12–18. Szerk.: *HERÉNYI KÁROLY – BAKOS ZOLTÁN*. MDF – Temise Kft., Budapest, 1994.
- *NYUSZTAY MÁTÉ*: „Értünk még tüntettek, de most kiért tüntetnének?” Népszabadság online, 2011. május 15. http://nol.hu/belfold/bano_andras__ertunk_meg_tuntettek__de_most_kiert_tuntetnenek_
- *NYUSZTAY MÁTÉ*: <http://www.nol.hu/lap/mo/lap-20090316-20090316-22>
- Páneurópai piknik és határnyitás. Múlt-kor, 2009. aug. 19.
- Rainer M. János: Emlékhely Nagy Imre és társai tiszteletére. História, 2004. 5. sz.

- *RIPP ZOLTÁN*: III. Magyar Köztársaság – 1989. www.polhist.hu/regi/koztars/index.php?fkod=23&fid=1
- *SALAMON KONRÁD*: Rendszerváltoztató újratemetés. 1989. június 16. Kairosz Kiadó, Budapest, 2003.
- *SIMON JÁNOS*: „A civil társadalom újjászületése Magyarországon”. In: Értékválság a politikában. L'Harmattan, Budapest, 2012. 107–119.
- *STARK TAMÁS*: Az utcai politizálás joga és jogosultsága. Magyar Nemzet online, 2006. nov. 24. <http://mno.hu/velemen/az-utcai-politizalas-joga-es-jogosultsaga-479276>
- „Szablyás emberek ugrálnak a mentő tetején” – 20 éve volt a taxisbloká. Az Origo. <http://www.origo.hu/auto/20101024-szabjas-emberek-ugraltak-a-mento-tetejen-20-eves-a.html>
- Szamizdat '81–89. Válogatás a Hírmondó című folyóiratból. Szerk.: *GYARMATHY KATALIN – LÉVAY JENŐ*. AB–Beszélő Kft., Budapest, 1990.
- *SZEKERES LÁSZLÓ*: Tüntetések 1988-ban. In: Magyarország politikai évkönyve 1988. Szerk.: *KURTÁN SÁNDOR – SÁNDOR PÉTER – VASS LÁSZLÓ*. R-Forma Kiadó Kft., Budapest, 1989. 351–359.
- *SZIKINGER ISTVÁN*: A tüntetések és a rendőrség '88-ban. In: Magyarország politikai évkönyve 1988. Szerk.: *KURTÁN SÁNDOR – SÁNDOR PÉTER – VASS LÁSZLÓ*. R-Forma Kiadó Kft., Budapest, 1989. 360–368.
- *TAMÁS GÁSPÁR MIKLÓS*: TGM: Ünnephelyett katasztrófa, Népszabadság online, 2009. március 16.: 1988 vagy 1989. Élet és irodalom, LII. évfolyam 26. szám, 2008. június 27.
- Társadalmi Szerződés – CÖF szakértői anyagok. Szerk. *CSIZMADIA LÁSZLÓ – NÉMETH MIKLÓS ATTILA – KEMÉNY ANDRÁS*. Püski Kiadó, Budapest, 2010.
- Taxis bloká. 1990. október 25–29. www.hallotaxi.hu
- Taxisbloká. Négy örült nap krónikája. Múlt-kor, 2010. okt. 25.
- *TÓTH-SZENESI ATTILA – HASZÁN ZOLTÁN*: A vagányabbja akkor is bevállalta. Beszélgetés Ungvári Krisztián történésszel. Index, 2008. márc. 15. <http://index.hu/belfold/ungvary-marc1/>
- Tüntetések Magyarországon a rendszerváltás óta. <http://index.hu/belfold/tuntet90tol/>
- Utolsó útjára kísérték Antall Józsefet. Népszabadság, 1993. december 20.
- *VARGA DOMOKOS GYÖRGY*: A váratlan tanú. 1992. október 23. Véletlen vagy összeesküvés? „ESÁ” Média Bt., Budapest, 1995.
- Végtisztesség. 1989. június 16. Hősök tere – 301-es parcella. A Magyar Rádió helyszíni közvetítése.
- *VIDA ISTVÁN*: A második köztársaság kikiáltása. 1946. február 1. História, 1990. 5-6. sz.

Ábrajegyzék

1. ábra: Az üzemanyagárak alakulása (1985–2011)	88
2. ábra: A benzin és a gázolaj árának változása 1990 és 2010 között	88
3. ábra: A pedagógus kezdőbérek és átlagkeresetek alakulása 1990 és 2000 között	117
4. ábra: A tanulói létszám alakulása a Bokros-csomag utáni években	117
5. ábra: A pedagógusok létszámának alakulása a Bokros-csomag utáni években	118
6. ábra: Miért szűnt meg a pedagógusok munkaviszonya?	118
7. ábra: A 2002. évi országgyűlési választások összesített eredményei (1. és 2. forduló)	133
8. ábra: Közvélemény-kutatói felmérések a Gyurcsány-beszéd ismertségéről és értékeléséről	155
9. ábra: Ki provokált 2006. október 23-án?	171
10. ábra: Vélemények a 2006. október 23-ai zavargásokról	172
11. ábra: A rendőri fellépés megítélése 2006. október 23-án	172

Képjegyzék

1. kép: Tiltakozz velünk! Felhívás a bős–nagymarosi vízlépcső
építése elleni tiltakozásra (1988. május)369
2. kép: A 12 pont 1989. március 15-én369
http://server2001.rev.hu/oha/media/n_pict/00019322.jpg
3. kép: Méray Tibor: Nagy Imre élete és halála. Bibliotéka kiadó, 1989
(A könyv Magyarországon először a Katalizátor Iroda
szamizdat kiadványaként jelent meg).....370
4. kép: Halottaink I–II. Az áldozatok emlékére megjelent kötet
(Katalizátor Iroda, Budapest, 1989.)370
5. kép: Taxisblokád, 1990. október: anzix.....371
*[http://1.bp.blogspot.com/_eZ31LS5knCM/TLhCXvCacyI/AAAAAAAAABbE/
jI7VBS59Nio/s1600/Taxisblok%C3%A1d-mozaik_mti.jpg](http://1.bp.blogspot.com/_eZ31LS5knCM/TLhCXvCacyI/AAAAAAAAABbE/jI7VBS59Nio/s1600/Taxisblok%C3%A1d-mozaik_mti.jpg)*
6. kép: Dr. Antall József, a Magyar Köztársaság miniszterelnöke ravatalánál
tett tiszteletadás emlékére. 1993. december 12–18. alcímmel jelent meg
1994-ben kötet a gyászhétről371
<http://www.antikvarium.hu/ant/foto.php?id=3874980&q=90&h=453>
7. kép: A parlamenti mandátumok megoszlása a 2002. évi
országgyűlési választások 2. forduló utáni végeredménye alapján372
http://www.valasztas.hu/parval2002/so02/v02din2/pat_96.gif
8. kép: A Magyar Szolidaritás Mozgalom tüntetésére felhívó plakát372

Szövegdobozok

1. A Kádár-rendszer végnapjai	58
2. Tamás Gáspár Miklós beszéde a Kossuth téren 1988. március 15-én.....	59
3. Csengey Dénes beszéde 1988. szeptember 12-én (részletek)	68
4. Részlet a nagymarosi építkezés ellen készített petícióból (1988. szept. 12.)	68
5. Részletek Orbán Viktor 1989. június 16-án a Hősök terén tartott beszédéből	74
6. Részlet Kádár János utolsó beszédéből (1989. április 12.)	76
7. Részlet Habsburg Ottó leveléből (1989. augusztus 19.)	80
8. Részletek Konrád György beszédéből 1989. augusztus 19-én.....	80
9. Az első két köztársaságról röviden.....	82
10. Részlet Szűrös Mátyás 1989. október 23-án az Országház erkélyéről elmondott beszédéből	83
11. A kormány és a fuvarozók közös nyilatkozata (1990. október 27. 22 óra 47 perc)	86
12. Amit a Kiszgazdapártól tudni kell	89
13. Címek a sajtóból (1992. április 27.)	90
14. Részletek a Demokratikus Chartából (1991. szeptember 26.)	92
15. Göncz Árpád életútja a rendszerváltoztatásig	96
16. Ki is volt Horthy Miklós?.....	99
17. Horthy Miklós: Emlékirataim (részlet)	99
18. Ki miért ment el a temetésre?	100
19. Részlet Horthy István 1993. szeptember 4-én elmondott temetési beszédéből.....	101
20. „Batthyány Lajos nyomdokain” – Antall Józsefről röviden.....	103
21. Az első értékelés Antall Józsefről – Boross Péter beszéde	103
22. Amit a Bokros-csomagról tudni kell	108
23. Csurka István és a MIÉP	111
24. Részletek Torgyán József 1996. március 14-én a Kossuth téren tartott beszédéből.....	120
25. Jugoszlávia NATO-bombázásának nemzetközi előzményei és háttere.....	125
26. Részletek Orbán Viktor 2002. április 13-án a Kossuth téren tartott beszédéből	132
27. Az Erzsébet hidat lezáró tüntetők közleménye:	137
28. A Tilos Rádió.....	143
29. Részletek Döbrentei Kornél a Tilos Rádió előtt 2004. január 11-én tartott beszédéből:.....	144

30.	Felelő sajtócímek (Magyar Nemzet – Népszabadság)	148
31.	Ami „kiverte a biztosítékot”... Részletek Gyurcsány Ferenc őszi beszédéből	151
32.	Tüntetések óráról órára 2006. szeptember 17-18-án	156
33.	Események óráról órára 2006. szeptember 19–22-én	161
34.	Részletek az Új Magyarország Egyesület, a Kossuth téren terjesztett, az Országgyűlésnek és a köztársasági elnöknek átadott petíciójából	165
35.	A tüntetések 7. napja: események óráról órára 2006. szeptember 23-án	166
36.	Nyilatkozatháború a 2007. február 2-i Országház előtti kordonbontásról	177
37.	Kordonokkal vagy azok nélkül? Hogyan van ez külföldön?	178
38.	Orbán-beszéd 2007. március 15-én az Astoriánál tartott nagygyűlésen (részletek).....	181
39.	A Rongyos Gárda mint történelmi példakép	185
40.	A Magyar Gárda „utóélete”	188
41.	A Meleg büszkeség napjáról.....	197
42.	Szetey Gábor nyilvános önvallomása.....	198
43.	Mi is az a HospInvest?	201
44.	Felelő sajtócímek (Népszabadság – Magyar Nemzet)	205
45.	Amit a Civil Összefogás Fórumról (CÖF) tudni kell	215
46.	A Gárda rövid története	228
47.	A cigányság helyzete a rendszerváltoztatás után.....	233
48.	Törvények végszavazás előtt 2011. december 23-án	248
49.	A diákság követelései 2012. december 10-én	282
50.	Paramilitáris szervezetek	325

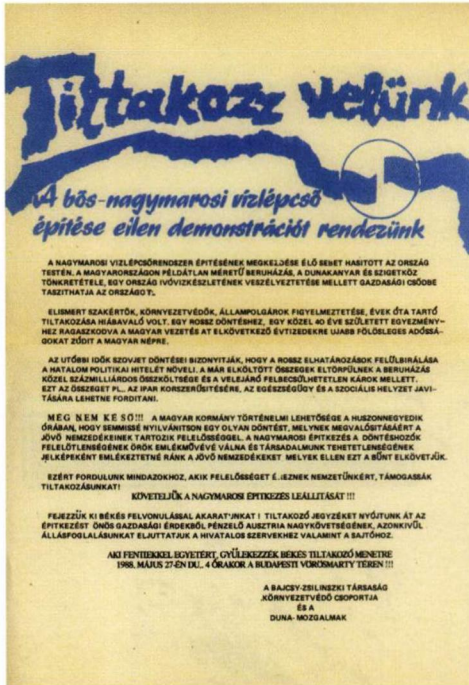
Adatlapok

1.	1988. március 15.	60
2.	1988. június 16.	63
3.	1988. június 27.	66
4.	1988. szeptember 12.	69
5.	1989. március 15.	72
6.	1989. június 16.	75
7.	1989. július 14.	78
8.	1989. augusztus 19.	81
9.	1989. október 23.	84
10.	1990. október 26–28.	87
11.	1992. április 25.	91
12.	1992. szeptember 24.	95
13.	1992. október 23.	98
14.	1993. szeptember 4.	102
15.	1993. december 18.	106
16.	1995. március 22. és szeptember 25.	110
17.	1995. október 22.	113
18.	1995. november 15.	116
19.	1996. március 14.	121
20.	1999. január 4–8.	124
21.	1999. május 9.	127
22.	2001. március 24.	130
23.	2002. április 13.	133
24.	2002. június 16.	136
25.	2002. július 4.	140
26.	2004. január 11.	145
27.	2005. február – március.	148
28.	2006. szeptember 17–18.	154
29.	2006. szeptember 19–22.	159
30.	2006. szeptember 23.	166
31.	2006. október 23.	174
32.	2007. február 2.	178
33.	2007. március 15.	183
34.	2007. augusztus 25.	188

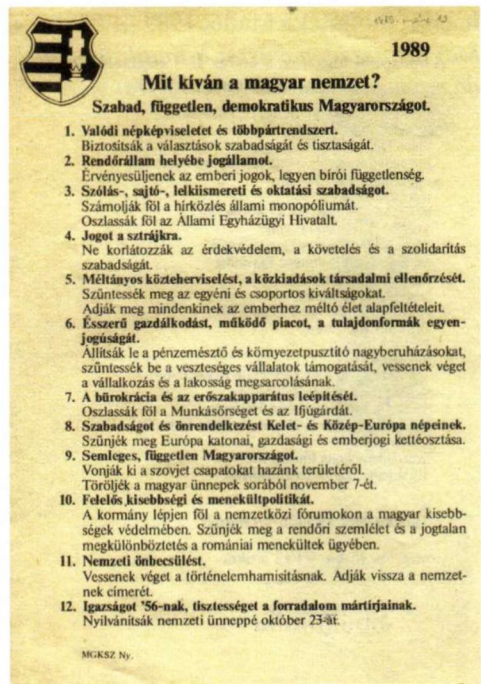
35.	2008. március 15.	193
36.	2008. április 7–11.	195
37.	2007. július 7. és 2008. július 5.	199
38.	2008. március 25. – 2009. augusztus 1.	205
39.	2008. szeptember 20.	213
40.	2009. április 5.	218
41.	2009. április 14.	221
42.	2009. június 14.	223
43.	2009. szeptember 1.	226
44.	2010. július 4.	231
45.	2011. április 26.	235
46.	2011. június 16.	239
47.	2011. szeptember 29. – október 1.	242
48.	2011. október 23.	245
49.	2011. december 23.	251
50.	2012. január 2.	254
51.	2012. január 21.	257
52.	2012. március 10.	260
53.	2012. március 15.	263
54.	2012. március 30–31.	266
55.	2012. október 23.	271
56.	2012. október 23.	276
57.	2012. december 2.	280
58.	2012. december – 2013. március	290
59.	2013. szeptember 29.	295
60.	2013. október 23.	298
v61.	2013. október 23.	301

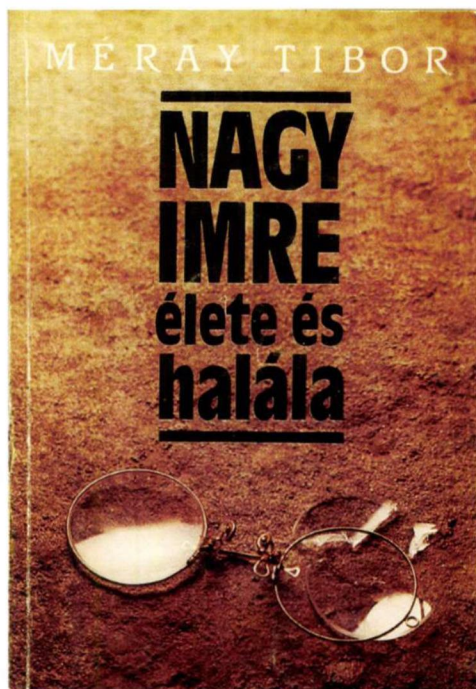
Képek

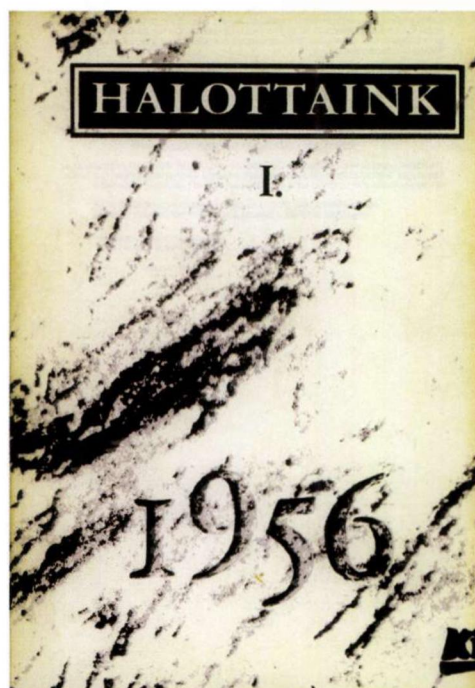
1. kép: Tiltakozz velünk! Felhívás a bős-nagymarosi vízlépcső építése elleni tiltakozásra (1988. május)

2. kép: A 12 pont 1989. március 15-én

3. kép: Méray Tibor: Nagy Imre élete és halála. Bibliotéka kiadó, 1989 (A könyv Magyarországon először a Katalizátor Iroda szamizdat kiadványaként jelent meg)

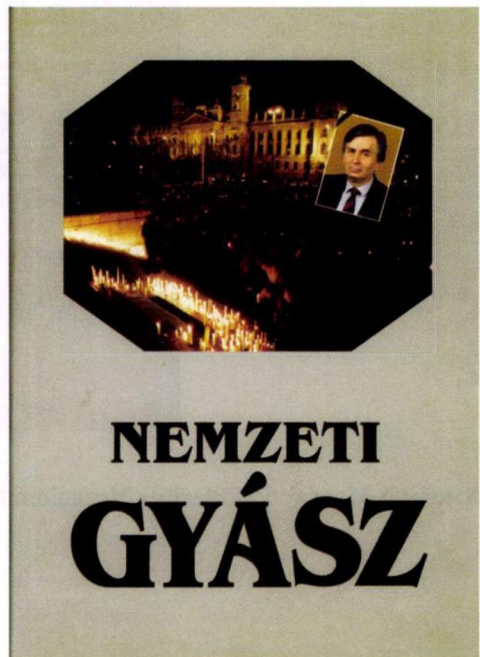

4. kép: Halottaink I–II. Az áldozatok emlékére megjelent kötet (Katalizátor Iroda, Budapest, 1989.)

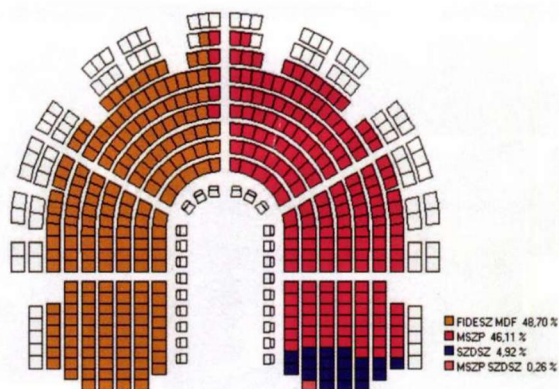

5. kép: Taxisblokád, 1990. október: anzix

http://1.bp.blogspot.com/_eZ31LS5knCM/TLhCXvCacyI/AAAAAAAAABbE/jI7VBS59Nio/s1600/Taxisblok%C3%A1d-mozaik_mti.jpg

6. kép: Dr. Antall József, a Magyar Köztársaság miniszterelnöke ravatalánál tett tiszteletadás emlékére. 1993. december 12-18. alcímmel jelent meg 1994-ben kötet a gyászhétról

7. kép: A parlamenti mandátumok megoszlása a 2002. évi országgyűlési választások 2. forduló utáni végeredménye alapján

8. kép: A Magyar Szolidaritás Mozgalom tüntetésére felhívó plakát

Névmutató

A

Ábrahám Máté 283, 284, 285
 Áder János 120, 266, 353
 Ady Endre 26, 47
 Albright, Madeleine 104
 Alföldi Róbert 245, 354
 Al Gore, Arnold 104
 Andropov, Jurij 77
 Ángyán József 147
 Antall József 35, 36, 89, 90, 93, 96, 97,
 102, 103, 104, 105, 106, 112, 255,
 334, 360, 361
 Arany János 80, 262
 Árok Kornél 237, 238, 240, 241, 258
 Auer Pál 28

B

Bába Iván 71
 Babits Mihály 47
 Bächer Iván 358
 Bácsfi Diána 337
 Bacsó Béla 50, 102
 Bajnai Gordon 142, 210, 215, 219, 220,
 221, 222, 223, 273, 275, 276, 278,
 279, 289, 292, 293, 294, 295, 299
 Bakos Zoltán 360
 Balás-Piri László 134, 270
 Balassa Sándor 111
 Balavány György 273, 274
 Balázs Fecó 294
 Balczó Zoltán 111, 262, 277
 Bálintné Varsányi Vilma 187
 Balog Artúr 241
 Balog Zoltán 286, 287, 289, 290
 Baló György 358
 Balsai István 100, 174, 237
 Bándy Kata 351
 Bánó András 97, 98

Barabás Richárd 289
 Barangó (Bajtai Žoltán) 143
 Baranyi Mihály 101
 Barroso, José Manuel 248
 Bartha Antal 49
 Bartók Béla 80
 Batsányi János 16
 Batthyány Lajos 17, 44
 Bayer József 356
 Bayer Zsolt 164, 256, 268, 269, 296, 352,
 356, 358
 Beke Kata 114
 Bencsik András 138, 152, 163, 185, 256,
 268, 269, 296
 Bencsik Gábor 268
 Bencsik Gyula 143
 Bencze Izabella 215
 Bereczki Vilmos 64
 Berlusconi, Silvio 134, 181
 Bethlen Farkas 156, 165
 Bethlen Gábor 15, 65
 Bibó István 15, 18, 19, 96, 181, 356
 Bihari Mihály 356
 Bíró Ildikó 216
 Bíró Zoltán 64
 Biszku Béla 351
 Blaskó Péter 191
 Bocskai István 15
 Boda Zsolt 356
 Bodoky Tamás 356
 Bod Péter Ákos 86
 Bogár László 222
 Bogár Péter, dr. 359
 Bogdán János, ifj. 209
 Bokros Lajos 107, 108, 110, 113, 114,
 115, 299
 Bolberitz Pál 105
 Bolgár György 349
 Bombora Krisztina 278
 Boross Péter 100, 103, 112

Borsik János 129
 Bossányi Katalin 93
 Botka László 273
 Botos Katalin 294
 Bozóki András 356, 358
 Brezsnyev, Leonyid 77
 Bródy János 259, 349
 Bubik István 65
 Buda Béla 189
 Budaházy György 137, 139, 140, 165,
 182, 184, 191, 192, 195, 197, 212,
 217, 340, 341
 Buják Attila 358
 Buzek, Jerzy 224

C

Camus, Albert 31
 Carstensen, Peter H. 225
 Ceaușescu, Nicolae 64, 65, 358
 Chrudinák Alajos 97
 Churchill, Winston 134
 Cozma, Marian 228
 Csabai Gábor 143
 Csákányi Eszter 244, 261, 274
 Csáky Pál 225
 Csapodi Tamás 126
 Császár Attila 98, 153
 Cseh Tamás 131
 Cseke Péter 294
 Csengey Dénes 68, 70
 Cserhalmi György 70
 Csernyenko, Konsztantyin 77
 Csillag Ádám 67
 Csizmadia László 215, 219, 220, 222,
 268, 269, 296, 298, 361
 Csók István 80
 Csongár Dániel 225
 Csoóri Sándor 61, 65, 225
 Csúcs László 112
 Csuka Tamás 187
 Csurka István 64, 65, 90, 97, 111, 112, 113,
 138, 139, 152, 245, 333, 334, 359
 Czakó Gábor 164

Czigler Sarolta 265
 Czine Mihály 64
 Czomba Sándor 220

D

Dániel Péter 350
 Daróczi Ágnes 187, 209
 Darvas Iván 73, 74
 Dávidházy András 99
 Dávid Ibolya 156
 Deák Ferenc 105
 De Gaulle, Charles 23
 Demszky Gábor 58, 59, 62, 138, 139,
 162, 164, 180, 184, 190, 191, 193,
 194, 210, 320, 329, 337, 345
 Dénes Balázs 244, 349
 Dénes Iván Zoltán 360
 Deutsch Tamás 181
 Dévényi Ferenc 187
 Dezs Tamás 289
 Domonkos István 359
 Donáth Ferenc, dr. 187
 Donáth László 94, 278
 Döbrentei Kornél 144
 Dörner György 111, 244
 Dragon Pál 64
 Draskovics Tibor 210
 Dsida Jenő 222
 Duray Miklós 131

E

Edelsheim-Gyulai Ilona 99
 Egerszegi Krisztina 131
 Éget Péter 62
 Einstein, Albert 12
 Ekrem-Kemál György 167, 176, 334
 Elbert Márta 356
 Eörsi János 359
 Erdélyi Géza 226
 Erdő Péter 143
 Erdős Virág 259
 Eszes Tamás 234

F

Fábri György 288, 290
 Fábri Péter 259
 Farkas Flórián 351
 Farkasházy Tivadar 93, 210
 Fejti György 64
 Fejtő Ferenc 61
 Ferenc, I. 24
 Ferenc József 45, 80, 99
 Field, Richard 234, 235
 Filep Mária 79
 Filó Sarolta 70
 Fodor Gábor 93, 109, 278, 300, 301
 Fodor L. Bertalan 64
 Fónay Jenő 61, 64, 71, 74
 Forgács Ferenc 74
 Forgács Pál 86
 Fricz Tamás 215, 216, 219, 222, 269, 296
 Für Lajos 61, 100, 187

G

Gács Anna 284
 Garibaldi, Giuseppe 45
 Gaskó István 122, 128
 Gászipor Jenő 201
 Gaudi-Nagy Tamás 230
 Gázsó Ferenc 152
 Georgiev, Nikolaj 264
 Gergely Jenő 356
 Gimes Miklós 73, 74
 Giró-Szász András 285
 Gonda László 153, 217
 Gömbös Gyula 104
 Göncz Árpád 85, 86, 93, 96, 97, 98, 103, 104, 112, 259, 266, 322, 334
 Gönczöl Katalin 173, 174
 Granasztói György 294
 Groó Diána 211
 Grosics Gyula 131, 294
 Grósz Károly 62, 67, 69, 77
 Gulyás Márton 283, 284
 Gutenberg, Karl-Theodor 264

Gyárfás Tamás 217
 Gyarmathy Katalin 361
 Gyarmati György 359
 Gyenes Antal 74
 Gyimóthy Géza 119
 Gyöngyösi Márton 277, 279
 Gyurcsány Ferenc 149, 151, 152, 154, 155, 156, 158, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 170, 173, 174, 177, 182, 183, 186, 189, 190, 191, 193, 194, 195, 196, 199, 209, 211, 214, 215, 218, 241, 247, 249, 251, 254, 261, 263, 271, 272, 276, 292, 298, 299, 300, 301, 318, 337, 338, 339, 342, 343, 345

H

Haász János 359
 Habsburg Ottó 79, 80
 Hagyó Miklós 210
 Hajdú Endre 359
 Hajdú Tibor 359
 Hajnóczy József 16, 24
 Hajós András 162
 Halász Boldizsár 25
 Halmai Gábor 179
 Hancz Gábor 359
 Hankiss Elemér 97
 Hansen, Hans Heinrich 225
 Hanti Vilmos 351
 Haraszi Miklós 58
 Hargitay András 165
 Harmati Béla 105
 Harrach Péter 250
 Haszán Zoltán 361
 Hasznos Miklós 119
 Havas Fanny 359
 Havas Gábor, F. 359
 Hegedüs István 356
 Hegedüs László 61
 Hegedüs Lóránt 101, 105
 Hegedüs Lóránt, ifj. 152, 159, 164, 180, 190, 230

Héjjas Iván 185
 Hende Csaba 134, 135
 Herényi Károly 120, 360
 Hernádi Judit 278, 280
 Hess, Rudolf 344
 Hess, Walter Rudolf 344
 Hiller István 149, 210
 Hirschler Tamás 187
 Hitler, Adolf 32, 312
 Hock János 26
 Hodosán Róza 59, 62
 Hoffmann Rózsa 284, 289
 Homoki János 119
 Horn Gábor 198
 Horn Gyula 79, 93, 108, 120
 Horthy István, ifj. 101
 Horthy Istvánné 99, 101
 Horthy Miklós 19, 20, 22, 40, 50, 80, 99,
 100, 101, 102, 334, 341, 345, 350,
 351, 355, 359, 360
 Horthy Miklós, ifj. 99, 100, 101
 Horthy Miklósné Purgly Magdolna 101
 Horváth Ádám 111
 Horváth Aladár 210
 Horváth András 355
 Horváth Balázs 85, 86, 93
 Horváth Csaba 210, 278, 299
 Horváth Pál 86
 Huszár Tibor 360

I

Irányi Dániel 25
 Isépy Tamás 120
 Istvánffy András 244
 Iványi Gábor 126, 210, 253, 259
 Izsák Lajos 356

J

Jakab István 146, 147, 148, 149, 216
 Jancsó Miklós 93, 94
 Jankovics Marcell 294

Jánosi Katalin 358
 Jászi Oszkár 195
 Jávor Benedek 299
 Jelenits István 104
 Jókai Anna 191, 216
 Jókai Mór 80
 Jordan, Bill 129
 József, II. 16
 József Attila 51, 195
 József főherceg 48
 Juba Ferenc 99
 Juberías, Carlos Flores 225
 Juhász Oszkár 233, 234
 Juhász Péter 244, 254, 272, 274, 275,
 276, 292, 299

K

Kaczyński, Jarosław 261
 Kaczyński, Lech 260
 Kádár Béla 100
 Kádár János 22, 52, 57, 58, 75, 76, 77,
 78, 80, 82, 111, 134, 164, 245, 333,
 360
 Kakuk Attila 211
 Kalász Márton 144
 Kalmár Melinda 356
 Kányádi Sándor 11
 Karácsony Gergely 250, 292, 294
 Károly, III. 16
 Károly, IV. 26
 Károlyi Mihály 26, 27, 48, 49, 82, 83,
 259, 356
 Kárpáti György 169
 Karsay Dorottya 244
 Kásler Árpád 222
 Kasza László 71
 Katona András 356, 360
 Katona Kálmán 123, 161
 Kazinczy Ferenc 16
 Kelemen András 165, 216, 220
 Kemény István 359
 Kende Péter 209, 360
 Kenedi János 305

Kerényi Imre 94, 135, 152, 163, 166
 Kereszty András 358
 Kéri Kálmán 99, 101
 Kéri László 356
 Kern József 201
 Kern Miklós 201
 King, Martin Luther 315
 Király Béla 74
 Kis Dávid 283
 Kis János 58, 61, 70, 71, 92, 152
 Kiss Endre 360
 Kiss Gyula 100
 Kiss Papp László 109, 115, 116
 Kiss Péter 130
 Kiss Róbert 230
 Kiszelly Zoltán 184
 Klaus, Václav 104
 Klinghammer István 289, 290
 Kóbor Andrea 283
 Kocsis Elemér 101
 Kodály Zoltán 80
 Kodolányi János 33
 Kohl, Helmut 79
 Kollányi Gábor 201, 205
 Kolláth Pál 77
 Kolompár Orbán 208
 Kondor Katalin 336
 Konrád György 80, 92, 93, 94, 100, 210
 Kónya Imre 93
 Kónya Péter 239
 Kopácsi Sándor 74
 Kopátsy Sándor 78
 Kormos Valéria 360
 Kornis Mihály 93, 259
 Kóródi Mária 115
 Kósa Ferenc 64
 Kósa Lajos 339
 Kosáry Domokos 170
 Kossuth Lajos 83
 Kosztolányi Dezső 47
 Kounalakis, Eleni Tsakopoulos 278
 Kováč, Michal 104
 Kovács András 283
 Kovács (Kokó) István 131

Kovács László 120, 278
 Kováts Kriszta 259
 Kozma Gábor 360
 Körösenyi András 356
 Kökény Mihály 130
 Körtvélyessy Zsolt 181
 Kőszeg Ferenc 359
 Kőváry E. Péter 360
 Kövér László 93, 177, 266, 293, 336, 338
 Krassó György 63
 Krasznai Zoltán 360
 Krausz Tamás 126
 Krémer Balázs 241
 Kulin Ferenc 71
 Kulka János 244, 261, 274
 Kun Béla 49, 135
 Kuncze Gábor 152, 299, 301
 Kurtán Sándor 357, 361

L

Lakatos Judit, dr. 359
 Lange, Klaus 80
 Lányi Gusztáv 359
 Lányi Zsolt 119
 László Balázs 85
 Lázár János 237, 250, 293
 Léderer András 198
 Lederer, Ignác 44
 Lendvai Ildikó 152, 177, 210, 253, 299,
 336
 Lengyel László 152
 Lévai Katalin 198
 Lévy Jen 361
 Lezsák Sándor 87, 100, 162, 169
 Lipót, I. 15
 Lipót, II. 16
 Lipovicz Iván 358
 Liskó Ilona 360
 Liszt Ferenc 80
 Litván György 356
 Locke, John 37
 Lomnici Zoltán 248
 Losonczy Géza 73, 74

Lovas István 144, 145
 Lovász Ádám 226
 Lőcsei Pál 74

M

Majtényi György 357
 Majtényi László 253, 262
 Makovecz Imre 64, 138, 162, 163, 165,
 167, 216, 220
 Maléter Pál 73, 74
 Malgot István 135
 Mária Terézia 16, 20
 Martens, Wilfried 169
 Martin Ferenc 59
 Martinovics Ignác 16, 25
 Martonyi János 177
 Marx, Karl 311
 Matolcsy György 263
 Mečiar, Vladimír 104
 Mécs Imre 61, 62, 64, 70, 73, 292, 299
 Medgyessy Péter 73, 131, 134, 139, 141,
 336
 Medvigy Endre 64
 Megyeri B. Péter 358
 Melocco Miklós 105, 144, 165
 Mendrey László 282, 283
 Mensáros László 73, 74
 Méray Tibor 61, 74
 Mesterházy Attila 276, 278, 279, 294,
 300, 348
 Mészáros Ferenc 79
 Mészáros Imre 216
 Mészöly Miklós 94
 Mezey Barna 289
 Mikola István 338
 Mikó Zsuzsanna 357
 Mikszáth Kálmán 195
 Milosevics, Slobodan 125, 126
 Milován Sándor 169
 Mock, Alois 79
 Moeller, Per Stig 224
 Mohácsi Viktória 209
 Moldova György 360

Molnár Attila 216
 Molnár Ferenc 47
 Molnár János 360
 Molnár Miklós 74
 Molnár Oszkár 216, 220
 Molnár Péter 109, 241, 262
 Molnárfi Erika 359
 Molnár V. József 165
 Mong Attila 248
 Mor, Ilan 278
 Morvai Krisztina 173, 211
 Mócsi Ferenc 111
 Munkácsy Mihály 80
 Murányi Gábor 360
 Murányi Levente 185

N

Nagyatádi Szabó István 50
 Nagy Dávid 283, 285, 289, 290
 Nagy Ferenc József 100
 Nagy Gáspár 61
 Nagy György 25, 26
 Nagy Imre 61, 71, 73, 74, 75, 76, 82, 83,
 89, 111, 134, 135, 269, 299, 305, 332
 Nagy Jenő 58, 62
 Nagy László 64, 65
 Nagy Navarro Balázs 241, 266, 352
 Nagy Sándor 86, 129
 Náray-Szabó Gábor 147
 Navracsics Tibor 152
 Neményi László 94
 Német László titkár 187
 Németh Bálint 119
 Németh Béláné 101
 Németh Imre 146, 147, 148, 149
 Németh László író 15, 16, 18, 20, 357
 Németh Miklós 73
 Németh Miklós Attila 216, 219, 361
 Némethi Ildikó 359
 Novák Előd 245, 278
 Nyers Rezső 70, 77
 Nyusztay Máté 360

O

Oberfrank Pál 222, 226
 Obersovszky Péter 264
 Orbán Viktor 128, 131, 132, 133, 134,
 135, 136, 138, 141, 156, 161, 164,
 166, 169, 174, 177, 181, 191, 193,
 196, 223, 226, 227, 235, 238, 243,
 245, 246, 248, 252, 253, 254, 256,
 257, 258, 260, 261, 263, 268, 269,
 270, 271, 273, 274, 275, 283, 288,
 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297,
 298, 299, 300, 301, 337, 338, 339,
 340, 346, 347, 348, 350, 355
 Orosz József 198
 Ortega y Gasset, José 30, 357
 Osztie László 222
 Őz Pál 24

P

Pajor András 139
 Pálffy István 278
 Pálffy G. István 97, 98
 Palkovics Imre 216, 269
 Palmer, Mark 71
 Palotás János 86
 Papp Lajos 164, 165, 168, 225
 Parti Nagy Lajos 262
 Paskai László 105
 Pataky Attila 131, 269
 Patrubány Miklós 159
 Páva Zsolt 345
 Pázmány Péter 15
 Pesti Imre 144, 145
 Petőfi Sándor 25, 80, 262, 269
 Pető Iván 93, 359
 Petrétei József 158
 Petschnig Mária Zita 258
 Peyer Károly 47
 Pikó András 262
 Piłsudski, Józef 261
 Pintér István 358
 Pintér Sándor 237

Piros László 51
 Pitti Katalin 169
 Pityinger László (Dopeman) 241, 261,
 292, 293
 Piukovics Gábor 215, 216, 219, 222
 Pokorni Zoltán 109, 131
 Polgár Dóra 241
 Polgár Tamás (Tomcat) 194, 195, 196,
 211, 344
 Pongrácz Gergely 119, 169
 Pozsgay Imre 165, 167
 Pozsonyi Ádám 268
 Pölöskei Ferenc 356, 357
 Pörzse Sándor 185, 186, 230, 262
 Puskás Ferenc 252
 Pusztai Erzsébet 241
 Putyin, Vlagyimir 299

R

Rabár Ferenc 86
 Rácz Sándor 58, 61, 62, 73, 216
 Radnóczy Antal 101
 Radnóti Miklós 195
 Radó Péter 241
 Rainer M. János 357, 360
 Rajk László 78
 Rajk László, ifj. 73, 77
 Rákay Philip 131, 138, 191
 Rákóczi Ferenc, II. 16
 Rákosi Mátyás 27, 51, 77, 80
 Raskó György 120
 Répás József 216
 Réthelyi Miklós 243
 Rétvári Bence 243
 Révész Béla 356
 Révész Máriusz 170, 171
 Ripp Erzsébet 356
 Ripp Zoltán 356, 357, 361
 Rogán Antal 278, 280, 293
 Romsics Ignác 357
 Rousseau, Jean-Jacques 37
 Rudi Zoltán 161, 165
 Ruttner György 70

S

Salamon Konrád 357, 361
 Sándor László 129
 Sándor Péter 357, 361
 Sasvári Szilárd 93
 Sasvári Sándor 131
 Schiffer András 241, 248, 250
 Schmitt Pál 134, 135, 163, 167, 247, 252,
 256, 264, 265, 266, 267, 348, 350
 Schmuck Andor 258, 278, 296
 Schöpflin György 181
 Schröder, Gerhard 195, 196, 342
 Schulek Ágoston 215, 226
 Schweitzer József 105
 Sebes Gusztáv 51
 Semjén Zsolt 152, 215, 219
 Seregély István 101
 Seres Mária 238
 Siklós Csaba 85
 Simándi Szelim 262
 Simicskó István 129
 Simon János 215, 216, 219, 222, 225,
 358, 361
 Simonovits András 241
 Sipos István 123, 124
 Sipos Levente 358
 Skultéty Tamás 109
 Sneider Tamás 245
 Solti László 282, 283
 Solt Ottilia 58, 62, 359
 Sólyom László 152, 161, 179, 203
 Somló Tamás 278
 Somogyi Béla 50, 102
 Soós Gábor 114
 Sós Pál 204
 Stark Tamás 361
 Staudt Gábor 185
 Stefka István 268, 296
 Straub F. Brunó 68, 77
 Stumpf Anna 357
 Sulyok Dezső 28
 Surányi György 113
 Surján László 100
 Sütő András 105

Sz

Szabad György 105
 Szabó Albert 112
 Szabó Csaba 357
 Szabó Endre 115
 Szabó Gábor 185, 281
 Szabó György 194, 196, 342
 Szabó László 108, 109
 Szabó Lukács 111, 112
 Szabó Pál 201, 204
 Szabó Rebeka 292
 Szabó Tamás 86, 100
 Szabó Tímea 278, 300
 Szájer József 109, 120, 175, 261
 Szakonyi Péter 358
 Szalai Erzsébet 126
 Szálasi Ferenc 112, 346
 Szalóki Ágnes 187
 Szandi (Pintácsi Alexandra) 131
 Szaniszló László 109
 Szántó Kovács János 46
 Szász Károly 354
 Széchenyi István 17, 135
 Szegedi Csanád 185, 229, 263
 Székely Magda 98, 359
 Székely Sándor 273
 Székely Tamás 201, 240, 241, 250
 Szekeres László 68, 361
 Szeles András 272, 292
 Széles Gábor 255, 256, 296
 Szentágothai János 73
 Szent Ferenc 143
 Szent István 20, 45, 80, 135
 Szetey Gábor 198
 Szigetvári Viktor 254, 276
 Szikinger István 361
 Szilágyi József 73, 74
 Szilárd István 185
 Szili Katalin 161, 177, 266, 296
 Szilvásy György 180, 214
 Szilvásy György (író) 358
 Szima Judit 347
 Szimon Miklós 99
 Szinyei Merse Pál 80

Szokolay Sándor 131, 216
 Szögi Lajos 209, 228, 348
 Szőke Károly 126
 Szöllősi Györgyi 270
 Szöllősi Istvánné 109, 115, 116
 Ször Anna 216
 Szűrös Mátyás 73, 82, 83, 93, 164, 165,
 167, 294, 360

T

Tajani, Antonio 181
 Takács András 159
 Takács Borbála 272
 Takács M. Zsuzsanna 268
 Takács Zsuzsa 186
 Takácsy Gyula 123
 Tálos Lőrinc 265
 Tamás Aladárné Szűcs Ilona 270
 Tamás Ferenc 286
 Tamás Gáspár Miklós 58, 59, 71, 129,
 187, 273, 274, 361
 Tamási Mihály 358
 Táncsics Mihály 51, 346
 Tarlós István 222
 Teleki László 210
 Teleki Pál 104
 Teller Ede 131
 Tétényi Éva 258, 347
 Thatcher, Margaret 104
 Thürmer Gyula 258
 Tildy Zoltán 28, 82, 83, 89
 Tisza Kálmán 26, 39
 Tocsik Márta 107
 Torgyán József 89, 121, 358, 359
 Toroczkai László 157, 167
 Tóth Csaba 356
 Tóth Fruzsina 283
 Tóth Imre 259
 Tóth-Szenesi Attila 361
 Tőkés László 80, 105, 163, 165, 167
 Tölgyessy Péter 93
 Török Gábor 356
 Török Zsolt 259

Tulassay Tivadar 264, 350
 Turai Eszter 284

U

Újházy László 25
 Újhelyi István 126
 Ungár Klára 292, 299
 Ungvári Krisztián 361
 Ungvári Tamás 278
 Ungváry Rudolf 273, 274
 Usztics Mátyás 131, 185, 186

V

Vadai Ágnes 278, 299
 Vadász János 115, 126
 Vágó István 210, 278
 Vajda Barnabás 356
 Vámos Anna 240
 Vámos Annamária 241
 Varga Ákos 79
 Varga Domokos György 98, 361
 Varga István 215, 216
 Varga László 131
 Varga Miklós 131, 226
 Vargha János 67
 Vásárhelyi Dénes 119
 Vásárhelyi Mária 210
 Vásárhelyi Miklós 61, 73
 Vass László 80, 357, 361
 Veres János 210
 Vértesaljai László 216
 Vida István 361
 Vígh Károly 70
 Vitányi Iván 93, 210
 Vitay András 68, 70, 164
 Vona Gábor 185, 186, 191, 211, 220, 230,
 245, 340, 351
 Völgyesi Miklós 173
 Vörösmarty Mihály 80
 Vörös Vince 70
 Vranik Krisztián 143
 Vranitzky, Franz 104

W

- Wajda, Andrzej 192
Walburga Habsburg Douglas 80
Wałęsa, Lech 65, 104
Weis, Peter 226
Weiss Manfréd 48
Wittner Mária 138, 152, 156, 162, 163,
169, 181, 186, 220

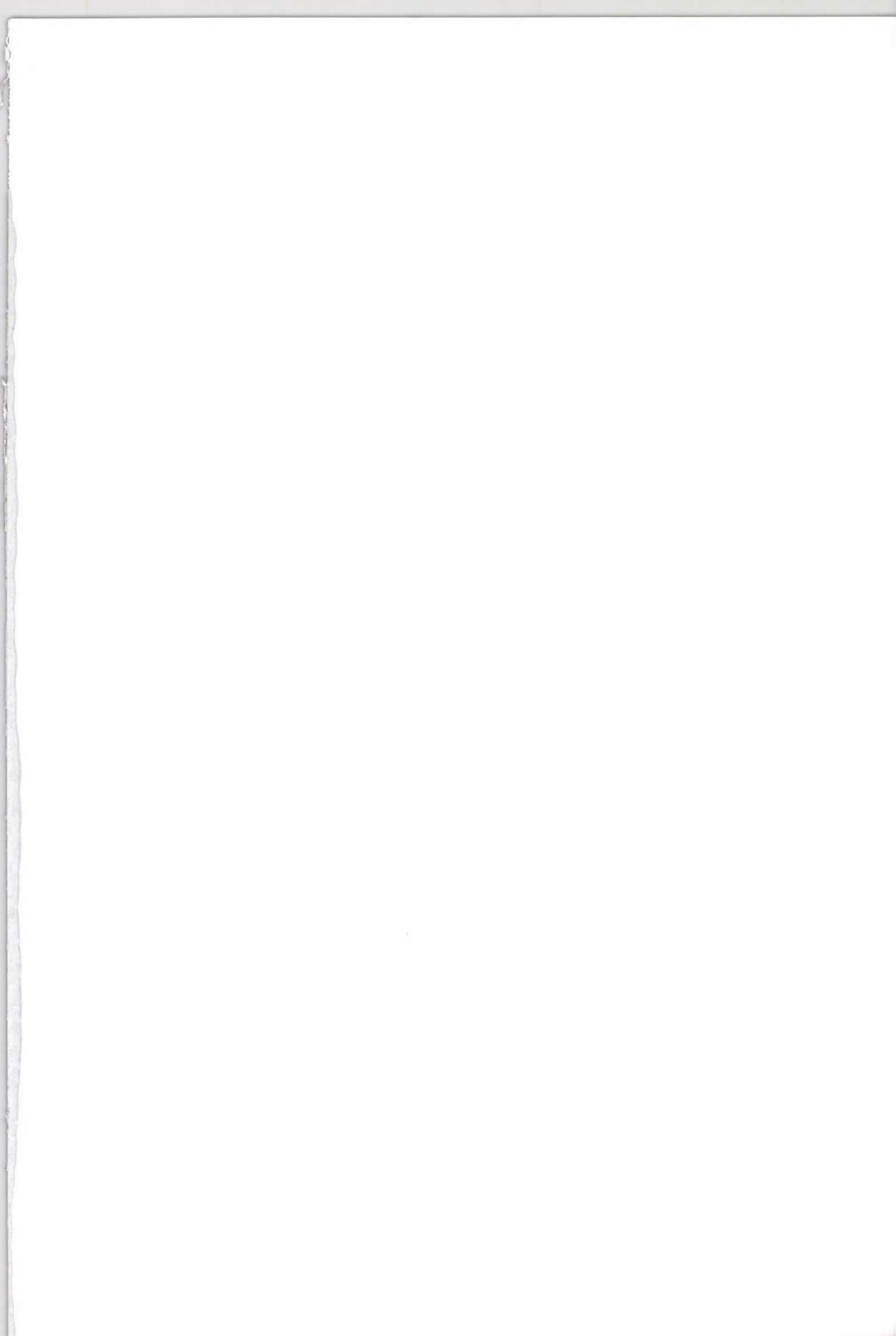
Z

- Zagyva György Gyula 211
Zétényi Zsolt 64, 225
Zimányi Tibor 73
Zrínyi Miklós 15
Zuschlag János 337

ANTOLÓGIA Kiadó és Nyomda Kft
A kiadásért felel: Lezsák Sándor

Készült Lakiteleken a 2014. évben
Megjelent 24 (A/5) ív terjedelemben
Felelős vezető: Agócs Sándor ügyvezető igazgató

ISBN 978 615 5428 03 6
ISSN 2034- 4531

Ez a könyv történészek és politológusok együttműködéseként született, és hazánk történetének utolsó negyedszázadára tekint vissza. Benne az 1988 és 2013 közötti időszak legfontosabbnak ítélt 56 tüntetéséről és munkabeszüntetéséről olvashatnak az érdeklődők. Legfontosabb feladatunknak a tények pontos leírását tartottuk. „*Sine ira et studio*”, azaz „*harag és elfogultság nélkül*” igyekeztünk bemutatni a zivataros negyedszázad legjelentősebb tüntetéseit, megvilágítani politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális hátterüket. Ne feledjük azonban az esetleges hajdani résztvevők, hogy a „megélt” és „megírt” történelem nem mindig fedi egymást. Az események olvasásakor azzal is szembesülni kell, hogy legújabb kori történelmünk e legdemokratikusabb időszakában a társadalmat feszítő ellentéteket gyakran nem sikerült megfelelően kezelni, így ezek állandó megléte és ki-kirobbanása az eredményes kormányzást is veszélyezteti. A helyenként igen túlfűtött hangú tüntetések bemutatása elé *Einstein* gondolata kívánczik, amely – tőle korántsem meglepő módon – a lényegret ragadja meg: „*Az én politikai eszményem a demokratikus eszmény. Személyében mindenkit tisztelni kell, de bálványozni nem kell senkit.*”

A szerkesztők

KATONA ANDRÁS (1947) történész, metodikus, történelemtanár, az ELTE BTK ny. főiskolai docense. *Legutóbbi munkái:*

- A harmadik Magyar Köztársaság 20 éve. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2010
- Salamon Konrád: A magyar ezredforduló krónikája. Auktor Kiadó, Budapest, 2009 (Mellékletek: Katona András)
- Kora újkori egyetemes történelem (XV–XVIII. század). Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2008

KISZELEY ZOLTÁN (1971) politológus, a Kodolányi János Főiskola főiskolai docense.

- Fő kutatási területei az összehasonlító politikatudomány és a magyar pártrendszer dinamikája.
- Magyarországról szóló német és angol nyelvű tanulmányok szerzője.
- A hazai és a nemzetközi média rendszeres szereplője.

SALAMON KONRÁD (1941) történész, az MTA doktora, az ELTE BTK ny. főiskolai tanára. *Legutóbbi munkái:*

- Tizenkét nap szabadság 1956 – Az első antikommunista forradalom. Magyar Napló Kiadó, Budapest, 2014
- Az őszirózsás forradalomról és az első magyar köztársaságról. Éghajlat Kiadó, Budapest, 2012
- A harmadik úton. Magyar irodalmi és történelmi sorsfordulók – Tanulmányok. Magyar Napló Kiadó, Budapest, 2011

SIMON JÁNOS (1954) történész, politológus, szociológus, a Kodolányi János Főiskola egyetemi tanára. *Legutóbbi munkái:*

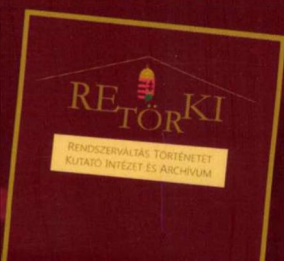
- Puccs vagy összeomlás – 8 interjú a Kádár-korszakról volt MSZMP PB-tagokkal. Antológia Kiadó, Lakitelek, 2014
- A politika értékviselésében – A demokratikus politikai kultúra keresése. L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2013
- Értékváltságban a politika – A demokratikus politikai kultúra keresése. L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2012

ZACHAR PÉTER KRISZTIÁN (1976) történész, a Kodolányi János Főiskola tanszékvezető főiskolai tanára. *Legutóbbi munkái:*

- Gazdaság, társadalom, hivatásrendiség a 20. századi Európában – Tanulmányok. (Szerkesztés) L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2013
- Gazdasági és szakmai kamarák Magyarországon és az Európai Unióban (Társszerző: Stausz Péter). L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2008
- Ellenforradalom és szabadságharc. L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2008

Ara: 2500,- Ft

ISBN 978-615-5428-03-6

9 786155 428036